Adevĕrul Literar și Artistic

Anul XV — Seria II — Nr. 787
Duminică 5 Ianuarie 1936

FONDATOR | AL. V. BELDIMAN 1888–1897 | CONST. MILLE 1897–1920 | FONDAT IN 1899

5 Lei Exemplarul în țară
10 Lei Exemplarul în străinătate

BIBLIOTECA CENTRALA a „ASOCIATIUNII" SIBIU
8-31.

Datoria intelectualilor

In preajma Sărbătorilor, diferite grupări de așa ziși „creștini" — organizate sau haotice, — s'au dedat la acte de violență în instituții, cași pe stradă.

Aceste tulburări au avut — chiar după expresia comunicatului Ministerului de Interne — un caracter huliganic.

Impotriva autorilor de dezordini va reacționa forța publică.

Cum însă actele de anarhie nu-s izolate, cum ele sânt expresiunea unei mișcări de extrema dreaptă, — care amenință nu numai rândueli politice și sociale, dar și cultura și civilizația noastră, — credem că, în acest războiu al întunericului contra luminii, intelectualii au datoria să intervină neîntârziat și cu cea mai mare energie.

O stare de spirit asemănătoare a fost și 'n Rusia — în timpul războiului cu Japonia.

Dar atunci intelectualii ruși, — în frunte cu Lev Tolstoi, pe care îl aniversăm acum, — au reacționat, plini de indignare.

In volumul „In ajun", d. C. Stere citează un fragment din manifestul apostolului dela Iasnaia Poleana — răspândit clandestin în sute de mii de exemplare.

„Sânt creștini aceștia? — se întreabă Tolstoi. Am simțit cu deosebire o adâncă oroare pentru vinovatul principal, pentru guvernul nostru și pentru clerul lui, care întrețin în popor — prin intermediul unor funcționari bandiți — instincte de bestialitate. Crima din Chișinău e consecința directă a acestei propagande de minciună și violență, la care guvernul rus se dedă cu atâta energie".

Iar într'o broșură care reflectă ideile lui Tolstoi față de huliganism, cu o prefață de omul politic rus: O. Ia. Pergament — găsim constatarea că poporul este străin de astfel de mișcări.

Tolstoi a trăit la țară de mic copil, și a trăit într'un vechiu și curat sat rusesc. Și n'a remarcat niciodată — cum spune singur — ură împotriva Evreilor, contra credinții și naționalității lor.

Huliganismul, adaogă el, „nu-i o opinie, nu-i o convingere politică, nu-i un punct de vedere de partid, ci o stare bolnăvicioasă, o patimă sălbatecă..." altoită, după Tolstoi, pe putreziciunea morală, premergătoare marilor prăbușiri ca'n Egipet și în Roma.

In huliganism, închee Tolstoi, e totul — „și fierea urii, și balele turbării, și surâsul trădătorului — și totul ce poate să reverse cele mai întunecate adâncuri ale sufletului omenesc".

Un astfel de manifest, semnat printre alți intelectuali ruși și de Tolstoi, a circulat și în străinătate — determinându-se un curent al opiniei publice mondiale în favoarea umanitarismului.

Acțiunea intelectualilor ruși, în frunte cu Tolstoi, și-a avut efectul. A tras o linie de demarcație între intelectualitate și „sotniile negre". A dat curaj studențimii în lupta contra huliganismului. A mobilizat opinia publică a societății și a produs o presiune asupra guvernului care a dat înapoi.

Manifestația lui Tolstoi a însemnat, în același timp, și o desolidarizare a intelectualilor — desolidarizare pe care istoria o poartă în același capitol cu faptele infamante, ca o reabilitare a poporului rusesc.

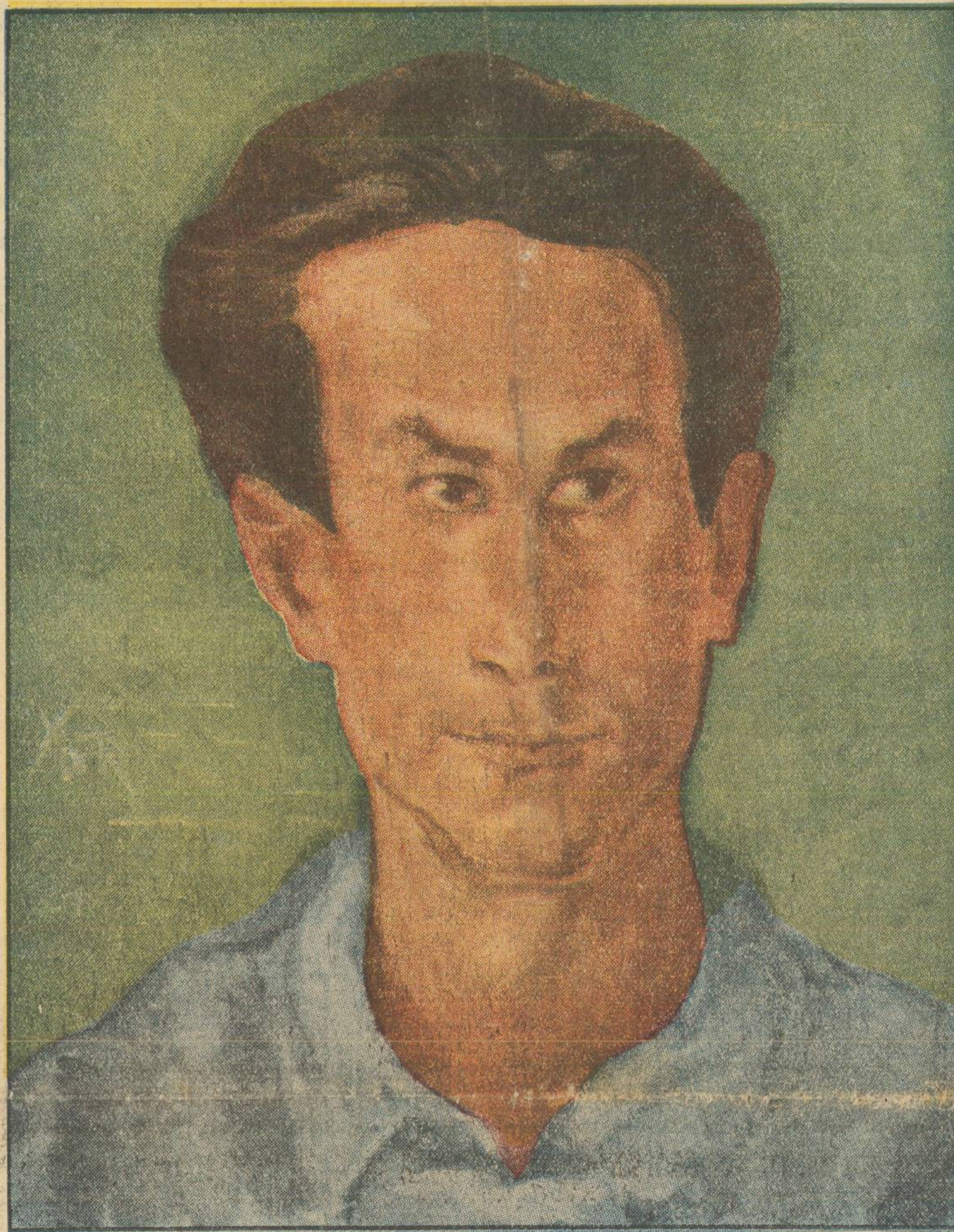
România trăește acum împrejurări asemănătoare, — dar cu mult mai grave. Pe-atunci era vorba de-o diversiune polițienească. Astăzi însă, subt influența curentelor extremiste din străinătate, elementele de dreapta de aici se coalizează pentru o răsturnare radicală.

Intelectualii au datoria să se lupte contra obscurantismului și a violenței — contra mijloacelor samavolnice care amenință civilizația statului nostru și cultura poporului românesc.

Au datoria să sune mobilizarea spirituală — și succesul li-i asigurat.

Iar dacă va fi sortit ca umanitatea să cadă, — intelectualii români cel puțin își vor fi făcut datoria, schițând pentru istorie pe deasupra sângelui gestul de protestare.

M. SEVASTOS

P. Iorgulescu-Yor — Portret

E. Drăguțescu — Desen

Din viață... și din cărți

Frații Jderii

Ne-am întâlnit, după sărbători cu un bun și vechiu prieten — care ne-a povestit: cum și-a petrecut Crăciunul.

Rărindu-i-se polițele și asigurându-se de-un car cu lemne, de-un curcan și de-o damigeană cu vin, — amicul meu a stat în casă, a dormit, a mâncat și a băut ca 'n vremurile bune.

— N'am citit decât o carte. — urmă el: „Frații Jderi" de Mihail Sadoveanu.

Când am fost astă-vară într'o misiune în străinătate, n'am luat cu mine decât cartea asta. Voiam să savurez peste hotare această esență de românism. Dar peste hotare, la Geneva și la Paris, n'am avut dispoziția sufletească necesară lecturii. Trenul și vaporul îmi treceau pe dinainte tot alte și alte peisagii. Persoanele din juru-mi mă atrăgeau cu o mentalitate deosebită. Când închideam pleoapele, readuceam în minte lucrurile văzute cu ochii.

Am adus cartea netăiată, în țară — unde, luat de grijile aprige ale zilei, am lăsat-o pentru mai târziu.

De Sărbători, am avut câteva zile tihnite. Mi-am căutat în bibliotecă o carte. „Asta, mi-am zis, e plină de durere ascuțită. Și asta — și asta... Eu vreau astăzi ceva calm, și molcom — ca o poveste, spusă în șoaptă".

Am pus mâna atunci pe romanul „Frații Jderi" — și nu m'am căit. L-am citit într'o încântare.

E vorba, în „Frații Jderi", de lucruri trecute de pe vremea lui Ștefan cel Mare, lucruri — din care n'a rămas până la noi decât poezia. E vorba de începuturi de dragoste — dragostea unor adolescenți, care vibrează la „o șoaptă în treacăt dela ea", la „un tremurat de gene".

„Mezinul zâmbi, — ne povestește Sadoveanu, — și se înduioșă, amintindu-și de un gingaș și subțirel trup, care se alăturase într'o noapte de el, în fân, împungându-l cu sânișori bouri".

Pentru trupul acesta, eroul străbătu mult loc și dădu o lovitură nebunească în tabăra păgânilor — căutându-și zădarnic, prin foc și sabie, iubita de-o clipă.

Eroul se întoarce acasă, cu capul în piept, cu visul neîmplinit.

Parcă-l vedem pe drumurile pustii de țară.

Dar vremurile sunt depărtate — cași tinerețea, și dragostea de adolescent... încât durerile acelea numai mă înduioșau, fără să-mi sfâșie inima.

Iar când am isprăvit cartea, am rămas puțin pe gânduri, am băut apoi ultimele picături de vin vechiu din pahar — am închis ușor ochii și am adormit, liniștit...

A. Z.

LUCULUS

Roma

Privește greu de'nțelepciune
La veacul turbure ce-i moare
La picioare
Ca un sfârșit de rugăciune
Rostit într'un apus de soare.

In vila lui de toți retrasă
Surâde ca un zeu, alene,
Printre gene
Și caută de pe fereastră
La nimfele de prin poene.

Petrece'n jur cu gânditorii
Și cărturari-i fac cunună
Impreună
Cu stelele și cu cocorii
In clarul sidefat de lună.

Departe Roma se agită
Ca marea 'n fund cutremurată
Dintr'odată
De-o gură de vulcan trăznită
Din albia ei răsturnată.

El n'are însă vanitate
Și vrea o nobilă intrare
In uitare
Ca strălucita libertate
A pescărușilor în zare.

Cireșu-adus anume parcă
Din depărtare-i înflorise
Numai vise
Și le'ncărcase ca'ntr'o barcă
In florile'n azur deschise.

Ii știe farmecul de-aproape
Și grația de nimfă plină
De lumină
Și cu parfumul lui sub pleoape
Se uită seara prin grădină.

Eutanasia-i prepară
Surpriza unei morți culese
Din alese
Seninătăți de primăvară
In crinii proaspeți de pe mese.

N. DAVIDESCU

Amintirile d-nei Maria Ciucurescu

Pe soclul unui trecut glorios

Comunicativă, așa cum am cunoscut-o întotdeauna, d-na Maria Ciucurescu, fosta societară a Teatrului Național, mă primește într'un boschet împrejmuit cu viță stufoasă, de care atârnă, în ghirlande, ghivece pirogravate, cu aspect de candele. Fiica veteranei, care a repurtat atâtea triumfuri pe scena românească, d-na Marioara Cinsky-Nicolau, face domol pasențe, în preocuparea vreunei noui himere. Dar „coana Mița" al cărei glas vibrează de aceiași claritate ca și atunci când am aplaudat-o în „Bolnavul închipuit" și în „Scrisoarea pierdută", ne înșiră pe masă un vraf imens de hârțoage, care, toate formează istoricul gloriei sale: teancuri de ziare cu critici elogioase, un album oferit la Alba-Iulia de admiratorii ardeleni, reviste ocazionale care o preamăresc, diplome prin care i se acordă nenumărate decorații: „Bene Merenti" clasa I, „Răsplata muncii" clasa I....

Și suspină:

—Nu mai sunt a Teatrului Național din 1930. Am fost bolnavă doi ani, e-adevărat... poate de-aceia nu m'au mai chemat. Mavrodi m'a scos la pensie în 1914 și, totuși, n'am părăsit teatrul, ci am continuat să joc, deoarece a fost o formalitate de care din primul moment nu s'a ținut seama. De două ori s'a întâmplat aceasta și de două ori am fost rechemată.

Am jucat la Iași, după retragerea noastră în Moldova; iar când victoria trupelor ne-a adus reintregirea neamului și am venit înapoi, am jucat la teatrul „Regina Maria" cu compania Bulandra, în „Mugurul" și „Cafeneaua cea mică", după care m'au chemat din nou la Național să joc în „Dezertorul" de Sorbul și în „Intuneric" de Beldiceanu.

O favoare meritată

— Când ați apărut întâi pe scenă?

— Eram elevă la Conservator și legea spune ca, după absolvire, să treci la Teatrul Național. Prin excepție însă, eu am fost înscrisă din oficiu ca elevă a Naționalului, încă de pe când eram în Conservator, cu leafa de șaizeci de lei pe lună, ridicată apoi imediat la optzeci, iar peste un an la o sută douăzeci de lei. Ehei, leafă, nu glumă, pe vremea aia!

O întrerup nerăbdător:

— Bine, dar prima dv. apariție?

— Păi, a fost în figurație, în „Fântâna Blanduziei", în stagiunea 1884—1885, sub directoratul lui Gri-Gri Cantacuzino.

— Și prima creație?

— Eolin din „Fata Aerului", feerie spectaculoasă cu muzică... Și ce muzică!

De a Caragiale ce ire

— Se atribue însă, gloria dv. protecției ce v'ar fi acordat Caragiale?

— Protecție? De, cum vrei s'o iei! Eu am interpretat pe Coana Veta din „Noaptea Furtunoasă" și, făcând o vizită la Berlin lui conu' Iancu, care se stabilise acolo, a stăruit mult să iau asupră-mi rolul Coanei Joiței din „Scrisoarea pierdută". Se putea să-l refuz? Și am obținut un succes monstru.

Să-ți povestesc aci și ceva nostim. Pe când eram încă elevă, împreună cu Mia Teodorescu, într'o seară, când se juca „Scrisoarea pierdută", ne-am îmbrăcat amândouă băiețește și, în actul al treilea, la scena scandalului, am dat buzna și noi dintre culise, strigând: „Cinci parale Națiunea *de mâine!" După aia, ne-am cam temut că ne vor amenda, dar dimpotrivă, Caragiale a fost încântat.*

Nu numai atât, dar mai târziu, când mi-am căpătat locul cuvenit, câte n'am adăugat eu în piesele lui conu' Iancu, lucruri care au și fost, după aceea, intercalate în volumele tipărite! Și niciodată nu mi-a făcut vreo mustrare, ba chiar îmi lăsa, în privința aceasta, completă inițiativă, stimulându-mă chiar: „Lasă-le, Mițo! Așa,... zi-i 'nainte!".

De-aci a ieșit svonul că m'a protejat. Eu cred mai de grabă că-i mulțumea modul cum îi interpretam rolurile și găsea cu rost improvizațiile mele.

Când a fost numit director, Caragiale a venit cu hotărâri crunte: să curețe cu măturoiul cel mare. Și mulți au căzut victime..., ce-i drept, elemente lipsite de valoare. Eu nu eram la Teatrul Național decât de doi-trei ani și am fost și eu puse pe lista neagră. Iancu Bacalbașa însă, autorul piesei „Mort fără lumânare", fratele lui Toni, cel cu „Moș Teacă", l-a sfătuit să facă excepție cu mine. Caragiale nu s'a pronunțat imediat, ci abia seara, când m'a văzut jucând. Iancu Bacalbașa a câștigat partida și noul director m'a oprit în teatru. Iar ce a urmat nu mai e nevoie să repet.

— In ce piesă ați jucat mai cu plăcere ?

— Toate mi-au plăcut. N'am avut preferință pentru niciun rol... Poate doar Coana Zinca din „O căsnicie" a căpitanului Ursachi să mă fi atras mai mult. Pot adăuga însă că au fost multe roluri la care am râvnit și nu mi s'au încredințat; și atunci plângeam zile întregi, cum a fost, de pildă, cu rolul prințului Orloff din „Liliacul". Dar am răbdat întotdeauna diferitele nedreptăți; mă mulțumeam doar să plâng și, chiar de m'ar fi bătut, eu tot aș fi rămas, atât mi-era de drag teatrul.

D-na Maria Ciucurescu la douăzeci de ani

Iluștrii parteneri

— Ce camarazi ați avut?

— Activitatea mea teatrală însumează cincizeci și doi de ani. Cu o stagiune înainte de a intra eu în teatru, a murit Pascally, așa că, omițându-l pe el, mi-au fost colegi: Gr. Manolescu, Aristița Romanescu, St. Iulian, Ștefan Mateescu, Ion Niculescu, Constantin Nottara, Petre Velescu, C. Belcot, Vasile Toneanu, Const. Mărculescu, Ion Brezeanu, Amelia Welner, C. Soreanu, Frosa Sarandy, Frosa Popescu, Ana Ciupagea, Aristide și Constanța De-

(Urmare în pag. II-a)

31514.
Biblioteca Judeteana ASTRA
P31514

metriad, V. Hasnaş..., toţi artişti mari...

...Şi se vede că de aceia se spune că sunt şi eu artistă mare. N'am pregetat niciodată să ofer concursul meu camarazilor. Astfel, Aristiţei Romanescu, soţia marelui Grigore Manolescu, i-am ajutat la Iaşi, jucând pe Coana Uţa din „Microbii Bucureştilor” şi, apoi, la Brăila, pe contesa Olga Sukaroff din „Fedora”.

Apropieri mândre

— Desigur că, în lunga dv. carieră, n'aţi cunoscut numai pe Caragiale, ci şi pe alţi autori?

— *Fireşte! In primul rând, pe Alecsandri, care a şi modificat, pentru mine, o mică scenă din „Fântâna Blanduziei”. Eu eram copilă pe atunci, dar i-a plăcut înfăţişarea mea şi mai ales părul meu cel negru şi bogat. Şi, deşi Neera, în prima concepţie, trebuia să intre în scenă cu lira în mână, Alecsandri a introdus o schimbare şi anume: Neera nu apare singură, ci însoţită de o sclavă care-i duce lira. Rolul sclavei mi l-a destinat mie special Alecsandri. Şi, de atunci, aşa a rămas: Neera intră, urmată de o sclavă cu lira.*

Doamna Maria Ciucurescu în rolul „Coana Veta” din „Noaptea Furtunoasă”

— L-aţi văzut des pe Alecsandri?

— *Nu prea; că era boier... Venea rar pe la teatru; în schimb, Delavrancea venea foarte des şi se pricepea la teatru, nu ca cei de azi, care iau totul în glumă; mai mult vorba de ei!...*

L-am cunoscut şi pe Eminescu.

Ce delicat era! Şi sfios tare! Ai să te miri unde l-am văzut întâi: la o berărie!... Da, da!.. La berăria pe care o ţinea Caragiale pe strada Nicolae-Şelari şi care purta titlul pompos de „Bene-Bibenti”. Tot ce era mai de soi în lumea artistică venea acolo: Gherea, Brezeanu, Aristiţa Romanescu, Cincinat Pavelescu, Ranetti. Venea şi Eminescu. Şi-i cam plăcea să bea. Incolo, băiatul cel mai retras. Ii plăcea să spuie versuri cucoanelor, la serate, căci de dansat, nu dansa.

— Sunteţi din aceiaşi generaţie cu Veronica Micle?

— *Fireşte! Era frumoasă tare, dar nu rea, aşa cum au descris-o unii... Uite, să-ţi spun: în privinţa asta, el era un om ciudat...*

Mai era un boier de seamă care frecventa lumea artistică: conu Vasilică Morţun, fost ministru de interne în cabinetul Ionel Brătianu. Ehé, cât bine n'a făcut omul acesta, care era prieten intim şi cu răposatul Constantin Mille! Mulţi s'au ridicat prin protecţia sa, îmbogăţindu-se şi ajungând la situaţii la care, poate, nici n'ar fi visat.

O paralelă nu tocmai măgulitoare

— Aveţi ceva proiecte de viitor?

— *Eu proiecte? N'am niciunul decât atâta: înjur pe cei care joacă prost.*

— Nutriţi vreo dorinţă de ordin artistic?

— *De! Dorinţa mea ar fi să creez la Teatrul Naţional un rol, dar nu mi-l dă,... că le e teamă că-i mănânc! Eh!*

Teatrele de azi e Hasmodie. Orice nespălat se sue pe scenă şi ci-că e artist... Orice fată frumoasă, drăguţă, hop pe scenă — artistă, fără carte, fără studii, fără talent.

Dac' aş şti că nu mă închide, aş da foc la toate filmele cu dragoste. Au stricat gustul de frumos. Se pupă prea mult actorii între ei şi asta e dezgustător. Pe tâmpiţi îi face mai tâmpiţi, iar pe deştepţi îi face pretenţioşi. Şi-şi dau şi ei păreri, crezându-se, dintr'odată, înarmaţi cu un spirit critic în realitate complect străin de forţele lor intelectuale.

Sarmalele „Coanei Miţa”

— Cu ce vă ocupaţi acum?

— *A, păi dumneata n'ai idee de botanică!* — mă mustră glumeţ, întrebuinţând acel vocabular specific dumisale, care, deşi de esenţă prea familiară, are darul să 'ncălzească până şi spiritele cele mai mohorîte. — *Eu sunt una din cele mai harnice gospodine. N'ai auzit de asta? Cos, brodez, iar la bucătărie sunt neîntrecută. Cine face murături mai straşnice decât mine? Adică da, aveam o rivală: pe nevasta lui Brezeanu, sărmana coana Lucreţia. Ne luam, amândouă la întrecere. Să vii să mănânci la mine chiftele şi sarmale, gătite de mânile mele... de artistă, şi ai să-ţi lingi degetele! Dar specialitatea mea e vişinata. Ehè, ce era la mine odată, de Moş-Ajun! Făceam borcane de douăzeci şi cinci de kilograme de vişinată şi toată lumea actoricească venea la mine cu Moş-Ajunul. Fac şi acum, dar cine mai vine? Ştii, vorba aia:* Tempi passati!

D-na Maria Ciucurescu, astăzi

Şi, conducându-mă, ca o gazdă amabilă, până la poartă, accentuiază, cu aceiaşi voioşie largă:

— *Te rog, insist chiar să notezi că la 6 August am intrat în anul al şaptezecilea.*

Nici cea mai neînsemnată cută de regret nu-i încreţea fruntea.

A. NORA

SORTIE — DOUANE

— N'am nimic de declarat!

Actualităţi Ştiinţifice

Misterul cancerului

Raportul anual al comitetului regal britanic pentru studiul cancerului publică o serie de precizări interesante asupra acestei boale.

Acum 30 de ani se credea că numai oamenii pot fi bolnavi de cancer şi că acest flagel se propagă în special în ţările „civilizate”. Or, experienţa a dovedit că toate animalele vertebrate pot contracta cancerul şi că n'are nici o importanţă gradul de „civilizaţie” al regiunii în propagarea maladiei.

Deasemenea, e un fapt dovedit caracterul local al cancerului şi vindecabilitatea lui relativ uşoară, în cazul când tratamentul e aplicat la timp.

Doi savanţi japonezi, doctorii Yamagiva şi Hohykava au studiat mai de aproape mecanismul cancerului, pe baza unor experienţe sistematice.

Ei au constatat astfel că această boală poate fi provocată pe cale artificială, dacă frecăm cu gudron de huilă pielea unor anumite animale. Pe de altă parte, în timpul din urmă s'au obţinut anumiţi compuşi chimici, care au proprietatea de a pricinui cancerul.

Interesant este faptul că aceşti corpi compuşi au o structură moleculară asemănătoare cu acea a vitaminelor şi hormonilor din organismul nostru.

Cei doi savanţi japonezi n'au reuşit însă să aplice proprietăţile celulei canceroase. Se ştie într'adevăr, că teribila boală se produce printr'o înmulţire monstruoasă a celulelor unor anumite ţesuturi din organism, fenomen care, în cele din urmă, face improprii aceste ţesuturi.

E drept că suntem în măsură să provocăm cancerul la un şoarece, de pildă, ungându-i corpul cu o anumită substanţă chimică. Această substanţă chimică care provoacă boala, nu are însă nici un rol în procesul de creştere şi înmulţire ulterioară a celulelor.

S'a crezut la început că celulele canceroase se divid în mod automatic. D-torul Rous, dela Institutul Rockefeller, a arătat însă că această ipoteză este eronată, întrucât se pot transmite tumori, dacă se injectează în corpul animalelor lichidul extras de la alte tumori canceroase şi filtrat în urmă, pentru a nu mai conţine celule.

Astăzi, specialiştii au ajuns la convingerea că există un virus al cancerului, care provoacă înmulţirea celulelor. Intrucât însă tumorile mamiferelor nu pot fi transmise printr'un lichid curăţat de celule, majoritatea cercetătorilor tăgăduiau până astăzi existenţa acestui agent la mamifere.

Or, iată că de curând, doctorul Schope, tot dela Institutul Rockefeller, a descoperit că o tumoare filtrantă la un iepure poate provoca cancerul. Această descoperire a condus, fireşte, la o revizuire a vechilor teorii.

In aparenţă, avem aface cu o contradicţie, întrucât s'a stabilit cu aceiaşi certitudine, pe deoparte, faptul că boala poate fi provocată prin injectarea unei substanţe chimice pure, iar pe de altă parte, de un virus.

Profesorul Mac Intos a reuşit totuş să împace această aparentă contradicţie. El provoacă boala, injectând o substanţă chimică, apoi propagă tumorile şi constată că lichidul filtrat conţine virusul cancerului.

Aceste experienţe, făcute asupra animalelor, sunt aplicate acum la şoareci. Rezultatele actuale confirmă concluziunile la care a ajuns Mac Intos.

Enigma cancerului începe astfel să se lumineze.

Greutatea creerului la mulatri

Din cercetările recente ale unor savanţi americani, rezultă că în general, descendenţii rezultaţi dintr'o încrucişare între albi şi negri, au greutatea creerului mult inferioară valorii normale a rasei albe şi — fapt surprinzător — chiar şi celei negre.

Deşi ar fi fost logic ca această greutate să aibă o valoare intermediară — cum se'ntâmplă cu multe din însuşirile deosebite ale elementelor opuse ce se încrucişează — totuş rezultanta, în privinţa ponderii creerului, este sub limita inferioară.

Astfel, greutatea mijlocie a creerului unui negru este de 1355 de grame, acea a unui alb 1471 de grame, iar acea a unui mulatru (produs al încrucişării între albi şi negri) numai de 1334 de grame.

Discuri de gramofon din sticlă

Din Olanda ne vine ştirea că în această ţară s'a pus la punct o nouă metodă pentru realizarea plăcilor de gramofon, din sticlă, prevăzută deasupra cu un strat special subţire.

Inregistrarea sonoră pe aceste discuri se obţine cu ajutorul unui ac de safir care însă nu poate fi folosit decât de 60 de ori. Plăcile astfel construite au o viaţă limitată, pe lângă faptul că sunt şi foarte fragile. E drept însă că, după ce a fost cântată de 15 ori, placa poate fi „întărită”, ceeace-i prelungeşte considerabil durata.

Vietăţi din alte planete?

In Arizona s'au descoperit într'un meteor câteva vietăţi minuscule, despre care unii cercetători cred că purced din alte planete.

Această descoperire prezintă o importanţă fundamentală pentru ştiinţă.

Intr'adevăr, dela celebrul savant suedez Svante Arrhenius în forurile ştiinţifice se discută întrebarea dacă există fiinţe capabile să străbată spaţiul interplanetar.

Pentru rezolvarea acestei controverse, specialiştii au supus unei riguroase analize meteorii, presupuşi a fi servit ca vehicul de transport.

Pe de altă parte, se crede că presiunea radiaţiilor luminoase ar putea proecta în spaţiul cosmic, mici organisme vitale, ca sporii bacteriilor, de pildă.

Lăsând la o parte această a doua posibilitate, să ne ocupăm puţin de cazul meteorilor.

Un meteor trebue să străbată spaţiul cosmic, unde domneşte o temperatură egală cu zero absolut, adică minus 273 de grade.

Or, nouile cercetări au arătat că bacteriile pot suporta temperaturi până la minus 272 de grade şi ca atare temperatura din spaţiul interplanetar nu ar reprezenta un impediment. E drept că intrând în atmosfera pământului, meteorul începe să se încălzească prin frecare cu aerul, până ce devine incandescent, dar acest fenomen durează numai câteva secunde şi se petrece la suprafaţa meteorului. Or, bacteriile se găsesc în interiorul lui şi nu iau parte la acest proces de încălzire.

Pe de altă parte, există bacterii care îşi desvoltă facultăţile vitale abia la 80 de grade Celsius.

Aşa dar, posibilitatea ca vietăţile descoperite în meteorul din Arizona, să derive dintr'o altă planetă, nu este exclusă. Rămâne de văzut însă, dacă acest proces explică într'adevăr origina vieţii pe pământ.

Intre timp, ştiinţa trebue să studieze mai de aproape natura vietăţilor astfel transportate prin meteori.

Ing. I. S.

CRONICA ŞAHULUI

Adresa redacţiei acestei rubrici:

Paul I. Negreanu, *Bulevardul Carol 21, Bucureşti 1*

Dr. M. Max Euwe, campion mondial

Le roi est mort, vive le roi!

Un idol s'a prăbuşit. De pe tronul în care a dominat timp de 8 ani şahul mondial, *Alechin*, invincibilul, a suferit o înfrângere gravă, din partea lui *Max Euwe*, devenit astfel fruntaş între fruntaşi.

Campionatul mondial, ce s'a disputat în ultimele luni, a fost aşteptat şi urmărit cu pasiune de toată suflarea şahistă.

Era în desfăşurare lupta dintre un geniu consacrat, care uimise lumea cu combinaţiile sale neîntrecute şi un tânăr doritor de a-şi demonstra în faţa lumii toată gama cunoştinţelor sale profunde, bazându-se şi pe entuziasmul său creator ce-l avantaja, în faţa mitului *„fenomenul Alechin”!*

Deşi de curând intrat în luptele internaţionale, el a pătruns repede în rândul marilor maeştri.

Succesele lui regulate din concursurile anuale ale F. I. D. E.-ului. îl consacră ca un demn adversar al lui *Alechin*.

Şi în toamna anului 1935, *Max Euwe* devine campion mondial, după o luptă aprigă ce a durat o lună şi jumătate.

Primul campion mondial a fost germanul american *Wilhelm Steinitz*. Acesta a obţinut, titlul clasificându-se primul în marele turneu dela Viena, în 1875.

Au luat parte, printre alţii, *Blackburne, Andersen, Paulsen* şi *Rosenthal*.

Ieşind la egalitate cu *Blackburne*, *Steinitz* a jucat patru partide cu acesta, învingându-l cu 3 la 1.

Steinitz a fost un excepţional campion mondial, deţinând titlul timp de 19 ani, în care interval a creat teoria şahului modern, ce a dominat jocul tuturor maeştrilor, până la *Capablanca* şi *Réti*. Steinitz şi-a disputat titlul cu mulţi adversari, învingându-i pe toţi, ca pe *Cigorin*, *Blackburne* şi *Gunsberg*.

La 1894, *Steinitz* pierde campionat în faţa unui tânăr german în vârstă de 26 ani, *Dr. Em. Lasker*, şahist ce avea să conducă şahul mondial către cele mai înalte culmi ce pot fi atinse.

Lasker a fost, fără îndoială, cel mai mare geniu şahist al timpului moderne.

In 1896, provocat la un match de revanşă de *Steinitz*, îl învinge şi mai dezastruos ca înainte cu doi ani.

In toate concursurile internaţionale la care a luat parte timp de 30 ani, a obţinut totdeauna premiul I.

Este într'adevăr o dovadă palpabilă a unei genialităţi excepţionale.

In 1907, disputa campionatul mondial cu *Marshall* şi *Ianovski*, învingându-i pe amândoi; pe primul cu +8—0=7, pe al doilea cu +8—1=5.

In 1908 Dr. *Tarrasch*, care se afirmase ca un strălucit maestru internaţional, obţinând premiul 1 la 12 concursuri internaţionale, a fost pus de cercurile şahiste să dispute titlul cu deţinătorul lui glorios, *Lasker*. Match-ul s'a încheiat printr'o mare surpriză, *Tarrasch* fiind complect înfrânt, pierzând 8 partide şi câştigând 3; au fost 5 partide egale.

In 1921 — *Lasker* pierde titlul în faţa cubanului *Capablanca*, care se afirmase ca un mare maestru dela 1911.

Matchul a fost jucat la Havana în condiţii dramatice. Pe o căldură caniculară, se juca noaptea, *Lasker* nefiind obişnuit cu clima şi alimentaţia locală, după 10 partide egale *Lasker* cade bolnav şi totuşi jucând, cu multă energie, pierde 4 partide la rând, după care, medicii îl opresc să mai joace, starea sa fiind gravă.

In aceste condiţiuni *José Raoul Capablanca* devine campion mondial.

Lasker după doi ani de inactivitate şahistă a mai jucat doi ani ieşind primul la Moravska Ostrava, înaintea lui *Alechin*, primul la New-York (în 1924, înaintea lui *Capablanca* şi *Alechin*) şi al doilea la Moscova (în 1925, primul fiind *Bogoljubov* — şi al treilea *Capablanca*). Apoi s'a retras complect, reintrând în arena şahului dela Zürich din 1934, unde s'a clasat al cincilea.

Capablanca a posedat titlul din 1921 până la 1927. In acest timp cel mai mare succes al lui a fost la New-York, în 1926, când a ieşit primul, înaintea lui *Alechin, Nimzovici, Vidmar, Spielmann* şi *Marshall*.

Un an mai târziu în match pentru titlul de campion mondial *Alexandru Alechin* învinge cu +6—3=25. Era o victorie senzaţională, neaşteptată, şi care l'a consacrat definitiv pe *Alechin* în istoria şahului.

Alechin a obţinut apoi, succesiv, victorii strălucite ieşind primul în aproape toate concursurile internaţionale.

Astfel, în 1931 la San Remo, *Alechin* triumfă înaintea lui *Nimzovici, Spielmann, Bogoljubow, etc.*

In 1932, la Bled, *Alechin* se clasifică tot primul fără a pierde nici-o partidă, înaintea lui *Nimzovici, Spielmann, Rubinstein*, etc.

La toate concursurile organizate de F. I. D. E., *Alechin* este mereu în frunte, învingând pe toţi fruntaşii şahului mondial.

La Hamburg, în 1933, în campionatul organizat de F. I. D. E., *Alechin* ca reprezentant al Franţei, a obţinut un rezultat unic în analele şahului mondial. Acest mare geniu contimporan a reuşit să se clasifice primul, câştigând absolut toate partidele jucate, fără să facă nici măcar o singură remisă.

Acest rezultat este apogeul carierei şahiste a lui *Alechin*.

In 1934-35 la Hastings, *Alechin*, fără să piardă nici-o partidă, a ieşit la doilea, după cehoslovacul *Flohr*.

Tot în 1934, se dispută un turneu la Zürich, cu următorul rezultat: I. *A. Alechin*; II.—III. *Flohr* şi *Euwe*; IV. *Bogoljubow*; V. *Lasker*; VI.—VII. *Nimzovici* şi *Bernstein*. Urmează apoi *Stahlberg* şi maeştrii elveţieni.

In acest turneu, *Alechin* a pierdut numai o singură partidă, la noul campion mondial, *Dr. M. Euwe*.

In 1933 şi 1934, *Bogoljubow* l'a provocat de două ori pe *Alechin* la câte un match pentru campionat mondial.

Alechin l'a învins în ambele rânduri, în 1934 desfăşurând totuşi un joc slab.

Insfârşit, în 1935, *Dr. Max Euwe* învinge pe *Dr. Alexandru Alechin*, obţinând titlu I de campion mondial...

*

Max Euwe s'a născut în 1901, la Delft, lângă Amsterdam. Încă din copilărie l'a pasionat şahul, dând dovadă de aptitudini minunate.

La început juca şah la cercurile din Amsterdam, iar cu timpul s'a dovedit un jucător excelent cu un talent remarcabil.

*

Primul concurs internaţional la care a luat parte — deşi avea numai 20 ani — a fost în 1921 la Haga, la care au luat parte *Alechin, Rubinstein, Maroczi, Marco, Davidsohn*, etc.

Euwe s'a clasat printre ultimii, totuşi a atras atenţia marilor maeştri asupra combinaţiilor sale frumoase şi precise, însuşi celebrul Geza Maroci i-a prezis un viitor strălucit.

In 1923, la Moravska Ostrava, *Euwe* s'a clasificat printre primii, înaintea lui *Spielmann* şi *Tarrasch*. Deatunci el este în plină ascensiune, înregistrând anual succese strălucite.

In 1927, înainte de match-ul *Alechin-Capablanca*, *Alechin* se opreşte la Amsterdam, unde joacă 8 partide cu *Euwe*, devenit acum maestru internaţional. Rezultatul a fost 4½—3½ în favoarea lui *Alechin*, ceeace a făcut să se creadă că acesta va pierde în faţa lui *Capablanca*. Şi totuşi *Alechin* a devenit campion mondial.

Din 1927 *Euwe* s'a clasificat printre primii la concursurile organizate de F. I. D. E., la Zürich, în 1934, ieşind al II-lea, alături de *Flohr*, în urma lui *Alechin*. Atunci *Dr. Max Euwe* a provocat pe campionul mondial pentru titlu.

Şi în Octombrie 1935, lupta se deslănţui. Urmau să se joace 30 partide, acela care obţinea 15½ puncte devenea campion mondial, dacă ar fi câştigat cel puţin 6 partide. *Alechin* învinse repede la început pe adversar, jucând admirabil şi după 7 partide, obţine rezultatul de +5=2.

După acest rezultat, *Alechin* a început să joace riscat subpreţuind pe adversar. Redăm o serie de rezultate dealungul matchului:

După 12 partide erau amândoi cu 5 partide câştigate şi câte două remize; au urmat apoi rezultate alternative şi câteva remize.

După partida 23-a, *Alechin* câştigase 7, *Euwe* tot 7 şi 9 erau egale.

După a 26-a partidă *Euwe* avea două puncte în plus. A 27-a a câştigat-o *Alechin*, iar celelalte trei au fost remise. Rezultatul final a fost +9—8=13, în favoarea lui *Euwe*.

Este o înfrângere la limită, dar un mare succes pentru noul campion mondial. Acela de a fi detronat geniul lui *Alechin*: Le roi este mort, vive le roi!

In numărul viitor vom face consideraţiuni asupra stilului de joc al celor doi adversari din campionatul mondial.

Publicăm mai jos partida 20-a, care a fost câştigată strălucit de noul campion mondial.

Campionatul mondial, partida 20-a

Amsterdam 16 şi 17 Noembrie 1935

Alb: *Max Euwe*

Negru: *Al. Alechine*

1. d4, d5; 2. c4, c6; 3. Cf3, Cf6; 4. Cc3, d5×c4; 5. a4, Nf5. Această ieşire a nebunului damei pe partea regelui alb constituie „apărarea slavă descoperită”.

6. Cé5. Primul atac Krause. Dacă ar fi jucat 6 Ch4, ar fi fost „al doilea atac Krause”.

6... Cbd7. 7. C×c4, Dc7; 8g3! Adoptarea financhetto-ului Regelui alb în această poziţie este o excelentă idee a lui Capablanca.

8... é5; 9. d4×é5, C×é5; 10. Nf4, Cfd7; 11. Ng2, f6! Această mutare a negrului întăreşte é5, pe care, calul formează un punct de cristalizare.

12. 0—0, Td8; 13. Dc1, Db8; 14. Cé4, Né7; 15. Dc3, 0—0; 16. Tad1, Né6; 17. C×é5, C×é5; 18. Cg5! Evident, este continuarea logică a planului de atac al albului cu calul.

18... f6×Cg5. Ar fi fost mai bine Nd5 (la care, dacă s'ar fi jucat 19, é4, ar fi răspuns cu Nf7!).

19. N×é5, Nf6! O contra-demonstraţie necesară, dar insuficientă.

20. N×b8, N×c3; 21. Nd6, acest atac intermediar îi permite câştigarea unui pion.

21... Tf7; 22. b2×Nc3, Tfd7; 23. Tb1, T×d6; 24. T×b7, Td8; 25. T×d7, N×d7; 26. Né4, c5; 27. c4!!

Negru: *Dr. Al. Alechin*

Alb: *Dr. Max Euwe*

Situaţia după mutarea 27-a a albului!

Iată lovitura de graţie!, una din cele mai profunde, în simplicitatea sa, a-le acestui match. Euwe ar fi putut continua partida căutând să-şi apere pionul în plus; victoria era ţelul acestei politice. Dar o victorie încetă şi greu de obţinut. Campionul olandez utilizează o concepţie mult mai inteligentă: el redă pionul, dar întinde o cursă, în care vor cădea cele două piese negre.

27... N×a4; 28. Nd5+, Rf8; 29. Ta1, Ta6? Ar fi fost mai bine 29... Néb; 30. N×c6, T×cb; 31. T×a7.

33. é4, g5; 34. f3, h5; 35. h4! — sigur de imobilitatea figurilor negre pe aripa damei, alb poate adopta o politică îndrăzneaţă pe partea regelui.

35... g×h4; 36. Rh2, Rg5; 37. Rh3, Tá5; 38. Nb7, Rf6 39. Nd5, Rg5; 40. Nb7. Intreruperea partidei apropiindu-se (mai erau câteva minute), Euwe repetă aceeaşi mişcare, nu pentru a oferi remisă, ci pentru a câştiga timp şi a se putea gândi mai bine la întrerupere.

40... Rf6. După această mutare, prin care Alechin dă dovadă că doreşte remis, partida se'ntrerupe, iar albul — Euwe — dă mutarea în plic.

41. Nc8! şi negrul abandonează. Intr'adevăr tura şi nebunul negru sunt imobilizate. Dacă ar fi jucat 41... Rg5; s'ar fi continuat cu: 42. é5, Nd7; 43. T×a5, N×8; 44. é6! şi 44... R×f5 imposibil, deoarece urmează cu 45. T×c5+ şi câştigă nebunul. Dacă negrul ar juca 41... Ré5; ar urma 42. R×h4, etc.

PAUL I. NEGREANU
DINU NEGREANU

Mărunte

— Helios Hecht, psihografolog, str. Marconi 3, peste drum de Poşta Centrală, Tel. 3.35.70.

■ *In editura Fundaţiei pentru Literatură şi Artă” Regele Carol II a apărut:*

„Bulletin linguistique”, vol. III, publicat de prof. Al. Rosetti.

In acelaş editură va apărea în curând:

„Orizont şi stil” de Lucian Blaga *(Biblioteca de filosofie românească).*

■ *In editura „Cugetarea” au apărut:*

„Sub soarele Africei răsăritene” de Mihai Tican Rumano.

„Casa cu rodii” de Oscar Wilde *(Colecţia Delafras).*

„Invăţăturii”, roman de B. Iordan.

Cărţi, reviste, note muzicale, mărci, monezi vechi şi cărţi cu împrumut — la „Cetatea Antică”, Calea Văcăreşti 58, Bucureşti.

Un portret al lui Goethe

A apărut tradus în franceză ultimul volum din lucrarea magistrală a lui Friedrich Grundolf despre Goethe. Credem că e necesar să vorbim despre ea, deoarece e în contrast cu metoda de lucru a şcoalei materialisto-istorice. In adevăr, una din principalele învinuiri ce se pot aduce lui Taine, de ex. e de a fi neglijat prea mult elementul etern din om şi de a fi dat o importanţă covârşitoare mediului, solului şi timpului. O reacţiune s'a observat în ultimul timp, vizibilă mai ales în şcoala germană. Mişcarea creată de Stefan George are această semnificaţie. Omul e reintegrat în veşnicie şi în drepturile ce decurg din ea.

Intre efervescenţa dionisismului nietzschean şi ultimele manifestări expresioniste s'a degajat o doctrină tot aşa depărtată de delirul romantic cât şi de recele estetism parnasian. A fost în special o şcoală de mare stil, în sensul lui Goethe, adică nu numai în ce priveşte expresia verbală a artei, ci în însăşi substanţa şi ritmul ei. Din ea a ieşit un individualism aristocratic, ierarhic, în care omul îşi reclamă drepturile şi-şi recunoaşte toate limitele.

Sub patronajul cui se poate pune această mişcare decât sub acela al Olimpianului dela Weimar?

Unul din discipolii lui Stefan George, a studiat figura lui Goethe după normele maestrului său. Friedrich Gundolf, mort acum câţiva ani, a fost unul din cei mai mari critici ai Germaniei. După adânci şi luminoase studii asupra Renaşterii şi asupra lui Shakespeare, Gundolf întreprinse o operă vastă asupra lui Goethe, din nenorocire întreruptă de moartea autorului. Ne-au rămas totuşi statui şi fragmente izolate.

Gundolf ignorează voit metoda istorică. Cronografia operelor, deci, temele, izvoarele îl interesează foarte puţin.

Pentru el opera nu e decât iradierea unei personalităţi, focar de raze. Deci ceiace trebue căutat înainte de toate este unitatea figurii şi a personalităţii. Rezultatul a fost strălucit. Niciodată figura lui Goethe nu a fost redată mai integral şi mai definitiv. Ceilalţi biografi se agăţau de toate detaliile vieţii, de toate derivatele. Pierdeau repede direcţiunea: sensul unităţii se întuneca şi dispărea. In loc de o figură, completă şi unitară, aveam un conglomerat amorf şi desarticulat, o vegetaţiune tufoasă de vorbe, fapte şi gesturi. Pentru prima oară Goethe ne apare în opera lui Gundolf în sensul etern al personalităţii sale. Titan solar, statuă de marmură, viabil, real, verosimil, verosimil totuşi ca oricare din semenii noştri. Pentru prima oară avem viaţa nemuritoare a lui Goethe, viaţa lui de-a doua, veşnică şi totodată adânc omenească.

Gundolf atrage dela început atenţia asupra greşelii criticilor care studiază pe marii artişti după viaţa lor măruntă. Pentru el unitatea e singurul lucru care importă. Şi această unitate nu poate fi percepută decât de acel ce priveşte o unitate şi o operă în ansamblul lor.

Lucrul e relativ uşor în subiectele simple şi mărginite. Devine din ce în ce mai greu în raport cu complexitatea şi semnificaţia personalităţii. Când ajungem la nivelul unui Goethe sau al unui Shakespeare, toate calităţile care fac un bun critic: talentul, perspicacitatea, simţul nuanţelor trec pe planul al doilea; important şi esenţial, în primul rând, devine un simţ just al vieţii, o intuiţie profundă a ritmului ei şi a ierarhiei, pe care şi le creiază ea singură în cursul devenirii ei. Se cere să fii mai mult decât un mare critic, un om complet şi adânc.

Cazul lui Goethe e mai complex chiar decât al lui Shakespeare; această judecată nu implică deloc o apreciere calitativă, o situare ierarhică în artă. La oameni de asemenea talie, ea e imposibilă, ridiculă chiar. La o anumită altitudine puerila întrebare: care e mai mare, devine un non-sens. Nu opera, personalitatea lui Goethe e mai greu de intuit.

Sunt două feluri de artişti: expansivii şi atractivii. La primii geniul creator ţâşneşte în afară, formând sateliţi independenţi de focarul central. Artistul expansiv are tendinţa să reverse plenitudinea eului său intim în lume, până când eul lui devine lume, întreţesut în lume şi aceasta pătrunsă de energiile eului său.

Artistul atractiv **transformă** lumea; ea devine un element al propriei lui personalităţi.

Shakespeare e cel mai mare artist centrifug. Atât de bine s'a făcut una cu lumea din jurul lui, că nici nu putem şti care-i era personalitatea; istoric vorbind, nu ştim de el decât lucruri banale; nici nu suntem siguri dacă e autorul pieselor sale. Nu are nici o importanţă. E aşa de complet difuzat în opera lui, încât de-ar deveni un mit ca Homer, nu ar fi nici o pierdere pentru literatură. Goethe însă e un **centripet.** Interesante şi geniale pot fi operele lui; dar el, Wolfgang Goethe e mai interesant şi mai genial. Individul Goethe e capodopera lui Goethe! Vedem deci dece e mai greu de studiat decât Shakespeare. La acesta nu avem de cercetat decât dramele. La Goethe vine în primul rând opera, subdivizată şi ea în toate genurile posibile ale activităţii omeneşti; apoi este Goethe omul; pe urmă, integrarea operei în om, şi justa ierarhie a lor. Nu-i tot. După ce am făcut asta, trebue să ne retragem la distanţă ca să vedem ansamblul în liniile lui mari. In sfârşit după ce am realizat legile existenţii lui Goethe, trebue să deducem învăţămintele acestei vieţi pentru noi. Şi lecţiile lui se întind asupra tuturor manifestaţiilor vieţii umane!

Goethe trăia lumea tot aşa de intens ca şi propriul său eu. Ce importanţă avea aceasta? Anume că Goethe e cel mai mare **profesor de viaţă** al tuturor timpurilor. Ce reprezintă omul? Un antagonism. Antagonismul dintre o personalitate şi lumea exterioară. Se poate spune că acela trăeşte cel mai intens viaţa, la care postulatele antagonismului se întrepătrund, se armonizează în modul cel mai superior, fără nici un sacrificiu din partea personalităţii nici din partea lumii. Goethe a rezolvat magistral această problemă, pentru restul oamenilor tot aşa de insolubilă ca şi cuadratura cercului.

După artistul Goethe, după savantul Goethe, după dramaturg, filosof, poet, romancier, apare Goethe profesor de viaţă. De aici şi extraordinara lui actualitate, constatată cu ocazia centenarului încă odată, covârşitoarea lecţie a vieţii sale, într'o epocă în care oamenii ştiu de toate, numai să trăiască nu.

VASILE LOVINESCU

Primim:
Damian Stănoiu: *Pe străzile Capitalei* Ed.: *„Universala" Alcalay, Buc. 1935.*

Octav Băncilă — Vrăjitoare

PLASTICA

Expoziţiile deschise în momentul de faţă la Fundaţia Dalles au stârnit cu drept cuvânt dispute şi nedumeriri. Principiul adus în discuţie este de cea mai mare însemnătate: menţinerea creaţiei în ritm cu vremea, cu evoluţia gustului pe deoparte, cu desăvârşirea mijloacelor de expresie — pe de alta.

Octav Băncilă — Autoportret

D. Kimon Loghi *şi-a câştigat în anumite cercuri de amatori o nemeritată notorietate. E inutil a încerca să o spulberăm. Oamenii de gust n'au crezut niciodată în asemenea reputaţii, iar ceilalţi — nu contează.*

Notăm totuş elogios stăruinţa şi eforturile vizibile de-a cuceri preocupările tematice ale contemporanilor.

•

La Dalles e şi d. Octav Băncilă, *solul aureolat al Moldovei. D-sa însă, are vibraţii de meşteşug care prind foarte bine atitudinii cu parfum de trecut a operei.*

Profesorul de pictură dela Iaşi a selecţionat lucrări da toate genurile: naturi moarte, flori delicat tratate, nuduri senzuale, compoziţii, peisaje şi portrete expresive.

D. Băncilă desvoltă pretutindeni o vigoare cromatică de cele mai multe ori cu obârşia în reflexele similare ale romanticilor. Temperamentul domol al meşterului nostru e însă mai aproape de umanitate. Imaginile smulse din viaţă sunt mai intim interpretate. Se simte în majoritatea pânzelor o amărăciune incomplect mărturisită, o mâhnire care depăşeşte tema însăşi şi se înalţă uneori până la simbol.

Dar poate tocmai aci e greşala artistului. Pictura cu legendă a fost apanajul unor vremi de mult stinse. „Post mortem laureatus" e un tablou cu teză: într'un cadru cu două caturi e înfăţişat — melancolic şi romantic — Eminescu; în catul de jos — un craniu împodobit cu lauri. Gloria postumă!... O izbutită demonstraţie plastică; dar de un gust artistic minor.

Aceiaşi observaţie pentru compoziţia „Eminescu şi Creangă".

Dacă aceste tablouri ar fi sortite să ilustreze o lucrare didactică, le-am înţelege rostul. Altminteri...

In expoziţie sunt totuşi panouri vrednice de cel mai mare interes. Semnalăm în deosebi florile şi compoziţiile cu nuduri, în care coloritul sugestiv egalează perfecţiunea realizării formale.

Pictura ca ecou al revendicărilor sociale trece astăzi, parese, pe planul al doilea în activitatea recentă a d-lui Bancilă. Revin, incidental, lucrătorii, şomeurul, truda câmpului. Mai puţin tendenţioase decât operele de odinioară, lucrările acestea menţin accentul tumultului lăuntric.

Pe deasupra oricăror obiecţiuni de amănunt, nimeni nu va putea tăgădui d-lui Băncilă desăvârşita stăpânire a tehnicei picturale şi remarcabilele d-sale însuşiri de desenator. Forma — în cel mai înalt înţeles academic — e condusă cu abilitate, iar materia e redată prin calităţile ei esenţiale.

•

Sculptorul Mihai Onofrei *prezintă o serie de busturi, măşti şi statuete, în care stilizarea formală e în deplină armonie cu jocul volumurilor.*

Dela simplitatea expresivă a portretului d-lui Mihail Sadoveanu, la imaginea pretenţioasă a d-lui Dem. Dobrescu, d. Onofrei străbate un drum capricios. In plasticul d-sale nu primează totdeauna detaliul realist. Caracterele definite în materialul sculptural rămân însă veridice şi exemplare.

D. Onofrei e un înzestrat portretist. Prezenţa lui Bourdelle printre busturile de vigoare, e semnificativă.

H. BLAZIAN

Octav Băncilă — Portret

Ultimul moralist: RIVAROL

Maxima a dispărut ca gen literar după o carieră scurtă dar aurită, ducându-şi viaţa aproape paralel cu strălucitele saloane, moarte odată cu deslănţuirea marii Revoluţii. Avea neapărat nevoe de cadrul elegant al saloanelor, acolo unde scopul reuniunilor era conversaţia pură, fie serioasă, fie galantă. Mondenii aveau vreme să se studieze reciproc şi să distileze apoi ideile şi sentimentele din jurul lor prin alambicul analizei psihologice. Rezultatul era condensat într'un menuet miniatură sau într'un cristal măestru şlefuit, pe care trebuiai să ştii a-l utiliza pentru a percepe realitatea. Aceşti oameni erau diletanţi în toate, afară de plăceri, astfel că le convenea de minune aforismul cu efectul său de lance sau amabilă lovitură de evantail. Oare dacă la Rochefoucauld ar fi scris câteva volume asupra egoismului, l-ar mai fi cetit budoarele roze şi albastre ca cerul? Marile prefaceri istorice din secolul trecut, apoi technica vieţii moderne de astăzi n'au putut decât distruge maxima ca gen independent, saloanele şi-au pierdut sensul cuvântului din secolul 17 şi 18 în profitul politicei, fără a mai vorbi de meschinăriile curente. Graţioasele vremurilor, acelea care ştiau să-şi armonizeze atât de melodic făpturile lor, aidoma diafanelor lui Latour, cu toate exuberanţele spirituale, erau pilaştrii pe care se rezemau canavalele autorilor de maxime. Nu uităm că în sec. 18 femeia şi-a ajuns apogeul, dominând tiranic societatea franceză şi adoptându-şi drept pasiune de căpătâiu literele, cu ajutorul cărora putură face serioase incursiuni în politică.

Maxima dispăru ca gen specific, odată cu moartea ultimilor ei slujitori care au fost Chamfort şi Rivarol, acesta din urmă în adevăr ultimul.

Rivarol s'a născut în 1753, la Bagnols în Languedoc, cu veleităţi nobiliare deşi tatăl său era un mic hotelier. Gurile rele nu-l cruţau afirmând că s'a născut „mare senior într'o cârciumă". Inzestrat de natură cu o sclipitoare inteligenţă care-i scotea şi mai în relief o rară frumuseţe virilă, Rivarol s'a cultivat serios, plecând apoi în cucerirea Parisului.

Vanitos şi frivol ca orice personagiu care a fost prea răsfăţat, şi-a cheltuit cu dărnicie o vervă extraordinară, risipindu-şi în acelaş timp şi ideile. Avea o fantastică uşurinţă de a discuta despre orişice, oricând şi oriunde, poate şi depre lucrurile la care nu se pricepea, un motiv în plus de a fi adoratul burghezilor sau duceselor ale căror saloane n'avusese nevoe de a le fi luat cu asalt, ci îşi deschiseră prevenitoare porţile ca pentru un oaspe de marcă. Inteligenţa şi spontaneitatea remarcabilă n'a ştiut s'o utilizeze, scopul său unic a fost doar de a-şi stabili un loc bine determinat în lumea mare. Şi-a părăduit bogatele sale resurse spirituale pentru a distra femei frumoase, şi probabil că întreaga gamă dela zâmbet până la noaptea de voluptate i-a fost mai scumpă decât operele seriscase pe care le-ar fi putut oferi secolului acest veritabil gânditor. Faţă de posteritate, frumosul Rivarol are vina considerabilă de a nu ne fi dat tot ceea ce-i era în putinţă, cu alte cuvinte trebue să-i ertăm frivolitatea şi să-i condamnăm propria lui irosire a personalităţii.

Rivarol, care a scris atât de frumos despre prietenie, a avut norocul să aibă un număr respectabil de duşmani, ceea ce ni-l face şi mai simpatic. In 1788 publică volumul *„Petit almanach des grandes hommes pour l'année* 1788, o carte cu tâlc, care a fost scrisă pentru a lovi într'un mare număr de scriitori în favoarea timpului. Adevărul supără de când lumea, şi lumea se supără, din orgoliu mai ales, când i-se atacă idolii. In mare parte, scăzând şi doza respectivă de patimă, Rivarol a spus adevărul. Nemulţumit cu duşmanii săi literari, scoate *Petit almanach des grands hommes de la Révolution,* în care luptătorii pentru libertate s'au găsit considerabil maltrataţi, deşi autorul n'a făcut decât să ne arate că Libertatea este un ocean pe care începuse să circule mai ales piraţii. Inamicii politici se raliară corului celor literari şi regalistul Rivarol trebui să părăsească Franţa în 1792, ducându-se rând pe rând la Bruxelles, Londra, Hamburg şi în sfârşit, la finele lui 1800 se instală la Berlin unde fu sărbătorit de regele Prusiei.

Pretutindeni unde l-a dus pribegia a fost un rege recunoscut al saloanelor, iar moartea care-l lovi în 1801, la Berlin, îl doborî în plină strălucire.

Rivarol şi-a iubit patria şi graiul, cel mai adequat de altfel pentru a vorbi în saloane şi femeilor; *le Discours préliminaire Du nouveau dictionnaire de la langue française*, este o admirabilă şi justă apologie a calităţilor care au contribuit la universalitatea limbii lui Racine. Academia din Berlin, care deschisese un concurs asupra acestei chestiuni, îl premie şi-l proclamă membru.

La poarta nemuririi, Rivarol a bătut cu Maximele sale, adevărată oglindă a unui caracter. Regalist şi credincios, nu s'a sfiit să arate păcatele care apăsau greu umerii monarhiei Bourbonilor şi decadenţa bisericii; avem toate motivele a crede că a fost de bună credinţă. Acuzat că este vândut regelui aruncă o frază care caracteriza în parte pe mulţi corifei ai revoluţiei.

„Poate sunt vândut, dar nu sunt plătit".

Spirit fin şi caustic, ironia sa loveşte, ridiculizează rar, dar în schimb sculptează situaţiile pe care le modelează cu o admirabilă adaptare de perspectivă. Vorbind despre Mirabeau a fost în justă notă spunând că „este capabil de orice pentru bani, chiar şi de o faptă bună". Curios că acest personagiu de salon a maltratat considerabil câteva femei celebre, prin răutăcioase trăsături de spirit, faţă de pătimaşa d-nă de Staël a fost nedrept şi nedelicat numind-o „bacanta revoluţiei" şi în alt loc exclamând că: „Nu cunoaşte în Europa decât pe d-na pe Staet care să-şi poată schimba sexul!" Faimoasei d-ne de Genlis îi aruncă în faţă o torţă incendiară cam la fel: „Nu iubesc decât sexele pronunţate!" Nu l-a cruţat nici pe propriul său frate: ar fi „un om deştept într'o altă familie şi este prostul familiei noastre!" Cum putea fi altfel când era Rivarol în aceiaşi familie?

Cu toate păcatele sale inerente timpului şi mediului, Rivarol a rostit sentinţe de o rară justeţă asupra omului şi politicei, fără să aibă pretenţia sau credinţa că maximele pot să schimbe pe oameni. Omul acesta orgolios şi uşuratec a vorbit minunat despre prietenie şi modestie.

Dintre orgolioşi care în genere sunt deficitari, sigur că a fost o excepţie nu numai onorabilă ci chiar ilustră. Trăind zbuciumatele zile ale Revoluţiei, şi-a putut da seama cât de uşor se joacă oamenii cu ideile mari precum libertatea şi mai ales cum le pângăresc. Intr'un veac atât de filozofic, a fost duşmanul filozofiler, iar faţă de Jean-Jacques iarăşi n'a fost de loc prevenitor, preferând omul bun trăind între oamenii tuturor oamenilor naturii preferaţi de marele solitar. Situaţiile sunt minunat redate, întreaga stare a ţării, fructul greşelilor seculare ale Bourbonilor s'ar rezuma suficient în câteva vorbe: *„altădată regii aveau coroane pe cap, acum le cad peste ochi"*.

Nu uităm că acestea sunt spuse de un monarhist convins, de un emigrant care nu s'a sfiit să afirme că poporul nu gustă libertatea, decât pentru a se îmbăta şi a deveni furios ca şi când bea băuturi tari. Rivarol a fost între puţinii care să-şi dea seama de decadenţa monarhiei în acelaş timp cu neschinăria şi odiosul pretinşilor apostoli ai libertăţii; iată cum sub o aparenţă dintre cele mai nefavorabile se ascunde un spirit cumpănit şi adesea complet imparţial. In câteva fraze profunde îl vedem apoteozând pe solitarul cugetător, aşa cum l-a apoteozat mai târziu atât de sonor un Alfred

Urmare în pag. IV-a

Epigrame

Cităm din revista „Luceafărul" următoarele epigrame, semnate M. Ar. Dan:

LUI AL. LASCAROV MOLDOVANU

care a scos, de curând de sub tipar un nou volum de Schiţe şi Nuvele intitulat: „Omul care tace".

Te'ntreb, confrate, fără ură:
Oare când are să fie
Să apară în broşură
„Omul care nu mai scrie"...

UNEI ORFANE DE RĂZBOI

care mi-a trimis câteva versuri, cu rugămintea să-mi dau părerea, dacă să le publice, sau nu.

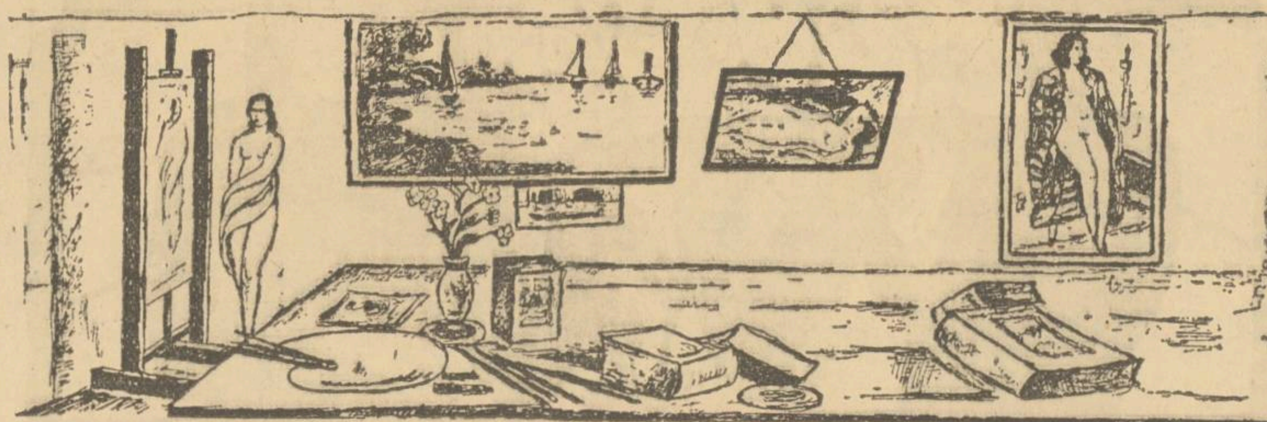
Deşi cu damele's levent,
— Rămâne vorba între noi —
Ei fi orfană de război,
Dar şi... orfană de talent!

RAS INTUNECAT

Sherwood Anderson

Fusese o idee în adevăr ciudată, aceia care îl dusese pe Bruce Dudley în situația în care era acum — lucrător într'o fabrică din orașul Old Harbor, în statul Indiana, unde locuise în copilărie și în tinerețe și unde făcea acum pe lucrătorul, sub un nume fals. Numele acesta îl inveselea. Un gând fulgerător prin minte și John Stockton devenise Bruce Dudley. De ce nu? Găsise numele acesta într'un oraș din statul Illinois, unde trebuia să schimbe trenul. Tocmai se plimba pe strada principală a orașului, când văzu două firme de-asupra unor prăvălii, „Bruce, Smart și Feeble — Fierărie și „Frații Dudley — Băcănie".

Se simțise întocmai ca un criminal. Poate că și era un fel de criminal, devenise dintr'odată unul.

Poate că un criminal era doar un om ca el însuși, care pășise puțin în afara cărării bătătorite pe care călătoreau cei mai mulți oameni. Criminalii luau viața altor oameni sau luau bunuri ce nu le aparțineau, iar el luase — ce? Pe sine însuși? S'ar fi putut prea bine exprima situația în felul acesta...

Bruce umbla după ceva, de un an și mai bine. După ce, n'ar fi putut spune limpede. Își părăsise soția la Chicago, unde ea avea o slujbă la aceiaș ziar la care lucrase și el și de-odată, cu mai puțin de trei sute de dolari în pungă, pornise în lumea largă. O rațiune exista, după părerea lui, dar era destul de dispus să uite rațiunea, cel puțin pentru un răstimp. Își lăsase să-i crească barba, nu fiindcă soția lui ar fi făcut vre-o deosebită sforțare să-l găsească, atunci când a dispărut. Fusese doar o toană. Era atât de nostim să se gândească la sine însuși, cum trecea astfel necunoscut, misterios prin viață. Dacă i-ar fi spus soției lui ce are de gând, nu s'ar mai fi isprăvit cu vorba, cu argumentele, cu drepturile femeilor, drepturile bărbaților.

Așa fuseseră în relațiile lor, între ei — el și Bernice — porniseră dela început pe calea asta și o ținuseră înainte. Bruce nu dădea vina pe soția lui. „Eu însumi am ajutat să înceapă lucrurile rău, m'am purtat ca și când ea ar fi fost ceva superior", se gândea el, rânjind. Își aducea aminte lucruri pe care i le spusese ei despre superioritatea, mintea, talentul ei. Lucrurile acestea exprimau un fel de nădejde că din ea va sclipi ceva gingaș și frumos. Poate că la început el vorbise astfel fiindcă simțea nevoia să adore. Ea păruse în bună parte personalitatea de seamă de care vorbea el, fiindcă el își păruse sie însuși atât de neînsemnat. El jucase jocul în felul acesta, fără să se gândească mult la el, iar ea o luase drept bună; îi plăcuse jocul, luase foarte în serios ce-i spusese el și la urmă lui nu-i mai plăcea ce ajunsese ea, ce o ajutase chiar el să ajungă.

Dacă el și Bernice ar fi avut vre-odată copii, poate că ceiace făcuse el ar fi fost cu neputință; dar n'aveau nici unul. Ea nu voise copii. „Nu dela un om ca tine. Ești prea flușturatec", zisese ea.

Și Bruce era flușturatec. Știa și el asta. Nimerise în ziaristică și de-atunci, timp de zece ani plutise înainte. Tot timpul dorise să facă ceva — să scrie poate — dar în fiece dată când își încercase propriile sale vorbe și idei, acestea, așternute pe hârtie, îl obosiseră. Poate că se înfundase prea adânc în „clișeele" ziarelor, în jargon—jargonul cuvintelor, al ideilor, al stărilor sufletești. Cu timpul, Bruce așternuse tot mai rar cuvinte pe hârtie.

Era cu putință să fii ziarist, fără să scrii de fel. Telefonai materia la redacție, lăsai pe altcineva să o scrie. Erau deștui mâzgălitori de hârtie acolo, vânători de vorbe. Indivizi ce stricau cuvintele, scriind în jargonul gazetăresc. Din an în an acesta se făcea mai urît.

Poate că adânc în sine Bruce îngropase totdeauna un fel de duioșie lăuntrică pentru cuvinte, idei, stări sufletești. Dorise să facă experiențe, încet, umblând cu grije, mânuind cuvintele ca pe niște nestimate, pe care le legi în aur.

Era un lucru despre care nu puteai vorbi prea mult. Prea mulți oameni se apucă de astfel de lucruri într'un chip ușuratec, căpătând aplauze ieftine — Bernice, soția lui, de pildă.

Cât despre Bernice, ea nu crezuse că el o să ajungă la ceva. Ea îl disprețuise și în acelaș timp, într'un fel ciudat, se temuse de el. Il numise „flușturatec". După zece ani, nu isbutise el decât să zidească în sine însuși disprețul de viață?

In fabrica din Old Harbor, unde lucra acum, se făceau roți de automobile și el căpătase un loc în sala vopsitoriei. Fusese nevoit să facă ceva, fiind la strâmtoare. Era o odae lungă, într'o clădire mare de cărămidă, lângă malul fluviului Ohio; fereastra da în curtea fabricei. Un băiat aducea roțile într'un vagonet și le răsturna jos lângă un cuer pe care el le punea una câte una ca să le lăcuiască.

Fusese un noroc pentru el că i se dăduse locul de lângă Sponge Martin. Se gândea la el adeseori, comparându-l cu oamenii cu care venise în contact de când ajunsese om în toată firea: intelectuali, reporteri de ziar care doreau să scrie romane, femei feministe, pictori care făceau desemne pentru ziare și pentru reclame, dar cărora le plăcea să aibă ceiace numeau ei un studio și să stea de vorbă despre artă și viață.

Lângă Sponge Martin, de cealaltă parte, era un individ ursuz care abea scotea o vorbă, cât era ziua de lungă. Adeseori Sponge făcea cu ochiul și vorbea în șoaptă cu Bruce despre el. „Să-ți spun eu care e necazul. El crede că soția lui își face de cap cu alt om aici în oraș — și așa și este, dar el n'are curajul să cerceteze prea de aproape. S'ar putea să afle că ceiace bănuește e adevărat, așa că umblă doar îmbufnat", zicea Sponge.

Cât despre Sponge însuși, el fusese zugrav de trăsuri în orașul Old Harbor, înainte de a-i fi trecut cuiva prin minte să clădească o fabrică de roți acolo, înainte de a-i fi trecut cuiva prin minte un lucru ca automobilul. Intr'unele zile vorbea numai de vremile de demult, când avea prăvălia lui proprie. Era un fel de mândrie în el, când ajungea la subiectul acesta, iar pentru lucrul lui de acum, lăcuirea roților, numai dispreț. „Oricine poate face asta", zicea el. „Uită-te la d-ta. N'ai cine știe ce îndemânare la asta, dar dacă ai vrea, ai putea lăcui aproape tot atâtea roți ca mine și le-ai face tot atât de bine".

Dar ce să facă omul? Sponge ar fi putut să fie maistrul sălii de vopsitorie, din fabrică, dacă ar fi vrut să lingă puțin cismele altora. Era destul să zâmbești nițel când tânărul domn Grey dădea pe acolo, lucru pe care îl făcea cam odată pe lună.

Nenorocirea lui Sponge era că-l cunoscuse pe Grey prea de multă vreme. Poate că tânărului Grey îi intrase în cap că el, Sponge, era prea mare scandalagiu. Cunoscuse familia Grey când tânărul ăsta, care era acum așa viță mare, era doar un plod. Odată vopsise o trăsură pentru bătrânul Grey. Acesta avea obiceiul să dea pe la prăvălia lui Sponge Martin, aducându-și plodul cu el. Trăsura fusese lucrată de bătrânul Sil Mooney, care avea un atelier de caretărie tocmai lângă vopsitoria lui Sponge Martin.

Descrierea trăsurii făcută pentru Grey, bancherul din Old Harbor, pe când Bruce era el însuși un băiat și pe când Sponge avea prăvălie proprie, ținea o după-masă întreagă. Bătrânul lucrător era atât de îndemânatec și de iute cu pensula, încât putea vopsi o roată, până în cele mai mici colțuri, fără să se uite la ea. Cei mai mulți dintre oamenii din odae lucrau în tăcere, dar Sponge niciodată nu înceta de vorbit. In odaia dela spatele lui Bruce Dudley, în dosul unui perete de cărămidă, era neîncetat un uruit surd de mașini, dar Sponge găsise mijlocul să facă să-i răsune glasul chiar peste toată gălăgia. Il urca pe un anumit ton și fiecare cuvânt ajungea deslușit și limpede la urechile tovarășului său de lucru.

Bruce urmărea mânile lui Sponge, încercând să imite mișcările lor. Ții pensula în felul acesta. Faci o mișcare repede, ușoară. Sponge își putea umple pensula foarte tare și totuși știa s'o mânue așa fel încât vopseaua nu picura pe jos, iar el nu lăsa pete groase și urâte pe roatele pe care le lucra. Atingerea pensulei era ca o mângâiere.

Sponge vorbea de vremurile când avea prăvălie proprie și spunea povestea trăsurii lucrate pentru bătrânul Grey, bancherul. Pe când vorbea el, în mintea lui Bruce încolțea o idee. Se gândea într'una la faptul că-și părăsise așa ușor soția. Se iscase un fel de ceartă fără cuvinte — una de felul celor pe care le aveau deseori. Bernice scria articole speciale pentru numărul de Duminică al ziarului și compusese o nuvelă pe care un magazin ilustrat i-o publicase. Apoi se înscrisese într'un club de scriitori din Chicago. Toate acestea mergeau înainte și Bruce nu încercase să facă nimic special din lucrul lui personal. Făcuse numai ce avea de făcut, nimic mai mult și treptat, treptat Bernice ajunsese să-l respecte tot mai puțin. Era limpede că ea avea o carieră în fața ei. Să scrie articole speciale pentru numerele de Duminică, să ajungă o scriitoare cu succes, de nuvele pentru magazine ilustrate, hai? Multă vreme Bruce o însoțise, mergând cu ea la întrunirile clubului de scriitori, mergând în felurite „studio", unde bărbați și femei stăteau de vorbă. Era un loc în Chicago, nu departe de Strada Patruzeci și șapte, aproape de parc, unde locuiau o grămadă de scriitori și pictori: o seamă de clădiri mici ce fuseseră așezate acolo în timpul Expoziției Universale și Bernice dorise să se mute și să trăiască acolo.

Dorise să vie tot mai mult în contact cu oamenii care scriau, pictau tablouri, ceteau cărți, vorbeau de cărți și de tablouri. Când și când vorbea cu Bruce într'un anumit fel. Incepuse oare să-l patroneze nițel?

El zâmbea la gândul acesta, zâmbea gândindu-se la sine însuși, acum când lucra în fabrică alături de Sponge Martin. Intr'o zi mersese cu Bernice la hala de carne — cumpărau niște costițe pentru prânz și el luase aminte la felul în care un măcelar bătrân și gras din prăvălie își mânuia uneltele. Priveliștea îl fascinase și pe când sta în prăvălie lângă soția lui, așteptând să-i vie și ei rândul să fie servită, ea începu să vorbească cu el și el nu auzi. Gândul lui era la măcelarul bătrân, la mânile repezi și dibace ale măcelarului bătrân. Ele însemnau ceva pentru el. Ce anume? Mânile omului mânuiseră o bucată de carne de vacă cu un gest sigur și liniștit, ce însemna poate pentru Bruce un fel în care i-ar fi plăcut să mânuiască vorbele. La urma urmei poate că nu dorea de fel să mânuiască vorbe. Ii era puțin teamă de vorbe. Erau lucruri atât de amăgitoare, de lunecoase. Poate că nu știa singur ce ar fi dorit să mânuiască. Poate asta era ce-i lipsea. De ce să nu plece să caute?

Impreună cu soția sa, Bruce ieșise din prăvălie și mersese dealungul unei străzi, ea vorbind înainte. Despre ce vorbea ea? De-odată Bruce își dăduse seama că nu știa — că nu-i păsa. Când ajunseră în apartamentul lor, ea se duse să frigă costițele și el stătu la o fereastră, privind în stradă. Clădirea era așezată lângă un colț, unde oameni ce soseau din cartierul de jos al orașului coborau din autobusele de pe liniile nord-sud, ca să ia alte autobuse ce mergeau la răsărit sau la apus; ora îmbulzelii de seară începuse. Bruce lucra la un ziar de seară, așa că era liber până dimineața în zori, dar îndată ce el și Bernice isprăviseră costițele, ea trecuse într'o odae dosnică a apartamentului și începuse să scrie. Doamne, ce grămadă de materie mai scria!

Când nu scria la materia specială pentru Duminică, scria o nuvelă. Avea una în lucru tocmai atunci. Era povestea unui om tare singuratec, din oraș, care pe când se plimba într'o seară, văzuse într'o vitrină o păpușe de ceară pe care, în întunerec, o luă drept o femeie foarte frumoasă. Se întâmplase ceva felinarului din colțul unde era prăvălia și omul crezuse în clipa aceia că femeia din fereastră e vie. Stătuse să se uite la ea și ea se uitase în schimb la el. Făcuse o experiență ațâțătoare. Și apoi, vezi, mai târziu, omul din povestea Bernicei își dăduse seama de greșala-i absurdă, dar era mai singuratec decât oricând și deaceia venea din nou la vitrină noapte după noapte. Uneori femeia de ceară era acolo și uneori fusese scoasă. Se înfățișa când într'o rochie — când într'alta. Era înfășurată în blănuri scumpe și mergea pe o stradă, iarna. Altădată fusese gătită cu o rochie de vară și sta pe țărmul mării, sau era în costum de bae, gata să se arunce în apă.

Toată comedia asta era ciudată și Bernice fusese foarte ațâțată din pricina ei. Cum s'o isprăvească? Intr'o noapte, după ce felinarul din colțul străzii fusese dres, lumina era atât de puternică încât omul nu se putuse împiedica să nu vadă că femeia pe care ajunsese s'o iubească era de ceară. Ce-ar fi dacă l-ar pune să ia o piatră și să spargă felinarul? Apoi ar putea să-și lipească buzele de geamul rece al vitrinei și să fugă pe o stradă lăturalnică și să nu se mai vadă niciodată.

Soția lui Bruce o să ajungă mare scriitoare într'o zi, hai? El, Bruce, o invidia? Când mergeau împreună într'unul din locurile unde se adunau alți ziariști, desenatori, poeți și compozitori tineri, lumea avea tendința să se uite la Bernice, să-și îndrepte vorbele spre ea mai curând decât spre el. Avea ea și un fel de a face servicii oamenilor. O fată tânără ieșea din Universitate și dorea să se facă ziaristă, sau un compozitor tânăr dorea să întâlnească pe vre-un om cu trecere în lumea muzicală și Bernice aranja lucrurile pentru ei. Treptat, treptat ajunsese să aibă un cerc în Chicago și făcea planuri de pe acum să se mute la New-York. Un ziar din New-York îi făcuse o ofertă și ea chibzuia. „Tu poți să-ți găsești acolo un loc tot atât de bine ca și aici", spusese ea soțului ei.

Cum sta lângă banca lui, în fabrica din Old Harbor, vopsind o roată de automobil, Bruce asculta vorbele lui Sponge Martin care se fălea cu zilele când avea prăvălia lui și când vopsea trăsura ce fusese lucrată pentru Grey cel bătrân. Descria lemnul ce fusese întrebuințat, spunea ce drept și frumos era, cum fiecare parte fusese încheiată cu grije în celelalte. După masă bătrânul Grey venea uneori la prăvălie după închiderea băncii și uneori aducea cu el pe fiul său. Era grăbit să vadă lucrul gata. Ei, trebuia să fie nu știu ce comedie specială, într'o anumită zi. Guvernatorul Statului trebuia să vie și bancherul trebuia să-l găzduiască. Voia trăsura nouă ca să-l aducă dela gară.

Sponge vorbea și vorbea, îmbătându-se de propriile sale cuvinte și Bruce asculta fără să piardă un cuvânt, în timp ce-și depăna deasemenea gândurile sale. De câte ori auzise povestea lui Sponge și ce plăcut era s'o audă mereu. Clipa fusese însemnată pentru viața lui Sponge Martin. Trăsura nu putea să fie și vopsită așa cum se cuvine, și gata până la sosirea Guvernatorului. Asta era tot. In vremurile acelea, când un om avea prăvălia lui, un om ca bătrânul Grey putea să tot aiureze, dar la ce-i slujea? Silas Mooney, când lucrase trăsura făcuse lucru bun și își închipuia bătrânul Grey că Sponge o să se apuce să facă un lucru pripit, de mântuială? S'au răfuit odată — plodul lui Grey, tânărul Fred Grey, care era acum proprietarul fabricii de roți unde Sponge muncea ca lucrător de rând, stând de față și ascultând.

Părerea lui Sponge era că tânărul Grey auzise vre-o câteva în ziua aceea. Desigur că-și închipuia, numai fiindcă tată-său avea o bancă și fiindcă oameni ca guvernatorii de state veneau în vizită la el acasă, că tată-său era un fel de Dumnezeu Atotputernic, dar dacă își închipuise așa ceva, apoi i se deschiseseră ochii de data aceia.

Bătrânul Grey se înfuriase și începuse să înjure. „E trăsura mea și dacă îți spun să pui ceva mai puține straturi de vopsea să nu lași să stea fiece strat așa mult înainte de a-l șterge și a pune altul, trebue să faci ce-ți spun eu", strigase el lui Spenge, amenințându-l cu pumnul.

Aha! Ce mai clipă fusese asta pentru Sponge! Voia Bruce să știe ce-i spusese el bătrânului Grey? Se întâmplase tocmai că avea vreo patru rachiuri în el în ziua aia și când era nițel afumat Dumnezeu cel de sus nu putea să-l învețe pe el cum să facă un lucru.

Mersese lângă bătrânul Grey și-i vârâse pumnul sub nas. „Ia ascultă", zisese, nu mai ești așa tânăr și ești cam gras. Trebue să-ți vâri în cap că ai stat colo în banca aia a d-tale prea mult. Acu să zicem că te iei la harță cu mine și fiindcă îți trebue trăsura în grabă vii aici jos și încerci să-mi iei lucrul din mână sau ceva de felul ăsta. Știi ce-o să ți se întâmple? O să fii dat afară cu picioarele, asta o să ți se întâmple. O să-ți scofâlcesc cu pumnul obrajii ăștia grași, asta o să ți se întâmple, și dacă faci și pe șiretul și trimiți pe altcineva aici, am să viu la d-ta la bancă și să te stâlcesc acolo, asta am să fac".

Sponge îi spusese asta bancherului. Nu era să se lase pus pe foc nici de el nici de nimeni altul, ca să facă lucru de mântuială. Ii spusese asta bancherului și apoi, după ce bancherul plecase din prăvălia lui fără să spună nimic, se dusese peste drum la cârciuma din colț și cumpărase o sticlă de whisky bun. Și numai-așa, ca să-i arate el bătrânului Grey, își încuiase prăvălia și lăsase lucrul pentru ziua aceia. „N'are decât să-și care Guvernatorul într'o birjă de piață". Asta își spusese în sine. Cumpărase o sticlă de whisky și el și cu soția lui merseseră la pescuit...

●

Cuvinte flutură prin mintea lui Bruce Dudley, în timp ce vopsește roți în fabrica Societății Grey, din Old Harbor. Gânduri îi flutură prin minte. Imagini plutesc. A început să capete puțină îndemânare în degete. Ar putea cineva căpăta cu timpul puțină îndemânare și la vorbe? Gândurile și imaginile vor putea fi cândva așternute pe hârtie, așa cum Sponge Martin așterne vopseaua, nici prea groasă, nici prea subțire, nici cu cocoloașe?

Din englezește de M.

* Fragment din romanul „Râs întunecat".

Ultimul moralist: RIVAROL

(Urmare din pag. III-a)

de Vigny în „Moise" și în pasagiile din „Journal d'un poète". Piatra care termină piramida este singură și nu corespunde la nimic, aceasta este tragedia omului superior și dacă ne-am conduce numai după opera lui, și Rivarol s'a menținut scurt timp în vârful unei piramide, ce e drept de o înălțime de loc amețitoare, dar de unde a știut să rostească idei care-i fac cinste și constatări ingenioase.

Din cele ce urmează ne-am putea da seama de cum a gândit Rivarol și mai ales regretăm că improvizațiile sale de prin saloanele nimfelor sale preferate, care au fost frumoasele doamne de Polignac, de Coigny sau Dolgoruka, au rămas numai arareori păstrate în carnetele autorului:

● *Pentru bogatul ignorant, timpul liber este fără odihnă, repaosul fără farmec, și timpul, comoara omului ocupat, cade ca un impozit pe inacțiune. Invățatul se caută pe sine însuși, și bogatul se evită.*

● *Popoarele cele mai civilizate sunt tot atât de vecine cu barbaria după cum fierul cel mai lustruit este aproape de rugină. Popoarele, ca și metalele, n'au strălucitoare decât suprafețele.*

● *Omul își petrece viața judecând asupra trecutului, plângându-se de prezent, tremurând pentru viitor.*

● *Orice om care se ridică se izolează; și ași compara cu plăcere ierarhia spiritelor cu o piramidă. Acei care sunt spre bază corespund celor mai largi cercuri și-au mulți egali. Pe măsură ce ne ridicăm, corespundem la cercuri mai restrânse. In sfârșit piatra care termină piramida este singură și nu corespunde la nimic.*

● *Primul născut al amorului propriu este orgoliul: rațiunea și morala trebuesc să-și unească atacurile contra lui; dar trebue să-l ucidă fără a-l răni, căci dacă îl rănesc numai, orgoliul nu moare.*

● *Nici un om nu vrea să fie singur pe lume, nici chiar avarul, deși ar fi avut asfel totul; nici invidiosul, deși nu trăește decât din ruine.*

● *Femeile au două feluri de onoare: una care le este proprie, și pe care o atacăm fără încetare; cealaltă care le este aproape comună cu noi, și care nu mai contează când cea dintâi nu mai este. Ceeace este moderație într'un bărbat ar fi incontinență la o femee.*

● *Opiniile, teoriile, sistemele trec rând pe rând pe piatra de ascuțit a vremii, care le dă la început tăiș și luciu, și care termină prin a le uza.*

● *Istoria se însărcinează să smulgă oamenii mari de la uitare, acest tiran mut și crud care urmează deaproape gloria, și sfâșie pe cei mai dragi favoriți ai dânsei.*

● *Animalele se pot împărți în persoane de spirit și persoane talentate. Cânele, elefantul de ex., sunt persoane de spirit; privighetoarea și viermele de mătase sunt de talent.*

● *Există ceva mai înalt decât orgoliul, și mai nobil decât vanitatea, este modestia și ceva mai rar decât modestia, este simplicitatea.*

● *Puțină filozofie ne depărtează de religie, și multă ne readuce.*

● *Proverbele sunt fructul experienței tuturor popoarelor, și bunul simț al tuturor secolelor redus în formule.*

(RIVAROL: Pensées et Paradoxes.)

Omului și operei i se potrivește de minune definiția pe care o dăduse el însuși spiritului: „*Spiritul vede, dă viață, strălucește și lovește; este inspirator, și, într'un cuvânt, prompt și strălucitor*".

Aurel George STINO

Din literatura italiană modernă

Sergio Corazzini

Dialogul păpușilor

— De ce mă ucizi, mica mea regină,
De ce mă lași să mor în frig?
Inăuntru doarme bătrânul rege:
Dacă ți-aș cânta acum un cântec,
Nu l-ar auzi! O, fii bună, lasă-mă sus,
Mă voiu cățăra pe balconul tău!
— Vai, scumpul meu prieten,
Balconul e numai un carton
Și s'ar surpa sub povara ta!
Ori vreai să-mi doboare cineva
Capul nenorocit?
— Mica mea regină, desfă-ți
Părul lung, de aur!
— Tu, poete! Nu vezi că părul meu
Lung, de aur e numai călți și buși?
— O, iartă-mă, te rog!
— Ș'apoi?
— Ș'apoi?
Nu-mi spui nici un cuvânt, nemilosule?
Mă sfârșesc.
— Te sfârșești? Numai de asta te sfârșești?
— Nu mă lua în râs!... Cerul cu tine!
— Ce-ți închipui?
— Nu te doare inima, dacă te gândești
La întâlnirea noastră din urmă,
In pădurea de hârtie?
— Iubita mea, de aceasta nu-mi reamintesc...
Și, totuș te duci...? Pentru totdeauna...?
Vai, vai! Mi-ar plăcea să plâng. Să mă vaiet.
Dar cum s'o fac? Mica mea inimă e din lemn...

OCTAVIAN ȘIREAGU

Judecata din urmă a lui Cezar Petrescu

La porțile Raiului

In fața celor doi nouri de piatră ce închipuiau porțile Impărăției de veci, s'a oprit un suflet cu înfățișare blândă: nu prea înalt, grăsuliu, c'o frunte mare și lată și păr negru creț. Părea obosit și ochi-i cerniți cereau adăpost și odihnă.

— Ce vrei?, s'a frecat somnoros la ochi Sfântul Petru, urnind cu greu canaturile porții. Scoli sfinții din somn; nu puteai aștepta până dimineața?

—Sunt frânt de oboseală, Părinte. Acolo jos n'am avut o clipă odihnă. Dă-mi voie să intru mai repede și să mă culc undeva, că nu mai pot!

— Ei, ei! Mai încet! Nu se intră așa cu una cu două în Rai! — îi propti Sfântul mâna în piept. — Intâi să-ți văd îndreptările.

— I-ra! Păi, Prea Sfințite! Ce îndreptări îți mai trebuesc? Eu n'am făcut nimănui niciun rău. Vreau și eu un colțișor liniștit; atâta!

— Nu se poate! Nu se poate!, — se împotrivi Sfântul Petru, ridicând glasul. — Ce crezi dumneata că-i aici? Han? Dacă nu-mi spui cine ești, atunci rămâi afară, până dimineața!

Cartea cea mare

— Ce-i larma asta, Petre? se auzi un glas blajin—ca al vântului ce trece prin crengi.

Și-un chip luminos, de soare care lucește peste zăpezi albe se ivi, peste bolta de cremene a nourilor.

— Ia un suflet, Doamne, care nu vra să-și deie îndreptările. Vra numaidecât să intre și să se culce.

— Dă-i drumul, Petre, să-i văd chipul. După aceea vom hotărî de rămâne sau nu.

Drumețul ostenit făcu câțiva pași înainte și intră cu creștetul în lumina orbitoare.

— Care ți-e numele? — îl întrebă blând Atotputernicul.

— Cezar Petrescu, — răspunse încet, călătorul.

— Cezar Petrescu, — repetă Dumnezeu, — Nu ești dumneata acela care ai scris multe cărți și gazete și care te mai pregăteai să mai scrii încă?

— Eu sunt, e drept!, — se lămuri omul cu fruntea lată.

— Petre, ia caută dumneata cartea cea mare a acestui suflet ostenit; să vedem noi ce scrie acolo...

Și Domnul făcu semn noului sosit să intre fără teamă și să se așeze la poalele lui de lumină.

Sfântul Petru, morocănos, căuta printre hârțoagele nenumărate aninate de lumânările sclipitoare ale steluțelor, ca'n cuiere sistematice.

— Petrescu... Petrescu... Petrescu Camil... Nu-i acesta... Petrescu... Petrescu. Dar mulți Petrești mai sunt!... Petrescu...

Sfântul se opri cu degetul încremenit:

— Cum ai spus că te chiamă?

— Cezar.

— A! da! Cezar Petrescu. Asta-i.

Mustrarea Domnului

Cartea cea mare se deschise scârțâind, ca o ușă ruginită. Domnul se uită o clipă, apoi dădu din cap, aprobativ:

— Nu m'am înșelat. Dumneata ești acel moldovan care ți-ai petrecut mare parte a vieții în petreceri cu prietenii, la multe pahare de vin. Ce ai de spus?

— Ce să spun?, — zise cu liniște Cezar Petrescu. — După înalta Ta hotărîre, Doamne, m'am născut la Cotnari, vestita podgorie a Moldovei. Altoit pe astfel de viță, nu se putea să nu-mi placă poveștile cu prietenii, la un pahar de vin... O spun fără sfială. Și nu cred că e un așa de mare păcat...

— Da, da... zâmbi Atotputernicul. Adevărat că n'ai făcut nimănui rău cu asta. Dar am să-ți fac o mustrare, pentru călcarea unei importante porunci. Văd aici, că rar te-ai întors la casa părintească și că Iașul care e târgul dumitale în care ți-ai petrecut copilăria și tinerețea, l-ai cam uitat...

Drumețul ridică ochii și privi repede spre lumină:

— Nu l-am uitat, Doamne. Il port în suflet, cu multă dragoste și melancolie pentru timpurile care au trecut. Acuma, nu îndrăznesc să intru în el, pentrucă îmi pare îmbătrânit și sărăcit și mi-e frică de inima mea păcătoasă care va scoate lacrimi după ce-a fost pe vremuri. Il ocolesc și trec direct spre viile amicilor mei Ieșeni și-acolo caut să uit toate, întimzând povești, așa cum ai spus singur, mustrându-mă.

Suntem un neam cu suflet ușor aplecat la înduioșare. Am o soră călugăriță. Impinsă de dorul casei părintești, a pornit într'o zi spre Păcurari și-acolo, ca un străin, s'a făcut că întreabă de nu stă acolo familia Petrescu. I s'a răspuns că nu. Atunci, ca un hoț, a dat târcoale grădinii, a privit casa schimbată, apoi a plecat, cu inima frântă. Toți suntem la fel...

— Moldoveni păcătoși... a complectat cu blândețe Dumnezeu.

Ursita

— Ai fost ursit dela naștere să-ți placă mult cărțile și o viață întreagă să stai cu condeiul în mână. Văd că aici scrie că Tartorul cel mare, care te-a îndemnat să te apuci de literatură, e unul Apostol.

— Da, — confirmă pâritul. — Profesorul meu de Română. Ne pusese odată să facem o compoziție, care vrem noi; și eu am scris una: „In cimitir". Impreună cu tovarăși de joc, mă zbânțuiam toată ziua prin grădina bisericii, mâncând cireșe și bătând mingea. Scriind, o înduioșare neașteptată mă cuprinse și bucata ieși tristă și impresionantă. Profesorul meu a rămas încântat, auzind-o cetită și mă îndemnă s'o pun în versuri, ceiace am și făcut numaidecât. Se vede însă, că în versuri, nu-mi mai rămânea nimic din puțina ei valoare, că singur domnul Apostol a tăcut și nu mi-a mai pomenit nici-odată despre literatură.

— Dar nu te-ai astâmpărat, așa-i? — îl amenință cu degetul Stăpânitorul lumii. — Văd aici „Paianjenul Negru" și alte nume de nuvele și povestiri.

— Da. Am urmat să scriu tot soiul de bucăți.

Ceteam multe cărți și reviste și ambiționam să ajung și eu cântărețul Văei Moldovei, ca M. S. Cobuz, pe care îl admiram mai mult decât pe oricare. Eram încurajat în ambiția mea de colegi și de Directorul școlii, la șezători și la producțiile de sfârșit de an trebuia totdeauna

să fiu pus în program, cu vre-o bucată proprie.

— Dar cu *Paianjenul Negru*, ce-i?

— In vremea studenției, am început a colabora la publicația lui Hefter „Versuri și Proză" și, ca o reacție naturală a tinerimii contra generației vechi, sfidam literatura de până atunci cu bucăți moderniste. Așa a apărut „Paianjenul Negru" care e o primă formă a nuvelei ce figurează în volumul „Omul din vis".

Kilograme de hârtie

— Văd însemnat în carte, — zise Domnul, întorcând o foaie

— că ai trecut la București, unde ai început a înegri multă hârtie. E trecut la răboj aici, vre-o cinci mii de articole de tot felul. Cum ai putut scri atâta, omule?

— Of! Doamne!, — suspină Cezar Petrescu — Parcă eu înțeleg cum am izbutit? M'a luat apa înainte și domnul Șeicaru, care mi-era prieten și conta pe mine. Mi-ai dat, Atotputinte, o mare ușurință de a înșira frazele; din pricina asta toți mă căutau pe mine, când era grabă și pricină. Scriam pe unde apucam: pe-o margine de masă, într'un scaun cu foile pe genunchi, în zgomotul și forfota necontenită a redacției. De multe ori nici nu erau sfârșite câteva pagini și venea zețarul de mi le lua, să le tragă la tipar. Iar eu fabricam, fabricam înainte, de zor.

Așa am ajuns să scriu un număr impozant de articole de ziar, până ce am simțit că nu mai pot, că mă înec și că dacă nu sar la mal, rămân bun dus pe gârlă...

— Și atunci ce-ai făcut?

— Am fugit la Cluj, Doamne, unde, împreună cu câțiva confrați: Gib Mihăescu, Vinea, Lucian Blaga și Adrian Maniu au pus bazele revistei „Gândirea".

Patima scrisului

— De-aici înainte, — urmă călătorul, — am început să mă mai gândesc la sufletul meu. Incă de pe când eram la București, am scris o serie de bucăți — strânse apoi subt titlul „Scrisorile unui răzeș" — care făceau trecerea între stilul gazetăresc și cel literar. Acum, mă arunc în scris, c'o patimă arzătoare...

—Chiar se vede aici, la dosar, că ești trecut ca un om ce ai o patimă mare, nestăpânită...

— Apoi asta-i, — zise acuzatul; — patima scrisului. Așa de tare simțeam nevoia să stau singur cu lumile care cereau drept la lumină, că am dezertat dela revistă și am lăsat pe Nichifor Crainic s'o ducă mai departe, cum s'o pricepe. Eu m'am retras la liniște și-am scris „Intunecare", primul meu roman. De-aici înainte patima de care e amintit și'n cartea asta mare, nu m'a mai părăsit Am dat și alte cărți, tot alte cărți, după cum se știe...

— Și tot așa le fabricai, ca pe articole de gazetă, pe-un scaun, pe-o margine de masă, după cum spuneai?

— A, nu. Cu toate că s'a spus că eu ași scrie ușor de tot romanele mele, să știi că nu-i adevărat. Scriu destul de greu, cu cazně și tot timpul când lucrez sunt ca bolnav.

Mă retrag undeva la țară. Acolo îmi aleg odaia cea mai proastă, care mai cu seamă n'are priveliște frumoasă pe geamuri. Las totul: ceasul, haina, lumea și mă aștern pe lucru. Lucrez când se întâmplă; dimineața ori seara, alteori noaptea. Muncesc câte zece, douăsprezece ore pe zi. Cu tunul și cafeaua alături, mă străduesc să rămân limpede și cu mintea trează.

După aceia, ca să câștig câteva ore de somn pentru ca a doua zi dimineața să pot s'o pornesc din nou, sunt silit să iau somnifere, ca să dărâm excitarea cafelei. Astfel mă chinuesc, două luni, de obiceiu.

Subiectul — pe care îl port

CEZAR PETRESCU

de multă vreme în mine — se revarsă cu putere, dându-mi ghes să-l termin cât mai iute. Niciodată nu pot revedea ceiace am scris, ca să îndrept și să pun la punct. Dacă mă apuc de o astfel de treabă, mă trezesc că am transformat pasajul atât de tare, încât e cu totul altă bucată decât prima. De-aceia, nu mai revizuesc. Dau direct la tipar și nici corectura, nici volumul nu-mi mai trece prin mână. Eu acasă nici nu am toate cărțile mele.

— Multe mai auzi, — zise Domnul clătinând din cap. — Patima asta a scrisului o mai au și alții, dar la dumneata parcă e o boală.

— Adevărat, — consimți Cezar Petrescu. — Și chiar am un simțimânt foarte ciudat în ce privește lucrul acesta de cârtită singuratecă. O jenă și o sfială pentru tot ce am pus din sufletul meu. Nu citesc niciodată cuiva vre-un pasaj scris. Nici nu simt nevoia de altfel. Când am fost oarecum silit, la șezători literare, să spun și eu vre-o câteva rânduri, am mormăit acolo, ca un bondar și-mi era rușine; la descripții de natură, mai cu seamă, îmi venea să spun etc, etc... și să isprăvesc.

— Nostim!, — râse Atotputernicul, dând foaia. — Văd că ai șart la vorbă și te mănâncă limba. E-adevărat însă, că ceiace spui e plăcut. Spune mai departe.

Planuri de viitor

— Am de gând, — se înfierbântă moldovanul, — să scriu acuma câteva cărți interesante. Eu am înclinare mai mult pentru problemele psihologice, în ciuda criticilor și a publicului care așteaptă dela mine teme sociale. Cărțile însă de care vorbesc sunt pe jumătate cu preocupări sociale și pe jumătate cu probleme technice. După ce le isprăvesc pe acestea, mă cufund de tot în romanele de psihologie, slăbiciunea mea.

Incă de mult, din 1907, aveam ideea unui roman al revoluției țărănești. Anii aceștia se plămădesc în mintea mea și era gata să-l scriu, când a apărut „Răscoala" lui Liviu Rebreanu. Atunci, natural, m'am oprit căci nu vroiam să vin așa de iute cu un subiect identic. Am lăsat să mai treacă câțiva ani: după aceia îl voiu scrie.

Apoi, am planul unei cărți, în care eroina nu apare de loc. Se vorbește despre ea, trăește prin ochii și sufletul acelor care au cunoscut-o și au iubit-o; dar ea e moartă de mult. Imi pun și-o problemă technică totodată, căci toate se petrec într'o singură noapte, după cum în „Duminica Orbului" acțiunea se resfrângea în douăzeci și patru de ore.

După aceea mai vine la rând un roman mare, care ar fi o frescă a societății românești, cuprinzând istoria frământărilor culturale și politice, începând dela 1820 și sfârșind în 1935, timpul nostru. Urmăresc pe părinți, pe copii și pe nepoți, timp de mai bine de o sută de ani, ținând firul transformărilor sociale. Ar fi chiar romanul societății românești, de când a luat contact cu Apusul...

— Mai încet, mai încetișor!, — îi tăie avântul Domnul. — Uite-l pe Petru care a început să caște. Să mai lăsăm aceste planuri de viitor pe care nu știu dacă ai să poți să le îndeplinești aici, la noi. Să trecem mai bine la un capitol mai necesar.

Fapte bune

Pe cartea mare era scris cu litere de foc: *Fapte bune*. Domnul se plecă și se uită de aproape.

— Nu prea văd așa de multe. Ai fost bun prieten, dar parcă milostenii n'ai prea făcut, în biserici n'ai prea intrat, săvândare n'ai dat, cu societăți de binefacere nu te-ai încurcat. Ei, acum să te văd ce-mi poți spune; ca să tragă în balanță la cântăreală.

Cezar Petrescu stătu o clipă la gând; îndată însă se întoarse cu mult curaj, către cel de Sus.

— Doamne, — spuse el, — eu cred c'am alinat multe suflete suferinde cu paginile mele. Am încălzit poate un suflet rece, am deschis ochii unui nedumerit, am îndulcit ceasurile unui bolnav ori am dat curaj unui disperat ce credea că numai el sufere... Nu crezi, Doamne, că a da cu trudă din sufletul tău tot ce-i bun și cald, e o faptă bună, ca și o milostenie?

— Da! Să zicem că e faptă bună și asta, cu toate că uneori cărțile dau exemple rele. Dar ai putea să-mi spui ceva făptuit asupra vre-unui om, semen al dumitale?

— Doamne ,mi-am ajutat prietenii cât am putut. Pe când eram la Cluj și scoteam revista „Gândirea", stam în aceiași cameră cu Gib Mihăescu. El era un om bun la suflet, deștept și talentat, dar un temperament bolnăvicios și cam indolent. Eu am încercat întotdeauna să-l stimulez și să-l pun la lucru și aproape toate bucățile lui scrise în acei dintâi ani literari ai lui și care l-au făcut cunoscut, pot spune că mi le datorește mie.

Când mă vedea că mă scol și pun ibricul de cafea la mașina de spirt, începea să ofteze, căci știa ce-l așteaptă. Eu mă suflecam și mă așezam la masă și el trebuia să se scoale și să facă la fel. Și n'o făceam, decât din dragoste pentru prieten și din prețuire a ceiace scria.

Asta nu-i faptă bună, Doamne?

— Inscrie-o la răboj, Petre, — spuse Dumnezeu, ridicând mâna în lumină.

— Pe urmă, am scris cărți pentru copii, — urmă cel ce se desvinovățea, — m'am gândit la sufletelul lor care era dorit de-o poveste duioasă, cu animale. Am tipărit *Fram*, ursul polar, care nu poate viețui nici la circ și nici la locul lui de naștere de unde a fost desrădăcinat. E o poveste cam tristă, dar e scrisă totuși pentru copii; și-i izvorîtă dintr'un sentiment de duioasă milă, pentru un puiu de urs întâlnit la o menajerie.

Aceasta nu poate trece drept o faptă bună?

Domnul ridică iar degetul și Petre scrise în catastif.

— După aceia, — mai zise călătorul, — am scris reviste pentru cultură, fără să mă gândesc la câștig și fără să fac vreo politică.

Am fost naș de mai multe ori. Am botezat „Gândirea", apoi „Hiena" și acum vrau să celebrez un alt botez: pe noul fin îl va chema „Perseu".

Și toate acestea dintr'un sentiment de frumos, lucrând dezinteresat și vrând să ajut pe tinerii care încep acum cariera și care vor fi fericiți să muncească la o revistă nouă.

Toate acestea nu sunt fapte bune?

— Ba da, ba da!, — aprobă Dumnezeu. — Dar ia să trecem noi pe fila următoare și să cetim ce scrie și-aici.

Reclamații

— Văd aici o reclamație, — zise Domnul. — Ia uită-te, Petre și cetește.

Sfântul își drese glasul și începu, rar:

„Eu, subsemnatul Dromichilă, directorul oficiului poștal...

— A, știu, — întrerupse Cezar Petrescu. — Nu-i nevoe să se mai ostenească Sfântul Petre. Vă spun eu în două cuvinte: acest mic răzeș, despre care mi-a povesti Pamfil Șeicaru și pe care l-am pus eu în romanul „Comoara Regelui Dromichet", mi-a trimes într'o zi o scrisoare de protest cum că ași fi îndrăznit să-mi bat joc de dânsul și să-l pun într'o carte, denaturând adevărul. După cum vedeți, ținea grozav la identitatea lui și nu se supăra atâta că l-am făcut nemuritor, cât pentrucă îndrăznisem să schimb faptele. Eu nu cred că acest fapt, poate fi un punct negru în dosarul meu. N'am făcut-o cu răutate, după cum nici pe unul din personagiile mele nu l-am luat chiar direct din realitate, ci numai m'am inspirat. Prietenul Hax, dela Iași, cum nu s'a supărat că l-am pus în câteva din romanele mele? Acum cu barbă, acum fără barbă, aici profesor de matematici, dincolo profesând altă carieă, a fost un fel de mascotă a mea, fără de care aveam impresia că n'are să-mi reușească bine cartea.

Se poate spune că a te inspira din natură, e o faptă rea?

Trăsături de caracter

In Cartea cea mare, Domnul cerceta acum caracterul drumețului ostenit. Se putea ceti acolo: *Sentimental, timid, violent, tenace* (în ceiace-i place) *fire de hoinar.*

— Sunt sentimental,—mărturisi cu ochii plecați cel cântărit. inima întotdeauna mi s'a înmuiat ușor și am tânjit de-apururi după un suflet cald și după un cămin. Prietenilor le-am dat din dragostea ce-o purtam în mine și am împrumutat până și străinilor sentiment cald și bun. Pe oameni i-am crezut mai buni decât sunt și am închis ochii la rău.

Timid sunt și voiu rămâne. Și-acuma, de m'ași duce la un minister, îmi trec toți înainte. Până și de portarul galonat mă intimidez și mă fac mititel, neștiind cum să mă strecor neobservat.

Violent? Da, sunt. Dar numai atunci când pe nedreptate mă oropsește cineva și char și-atunci mă potolesc îndată căci mă văd cu ochii minții caraghios și comic.

Tenace în ce privește patima scrisului, e-adevărat iarăși că mă aflu. Altfel însă nu. Știindumă nehotărît și mai mult moale în hotărârile vieții.

— Dar cu hoinărelile cum stăm?, — îl mustră, zâmbind Atotputernicul.

— Cum să fie, — zise sufletul celui acuzat...

. . . .

Și Cezar Petrescu se trezi brusc, într'o scuturătură zdravănă.

Se afla în trenul fulger ce-l ducea la Paris, înspre hoinărelile de care îl întreba Judecătorul suprem. Visase și Domnul îl prinsese asupra faptului. De călătorii și de peregrinări nu s'a putut niciodată lecui. De asta nu și-a făcut un cămin definitiv, unde să poată lucra în liniște, romanele lui viitoare.

— Doamne, iartă-mi păcatele lumești și cele literare! — zise călătorul, închizând ochii.

Domnul Dumnezeu închise Cartea Mare, cu titlul „Cezar Petrescu" și făcu semn lui Petre să se retragă încetișor.

Drumețul avea nevoie de odihnă.

VALER DONEA

Peisaj marin

Aici, la țămul mării depărtate
De măruntele nimicuri din lume,
E'n seara asta un peisaj, anume
Ca'n cărțile poștale ilustrate.

E un peisaj cu lumini de cristal
Svârlite pe luciul mării de lună,
Pe urmă, un început de furtună
Și mai este chiar și-o idilă pe mal.

Acuma trece departe un vapor
De care monștri grei de apă se sparg
Și care a prins ca trofeu, la catarg,
O stea furată 'n spărtura unui nor.

Aici, la malul mării depărtate
De viața sgomotoasă și bogată
Și-a oprit azi toamna mersul, mirată
De-atâta absurd și singurătate.

Și când pescărușii fug să se 'nșire
Sub toamna care a poposit pe-o stâncă,
Idila, 'n nisip (un turc și-o romăncă),
Reia vechea dobrogeană iubire.

MIRCEA PEȚALĂ

O noapte de pomină

Iar sforăe! Şi încă bine de tot. Cu sonorităţi de ferestrău şi în duduit de locomotivă. Şi s'a culcat îmbrăcat în patul meu, cu ghetele murdare de noroi, peste cearşafurile curate. Şi nici măcar nu ştiu cine e... De câte ori aspiră aerul, buzele i se desfac grotesc, iar când îl elimină, i se zbârleşte mustaţa. E desgustător. Ştiu că m'am îmbătat bine aseară. Probabil că am fost adus acasă de un binevoitor. Zic „binevoitor", pentrucă, acum, când mă trezesc, observ că nu-mi lipseşte nici ceasul, nici pălăria. Un om rău mi le-ar fi luat cu siguranţă.

Da... da... îmi amintesc ceva... Plimbarea cu maşina la Otopeni, cheful în pădurice cu un domn necunoscut dela o masă vecină. Sugea bine! El, — zicea, — nu poate să sufere un pahar gol, cum îl vede gol, îl umple. Şi dacă-i umplut, îl bea! La un moment dat, după ce făcui plata, prietenul îmi propuse să grohăim ca porcii, ceeace şi făcurăm: Grohhh! Grohhh-groh! în admiraţia copiilor. Un agent de circulaţie ne privi crâncen şi dubios. Tăcurăm ruşinaţi, ca după un moment să reîncepem iar, într'un duo delirant: el mieuna ca pisica, iar eu lătram câneşte. Era amuzant. Dar în definitiv, mult face omul la chef. Dacă un ghiduş s'ar apuca să filmeze sonor pe chefliu în „exerciţiul funcţiunii", iar a doua zi, filmul să ruleze la cinematografele din centru, ar fi un dezastru. Soaţele şi-ar revedea pe peticulă soţii care au lucrat ore suplimentare azi noapte, şefii şi directorii şi-ar revedea subalternii, şi-ar auzi din propria lor gură gratulaţii şi complimente inedite şi înşişi chefliii s'ar mai domoli, de frică să nu-şi vadă propriile isprăvi nocturne, pe ecran.

Dar, slavă Domnului, că nu-i trăzneşte Statului în cap ideia asta, pentru propaganda antialcoolică. Ar fi o mare nenorocire pe capul nostru. Şi la drept vorbind, şi un atentat la libertatea individuală, garantată prin Constituţie.

Da... da... foarte bine, dar aceasta nu explică deloc ce caută acest tânăr străin în patul meu, întins ca la el acasă şi cu picioarele răşchirate pe pereţi.

Şi sforăe, sforăe, zgomotos şi indecent!

— Sfor...! Sforrr!

Pe mine, sforăitul mă enervează. Voi încerca să-l scol şi să-l expediez.

— Domnule, te rog, fii bun şi scoală-te...

Aşi! Individul se'ntoarce pe partea cealaltă, ca un bolovan, strâmbă din nas şi adoarme la loc. Şi iar hârâie!

— Domnule dragă, înţelegi că... şi-l zgâlţâi puţin. Holbează la mine doi ochi, ca două sand viciuri şi încearcă din nou să readoarmă. Pare să fie de bună condiţie, mult mai tânăr decât mine şi are unghiile manicurate.

— Ascultă, Domnule, hai termină şi scoală-te!

Se freacă la ochi, dar rămâne tot întins. Zice apoi:

— Nicule, nu mă p'ct'si că te câ'pesc!

Ei bine, asta e insolenţă curată. Un om străin în patul meu, care mă tutueşte şi mă insultă. Eu nu rabd să fiu insultat în casa mea!

— Domnule, îmi vei da socoteală, pentru grosolăniile Dumitale. Deocamdată, fii bun şi explică-mi cum ai ajuns aci.

Individul se dă jos, se aşează pe marginea patului şi-mi zice calm:

— Bine mă, hahalero,... ai căpiat?

Hahaleră eu? Simt cum mi se urcă sângele la cap.

— Domnule, îţi dai seama de insultele Dumitale? Eu...

Celălalt îmi surâde tâmp:

Nicu:e eş' pu'şi simplu idio'! idio'! Lasă fleacurile şi mai toa'nă-mi un ş'prţ!

Se caută prin buzunare şi scoate din portefeuille, — oroare! — trei inele deale mele.

— Ce caută aceste inele, suvenir de familie, la Dumneata?

— Păi vezi că eşti tâmpit, Nicule! Cum dracu uită omul de la mână până la gură? Nu mi le-ai dat cu mâna ta, uite şi chitanţă dela tine, pă cum că mi le-ai vândut...

— Eu....?

— Tu, tu. Nu mi-ai jurat amor etern în pădure? Nu m'ai pupat, n'ai zis tu că nu ne vom despărţi toată viaţa?

— Parcă... de pupat... îmi amintesc... dar...

— Ce dar, mă damblagiule? Hai mai bine să luăm o maşină şi să mergem la moară.

La moară? De unde ştie ăsta că am eu moară în Seaca?

— Ce să cauţi Dumneata, la moara mea?

— Vrei să zici, la moara noastră....? Pişicherule! Uite d'aia nu pot eu să sufăr pe ciufuţi. Se'mbată şi uită. Şi scoase din surtuc altă hârtie. Mi-o întinse... Da, era negru pe alb scris acolo şi întărit cu semnătura mea înflorită, că l-am luat tovarăş la moară...

M'am uitat lung la el: figura lui nu-mi spunea nimic. Eu la chef mă împrietenesc cu oricine, dar de aci, până la tovărăşie, mai va....

— Domnule, — încercai eu să-i explic...

— Ce dom'le, mă tipule! Aseară mă tutuiai şi acum mă ei cu domnule...

— Păi, nici nu ştiu cum vă chiamă...

— Ei, asta-i nostim! izbucni el. Bea cu mine o noapte'ntreagă, ne pupăm, ne'mbrăţişăm, îmi dă bani şi bijuterii, mă ia tovarăş la moară şi poftim! acum zice că nu ştie nici cum mă chiamă!

— Ei... şi... cum vă chiamă...?

— Adrian Parângea, idiotule, Adrian Parângea! Probabil că figura mea era a unui idiot. Mă uitam la domnul Adrian Parângea, bleg şi pierdut.

— N'ai spus tu aseară că eşti socialist...

— Eu... socialist...?

— ...Că nu-i drept ca unul să aibă prea mult şi alţii s'o ducă'n mizerie...

— ...In mizerie...?

— ...N'ai bătut tu cu pumnu'n masă şi-ai ţipat că vrei să-ţi dai toată averea săracilor?

— ...Săracilor?

— ...Că sufletul tău suferă, când vezi atâţia oameni şomeri şi despuiaţi...

— ...Despuiaţi...? Ei şi ce prostii am mai făcut ?

— Desmeticeşte-te, mă omule, odată! Uite ici, cunoşti acţiunile astea?

Şi scoase un pachet de acţiuni „Foresta Română".

— Da sunt ale mele, patru mii de bucăţi...

— Ale taaaale? Foarte bine, dar actul acesta de cesiune, ce zice? Ai?

Descifrai un scris, pe care el mi-l ţinea desfăşurat mai la distanţă, probabil de teamă ca să nu-l iau.

Da, era exact: i le cedasem lui... Camera începu să se'nvârtească cu mine. Aşi fi dorit să mă lovească un atac de apoplexie.

— Şi bomba, ultima bombă... o ştii?

— Care bombă?

— Bată-te Dumnezeu de uituc! Totdeauna eşti aşa menghiu, ai...? Va să zică, uiţi până şi cele mai importante acte ale vieţii Dumitale, tăticule?

Şi scoase altă ţidulă:

— Uite ici. Aseară m'ai înfiat.

Mă uitai perplex în hârtie. Da, aşa era: „prin prezenta, subsemnatul, declar că înfiez şi las legatar universal după moartea mea, pe tânărul....."

Mă înfundai în fotoliu, cu capul între umeri, ca un condamnat la moarte prin electrocutare, pe scaunul de execuţie. Tâmpit e omul la beţie!

•

M'am gândit bine şi, în cele din urmă, l-am înfiat. Din moment ce-i dăruisem bijuteriile familiei, jumătate din moară şi acţiunile „Forestei Române", nu-mi mai rămânea decât să-l şi înfiez. Şi apoi fiul meu Adrian e un băiat admirabil şi un nepreţuit tovarăş de chefuri. Infiindu-l, vom evita înstrăinarea bunurilor comune, căci el mă va întovărăşi în toate expediţiile nocturne, şi mă va feri, ca nu cumva, cuprins de accese umanitariste, să-mi împart averea săracilor.

LAZĂR IULIU

Vizita unor savanţi sovietici la Paris

Marele ziar francez „Le Temps" ale cărui idei conservatoare sunt destul de bine cunoscute, publică următoarea dare de seamă a unor savanţi sovietici la Paris:

Răspunzând unei invitaţii a Universităţii din Paris şi a comitetului pentru relaţiile ştiinţifice cu U. R.-S. S., Academia de ştiinţe a Uniunii Sovietice a ales zece dintre membrii săi care au ţinut la Paris conferinţe încununate cu cel mai desăvârşit succes în lumea ştiinţifică. Vizita aceasta a fost răspunsul aceleia pe care-au făcut-o anul trecut, în urma invitaţiei distinsului preşedinte al Societăţii pentru relaţiile intelectuale cu străinătatea, d. Arossev, un număr de savanţi francezi eminenţi între care profesorii Perrin, Hadamard, Regaud, Lemoine, Cellerier, Jacob, etc. Primirea ce li s'a făcut de către colegii lor ruşi, cât şi de guvern şi de instituţiile ştiinţifice, a fost deosebit de călduroasă, astfel că nu-i de loc surprinzător că vizita academicienilor ruşi la Paris a purtat pecetea aceleaşi cordialităţi.

D. Mario Roustan, ministru al educaţiei naţionale, a indicat foarte bine într'un discurs care a făcut o profundă impresie asupra oaspeţilor, interesul pe care-l prezintă schimburile intelectuale în domenii atât de superioare.

„Ele prepară, puţin câte puţin, era nouă, aceea a unei umanităţi mai bune şi mai fericite, în care va triumfa, în cele din urmă, adevărul acesta esenţial şi fecund, că scopul vieţii individuale este să îmbogăţească viaţa colectivă, că scopul vieţii naţionale este să perfecţioneze şi să organizeze viaţa umanităţii", a spus d. Roustan. *„Dv., domnilor, care nu despărţiţi cercetarea de acţiune, care vreţi ca ştiinţa să construiască fără încetare şi să nu distrugă niciodată, marele maestru al Universităţii franceze vă adresează salutul său frăţesc. Căci din fraternitatea spiritelor înălţate se naşte şi se va întări încă în viitor, fraternitatea popoarelor ai căror conducători — şi uneori profeţi — sunt".*

Pentru a încheia, ministrul educaţiei naţionale a închinat în cinstea „ştiinţei ruseşti, soră a ştiinţei franceze" şi „pentru alianţa lor, pentru unirea lor dezinteresată şi generoasă care va servi la fericirea generaţiilor viitoare, la perfecţionarea intelectuală şi morală a unui univers mai just, mai instruit, mai uman".

Savanţii ruşi aveau, dealtminteri, titluri cu totul deosebite pentru a justifica interesul pe care l-au stârnit, succesele pe care le-au repurtat conferinţele lor şi simpatia cordială pe care au inspirat-o auditorilor. D. Obolenski-Ossinski, care a prezidat delegaţia Academiei de ştiinţe din U. R. S. S. este singurul dintre ei care a jucat un rol politic. Acest lucru însă n'a putut să facă pe nimeni să se îndoiască, dintre acei care au ascultat conferinţa că el a stat în centrul de documenţaţie socială, sub egida d-lui Bouglé. A ştiut să trateze cu un tact remarcabil singurul subiect care ar fi putut fi delicat dintre toate câte au fost discutate de savanţii ruşi, şi expunerea sa asupra „principiilor de organizare şi de administrare a economiei naţionale în U. R. S. S." a fost un model de claritate şi de discreţie, oratorul mulţumindu-se să facă un expozeu strict ştiinţific asupra unei teorii economice, fără îndoială discutabilă, dar care se leagă în multe puncte ale ei de teorii analoage susţinute în Rusia, mult înainte de revoluţie.

Insuşi numele d-lui Obolenski-Ossinski nu este, dealtfel, un simbol de continuitate a vieţii ruseşti dealungul secolelor şi dincolo de cele mai tragice crize? Căci dacă academicianul de astăzi a fost membru al comitetului central al partidului bolşevic în momentele critice ale revoluţiei, dacă a ocupat postul de comisar al poporului pentru agricultură, apoi de preşedinte al consiliului superior economic şi de vice-preşedinte al comisiei pentru planul de Stat, etc., d-sa a fost, nu mai puţin, un reputat economist înainte de revoluţie, cum dovedesc lucrările sale despre „Industria minieră a Donetzului", „Recoltele de grâu în Rusia meridională". El n'a făcut prin urmare altceva decât să revină la studiile sale favorite publicând în 1923 „Criza mondială", în 1925 „Economia mondială şi crizele", „Agricultura americană după datele noui", în 1927 „Statele-Unite se îndreaptă spre o criză economică?", etc.

Dacă unora dintre ascultători conferinţa d-lui Ossinski li s'a părut mai mult teoretică decât umană, cea pe care a ţinut-o la Institutul de oceanografie profesorul Otto Schmidt despre „Explorarea regiunii arctice în U. R. S. S." a fost deopotrivă de mişcătoare şi de ştiinţifică. Nimeni n'a putut rămâne insensibil la mărturia aceasta impresionantă a realizărilor de care este capabilă energia umană în luptă cu elementele. De altfel, după odyssea lui *Celiuskin*, profesorul Schmidt este una dintre figurile cele mai populare din Rusia de astăzi şi numele său este cunoscut în toată lumea. Tânăr profesor de matematici la Universitatea din Moscova, apoi fondator şi redactor-şef al Marei Enciclopedii Sovietice, nimic nu prevestea rolul său de cuceritor al regiunilor arctice, când, în 1929, s'a consacrat studiilor enigmelor polare. In 1932, pe bordul lui *Sibiriakov*, a reuşit, pentru prima oară în istorie, să traverseze Oceanul Glacial dela Vest la Est. In 1933-34 a condus faimoasa expediţie care s'a terminat prin salvarea dramatică a lui *Celiuskin* şi salvarea nesperată a exploratorilor de către aviatorii sovietici.

Actualmente, profesorul Schmidt este conducătorul serviciului însărcinat cu organizarea regiunilor arctice, al căror scop nu este numai exploatarea bogăţiilor miniere ale acelor regiuni, ci mai cu seamă stabilirea unor comunicaţii aeriene curente între Murmansk şi Vladivostok, prin Oceanul Ingheţat de Nord, plan măreţ pe care-l explică amintirea Tsoushimei şi eventualitatea unui nou conflict cu Japonia.

Conferinţele celorlalţi academicieni, dacă au fost puţin accesibile marelui public, n'au fost însă mai puţin apreciate de o elită de iniţiaţi. D. George Nadson a făcut la Institutul de fiziologie o expunere remarcabilă despre „variaţiunile hereditare provocate în mod experimental şi formarea nouilor rasse stabile la micro-organisme". Născut la Kiev în 1867, d. Nadson a predat timp de treizeci şi trei de ani botanica şi microbiologia. I se datoresc peste 150 de lucrări şi studii consacrate morfologiei şi fiziologiei microbilor, lucrări care explică primirea plină de interes şi cordialitatea cu care a fost întâmpinat la Institutul Pasteur.

Mult mai tânăr, căci născut abia la 1895, d. Alexandru Frumkin care a vorbit la Institutul Poincaré despre electro-capilaritate, este profesor de electrochimie şi director adjunct al Institutului de cercetări fizico-chimice, după ce a profesat în 1928-29 în Statele-Unite, la Universitatea din Wisconsin.

La Societatea de fizică a luat cuvântul d. Wladimir Mitkievici, pe când la Societatea inginerilor civili şi la Societatea electricienilor d. I. Alexandrov, creatorul faimosului Dnieprostroi a expus „metodele de reconstrucţie a transportului în U. R. S. S. şi proectul staţiei hidraulice din Kamychin". Matematicienii au fost reprezentaţi de d-nii Sergiu Bernstein, savantul binecunoscut la Paris, care a prezentat la Institutul Poincaré „câteva probleme de interpolaţie" şi un studiu asupra minimului de răspândire a sumelor mărimilor legate în serie. De altă parte, d. Segal, un savant foarte tânăr care a îndeplinit funcţiunea de secretar al delegaţiei, a ţinut la acelaş institut o conferinţă foarte interesantă despre anumite probleme ale teoriei aditive a numerelor.

Doi chirurgi reputaţi, d-nii Nicolae Burdenko şi Alexis Speranski au reprezentat medicina. Primul a vorbit la Salpêtrière despre „Maladiile şi tumorile celui de-al patrulea ventricul", iar al doilea a studiat la Institutul de fiziologie „Elementul nervos în starea patologică".

O asemenea varietate de talente nu putea fi decât sincer apreciată de toţi cei cărora le-a fost dat să-i cunoască pe savanţii sovietici. Ei înşişi n'au putut fi decât profund mişcaţi de primirea care le-a fost făcută atât de către confraţi cât şi de guvernul francez. Au fost primiţi de către preşedintele Republicii, iar preşedintele consiliului şi ministru al afacerilor străine, d. Pierre Laval, deşi este reţinut de ocupaţii atât de importante şi multiple i-a primit pe d-nii Obolenski-Ossinski şi pe profesorul Schmidt, cărora le-a exprimat satisfacţia sa pentru vizita lor la Paris.

Să ne fie permis, cu această ocaziune, să evocăm o amintire personală. In 1922, atunci când Rusia ieşea abia din perioada tragică a războiului civil şi a foametei, l-am întovărăşit pe preşedintele Herriot în cursul unei vizite la Institutul de radiotelegrafie din Nijni-Novgorod. Am fost profund emoţionaţi văzând, pe pereţii amfiteatrului, scrise în franceză, numele lui Poincaré, al locotenentului de vas Tissot, care ne-a fost odinioară profesor, al lui Branly, etc. Comunicându-ne impresia directorului institutului, acesta ne-a răspuns cu oarecare amărăciune: „Oamenii de ştiinţă trebue să ştie să onoreze pe aceia care le-au fost maeştri, chiar dacă îi desparte un blocus, fie chiar numai moral". Fidelitatea acestei amintiri şi-a găsit săptămâna trecută răsplata, şi primirea pe care elita ştiinţifică a Parisului a făcut-o savanţilor sovietici nu se poate să nu le fi fost o mare mângâere, după anii de izolare care le-au fost, poate, lor mai penibili ca oricui.

HENRY ROLLIN

COIFFEUR POUR DAMES
ONDULATIONS ELECTRIQUES
INDEFRISABLE PERMANENTE LONGTEMPS

Coaforul de dame din Abisinia dă faliment.

La restaurant

Restaurantul din bulevardul Carol — unde de ani întregi iau masa de prânz — adună în fiecare zi, — între orele 12—2 o lume care mi-a devenit familiară, deşi la mulţi dintre tovarăşii mei de dejun, nu le cunosc nici până acum numele. Sînt, mai toţi, funcţionari dela ministerul apropiat sau dela cele două societăţi petrolifere vecine. Uneori pătrund aici câţiva studenţi, aducând în modesta noastră sală, o notă mai vie. Căci clienţii obicinuiţi, oameni cu bugetul redus, îşi iau masa vorbind încet şi mâncând în fugă. Menuul lor modest, format din jumătăţi de porţie, e — de cele mai multe ori — lipsit de cafea sau desert. Sunt bani socotiţi mai dinainte, care nu pot acoperi vreo fantezie gastronomică spontană, ci abea ajung pentru cotidiana supă şi friptură pe cartofi.

Figurile tovarăşilor mei de masă au ceva nedefinit, care te face să bănueşti imediat pe funcţionarul de meserie. Feţele palide, plictisite, umerii îndoiţi îţi arată pe omul aplecat zilnic peste aceleaşi hârtii, scriind — de ani întregi — mereu aceleaşi lucruri. Femeile, cu tot fardul, au o expresie de bătrâneţă prematură, ceva uscat şi disgraţios, în ţinută. Cred că această înfăţişare denotă lipsa unui stagiu mai lung în faţa oglinzii sau a reveriei leneşe între pernele divanului.

Toţi clienţii vechi ai acestui restaurant avem maniile respective. Ocupăm, de ani, acelaşi loc şi, când un necunoscut ni l-a luat înainte, prânzul are mai puţin gust, în altă parte a sălii. Eu prefer o măsuţă din colţul stâng, lângă uşa din fund, de unde pot trece în revistă pe toţi mesenii. Ii privesc sosind, în grupuri sau siguratici, aşezându-se la locul ştiut, aşteptând cu încăpăţânare să şi-l ocupe, dacă un altul se află acolo, deocamdată.

Alături de mine, spre perete, am, deobiceiu, două vecine în vârstă, două profesoare cu mutre oţetite, cu maniere demodate, veşnic nemulţumite de menu şi serviciu, deşi mereu revin la restaurantul, pe care-l critică tot timpul mesei. Spre fund, de trei ani zăresc pe o tânără brună, afectată, dealtfel destul de drăguţă. O ştiam frumoasă şi fragedă, însă eri, trecându-i prin faţă, o rază de soare i-a alunecat pe figură, descoperind pânza fină a increţiturilor din jurul frumoşilor ei ochi... Am tresărit şi, fără voe, mi-am întors privirile spre oglinda din perete, dar sticla-i aburită mi-a trimis, miloasă, o imagină confuză...

La fereastră se aşează două funcţionare veterane, două figuri palide şi plictisite, fără vârstă, fără feminitate. Mănâncă în silă, vorbind tot timpul despre directorii şi colegii din minister, cărora le poartă, se pare, o ură de moarte.

Ceva mai spre intrare, observ de mult un bătrânel cu înfăţişare romantică, pe care — după fizionomie — l-ai bănui pictor sau muzicant — deşi în realitate e contabil la societatea de alături.

O notă colorată a adus, în cenuşiul nostru restaurant, o nouă musafiră. E o fată care atrage şi reţine imediat privirile. Totul în fiinţa aceasta ar părea, într'o analiză amănunţită, disgraţios şi strident — şi totuşi, ce ansamblu original oferă ochilor! Păru-i de un roşu violent e strâns, fără simetrie, în vârful capului, dar încadrează de minune figura ei neregulată, a cărei expresie de tinereţe fragedă, face plăcere. Se îmbracă în culori prea vii, dar corpu-i tânăr şi graţios pare făcut pentru ele. Rochiile ei nu sunt confecţionate din stofe scumpe şi totuşi pare totdeauna elegantă. Vecinele mele şoptesc, despre tânăra aceasta, că ar fi, sau figurantă în trupa lui Tănase, sau vreo cocotă someură. Eu o cred o mică funcţionară, ca şi noi — căreia natura însă i-a dat o înfăţişare artistică. Nu se ştie dacă atmosfera cenuşie a vreunui birou neprietenos, nu-i va stinge şi el, în curând, culoarea...

•

Mulţi dintre mesenii pe care-i vedeam aici, anii trecuţi, au dispărut acum. Imi amintesc de o pereche care, luni de-arândul lua prânzul la masa mică din faţa cassei. Ea — o femee nu tocmai tânără, cu obrajii palizi şi uscaţi, buze subţiri şi nas prelung — prezinta tipul soţiei-pisălog. El — eproape un copil debil şi timid — te făcea să te întrebi dece nu poartă sgardă, în jurul gâtului. Intr'o zi însă nu i-am mai văzut la locul lor obicinuit. L-am întâlnit, acum câteva luni, pe stradă, pe băiat. Era singur, mergea pierdut în gânduri, depeizat, ca un biet căţeluş fără stăpân...

Acum doi ani, alături de mine mânca o tânără cu un corp de jandarm, dar cu figură de păpuşă veselă. Era funcţionară la Domenii. Sănătoasa-i poftă cotidiană, pe care o aducea ea la masă, îmi deschidea şi mie apetitul. Dar într'o zi am observat mirată că ochii vecinii mele părăsiseră farfuria, spre care se îndreptau, de obiceiu, cu drag, şi se fixaseră spre colţul sălii. Intrigată, li-am urmărit drumul. Ţinta lor era un nou client — un tinerel subţiratec, elegant, cu ochi neastâmpăraţi, care se aşezase la o masă ceva mai departe de noi. In ziua aceia, pentru prima oară, vecina mea a plecat, fără să-şi termine porţia de viţel la tavă. Vre-o săptămână scena aceasta s'a repetat sub ochii mei. Tânăra fată rămânea mai mult cu ochii spre necunoscutul din colţ, decât pe porţia-i de mâncare, pe care o lăsa aproape întreagă, în farfurie. M'am bucurat, când într'o zi i-am găsit alături la masă. Ea, pierdută de fericire, îi urmărea, în extaz, fiecare gest, fiecare vorbă; el mânca liniştit, împărţind cu dărnicie ochiade la vecinele de masă. Câteva luni am urmărit romanul lor, care-mi era simpatic. Erau zile când îi găseam alături, mâncând veseli, schimbând priviri arzătoare, între două linguri de supă. Erau şi altele, când fata rămânea singură, înghiţind mai mult lacrimi, decât mâncare, privind la nestatornicu-i prieten, care flirta cu vreo femee din apropiere. Dar tânărul Don Juan revenea iarăşi spre voinica-i adoratoare, care-l primea cu ochi înlăcrămaţi, dar plini de fericire. Pe urmă, într'o zi, au dispărut şi ei. Câteva luni mai târziu, prin Mai, într'o seară traversam o alee din Cişmigiu. Un grup, parcă cunoscut, mi-a oprit privirile. O femee grăsulie şi cam neglijent îmbrăcată, plimba un cărucior — în care se ascundea o păpuşe de carne roz — prin faţa unui scaun, pe care şedea un bărbat cu înfăţişarea de paşnic burghez, citindu-şi ziarul. Era voinica mea vecină de masă, cu adoratoru-i fluturatec, — plus micul pachet de carne şi dantele din cărucior.

•

Restaurantul nostru e mic şi modest, ca înfăţişare. In schimb are un aer de intimitate, care ne dă impresia unei mese familiare, nouă celor ce ne împărţim viaţa între birou şi camera mobilată. Poate pentru că lipseşte alcoolul de pe lista de bucate, clienţii iau masa în tăcere. Nu se aud bătăi nervoase în mese, râsete stridente, glume indecente. In locul chelneriţelor murdare şi uituce, suntem serviţi de câteva fete drăguţe, îmbrăcate în şorţuri negre şi cu părul ascuns sub fileu, ca nişte şcolăriţe.

Printre ele e una a cărei origină mă preocupă. Fata aceasta are o gură extrem de fină. Obrazul ei oval, nasul delicat, gura perfect croită şi mai ales mânile-i, care deşi obosite de muncă nu şi-au pierdut linia elegantă, arată că face parte dintr'o lume mai aleasă. Şorţul ei are cute mai simetrice, iar fileul pare elegant, deşi e la fel cu al celorlalte. Am auzit-o exprimându-se cu naturaleţă în limba lui Schiller şi a lui Lamartine. Totuşi Jeni — aşa se numeşte simpatia mea — nu-i iubită de ceilalţi clienţi ai localului. Figura ei, totdeauna întunecată, înăbuşe vorbele mai aspre cu care, unii meseni găsesc necesar să trateze pe micile chelneriţe.

Intr'o zi, sosind la masă, am zărit-o pe Jeni învârtindu-se prin sală cu figura luminată de un surâs, care o făcea nespus de

Urmare în pag. VIII-a

MATRAGUNA

Ca în niciun alt an, valea răcoroasă cu svon vioiu de șipot a Făgetului ademenise în vara aceia un grup compact și gălăgios de sezoniști, veniți nu numai din orașul de reședință județeană și din împrejurimi, ci chiar din zări îndepărtate și din București. Două, trei alei străbăteau, cuminți, parcul băilor, îmbrățișând două terase umbrite ici și colo de nuci și de brazi mărunți printre petece de iarbă proaspătă și straturi tăiate gospodărește și zmălțuite cu flori sfioase. Pe ultima terasă se întindea, pe un fond de pădure, hotelul stațiunii, alb, cu ferestre uniforme, îndreptate către soare-răsare, înspre piscuri și străjuit de câteva bănci cioplite frumos cu barda. De cum treceai podețul, te întâmpina la poarta parcului un „Bine ați venit" scris în lemnișoare de mesteacăn. Din satul pitit după cotul șoselei, scăpa uneori pe alei câte-o vacă blajină, care era numaidecât întoarsă din cale de băeții dela restaurant, aflați în timpul liber la popice, printre jucători.

Din primele zile de sosire, vilegiaturiștii se salutau, apoi, cu timpul, făceau cunoștință, se împrieteneau, porneau în excursie, se răceau și până la plecare se împăcau.

Dimineața, te deșteptai în clipocitul egal de xilofon al apei zimțuite de soare. Dela ora nouă, apa tăcea. Era rândul celor patru lăutari să cânte valsuri uitate, tangouri la modă și hore bătrâneștii. Când cădea noaptea, apa pornea din nou cântecu-i vrăjit de lună și de stele sau turburat de nori.

Lumea din Făget, alcătuind la o privire fugară o mare familie, era în realitate împărțită: cei din județ și cei de pe alte meleaguri. Județul avea pentru străin un ochiu critic, o ținută rezervată, o curiozitate furișă, iar, la ocazie, o amabilitate condescendentă de gazdă. Meleagurile arătau celor dintâi sfiiciune, ori nepăsare, ori expansivitate care vroia să dea peste nas.

Varietatea costumelor și a atitudinilor își avea tâlcul ei. Profesorul de liceu îmbrăcat în haine închise și cu pălărie de pae se strecura cu o carte în mână pe aleea cea mai izolată pentru a poposi, cu nevasta și copiii, sub umbra nucului sau făcea, numai cu familia, excursii de doi kilometri, supraveghiindu-și copiii: era din altă regiune geografică și era pedagog.

O doamnă melancolică, foarte elegantă, foarte blondă, cu o umbreluță roz care o apăra de soare, parcurgea numai distanțe scurte dela o bancă la alta, vorbea nemțește cu băețelul ei și cu guvernanta și-și servea masa seara în cameră: era o bucureșteancă subțire, prizărită spre toamna vieții, cine știe cum, la Făget.

O domnișoară brunetă, care nu privea pe nimeni de sub un cozoroc de celuloid și-și lua bastonul lung și cățelul pufos, alb și cu panglicuțe la plimbare pe poteci, hohotea seara pe linia satului în companie de tineri studenți cu băști, în cămăși cu mânecile suflecate, și ziua făcea plajă pe un pietroiu de lângă pârâu: era absolventă a unei școli profesionale de gradul al II-lea din București.

O fată cu părul ca untdelemnul stătea pe lavița din fața casei preotului din sat, purta un inel cu mărgea albastră, avea degetele lungi descarnate și negricioase, privea focos, cu coada ochiului, spre ofițeri și chiar spre profesor, se plimba cu o prietenă prin parc și se oprea să se uite prin ușa restaurantului când se organiza câte o serată dansantă, Duminica: era fata învățătorului dintr'o comună vecină, absolventă a școalei normale dintr'un oraș de provincie.

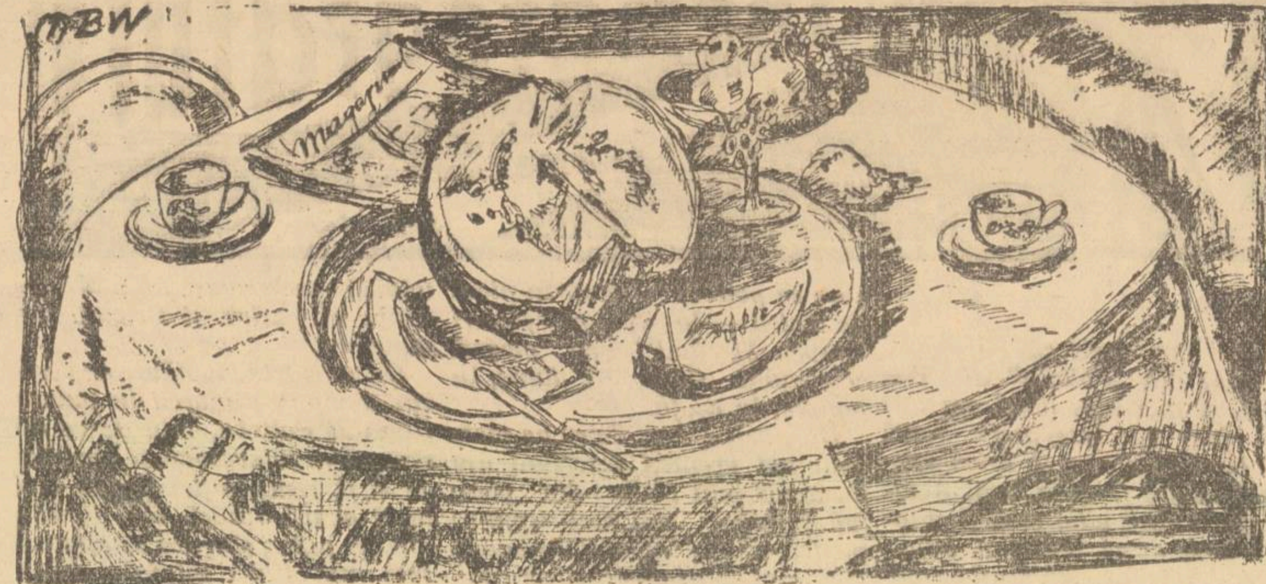
Domnul scund, gros, îndesat, cu părul alb tuns mărunt, cu ochi albaștri privind rece de sub sprâncene blonde și oblice și sensibil la variații de temperatură din pricina reumatismului, chema pe restaurator să-i comande anumite mâncăruri pe a doua zi, mergea uneori chiar la bucătărie, se juca fripta cu copiii din parc, se interesa de biografia oricărei persoane nou venite la băi, era temut de bărbieri, de chelneri și chiar de unii tineri sportivi, respectat de toți și vorbea tare la masă, la bae și prin parc: era președintele de tribunal, aproape de pensie, din capitala județului, soțul unei doamne care, potrivită ca statură, ca chip și ca vârstă, nu râdea niciodată. Președintele culegea informațiile despre persoanele necunoscute dela prietenul lui nedespărțit, un bărbat înalt, pleșuv, uscățiv, negricios, cu mustăți castanii și mari ca în vremuri de demult: era primarul orășelului minor al județului.

Primarul — un hâtru bun de glume — avea darul minunat de a scoate noutățile din piatră seacă. Intreba ori trăgea de limbă, între două vorbe de duh sau serioase, pe șoferul autobuzului, pe chelner, pe madama hotelului, pe un copil întâlnit în parc, pe șeful de post, pe un țăran cu care dădea mâna la cârciumă sau direct pe omul cu pricina, despre tot ce putea servi la biografia sau portretul moral al cuiva. Sacul cu știri și cu date era deșertat între doi țapi pe masă la care primarul tăinuia cu președintele. Vorbele o sbugheau, ca șoarecii, în cămările cu taine din conversațiile cucoanelor și se prăseau. Deaceia asiduitățile farmacistului — blond, mic, bun dansator și cu un cap umflat ca de foetus în spirt — pe lângă soția plinuță, svăpăiată și amatoare de vin spumos a unui inginer uriaș, roșcovan, cu gene albe, zâmbitor și apatic, zestrea reală pe care o luase locotenentul care cobora dela hotel la ora mesei, într'o cămașă sport, cu sticle de vin pentru el și familie, motivele pentru care medicul distant și aferat al stațiunii divorțase, ora din noapte la care se întorsese din excursie soția unui funcționar din Călărași, numărul examenelor luate de un student fecior de bani gata, origina unei casierițe oxigenate care se dădea drept nemțoaică — în sfârșit, tot era investigat și deslușit de primar, răspândit de președinte și agrementat cu fantezie de cucoane.

●

Intr'o după-amiază, stând cu primarul Fănică Dimancea la o masă în fața restaurantului, Panait Giurcă, președintele, văzu peste râu, pe șosea o apariție nouă. Era o domnișoară care avea bucle negre fluturând pe gât, o rochie modestă ca de școlăriță în vacanță, niște ochi mari și sprâncene subțiri, încondeiate până departe la rădăcina părului de pe tâmple. Necunoscuta avea buzele strânse — parcă fluera — și privea îndrăzneț spre lumea din parc.

— I'ascultă, mă Fănică, cine dracu' o fi tipesa asta? Te uiți la ea?... fluera. Parcă am zărit-o și eri.

Celălalt bătu cu mâna pe masă, printre cojile de alune americane.

— N'am putut să aflu până acum. Am întrebat pe Ghiță, șoferul. El zice că e studentă. Dar mie nu-mi vine a crede. Las' că tot îi dau eu de rost. Nu mă las. Am pus pe șeful de post să-i ceară identitatea, ca s'o înscrie la primărie.

A doua zi, pe seară, pe când Giurcă și Dimancea se plimbau liniștiți pe malul pârâului, zăriră la oarecare distanță pe necunoscuta venind dinspre pădure cu proaspătul sublocotenent Paulică Teodoru, nepotul lui Giurcă.

Președintele izbucni, ca ars:

— Ia uită-te! Paulică cu aia!

Sublocotenentul, ca și cum n'ar fi văzut pe unchiu-său, se întoarse scurt cu fata și o luară înapoi, în pas de plimbare.

— Să știi că mătrăguna asta mi-l strică. Cine o fi? N'ai aflat?

— Dracu' s'o ia! La primărie s'a înscris ca studentă venită dela Chișinău. Da' n'are acte. Mi se pare mie...

— Și mie tot așa. Au început să vie dame la Făget. A, ce-o să-i fac lui Paulică! Și-o să pun pe primar s'o dea afară din comună — dacă n'are acte. Hai să ne întoarcem...

După o tăcere de câteva clipe, Giurcă își continuă gândul.

— Și ai aflat cum o chiamă?

— Cum să nu! Aa, are un nume frumos: Manți Pavlov...

— Manți? se încruntă Giurcă. Ce mai încolo! Vreo mătrăgună. N'ai văzut ce fard portocaliu, ca alea de pe calea Victoriei.

Președintele era riguros în materie de morală. Pe nepotul său — orfan de mic copil — îl crescuse el și-l ținea și acum de scurt ca pe un școlar de doisrezece ani. Dacă lumea din Făget ducea o viață așezată și castă, dacă în hotelul băilor nu se petrecea nici o aventură și nu se jucau cărți, asta se datora în bună parte și autorității neînduplecate a președintelui Giurcă. De trei ani, de când își făcea cura la Făget, imprimase atmosferei un spirit de moralitate, îndrumând pe antreprenorul băilor, certând pe primarul comunei, pe țărani și pe negustori, criticând — câteodată pe față — pe vilegiaturiști și aruncând tineretului ușuratec priviri grele de imputări.

— Vezi, dragă Fănică, dacă a început să dea lumea buzna la Făget. Eu i-am spus proprietarului să nu mai facă atâta reclamă. Mai bine lume puțină și bună decât stricăciune.

La masa de seară, sublocotenentul Paulică Teodoru a mâncat puțin și cu noduri. Unchiul era bun, dar în chestiuni de acestea nu glumea. Interzise nepotului orice întâlnire sau conversație „cu o individă care numai studentă nu poate să fie". Paulică se supuse și făgădui. Era băiat serios.

Flerul lui Panait Giurcă părea că nu-l înșelase. „Mătrăguna" se plmba pe'noptate, solitară, urmărită cu ochii când de unul când de altul dintre vilegiaturiști. La restaurant, bărbații se arătau indiferenți față de ea, dar ochii femeilor săgetau scurt.

Intr'o seară, Giurcă și Dimancea se plimbau în sat. Dintr'o casă eși fata cu bucle negre și o luă înaintea celor doi, la mică distanță de ei. Giurcă nu voi să-i dea nici o atenție.

Lângă un podeț rupt, un copil slăbuț, numai într'o cămășuță murdară, începu să tușească strident. Avea tusă măgărească. Boala începea să se întindă în sat.

— Uite, asta a avut-o și Paulică, spuse Panait Giurcă lui Dimancea amintindu-și grozava tusă măgărească de care suferise băiatul, în copilărie.

Domnișoara Manți privi înapoi disprețuitor și vru parcă să se oprească. Din față se apropiau câteva persoane.

— Ce se uită asta așa? se nedumeri președintele.

Dupăce se opriră să-și ia ziarele dela autobuz, cei doi prieteni se despărțiră la pod. Dimancea mergea spre hotel, Giurcă o lua spre izvor să se întâlnească cu nevastă-sa. Incepu să privească atent cursul apei, pădurile de pe înălțimi, apoi cercetă cerul să vadă dacă amenință a ploaie. Fata mergea înainte cu pași mici. Giurcă stătu la îndoală: s'o ia înainte?... să se întoarcă?... Dar ce-i păsa lui? El își vede de drum.

Deodată ea se opri, așteptă și-l privi în față. Giurcă luă un aer sever și se uită departe.

— D-le președinte, aș vrea să vorbesc cu dv.

— D-ta, cu mine? Mă surprinde... Ce dorești?

Fiindcă el nu se oprise, mergeau amândoi împreună agale.

— Dv. ați spus adineaori domnului cu care vă plimbați că eu aș fi avut ceva cu d. sublocotenent Teodoru. Dv. credeți că eu...

— I-ascultă, domnișoară, o repezi Giurcă măsurând-o sarcastic, ai venit să-mi ceri socoteală mie?

Dar tonul fetei crescu ferm într'o năvală de vorbe care scânteiau de indignare.

— Se'nțelege că da. Dumneata ești magistrat și om de onoare. Știi mai bine ca mine ce'nseamnă să calomniezi pe cineva. Eu nu permit nimănui să-mi batjocorească reputația mea de fată cinstită, când n'are dovadă. Treceam adineaori pe lângă d-ta și, fără să te provoc — nici nu m'am uitat la dumneata — ai spus tare ca s'aud eu: „asta a avut-o și Paulică". Dacă nepotul d-tale ți-o fi spus așa ceva, atunci este un mizerabil...

— Stai puțin, domnișoară.

— Dacă nu, mă'ntreb cum se poate ca un om ca dumneata să jignească netam-nesam pe o fată cinstită și fără apărare. Cred că situația mea de studentă orfană și săracă nu e o rușine...

Din ochii ei strălucind de durere se prelinseră lacrimi pe obraji. Erau lacrimi adevărate. Panait Giurcă avu un moment de înduioșare, apoi zâmbi de hazul întâmplării.

— Stai ușor, domnișoară, nu te pripi. Nici pomeneală de ce-ți trece d-tale prin cap. Uite ce-a fost.

— Eu știu că dumneavoastră sunteți un magistrat sever, dar foarte drept, continuă cu obidă domnișoara Manți.

Asta așa e, gândi Giurcă. Apoi îi arătă cum el se referise la tusa convulsivă pe care o avusese Paulică. Pe lângă ei trecură câteva persoane care îi priviră cu multă curiozitate. Tonul lui era într'adins scăzut, dar domnișoara Manți vorbea destul de tare, încât lumea putea prinde câte ceva din conversația lor. Giurcă se gândi cum să se scape de ea, fiindcă plimbarea putea fi interpretată defavorabil de cei care îl vedeau. Și apoi dacă d-na Giurcă apărea... Manți, satisfăcută de rezultatul fericit al diferendului, începuse să-i spună ceva de studiile ei dela bele-arte, întrebuințând uneori câte un cuvânt franțuzesc.

Dar pericolul de care se temea Giurcă, apăru la vreo sută de pași, la cotitura drumului. Doamna Elena Giurcă venea spre ei într'un grup de domni, doamne și copii. Aristocrata înaltă și blondă își puse lornieta. Ce să facă Giurcă? Să-și continue drumul cu studenta, ar fi fost grav. Să se despartă de ea cu un „la revedere" brusc, nu face, și apoi tot prost eșea, fiindcă grupul ar fi comentat, ar fi râs, doamna ar fi...

— Vrei să ne întoarcem, o întrebă el cu glasul încleștat.

— Da, dece nu? aprobă prompt domnișoara.

Se întoarseră înspre stațiune cu un pas mai viu. „Ce-mi pasă că m'au văzut", se gândi președintele. Elena nu e așa de naivă să creadă prăpăstii. Manți vorbea ceva de prejudecăți provinciale, de cancanurile de vilegiatură. El o auzea vorbind, dar n'avea timp să înțeleagă. In loc să traverseze podul, ca să intre în parc, apucă drumul spre sat, socotind că așa vor scăpa mai ușor neobservați. Intr'adevăr, drumul cotea după niște copaci. Câțiva tineri care întâlniră pe președinte alături de domnișoară, holbară ochii și zâmbiră cu înțeles. La al doilea pod, Giurcă se despărți de tovarășa sa de plimbare, dându-i mâna și schițând un salut.

Când ajunse în parc, fu întâmpinat de d-na Giurcă, încruntată într'o uitătură străină și de ceilalți din grup, veseli și cu priviri șirete. Avocatul Ionel Drăgușan glumi:

— I-ai stabilit identitatea, nene Panaite? Se prezintă bine?

Doamna blondă și distinsă încercă să amortizeze efectul glumii prea riscate.

— In vilegiatură cunoștințele se fac și fără scrupule de identitate.

— Ia mai lăsați-mă cu apropourile, le-o tăe președintele. Să vă spun cum s'a întâmplat.

Dar d-na Elena Giurcă era rău dispusă:

— Lasă, dragă, explicațiile. Nimeni nu ți le-a cerut. Găsim subiecte de vorbă mai interesante... Mie să-mi dați voe să mă retrag.

Soții se despărțiră de grup. La hotel avu loc preludiul furtunii, la restaurant (unde Giurcă nu mâncă decât o supă și un iaurt) fu un intermezzo, iar la înapoere în camera de hotel se defășură o partitură infernală care ținu până la miezul nopții. Dar în tăcerea care urmă unui final de jurăminte, răbufniri, reminiscență de credință conjugală absolută și apeluri la realitate și la rațiune, bănuiala soției se topi în întuneric undeva, pe aproape, dar nu pieri — ca și chipul „mătrăgunii" pentru ochii deschiși înlăuntru ai bărbatului.

Adoauazi Fănică Dimancea își întâmpină prietenul cu un râs viclean.

— Ce-a fost aseară, neică Panaite? Cum s'a petrecut cazul? Ia spune-mi și mie ce fel de fată e.

Pe când povestea, Giurcă își dădea seama că vorbele lui sunau a gol pentru celălalt, n'aveau ecoul adevărului.

Toate cunoștințele sale din Făget aflaseră de mica aventură și de marele scandal familiar — firește amândouă exagerate. A doua seară după întâmplare, d-ra Manți Pavlov apăru la restaurant cu farmacistul, a treia seară cu un ofițer nou sosit, a patra cu un actor din București. La o serată au dansat-o toți bărbații liberi din Făget, uniți fără asperități într'un acelaș elan de admirație pentru ea. La restaurant ochii tuturor o cercetau acum și iscodiau în acelaș timp și pe soții Giurcă. Peste câteva zile, d-ra Manți se mută din sat la hotelul băilor. In curând, chiar bărbații căsătoriți făceau câte un tur prin sat și chiar prin parc cu d-ra Pavlov, uneori în văzul nevestelor. Despre onorabilitatea ei nu se mai discuta cum nu se mai discută de un lucru inutil sau dela sine înțeles. Se remarca însă grația și inteligența studentei. La popice, la ping-pong, la plajă și în excursii prezența ei emana încântare. Unii tineri o conduceau până la cameră, ba chiar intrau înăuntru ziua, pentru a juca table cu ea la fereastră sau să bea câteva sticle de bere acolo, în văzul celor care se plimbau prin parc.

Ochiul președintelui nu mai era temut. Panait Giurcă trecea modest printre tineri, cocoșat sub pardesiu, cu privirea mai mult în jos sau în zări, ca să se ducă la bae sau la restaurant. Când întâlnea pe Manți și era singur, o saluta. Ea îi răspundea veselă, dar respectuoasă. Odată, când l-a întâlnit la bae, i-a vorbit foarte afabilă. Nici el n'a fost urs. Ar fi un caraghios să încerce el să moralizeze lumea. Intr'o zi văzuse pe amicul lui, Fănică Dimancea, plimbându-se cu fata spre cascadă. L-a tachinat și el la rândul lui; și au râs amândoi. Dar Giurcă avea bănuieli mai negre despre Dimancea. Asta e un blestemat și un ipocrit. Cât despre Manți, președintele aflase că primește vizite nocturne. Chiar el când traversase într'o seară, târziu, culuarul hotelului, văzuse pe cineva eșind din camera ei. O fi, n'o fi studentă sau altceva, treaba ei, conchisese el docil. Inainte de a pleca din Făget, Panait Giurcă avu câteva nopți de insomnie rebelă. Gândul lui neodihnit rotea în preajma Manții, în camera ei, în patul ei.

Intr'o noapte, după ce pândi somnul nevesti-si și se convinse că era real și adânc, președintele se coborî ușurel din pat, își trase pantalonii, își puse pardesiul peste cămașa de noapte cu inflorituri țărănești care tiveau părul gros de pe piept și eși cât putu mai tiptil. Pe culoar, nimeni. O lumină slabă dela o lampă mică de gaz. Coborî scara ale cărei trepte trozneau parcă într'adins spre necazul și spaima lui. Când ajunse în dreptul camerei unde îl împingea ispita, se opri și așteptă puțin. Niciun sgomot, de nicăeri. Bătu în ușă odată, încă odată. Se auzi o mișcare în așternut, apoi se deslușiră pași și se deschise ușa. Capul sburlit al fetei căscă niște ochi surprinși, aproape înspăimântați.

— Dumneata?

— Eu sunt, murmură Giurcă. Pot să intru?

— Stai puțin să iau ceva pe mine.

Peste un moment, Manți apăru înfășurată într'un capot, dar cu aceiași privire.

— Dumneata oi fi crezând că e Paulică la mine. Uite, poftim, îi vorbi repezit, privindu-l fix.

In ființa lui, demonul cărnii se nărui în pulbere.

— Nu, lasă... Credeam... Nu vreau... Să nu te superi... Noapte bună!

Plecă iute, parcă ar fi fost izgonit. Când urcă primele trepte ale scării, auzi pe cineva sus, care scobora. Peste o clipă se trezi față în față cu Elena.

— Un'te duci?

— Tu de unde vii?

— M'a cam durut stomacul.

Mergând amândoi pe culoarul de sus, văzură pe Fănică Dimancea eșind cu pardesiul pe umeri din camera lui. Președintele ghici unde se ducea primarul.

Mai târziu Elena mărturisi soțului ei că vrusese să-l prindă — dacă el ar fi făcut una ca asta.

Peste vreo doi ani, la cafeneaua cea mai selectă a orașului, pensionarul Panait Giurcă povestește altor pensionari — pentru a câta oară? — cum era să-l prindă nevastă-sa, cum se furișa în fiecare noapte la studentă... ce drăcoaică de fată era... cât era de înamorată de el... cum își găsise el beleaua, căci nu maiputea să scape de insistențele ei... cum îi lăsa gura apă lui Fănică Dimancea după ea.....

M. D. IOANID

PASTEL

Pe geamurile reci în care își oglindește luna fața
Incercuită de inele tremurătoare cum e ceața
Flori mari de fildeș și ferigă s'au desfăcut și-au înflorit
In madrepouri somptuoase și pânze albe de argint.

Pe boltă stele reci stinghere ca nuferii pe ape-adânci,
Aruncă raze, strune 'ntinse pe-arcușurile de pe stânci
Pe care-au nins în noapte fulgi ireali de vis și lună
Pe gânduri, împletiți cunună.

Se-aude freamăt grav și zumzet de raze (fibre mișcătoare)
Isbește 'n umbra nopții 'nalte ce trece blândă visătoare
Pe drumurile ei, în joc de licurici cari scântee
Asemeni căilor lactee,

PETRE DINU

(Urmare din pag. VI-a)

drăgălașe. Cauza acestei bucurii subite era, am observat repede, un student brun și elegant, care se așezase la una dintre mesele, unde servea tânăra fată. Două săptămâni mica chelneriță a purtat, pe figura-i frumoasă, acest zâmbet fericit. I-l regăseam când soseam la prânz, chiar atunci când autorul lui lipsea de la masa din fund, unde de altfel nu întârzia să apară.

Intr'o seară, când am intrat pe ușa restaurantului, primul lucru pe care l-am zărit, a fost înfățișarea Jenei. Avea din nou figura ei închisă, parcă și mai întunecată, decât înainte. Mi-am întors repede privirea spre fundul sălii. Studentul cel brun era acolo dar în fața lui ședea o tânără, o colegă, cu obrajii puternic fardați, cu ochi sclipitori, care-i șoptea de-aproape. La prânzul acela, Jeni a scandalizat clienții, servindu-i pe unii cu supă în loc de macaroane; pe alții cu compot, în loc de friptură. Ba, la un moment dat, a scăpat o farfurie cu ciorbă peste rochia unei domnișoare încărunțite, care a început să țipe isteric. A intervenit și patronul. Fata a primit, fără să clipească, observațiile tuturor. In zilele următoare am regăsit-o iarăși pe Jeni ca chelneriță îndemânatecă, servind cu aceiași nepăsare pe toți mesenii, chiar și pe studentul cel brun cu moderna lui colegă. Dar zâmbetul n'a mai apărut pe figura ei împietrită, nici chiar atunci când tânărul a revenit singur la masă. Ea continua să-l servească, parcă fără să-l vadă. Privirile Jenii nu s'au întunecat mai mult, când locul lui, rămas gol, a fost ocupat de un pensionar maniac.

Acum, o revăd în fiecare zi, aducând farfuriile fumegânde acelorași clienți, care o ocolesc bucuroși, când au ocazia. Doar eu continuu s'o privesc mereu, fără să pot afla ce se petrece în sufletul acestei ciudate fete, care-mi servește zilnic masa, corect dar parcă automat. Ochii ei însă întunecați își ascund bine taina, pe care n'am s'o aflu niciodată...

LUCREȚIA DASCĂLESCU

Argot-ul

Imi propusesem o anchetă în lumea interlopă a orașului Craiova.

Imprejurările m'au forțat să nu pot duce la bun sfârșit această anchetă, deoarece elementele cărora aș fi fost nevoit să mă adresez sunt risipite care încotro, sau își fac stagiul la „pârnaie", adică la pușcărie.

Vagabondajul prin diferite cafenele sau cârciumi, mi-a îmbogățit dicționarul și astfel am avut posibilitatea să pătrund în misterele argotului sau al „cuvintelor șmecherești" care în majoritatea lor sunt foarte expresive, ele pornind dela o noțiune reală, aplicată cu multă inteligență și pricepere limbajului specific.

Dau mai jos o serie de cuvinte:

A face mitimie	=	a face un stos.
A scoate jandarii	=	a scoate banii
Uite loz	=	iată bani.
Rade-l că se usucă	=	ia-i banii că pleacă.
Miercurea a fost bună și fraeru cu mușamaua grasă	=	ziua de târg a rentat și păgubașul a avut portofelul plin.
Bagă în ele	=	amestecă cărțile.
Nu halesc	=	nu inghit chiul (trișare).
A da comoara lui Mendel	=	cărți făcute, aranjate special.
Hai	=	scandal.
Răn de pagubă	=	se supără că pierde.
Dă-te în fața mea	=	joacă cu mine.
A avea târșală	=	a avea teamă.
O foaie	=	o carte.
Mai ai daiboj, puștiule?	=	mai zici ceva?
A avea muzicuță	=	a vorbi în timpul jocului (deobiceiu când câștigă).
Gagica rade mișto	=	iubita fură bine.
Ciorancă foc	=	hoață, nu glumă.
Cearșaf	=	o mie lei.
Pârnaie	=	pușcărie.
Coajă sau tuflă	=	portmoneu.
Ploscă	=	geantă de damă.
A dili o labă	=	a trage un pumn.
Husăn sau fraer	=	prost ce poate fi păcălit (novice).
Brățară	=	cătușe.
A șuti un ghiul	=	a fura un inel.
Moară roșie	=	ceas de aur.
A face zulă	=	a-și înșela tovarășul la împărțeală.
A bunghi	=	a vedea, a observa.
Gabor	=	polițist (secret).
Bughelar sau caraman	=	buzunar.
Caramangiu	=	pungaș de buzunare.
A scăpa laba	=	a băga cuiva mâna în buzunar.
Vede husănu material	=	tipu are parale.
Ușchi că l'am prăjit	=	șterge-o că i-am luat banii.
S'a turnat în fapt	=	a fost prins.
A da la Mai ca Precista	=	a trimite la pușcărie.
Capre zugrăvite	=	boi.
Am tras-o groasă	=	furt valoros.
A găsi vânt	=	a nu găsi nimic.
A te plimba cu roaba	=	plimbare cu duba.
Ursoaică	=	iubtă, concubină.
Banc de vrăjeală	=	povestiri între pungași.
O întăriță	=	o casă de bani.
Labe	=	ghete.
Ciorapi	=	mănuși.
Găină	=	pălărie.
A cafti	=	a bate.
Ramciagliu	=	palton.
A pune în probă	=	bătaie la poliție.
A vede grubă lovele	=	a avea parale din gros.
O bătrână	=	o mie de lei.
Albeț	=	o sută lei.
Limbă	=	hârtie de o sută.
Cocoș	=	monedă de 20 lei.
A șuti câinele	=	a fura gâni.
Purcea	=	tejghea.
Spital sau clift	=	pardesiu.
Rubașcă	=	cămașă.
A șindi un bughelar	=	a tăia un buzunar.
Paradeală	=	spargere.
Șest	=	paznic pus de pușcărași când joacă cărți.
A se face căruță	=	a dispărea, a fugi.
Băiat deștept	=	pușcăriaș.
M'a prăjit cu un cot sau bârșt	=	m'au condamnat un an.
5 săptămâni de brânză	=	condamnare pe 5 ani.
Inaintaș	=	pungaș intrat în tagma polițiștilor.
Trăsnitor	=	spărgător.
Cu bunădimineața	=	furt prin escaladare.
Potrivită sau pontoarcă	=	chee falșă.
A ghilabandi	=	a cânta.
Caurău	=	chetă.
Machel	=	bețiv.
A fi machit	=	a fi beat.
Gagiu	=	român.
Fanfor	=	neamț.
Maramiu	=	evreu.
A trage pe mațele altuia	=	a cânta din vioară.
A ghilabadi din ladă	=	a cânta la pian.
Chior	=	unul care nu are parale.
Vede	=	are parale.
A colori mișto	=	a da bacșiș bun.

M. NEGRU

Un roman literar de înalt nivel, — pasionant halucinant și... instructiv :

„NOUL ADAM" — SUPRAOM SAU DEMON —

în colecția „Romanele Captivante" 300 pagini - 15 lei

Număr special de Sărbători de Noëlle Roger

Cinematograful

Poliche

Când am auzit că s'a făcut un film din „Poliche" de Bataille, și mai ales când am auzit cine va interpreta rolul principal am avut o mică speranță că va fi ceva bun. Actorul acela (am uitat cum îl chiamă) este, după brelanul Baur-Boyer-Blanchar, singurul care joacă natural (nici Raimu, nici Jouvet nu-s pentru cinematograf). Afară de asta, „Poliche" e foarte cinematografic. E vorba — es ist eine alte geschichte — de un sentimental care își ascunde firea prea tandră subt masca vervei, nepăsării și bunei dispoziții. Pe urmă, schimbare totală de decor psihologic. El se reîntoarce la vechiul său caracter. Iubita, pentru care făcea toate acestea, află. Induioșată, vrea să-l răsplătească. Dar îl răsplătește prost. Căci nu e din ființele care știu să dea. Și asta duce la rezultate comice. De exemplu Poliche cântă. „Nu mai cânta, Poliche; că n'ai poftă; fii trist; fii trist oricât ți-o plăcea, Poliche; adică, pardon, nu Poliche; nu-ți voi mai da numele ăsta ofensător; etc., etc...".

Foarte cinematografic subiect a iubi greșit, a iubi prost, a iubi stângaciu, a iubi halandala. Ce sursă fecundă de efecte pentru un producător anglo-saxon sau rus! Dacă în vechea piesă de teatru, cât era ea de piesă de teatru, și tot străbătea, în aceste scene, un fel de neastâmpăr extrem de cinematografic (premiera lui „Poliche" se plasează cam pe vremea filmelor de 60 de metri, ca „L'incendiaire par imprudence" sau „L'arroseur arrosé").

Așa dar, două izvoare de efecte psihologice interesante: situația de fals-chefliu, „dublă-existență", viață cu „două măști" etc; și, pe urmă, după scoaterea măștii, manifestările, foarte pitorești, ale unei femei proaste, care se crede foarte înaltă sufletește, încearcă să

CAROLE LOMBARD

fie, dar nu poate, pentru că nu știe, nu știe cum se procedează în asemenea ocazii.

Dar asta nu e tot. Mai e încă o sursă de venituri estetice în „Poliche". Piesa lui Bataille conține un fel de mică idee tolstoiană. In ultimul act ni se arată doi oameni, animați cu cele mai bune intenții, care sfârșesc prin a se plictisi cumplit, ajungând să se deteste, să se certe, să-și spună unul altuia orori, pentru ca apoi să regrete, să se împace, și să știe, sigur, că a doua zi o vor lua-o d'acapo. Și de ce toate astea? Pentru motivul foarte simplu că trăesc, ca să zicem așa, „Kareninian", singuri-cuc, ostracizați de societate (concubinaj, plus fosta ei meserie de cocotă), osândiți la un interminabil „tête-à-tête. Asemenea situații „neregulate" duc la exasperare, ură reciprocă, uneori nebunie, uneori deci sinucidere, etc... Aci lucrurile-s mai puțin grave. Amorul dintre Poliche și frumoasa „femee-întreținută" se sfârșește prin despărțire, prin divorț pe bază de consimțământ mutual. Și este ultima scenă, care se petrece — chiar în piesa de teatru — la gară, pe ceață și noapte. Și când trenul pleacă, el rămâne singur în lume, în noapte, în ceață.

Dar, veți spune, de ce ne pierdem noi vremea descriind așa de amănunțit ideile din piesa lui Bataille? Am mai spus-o: pentru că din întâmplare aceste idei sunt particular de cinematografice. Avem trei situații: aceea de „om cu două măști" (actul I); aceea de — cum să zic? — de inteligență „defectă" — ca să împrumutăm limbajului motoarelor o oribilă greșală de românească. Intr'adevăr, Rosine crede că înțelege sufletul

JACK OACKIE

delicat al lui Poliche. Și chiar pricepe ea vag ceva din el. Dar nu de tot. Pe de altă parte, ea este femee ambițioasă și eminamente aflătoare în treabă. Vrea mereu să se simtă că ea simte. Asupra „sacrificiului" ei magnanim (a renunțat la tot ca să trăiască cu Poliche) face aluzie la fiecare cinci minute, și mereu îi reiterează lui Poliche „dreptul de a fi trist", ceeace înțelegeți bine că dă naștere unei atmosfere penibile, de mojicie sufletească nemărturisită, situație foarte fecundă în desvoltări cinematografice (actul II și III).

Insfârșit, situația tolstoiană dela sfârșitul piesei (osânda la tête-à-tête perpetuu) e iarăși filmogenică. (Ultimul „Ana Karenine" a dovedit-o). Iată deci trei idei special de fecunde cinematograficește. Deaceea de mult mă întrebam pentru ce comedia lui Bataille n'a fost încă trasă în film. Când am văzut anunțat „Poliche", am tresărit. Mi-am zis: Francezii au pus mâna pe o mină bogată. Să vedem cum vor exploata-o. Mai ales că asta venea curând după „Crimă și pedeapsă" unde ecranul francez știuse — pentru mine „uimitor" de bine să scoată folos din ideile cuprinse în romanul lui Dostoewscki. Speram că a fortiori o vor ști face cu un material foarte franțuzesc ca acel din Poliche.

Rezultatul a fost decepționant. In afară de jocul într'adevăr foarte natural al interpretului lui Poliche, încolo tot filmul oscilează între plicticos și fals. Merită însă să fie văzut cu atenție, căci ilustrează o teorie. Vi s'a întâmplat desigur să cunoașteți vreun neamț sau italian, sau ungur, care tocmai învăța românește. Ați observat ce efecte comice pot proveni din inversarea genurilor „ai vezut o cal mare" sau „era un zi senin". Ați mai observat că uneori străinul are un fel de genialitate „à rebours" la schimbarea sexului cuvintelor. Pe toate vorbele femeie le preschimbă în bărbat și viceversa. Nu se înșală niciodată uitând de a se înșela. E o greșală fără greș. Ca și când ar ști perfect care e adevăratul gen al substantivului, pe care îl supune, fără recurs, la transformarea stării lui civile. Este un fel de vocație tainică spre eroare, un misterios geniu al pocirii și stricării cuvintelor.

Un talent asemănător am crezut a putea remarca la autorii filmului Poliche. Iată de ce mi s'au părut interesanți și vrednici de a fi semnalați. Aveau trei mari ocazii (mari, căci fiecare din ele putea singură să alimenteze un film întreg), de a extrage zeci de efecte cinematografice impresionante. Ei bine, s'au abținut cu bravură. Cele trei situații au produs just o replică, o ceartă mediocru compusă și o lungă tiradă-confidență more antiquo. Just cât trebue ca să știm despre ce este vorba.

1900, 1935

Sentimentele din „Poliche" sunt foarte — cum se zice — „etern umane". Totuși, au și ceva local, circumscris în timp și în spațiu.

Acele probleme sufletești se puteau pune deosebit de bine în epoca 1900. Desigur, se pot pune și azi, și oricând. Dar epoca aceea, când a fost scrisă piesa, este mediul „optim". Lucru important în materie de artă, unde suntem totdeauna obligați să alegem condițiile optime. Filmul, dacă ar fi redat decorul vizual al acelei epoci, ar fi fost fermecător (nu mai spun că Marie Bell ar fi fost foarte, foarte frumoasă). In loc de asta scenariul a fost mutat în 1936 unde eroinele par obosite de așteptare și îngrășate de 30 de ani prea mult. Cât despre tânărul-prim, așa cum îl făcuse Bataille, adică sublocotenent de cavalerie, cu mustăcioară și surâs mai fix — chiar ca o ondulație permanentă — era exact ce trebuia. Așa însă cum l-au făcut actualii regisori, adică as de aviație, este exact așa cum trebue pentru a ne reaminti de gustul acelor bomboane care promit un conținut de ciocolată și care, fiindcă la mijloc au ceva moale și roz, le redepu-

CLARK GABLE

nem, mușcate, la loc în cutie, cu mica grimasă aferentă.

Un fel de geniu

Incă o mică observație. Din 1912 (așa dar de aproape un sfert de veac) mă gândesc că, printre toate piesele de teatru cunoscute de mine, niciuna nu are un final mai „cinematografic". Poliche se desparte, la gară, de iubita lui. Rămâne pe gânduri, și se îndreaptă, fără să vadă nimic, spre ușă. In drumul lui, se ciocnește de un trecător. Il izbește destul de tare pentru ca acestuia să-i pice jos bastonul. Cetățeanul începe să înjure. Brutalitatea tonului și textului contrastează cu calitatea preocupărilor lui Poliche. Cum reacționează el ? Foarte emoționant. Se fâstâcește, se pleacă, ridică bastonul și-l dă, intimidat, domnului, spunându-i încet și cu un aer de câne bătut: „Pardon, Monsieur..."

De cum am intrat în sala unde rula filmul „Poliche", mă pregăteam să văd ce vor face autorii cu acest final, cum îl vor pune în pânză. Eram curios să știu dacă îl vor strica, sau dacă, invers, grație mijloacelor mai bogate ale ecranului, îl vor face încă și mai impresionant. Imi puneam mie însumi prinsori în toate sensurile. Cum pronosticurile mele erau de ambele feluri, eram sigur că, cel puțin pe unul din tablouri, voi câștiga. Ei bine, am fost capabil să pierd pe toată linia. Știți ce s'a întâmplat? Pasagiul acela, eminamente cinematografic, autorii filmului l-au suprimat, — pur și simplu. Nu este oare asta genial.

D. I. SUCHIANU

Cronica mizantropului

Scriitori noi

E foarte firesc ca un autor de carte să-și facă reclamă în gazete în vederea desfacerii produselor sale. Se obișnuește peste tot. Insă e în toate o măsură. Un autor e îndreptățit a spicui părerile cele mai puțin defavorabile ale cronicarilor sau când acestea nu s'au produs încă să dea rezumate ale operei în scopul de a trezi interesul publicului. Dar a fi un necunoscut și a te prezenta de la început ca „scriitor", asta depășește marginile bunului simț. Azi când critica nu e de loc solidară și necruțătoare, aceste metode amețesc pe cititori și-i fac să aibă idei bizare despre scrisul românesc.

Iată un anunț, dat, după toate probabilitățile, chiar de autor:

CUM PETRECE SMARANDITA. Este titlul unui volum de poezii pentru copii și tineret, datorit talentului de scriitoare afirmat de mai multe ori până acum, al d-nei Margareta Piperescu (Tanti Miki). Alcătuită în armonie cu recomandările pedagogiei, etc.

E de prisos a spune că literatura română nu cunoaște o scriitoare consacrată cu numele de Tanti Miki și că elogiul „talent de scriitoare" cade exclusiv în răspunderea d-nei Piperescu. De altfel chiar în literatura română poeziile nu se fac „cu recomandările pedagogiei". Ce era mai simplu decât ca autoarea să recomande copiilor cartea ca foarte distractivă fără să se mai afirme scriitoare română? Insă Tanti Miki e foarte mândră de isprava sa în versuri după recomandările pedagogiei fiindcă și-a pus la gazetă și portretul. Cum copiii nu sunt deloc sensibili la atracțiile fizicului, e de crezut că autoarea a dorit să pună în curent pe iubitorii de literatură maturi cu liniile feței sale. Când cineva se prezintă la un examen de frumusețe, fie vorba chiar de o femee, trebue să fim sinceri. Cu sprincenele încondeiate, cu un zâmbet factice și cu mărgele la gât, asigurăm pe Tanti Miki că era mai bine ca figura d-sale să fi crescut din pura noastră imaginațiune binevoitoare.

O editură ne recomandă pe Maria Canta „o tânără scriitoare de talent", iar alta pe d-na Ariana De-vet și pe d. Constantin Coman, amândoi firește cu „talent". Ba ceva mai mult ni se atrage atenția într'un chip polemic că „puțini din literatura noastră au isbutit" în acest soiu de întreprindere literară. Prea bine. Se poate. Insă nu editorul are căderea să ne critice literatura. El ar face mai bine să ceară înainte părerea unui cunoscător, spre a fi sigur că tipărește cartea cu aprobarea cel puțin a unui literat de autoritate, care poate stârni interesul în jurul noului autor. Acum am ajuns la această anomalie că începătorii respinși de reviste se duc la edituri și devin... scriitori.

ARISTARC

KATERINE BESI

O convorbire telefonică

Domnul Dernberger nu era mulțumit de mersul afacerilor și hotărî să ție o predică voiajorilor săi. I-a convocat ca pe niște școlari în biroul central și a început să urle:

— Până când?...

Secretara întrerupse:

— Doamna Felton roagă pe d. Felton să vie la telefon. E ceva foarte urgent.

Domnul Felton ia receptorul în mână și se îngălbenește. Ceilalți voiajori respiră ușurați. Dernberger avea aspectul unui taur înfuriat.

— Allo, — zise Felton.

— Oh, scumpule!, — răspunse doamna Felton. — S'a întâmplat ceva înspăimântător. Soții Price vin diseară la noi.

— Ei?, — întrebă Felton exasperat.

— Ei?, — repetă doamna Felton. Știi foarte bine că nu pot prepara biscuiți.

Apoi începu să țipe:

— Cum se fac biscuiții?

— Doamne, Dumnezeule!, — murmură el.

D. Denberger și ceilalți voiajori se strâng în jurul lui plini de neliniște și de curiozitate.

— Te voiu chema peste un moment!, — zise el.

— Nu, nu, scumpule. Trebue să-mi spui acuma. Am o mulțime de lucruri de făcut și ei vin în curând. Ce trebuie să iau întâi. Trebue să amestec?

— Da, — răspunse Felton, simțind că o sudoare rece îi acoperă trupul.

— Ce, da?

— Iată.., — și d. Felton încruntă sprâncenele. — Faci așa...

D. Dernberger și colegii săi îi respirau în obraz.

— Mai întâi, iei două.... — și tuși.

— Știu: mai întâiu se amestecă două nu știu ce de făină. Da' ce anume?

— Cești.

Nu era chiar rău.

— După aceia se amestecă cu drojdie sau bicarbonat?

— Da.

— Ce da? E ciudat felul tău de a vorbi la telefon.

— Prafuri.

— Praf de bicarbonat?

— Da.

Nici asta nu era rău.

— Apoi se pune zahăr? Nu?

— Se pune.

— Ah, da. Și cât?

— Puțin.

—Cât anume?

— Numai două...h... h.

— Două linguri?

— Da.

— Apoi ce se mai pune? Dar tu nu mă ajuți deloc.

— Fac ce pot. Sper că micutul nu va suferi mult.

— Dar ce dracu bâlbâi acolo?...

— Fii atentă. Există un fel de lichid... apa. Nu mă întrerupe. Sau lapte. Da: mai bine laptele. D. Felton se simțea la înălțimea situației. Ai să iei un pahărei.

— Dar, scumpule, ce-i cu tine?

— Vezi să nu se ridice temperatura nici într'un caz. Ar putea fi fatală.

Domnul Dernberger și ceilalți voiajori își dădeau seama de înalta competență a lui Felton.

— Unge totul de jur împrejur și lasă să pătrundă aerul în partea de sus. Și-acuma nu te mai preocupa. Restul voiu face eu. La revedere.

Cu un profund suspin, d. Felton puse receptorul.

— Băețașul meu e răcit și am explicat soției mele ce trebue să facă. In asemenea ocaziuni își pierde totdeauna capul.

Trad. de MELLO

— Ce-ar fi, moșule, să mă furi și să împărțim răscumpărarea pe din două?

Evoluţia artistică în U.R.S.S

E dificil pentru un străin să cunoască condiţiunile vieţii sociale din U. R. S. S. Totuşi, câţiva scriitori, artişti şi ziarişti, au luat contact şi au început să exploreze viaţa culturală din această lume nouă.

Printre bunurile spirituale, artele plastice cunosc astăzi în Rusia o animaţie care nu-i de loc inferioară celei literare. Deşi valoarea artiştilor izolaţi nu depăşeşte de multe ori nivelul obişnuit, totuşi ansamblul prezintă un interes ce nu se poate tăgădui. Ideile suscitate de epoca nouă se înfruntă cu o vigoare care nu-i cunoscută decât în Franţa.

In mod practic, revoluţia a modificat cu totul vechile concepţii, impunând un sens nou de viaţă, aducând noui motive de inspiraţie artistică. Revoluţia a chemat massele la cultură, a desvoltat gustul pentru lucrurile spirituale şi astfel arta a luat un drum nou. Ea a fost pusă imediat pe planul progresiv în care evoluiază de secole în Occident. Toate chestiunile au fost ridicate, toate tehnicile puse în practică, pentru realizarea unei alte viziuni.

Arta de avantgardă a cunoscut toate favorurile. De altfel, sclavii ei priveau revoluţia ca o victorie a lor proprie şi erau decişi să învingă. In aceste condiţii, arta plastică a fost pusă, prin forţa progresului, în faţa scopului său fundamental: percepţia artistică a realităţii revoluţionare sub toate aspectele şi în toată complexitatea. Această încercare s'a vădit mult mai dificilă decât încercarea agitaţiei artistice în cursul anilor de războiu civil.

Câţiva artişti, fără a face parte dintre oamenii de avantgardă, încercară să reziste realismului absolut, fără să nege însă necesitatea de a traduce realul. Dacă pictorii sovietici vor parveni într'o zi să rezolve problemele importante care li se prezintă, ei vor datora mult acestor oameni care dela început, s'au situat pe planul cel mai bun: acela al culturii picturale. Ei aspirau la un fel de materialism pictural pentru care lumea nu era decât o natură moartă. Dar realiştii au socotit că maniera aceasta era prea abstractă şi au înmulţit organizaţiunile de pictori care îşi propuneau să traducă manifestările timpurilor noui „fără nici o grijă de estetică. Au apărut atunci rezistenţe; s'a produs o dezordine de nedescris. Toate ideile se confundau; în fiecare şcoală găseai tendinţe contrarii. Artiştii puri, foarte abili, nu combăteau socialismul, ci spuneau: „Vrem ca revoluţia să se reflecte dintr'odată în tehnica noastră; vrem să creăm o artă picturală de o calitate superioară pentru a servi revoluţia". S'a găsit că a picta pomi, peisagii este o activitate „burgheză", individualistă, care avea prea puţin de-a face cu colectivitatea şi nu ţinea cont de omul nou. Fără a-i tăgădui calităţile artistice, ci ignorându-le pur şi simplu, arta aceasta a fost combătută prin crearea unei picturi sociale.

Nu se pot enumăra toate grupările care s'au născut între 1922 şi 1927, atât la Moscova cât şi la Leningrad; au fost foarte numeroase şi au dat loc la ciritici vehemente.

In cele din urmă, pictorii, îngrijoraţi de calitatea artei, au căzut de acord şi s'au raliat nouei mişcări, admiţând că „realismul pictural este tendinţa care convine cel mai bine culturii artistice". Aceasta a însemnat aurora epocii actuale.

Sculptura — prin natura ei însăşi — trebuia să scape excesului neliniştilor de conştiinţă pe care le-a cunoscut pictura. Ea a fost şi a rămas în mod general realistă. Evident, sculptorul monumental plăteşte tributul său subiectului, însă concepţiile actuale merg dela maniera romantică la Rude, şi la eclectismul lui Bourdelle, — astfel că nasc opere al căror caracter este puţin sovietic, ba chiar prea puţin slav.

O evoluţie artistică găsim şi în ţinuturile sovietice din Sud, în Turcomania, în Uzbekistan şi Armenia, unde arta, până la revoluţie era tributară Orientului. Desigur, vechia tehnică de lucru nu a fost distrusă, dimpotrivă, s'a impus o viaţă nouă, mai ales în ceeace priveşte arta ţesăturilor. Dar şi aci, ca în celelalte arte, s'a căutat ca artiştii să traducă realitatea socială şi încetul cu încetul arta acestor ţinuturi, până acum decorativă, a început să se inspire dela om şi din activitatea lui.

După cum vedem, arta sovietică, puternic inspirată de revoluţia care i-a infuzat o viaţă nouă, aduce în expresie un ritm în care **realismul socialist** ocupă locul central.

Astăzi, o federaţie profesională grupează pe toţi artiştii din U. R. S. S. şi inspiraţia este unificată, — cel puţin în aparenţă.

AL. CAR.

Dunărea ţării noastre

Memorial de călătorie de C. Nedelescu-Zloteşti

Editura Revistei „Spiritul Vremii"

Activitatea scriitoricească a d-lui C. Nedelescu-Zloteşti se desfăşoară de un deceniu şi jumătate în judeţul Teleorman. Scrisul d-sale, vioiu, agresiv şi bine informat, se întâlneşte cu regularitate în cele vreo şapte publicaţii din judeţ, săptămânale, lunare sau anuale.

De aproape cincisprezece ani, gazetarul şi literatul C. Nedelescu-Zloteşti scrie, se revoltă, sgudue, organizează şi loveşte, străduindu-se să inculce concetăţenilor săi o altă noţiune de viaţă decât aceea plată, îngustă şi comodă în care se complac. Incercările d-sale de culturalizare sunt strigăte de alarmă, apucări de umeri, boxări în plin, toate probabil pe măsura apatiei cu care luptă.

In ipostasa aceasta l-am cunoscut pe d. C. N.-Zloteşti şi e important s'o amintim chiar cu prilejul apariţiei unui memorial de călătorie. Căci „Dunărea ţării noastre", lucrare literară, a fost scrisă în primul rând cu scopul cultural şi patriotic de a familiariza pe lector cu una din frumuseţile ţării sale, a-l învăţa anume poezia apei, a fluviului, nu prea gustată de români, sau nici bănuită.

Autorul numeşte cartea sa „o monografie romanţată". E îmbinarea cea mai fericită şi recomandabilă a unei monografii cu destinaţie în marele public. Iar alt motiv al reuşitei cărţii este desigur şi convingerea cu care-i scrisă.

Autorul, un îndrăgostit de Dunăre, găseşte accente sincere în detailarea fiecărei privelişti. Stilul său, format din ciocniri de cuvinte, din îmbinări contrastate, din expresii dure şi zăngănitoare, întârzie pe lector cu folos asupra paginilor şi dă uneori descrierii navigaţiei, care-i lină sau hurducată, între munţi sau între şesuri, ceva ca un adaus auditiv care măreşte farmecul şi înţelegerea locurilor.

De pildă, în acest pasagiu care descrie Dunărea la Cazane.

„*Cazanele* sunt realizările uluitoare ale răbdării. In mii şi zeci de mii de ani, Dunărea a tăiat cu o stăruinţă de arhitect conştiincios lanţul munţilor Carpaţi, construind astfel ca şi inginerii o şosea. Şoseaua e de apă, iar bordurile de stânci. Hunii, Avarii, Slavii, Maghiarii, Turcii au urcat pe ea, Romanii au coborât.

„Din tot litoralul de 3000 km. cea mai impunătoare parte este la Cazane. Dunărea este aci strangulată de zidurile verticale care ating înălţimi ameţitoare, iar adâncimea de 50—70 de metri şi curentul de o putere formidabilă au reuşit să cioplească masivitatea munţilor. Numele de Cazane provine din cauza conformaţiei. Intr'adevăr cursul merge în zig-zag. O clipă coteşte la dreapta, te uiţi înapoi, nu mai vezi decât peretele stâncos, apa a dispărut: este închisă într'un cazan. Vaporul încă plutzeşte, te uiţi înapoi, fluviul din nou a dispărut. Te minunezi: dar pe unde am venit?

„La fel când te duci. Nu vezi traseul decât la o mică distanţă căci restul e ascuns de cortina muntelui. Iţi faci socoteala cum are să poată tăia vaporul blocul din faţă care stărue amenţinător şi neclintit la o palmă de loc de proră. Şi mereu ai impresia barării drumului, dar veşnic calea e liberă.

— Domnule, îmi permiteţi să atîrn un tablou de cealaltă parte a cuiului?

„Coridorul construit din compartimente, — cazane — alternativ ieşite şi intrate, e luminat în rate. Soarele nu poate să-şi trimeată razele decât cu porţia. De-aceia nu există nici pic de verdeaţă; arareori îşi face apariţia câte un copăcel, o tufă-avorton, sau un lichen care stau în derâdere agăţaţi de lespezile mate prin cine ştie ce capriciu al naturii.

„Fiecare perete de cazan este un blocus, fiecare blocus un munte sterp. Albia nu mai are aspect de fluviu, ci de liman închis într'o cadă de locomobilă. Apele gem de strânsoare, se umflă, se zbat, urlă între pereţii şlefuiţi natural, dar caverna este insensibilă.

„Noaptea aici este o împărăţie de umbre. Tenebrele ascund fantome şi spectre. Cazanele fierb în beznă. Pereţii verticali apar ca ciclopii; dacă o piatră cade de pe culmi, zgomotul ei ia proporţii de bubuitură căci nicăieri ecoul nu e mai purtat din stâncă în stâncă şi mai intens ca aici.

„Apoi începe lupta pentru existenţă. Toată lumea e gata de atac, toată lumea stă la pândă. Intunericul este propice războiului; fiecare animal, fiecare pasăre, fiecare crustaceu are tehnica sa. Dihorul împrăştie pestilenţă, racul are togă de calcar, vipera are otravă, vulturul are ghiare şi ochi vii. Războiul gurii se dă în apă, în cer şi sub pământ, ca şi la oameni... Nimeni nu iartă.

„Spre revărsatul zorilor, apa Dunării e mercurială. Vietăţile obosite de frământarea nopţii şi-au reluat culcuşurile.

„Aceasta-i panorama Cazanelor superioare. La Dubova, coridorul se lărgeşte brusc, rocile şi pereţii dispar, iar Dunărea se găseşte aci ca într'un colnic. N'o mai stânjenesc stâncile".

Dunărea ţării noastre n'a fost îngrădită, cum am spus, în limitele unei cărţi literare sau de pură propagandă turistică. Volumul este mai ales o monografie amănunţită, cu material bogat, chiar complect, de informaţii istorice, geografice, politice, linguistice şi administrative. Astfel cartea există ca un preţios manual pentru tineret şi ca o sursă de referinţe pentru orice individ cu interes pentru ţară.

Autorul monografiei îşi aduce aminte însă dela început că este şi romancier. D-sa adaugă în marginea cărţii, mai exact în subsolul ei, un fragment de literatură zguduitoare, — convorbirea cu un necunoscut om ciudat întâlnit la o grotă-han din Baziaş, un frate mai mare şi mai chinuit al autorului, căruia îi povesteşte întâmplări dintr'o vreme mult frământată, o serie de adevăruri nude şi izbitoare.

„Dunărea ţării noastre", impecabil tipărită, — hârtie velină, copertă artistică, numeroase ilustraţii în text — satisface deasemeni şi cerinţele bibliofile.

ALICE GABRIELESCU

O. Tafrali: Idile din viaţa antică

Un volum de 140 pag. Inst. grafic N. V. Ştefăniu, Iaşi, 1935

De mult voiam să scriu câteva cuvinte despre aceste minunate schiţe pe care critica nu le-a apreciat la justa lor valoare.

Pentru a evoca viaţa grea din coloniile greceşti situate la periferia civilizaţiei mi se pare că nimeni altul nu o putea face mai bine decât d. Tafrali. D-sa are calităţile necesare: bun cunoscător al literaturii elene, arheolog care s'a plecat cu dragoste deasupra ruinilor vechilor cetăţi greceşti de pe malurile Mării Negre şi ale Dunării. Este în fine un om ce-mi face impresia că a trăit şi visat în copilăria sa prin acele locuri pe care le înfăţişează în linii sobre şi puternice.

Noi nu cunoaştem mai de loc cât de sbuciumat era traiul acelor coloni greci în continuă luptă cu Sciţii prădalnici; nu ştim că de multe ori cântecele himeneului se schimbau brusc în marşuri războinice; că femeile luptau pe ziduri alături de bărbaţi. Şi totuşi aceşti coloni luau parte la viaţa intelectuală şi artistică a metropolelor şi răspândeau ceva din lumina şi farmecul civilizaţiei elene printre barbari şi constituiau hotarul, de unde începea bezna necunoscutului. Templele şi monumentele publice, construite în marmură, se înălţau surâzătoare în graţia lor eternă deasupra valurilor.

Toate aceste ni le aduce înaintea ochilor d. Tafrali, cu informaţii precise din prima mână, cu frumoase traduceri din Theocritos, Tyrteu, Alceu, Sappho şi alţi mulţi poeţi, care ne duc în atmosfera lumii antice, de aici de pe meleagurile noastre.

De aceia, mai ales, aş recomanda volumul acesta liceenilor din clasele secţiei literare. Eu, unul mulţumesc autorului pentru ceasurile de emoţie estetică ce mi-a procurat citirea acestor pagini.

M. JAKOTA

Cronica literară

NICOLAE ROŞU: Dialectica naţionalismului

Ne exprimam tocmai părerea de rău că ideile nu sunt cultivate cum trebueşte în literatura noastră, când iată d. Nicolae Roşu dă la iveală o voluminoasă carte de idei. Oricare ar fi însuşirea acestei opere, meritul editurii rămâne statornic, fiindcă a tipări 400 de pagini fără ispite pentru cititorul nepregătit este un fel de a atrage atenţiunea că editura înţelege să ocrotească acest soiu de preocupări. Cartea d-lui Roşu este din felul acelora scrise de d-nii G. Ibrăileanu şi Eugen Lovinescu, tratează adică, în baza unui examen de idei şi de fapte istorice valoarea unor anume concepţii politice. Mai pe scurt autorul încearcă a dovedi că liberalismul este o doctrină nefastă şi că toată nădejdea unui stat stă în naţionalism. Ce este acest naţionalism nu ne prea lămureşte, dar se pare că trebue să înţelegem o politică în stilul celei fasciste. O elită organizată milităreşte şi înarmată pune mâna pe putere şi autorul ne atrage atenţia că un conflict sângeros cu armata regulată nu e numaidecât necesar. „Revoluţia de dreapta" a d-lui Roşu mi se pare prin urmare a fi şi o profesie de credinţă anti-regalistă pentrucă de vreme ce se ia monarhului privilegiul de a-şi alege sfetnicii după indicaţiile corpului electoral, monarhul acesta nu mai are niciun rost în stat afară de acela de a privi cum elita înarmată guvernează. Intre concluziile autorului şi materia cărţii nu prea este o legătură logică. Autorul face critica liberalismului şi exaltă pe ici pe colo conservatorismul naţionalist al lui Kogălniceanu sau al lui Eminescu. Nu se vede însă de loc necesitatea adoptării doctrinei fasciste. In afară de democraţia parlamentară, mai este o democraţie sovietică, mai este o democraţie conservatoare engleză. Ar fi trebuit să se critice toate formele posibile de stat pentru ca regimul „revoluţiei de dreapta" să pară singurul potrivit. Statul englez este democrat şi tot deodată conservator, se bizue pe clase specializate care sunt totuşi deschise oricărui individ, reprezintă şi este de fapt cel mai înaintat mod politic. De el însă d. Roşu nu pomeneşte nimic. Este dar evident că titlul cărţii nu se îndreptăţeşte prin nimic şi că conţinutul propriu zis al operei îl formează critica liberalismului. Departe de noi de a supune pe d. Roşu unei judecăţi preconcepute. Pe noi nu ne interesează de loc direcţia politică a autorului. Pentru progresul literaturii de idei e de ajuns ca autorul să fi exprimat teoria sa cu pregătire şi îndemânare, pentruca să simţim că e cazul de a-l aproba sau a-l dezaproba. Din nefericire nimic nu pare a justifica pe d. Roşu în întreprinderea sa, de oarece în paginile sale nu apare niciunul din semnele intelectualităţii şi ale culturii. Nici vorbă, pentru a scrie o asemenea carte trebueşte cultură. Cultura nu înseamnă însă citirea de zece sau o sută de cărţi de curând apărute. Poţi citi pe Spengler şi pe Keyserling, pe Maurras şi pe Massis, pe Montain şi pe Berdiaeff şi cu toate acestea să nu ai o înţelegere adecvată a ideilor, să fii cum s'ar zice un autodidact. Este cazul d-lui Roşu. Pentru mânuirea ideilor trebue o învăţătură sistematică, chiar pe texte mai vechi, în vremea când mintea mai e încă primitoare, adică între 20-25 de ani. O minte neobişnuită încă de atunci, şi după o metodă scolastică cu lumea ideilor, rămâne pentru totdeauna refractară şi întunecată. Tot ce se citeşte de atunci înainte nu se adaogă minţii ci unge mintea cu păcură groasă de idei încâlcite. D-lui Roşu nu-i trebuia cine ştie ce grozave lecturi pentru tratarea temei sale, îi putea lipsi chiar informaţia mai nouă. Ii trebuia însă o minte limpede, trăită de timpuriu în lumea ideilor şi în lumea faptelor istorice D. Roşu avea trebuinţă de cunoştinţe temeinice de filosofie şi de o pregătire satisfăcătoare în technica informaţiei istorice. Pentru filosofie, care este pare-se o pasăre de curând prinsă în colivia autorului, d. Roşu se informează în *Istoria filosofiei* de Hoeffding, carte învechită, din care şi citează, caşicând e de trebuinţă a cita din cărţile de sinteză pentru a dovedi locuri comune. Cât priveşte istoria românească, d. Roşu se întemeiază mai cu seamă pe *Istoria partidelor politice* a lui Xenopol. Fireşte, autorul mai citează fel de fel de autori care dau o aparenţă de frumoasă erudiţie, dar care sunt sau rău înţeleşi şi folosiţi sau deduşi cu abilitate din alte izvoare sintetice.

Ceeace impresionează dela început defavorabil este stilul înjosit şi vulgar, de rău reportaj. *Fundamentează, direcţionează, structurează, abordăm direct, a lansat în circulaţie, angrenaj, complect, comvergenţă, halat şi papuci, comportă, sesizat, marchează, comfesional, debarasare* sunt numai palide exemple de exprimare fără nobleţe. Un examen mai atent al unor pagini va lumina mai bine pe cititor asupra „dialecticei" d-lui Roşu. D-sa o ia dela Descartes, pe care-l numeşte în deriziune Renatus Cartesius cu puncte puncte. Intenţia sa este, pe cât am ghicit, fiindcă în aceată carte nimic nu se înţelege, totul se ghiceşte, de a dovedi că individualismul liberal este o consecinţă a filosofiilor raţionaliste. Prin urmare autorul ne invită să-l „abordăm direct" pe Descartes. Iată ce descoperiri face d. Roşu despre filosoful francez:

„Descartes pretinzând că libertatea omului este absolută, înţelegea prin aceasta că în ea se află unica facultate de cunoaştere a lui Dumnezeu. Ea este cu alte cuvinte, criteriul ei însăşi, mai precis, asemănarea fiind prea evidentă, ca este chiar Dumnezeu. Sufletul omenesc fiind înzestrat cu libertăţi fără margini, rămâne singura cauză determinantă a autonomiei sale. Prin urmare, după filosofia carteziană, Dumnezeu nu este în afară de noi, ci în noi înşine. Se vede foarte bine din cele ce am spus, că Descartes este un teist, care concepe numai un Dumnezeu personal şi abdică dela etica fundamentală a creştinismului: existenţa lui Dumnezeu transcende facultăţile de cunoaştere personale, ale raţiunii noastre. Descartes crede că a găsit în raţiunea omenească măsura realităţii, şi în această realitate antropocentrică, află existenţa lui Dumnezeu care derivă din eul personal, singura credinţă „neîndoelnică". Şi mai departe: „Dumnezeu este o secreţiune a gândirii noastre..."

Oricine va admira nu numai stilul filosofic personal al d-lui Roşu dar şi desăvârşita extravaganţă a noţiunilor sale. Intâi de toate autorul confundă teismul cu deismul, căci teismul e fundat pe revelaţie. Antropocentrismul pe care-l găseşte d-sa în cartesianism este în anume înţeles caracterul însuş al creştinismului. Berdiaeff, pe care autorul pretinde a-l fi citit, spune undeva: „Creştinismul este esenţial antropologic şi antropocentric". A socoti că nu putem cunoaşte cu facultăţile teoretice pe Dumnezeu, a da adică un răspuns la o problemă de teoria cunoaşterii se chiamă după d. Roşu... etică. Dar ce înseamnă oare comédia aceasta cu Dumnezeu derivând din eu, confundându-se cu el şi fiind o secreţiune a lui? A demonstra că poziţia noastră terestră presupune revoluţiunea anuală, nu înseamnă că soarele se mişcă în capul d-lui Roşu. După Descartes, Dumnezeu nu este în noi, ci noi suntem în Dumnezeu, de aceea a şi urmat de aci panteismul lui Spinoza. Dumnezeu e postulatul oricărei realităţi. La Spinoza (d. Roşu e, mă rog, antispinozist) autorul dovedeşte „filiaţiunea carteziană a spinozismului". Mare descoperire ! In schimb afirmă că Lessing e romantic.

Pentruca să poată „trasa o delimitare netă" între liberalismul democratic şi reacţiunea spiritului etnic, d. Roşu se crede apoi obligat, prilej de noui şi neînchipuite extravaganţe, să ne expună (după Hoeffding) filosofia lui Kant:

„Intr'adevăr, după gândirea filosofului din Königsberg, cauzalitatea obiectelor exterioare decurge din logica raţională a ideilor (ca şi când ar exista o logică sentimentală a voinţei!), din intuiţia subiectivă a noţiunilor... In acest sens, cunoaşterea fiind corelativul raţiunii, lucrurile exterioare vor trebui să se adapteze gândirii noastre"

Cititorul îşi dă seama că d. Roşu a luat acum deabia în mâni unealta asta care se chiamă filosofie. „Lucrurile exterioare", adică în fond fenomenele, nu se adaptează, fiindcă ele nu iau fiinţă decât în momentul acţiunii spiritului asupra materiei informe a lumii. Nu „lucrurile" se adaptează ci „lucrul" în sine, numenul.

„Prin această lovitură de baghetă magică, Kant promovează fenomenalismul naturii, care nu înmănuchiază esenţa naturală a lucrurilor ci datele conştiinţei în genere. Condiţiunea apriorică a existenţei noastre este subordonată arbitrarului individual al cunoaşterii. Gândirea nu poate evada din acest angrenaj, căci ar pierde punctul de sprijin. De aceia, această stare ne transportă într'o dezorientare haotică, în care nu este posibilă o reglementare obiectivă, ci totul se petrece sub aspra priveghere a psihismului individual".

Inţelegem foarte bine că filosofia lui Kant a putut transporta pe d. Roşu într'o dezorientare haotică, evidentă, unde nu mai e posibilă o reglementare a spiritului. Dar a vorbi de psihism în legătură cu *Critica raţiunii pure*, care nu e o metodă de cunoaştere ci o cercetare asupra marginilor cunoaşterii noastre, e prea de tot. De unde până unde arbitrariul „individual" al cunoaşterii, când Kant înşiră tocmai condiţiile apriorice ale universalităţii percepţiilor şi noţiunilor noastre, în cadrul strictei experienţe. E limpede că d. Roşu nu are nicio cultură.

De altfel d-sa prinde din aer vorbe pretenţioase, fără a le surprinde şi înţelesul. De pildă îi dă zor cu „eonul evului mediu" sau „eonul filosofic grec". Aeon, care înseamnă „veşnicul", este în *Timaiosul* lui Platon Universul spiritual al ideilor veşnice. Termenul are o folosire mai largă la gnostici, du-

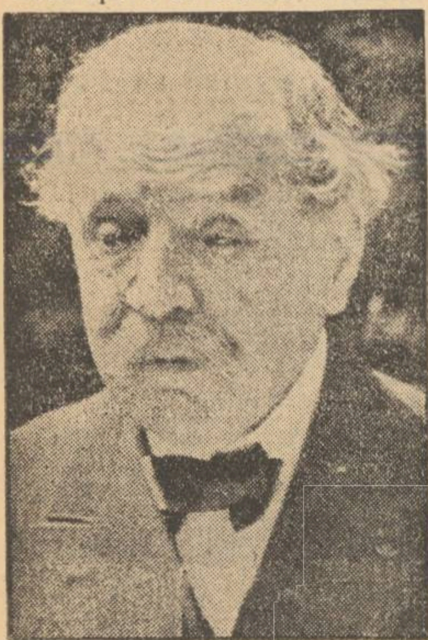
Continuare în pag. X-a

Insemnări și polemici

Paul Bourget

„Maestrul francez al romanului psihologic" a murit în noaptea Ajunului, după o grea și lungă agonie.

Rafinat om de gust, observator atent, și subtil analist al sufletului uman, Paul Bourget a lăsat opere de seamă în domeniul criticei și al psihologiei, în nuvelă, roman și teatru. Toate aceste genuri au găsit în Paul Bourget un viguros creator, preocupat în mare măsură de problemele favorabile reacțiunii și clericalismului.

PAUL BOURGET

Incă din primele lucrări ale tinereții Bourget a zugrăvit, în poeme destul de corect versificate, „pe sfinții îndurerați și pe îngerii mistici cari, de patru sute de ani, încântă inimile cucernice".

Problema l-a urmărit însă pe romancier și după trecerea anilor adolescenței și a fost reluată, cu amploare și adâncime, în „Discipolul", una dintre operele cele mai discutate ale vremii.

Complicațiile sentimentale, cazurile de conștiință, anomaliile și conflictele intime constitue materialul cu care acest mare creator epic își manevrează massele.

„Enigma crudă", „O crimă din dragoste", „André Cornélis" „Inimă de femee", „Pământul făgăduit", „Cosmopolis" — sunt numai câteva dintre romanele care i-au sporit celebritatea.

Dar Bourget a fost și un doctrinar deajuns de vehement. Combativitatea lui a fost însă mult depășită de militanții de mai târziu ai dreptei.

De o primire deosebită s'au bucurat „Incercările de psihologie contemporană" și „Nouile încercări de psihologie contemporană", în care Paul Bourget analizează cu minunat discernământ și cu mare putere de intepretare opera fraților Goncourt, a lui Baudelaire, Renan, Dumas-fiul, Stendhal, etc...

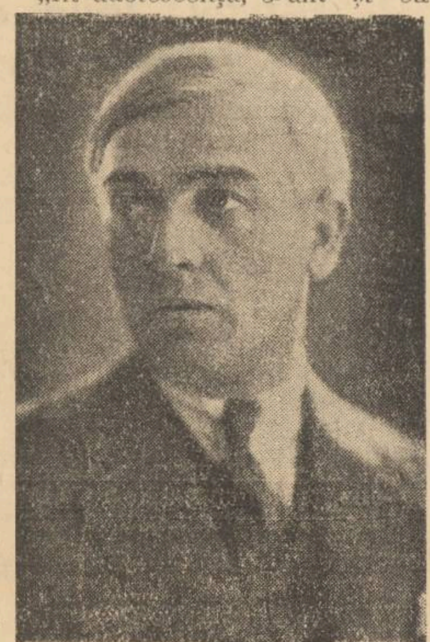
A murit un mare romancier și un viguros esseist.

Cum scrie d. Liviu Rebreanu

„Viața Literară" publică un interview cu d. Liviu Rebreanu.

Iată ce spune d-sa despre modul cum scrie:

„In adolescență, eram și eu foarte fecund, după cum auziși. De îndată, însă, ce am coborît în București și mi-am înțeles rostul între literați, m'a cuprins o adevărată spaimă în fața cuvântului scris, un respect și o responsabilitate nemărginită față de orice rând. Deaci s'a născut dificultatea prozei mele. Dealtfel, nu e nevoe numaidecât să scrii sute de volume. Flaubert a scris numai șapte romane. Și toate au rămas. Balzac peste o sută, dar numai vreo zece înfruntă timpul. Proporția e aceeași, după cum vezi..."

LIVIU REBREANU

Ce dihănii sînt redactorii?

In revista spiritistă „Astralis" găsim un avis în care ni se spune, că „revista apare în fiecare lună în 16 pagini, fără a fi însă redactată de oameni".

Atunci redactorii — de pildă d. Ioan M. Russu de pe copertă — oare ce dihănii or fi?

C. Stere

Despre d. C. Stere revista „Drum" scrie următoarele:

„Aducem și noi aci omagiul nostru curat și tineresc, de recunoștință și dragoste, pentru viața aceasta titanică și profundă a omului, a luptătorului, a literatului, a profesorului C. Stere. Și urarea de sănătate pentru a putea sfârși epopeia unei vieți, care se confundă cu o omenire: In preajma revoluției".

Iar în revista „Manifest", d. Octav Botez a publicat un admirabil articol — din care scoatem în relief sfârșitul:

„Ne oprim asupra câtorva rânduri din volumul recent „In ajun", care pentru personalitatea marelui învins ni se par cu deosebire semnificative.

Vizitând Florența, Ion Răutu a resimțit o vie emoție în fața simplului dreptunghiu de pavaj, care indică locul rugului lui Savonarola.

„In mânăstirea San Marco, abia că își opri privirea asupra frescelor dulci ale lui Fra Angelico, grăbit să ajungă la celula călugărului răzvrătit.

A stat multă vreme neclintit în fața portretului, în care parcă ardea intens inima lui incandescentă: nas acvilin, bărbie formidabilă, colorit încins de aramă.

Nu! Nu poate fi zădarnică trecerea duhului prin tina vieții! Indiferent de credința care l-a animat, indiferent de rezultatele imediate ale acțiunii lui, răscoala conștiinții împotriva forțelor cosmice obscure însamnă o biruință. Chiar de n'ar fi decât un izvor de îmbărbătare în clipele de scădere și desnădejde, încă fie bine cuvântată memoria tuturor acestor vestitori ai emancipării!" Revelatoare în ce privește destinul aspru și tragic al luptătorului, rândurile acestea vor face poate să surâdă pe unii.

Iată un om. vor spune aceștia, care repudiat de prezent, se consolează, trăgând poliți asupra viitorului!

Mi se pare totuși, că Stere, mai mult decât atâția puternici ai zilei e îndreptățit să o facă.

C. STERE

Un lung trecut de asuprire, împrejurări vitregi de dezvoltare, virusul fanariot care ne curge în vine au lăsat urme adânci în sufletele noastre în care înfloresc acum ca și odinioară înclinarea spre compromis, servilismul și lașitatea.

In trista și întunecata lui istorie, poporul român nu a avut decât puțini oameni, care pentru idealul lor au avut curajul să braveze exilul, temnița, roata. Prin tăria convingerilor, intransigența gândirii și acțiunii lui, un Stere e din familia lor spirituală.

Și Basarabia care-i datorește atât, acea Basarabie, care l-a făcut să bea până la fund cupa amărăciunilor și din inconștiență sau lașitate a tăcut azi când trebuia să vorbească, se va mândri mine cu acest mare fiu pe care l-a dăruit românismului".

La vânătoare

In revista de vânătoare „Carpații" — o publicație foarte bine redactată și frumos tipărită — d. Mihail Sadoveanu are o minunată schiță cinegetică.

Iată de pildă cum se construește coliba de vânătoare, în pădure, la munte:

„Vânătorii știu, însă, oamenii ceilalți nu știu cum se alcătuiește, în cel mai scurt timp, o colibă în pădure. Paznicii întâiu se consultă din ochi și aleg locul. Ion Petrea vine la bradul pe care se va sprijini lucrarea lor și însemnă cu toporul cu coadă lungă (arma și unealta munteanului) o cruce în scoarța trunchiului. In jurul acestui semn sfânt, apărare de duhuri, amândoi oamenii înșiră trunchiuri subțiri de fag și carpăn (lemn fără nici o valoare aici). Pe acestă schele așează cetină, dela poale spre vârf, în solzi. Tot în solzi se alcătuiește și patul ascunzând subt vârfurile de cetină clomburile. In cepii bradului atârnă carabina și mantaua. Pe patul de cetină s'au întins cergile. La focul puternic s'a așezat în cujbă ceaunașul. Friptura a început a sfârîi în țepușile înfipte în pământ și aplecate către jar".

Memoria actorilor

Revista „Nouvelles Littérraires" publică o serie de eclipse de memorie ale actorilor.

Cităm câteva:

Asupra memoriei defectuoase a lui Mounet-Sully a rămas celebră următoarea anecdotă:

Având de interpretat rolul lui Hippolyte din „Phèdre", Mounet-Sully a uitat la un moment dat celebrele versuri:

Mon arc, mon javelot, mon
char, tout m'importune
Je ne me souviens plus des
leçons de Neptune.

Atunci le-a înlocuit cu un alt vers regulat:

Mon arc, mon javelot, mon
char, tout m'environne.

Dar fiindcă în afară de ritm avea nevoe și de rimă, a continuat cu o extraordinară prezență de spirit:

Je ne me souviens plus de
leçons de Bellone.

●

Léon Bernard susținea că are o memorie excelentă, care nu l-a trădat niciodată.

Totuși odată — povestea el — într'o seară când jucam „Maître de Forges" și mă simțeam foarte obosit, am numit pe eroină „Adèle" în loc de „Claire".

Aceasta — fiindcă în seara precedentă jucasem „Boubouroche".

Publicul în majoritate — se pare — a crezut că așa era textul; iar schimbarea numelui avea numai scopul de-a ofensa pe mândra domnișoară de Beaulieu, dându-i familiarul nume Adèle".

Poșta redacției

Manuscrisele de mai jos — notate prin inițialele autorilor — sunt nepublicabile, neîndeplinind condițiunile:

București: *Al. N. M.; Veritas; S. C.; M. C.; Ch. Th.; Găină; T. N.; N. I. B.; A. N. O.; A. C.; R. I.; L. P.; S. I. A.; S. Z. P.; F. I.; Ș. B.*
Făgăraș: *Tină.*
Tulcea: *Dr. M. P.*
Cluj: *S. P.*
Pireu: *N. P.*
Dorohoi: *M. Al.*
Galați: *D. I.*
Iirov: *A. A.*
Ploești: *C. C.*
Vitănești: C. V.
Dragosloveni: *A. C.*

Bibliografie

Cărți

Filaret Barbu: Tenorul Grozăvescu. Biblioteca „Luceafărul" Timișoara, 1935.

Victor Eftimiu: Jos laba de pe tricolor. Editura și tipografia autorului București, 1935. Prețul 30 lei.

C. Manolache: Sfânta dreptate Ed.: „Adevărul" București, 1935. Prețul 80 lei.

Mihai Tican Rumano: Sub soarele Africei Răsăritene Ed.: „Cugetarea" București, 1935. Prețul 60 lei.

Oscar Wilde: Casa cu Rodii, în românește de Eug. Boureanul. Ed.: „Cugetarea" București, 1935. Prețul 30 lei.

B. Iordan: Invățătorii Ed.: „Cugetarea" București, 1935. Prețul 55 lei.

Paraf-Saral: Organizarea Fericirei. In românește de P. Mușoiu (Biblioteca Revistei Ideei). Tip.: „Finanțe și Industrie". București, 1935. Prețul 60 lei.

I. C. Popescu-Polyect: Cincinat Pavelescu Ed.: „Ramuri" București, 1935.

Reviste

Iconar: Nr. 4 (Decembrie)
Foița (Decembrie)
Poporul Românesc: Nr. 20 (Decembrie).
Șantier Nr. 1 (Ianuarie).
Amicul Tinerimei: Nr. 2 (Decembrie).
Revista C. F. R. Nr. 9—10 (Sept.—Oct.)
Revista de cultură armeană: Nr. 1 (Decembrie).
Manifest: Nr. 10 (Noembrie).
Rânduri: Nr. 2 (Noembrie).
Astralis: Nr. 12 (Decembrie).
Libertatea: Nr. 23, 24 (Decemb.)
Revista Fundațiilor Regale: No. 1 (Ianuarie).
Ferul Roșu: No. 3 (Decembrie).
Vremea: (Decembrie)
Satul: No. 62. (Ianuarie).
Revista Lumea Nouă: No. 12 (Decembrie).
Tinerimea Creștină: No. 12 (Decembrie).
Duminica Copiilor: No. 12 (Decembrie).
Din trecutul nostru: No. 25-27 (Oct.-Dec.).
Viața Literară: No. 4 (Dec.-Ian.).
Drum: No. 10-11 (Decembrie).
Carpații: No. 12 (Decembrie).
Luceafărul: No. 12 (Decembrie).
Munca Personală: No. 4-6 (Iulie-Sept.).
Glas Tânăr: No. 9-12 (Sept.-Dec.)
Cuget Moldovenesc: No. 10-12 (Noembrie-Dec.).

Ziare

Straja: No. 1 (Decembrie).
Gazeta Basarabiei: No. 28, 29, 30, 31, 33. 34.
Solia Dreptății No. 55.
Gazeta Cărților: No. 7-10 (Noembrie-Decembrie).

Ziare și Reviste străine

La Revue Mondiale: No. 22 (Noembrie).
Mercure de France No. 900 (Decembrie).
France les Balkanes: No. 16 (Decembrie).
La Bulgarie: No. 3087, 3088 (Dec.).

A APĂRUT:
SUNETELE VORBITE
ȘI EXPRESIUNEA LOR
de
AL. V. DOBRESCU
Un studiu interesant si documentat asupra sunetelor vorbirii, în care se arată conceptele și stările emotive exprimate de fiecare sunet.
Librăria „Cartea Românească" Lei 5

pă care aeonii reprezintă tipuri de emanațiune a Divinității și totdeodată momente ale acestei desfășurări. Dante este apoi pentru autor unul din geniile pro-renașterii. Pro-renaștere? Ce va să zică aceasta? Epocă de germinație a Renașterii? Dante este tot ce poate fi mai ev-mediu și epoca lui n'are nici în clin nici în mânecă cu Renașterea. Iți vine rău când auzi pe d. Roșu pomenind după Werner Sombart de un „oarecare" L. D. Alberti care a scris *Del governo della famiglia*. Dar pentru numele lui Dumnezeu. Leon Battista (nu D.) Alberti e una din cele mai de seamă figuri ale Renașterii. Tot așa, mai încolo, se vorbește de un „oarecare" Cara, căruia îi datorăm totuși prea cunoscuta *Istorie a Moldaviei și Valachiei* D. Roșu zice: „Haosul de idei al secolului XIX a controversat complect perspectiva de înfățișare a noțiunilor", crezând că controversă înseamnă: răsturnare. Și un copil mic știe că controversă înseamnă discuție, desbatere. Tot așa de minunați rămânem când aflăm că „Montesquieu, Voltaire, Rousseau, sunt tipii reprezentativi ai acestui spirit de răzvrătire împotriva legilor naturale", ei care sunt pentru cercetarea naturii.

In general, lucrarea d-lui N. Roșu nu se poate citi și nici critica în amănunțimi fiindcă din cauza totalei confuziuni a spiritului, nimic nu apare în ea inteligibil și cu rost. E o galimatie confuză și chinuită, revelând doar inaptitudinea autorului pentru îndeletnicirea ideilor. Frazele par simple, dar la un mic examen își dau pe față toată absurditatea:

„Teoria antinomiilor lui Proudhen tălmăcește evidența fenomenelor vieții, cu alte cuvinte, ea năzuește să evidențieze că pluralitatea funcțională a conștiinței este manifestarea complectă (sic) a finalismului vieții. Când afirmăm că spiritul se modelează după lucruri și lucrurile se modelează după spirit, înțelegem prin aceasta sinteza realism-kantianism. după cum, atunci când cercetăm sinteza viguroasă a tragediei antice, aflăm realizarea unui echilibru între apolinism ca artă echilibrată și dionism ca artă frenetică".

Iată ce înseamnă a bate câmpii! *Nihil sine intellectu*, zice d. Roșu. Și totuși a scris această carte!

E remarcabilă violența de expresie, cu totul nepotrivită discuției senine de idei. Liberalii sunt „scapeții intelectuali ai regimului democratico-parlamentar". Noi suntem la cheremul" lor, adică al liberalismului comfesional (sic). Liberalii sunt negustori „de trufandale ideologice", o mână de oameni „de proveniență vulgară". D. Mihail Dragomirescu nu e „critic". „Nici odată nu ne-a surprins faptul că un profesor universitar spune prostii, dimpotrivă, am socotit necesar acest lucru, pentru a învedera și mai mult nivelul moral și probitatea intelectuală la care se judecă lucrurile și ideile în universitate". Lucru de tot hazul e că d. Roșu se ridică împotriva „gazetăriei violente și sforăitoare" care degenerează în „pamflet și invectivă personală", „grandilocventă, găunoasă și sonoră" deși acesta este tocmai genul său.

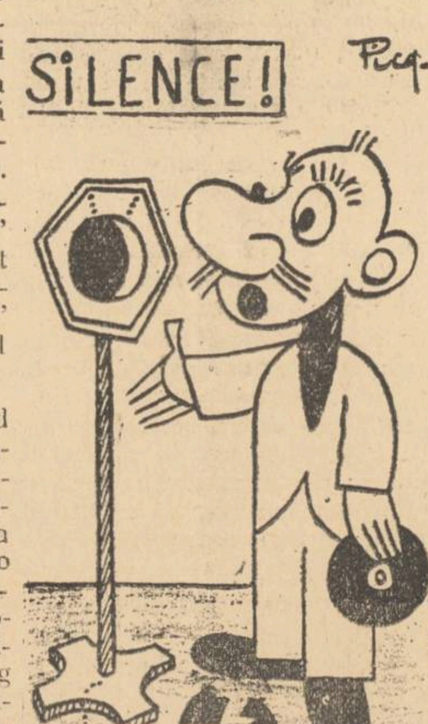
D. N. Roșu mai are de gând să tipărească o culegere de figuri contimporane sub titlul *Degenerația nouă*. In fruntea acestei degenerații merită să stea însă chiar dânsul. Căci într'o generație care a dat un orientalist ca Mircea Eliade, un filosof ca Lucian Blaga, un estetician ca Tudor Vianu, un filolog ca Al. Rosetti, asemenea manifestări autodidactice constituesc *o rușine*.

G. CALINESCU

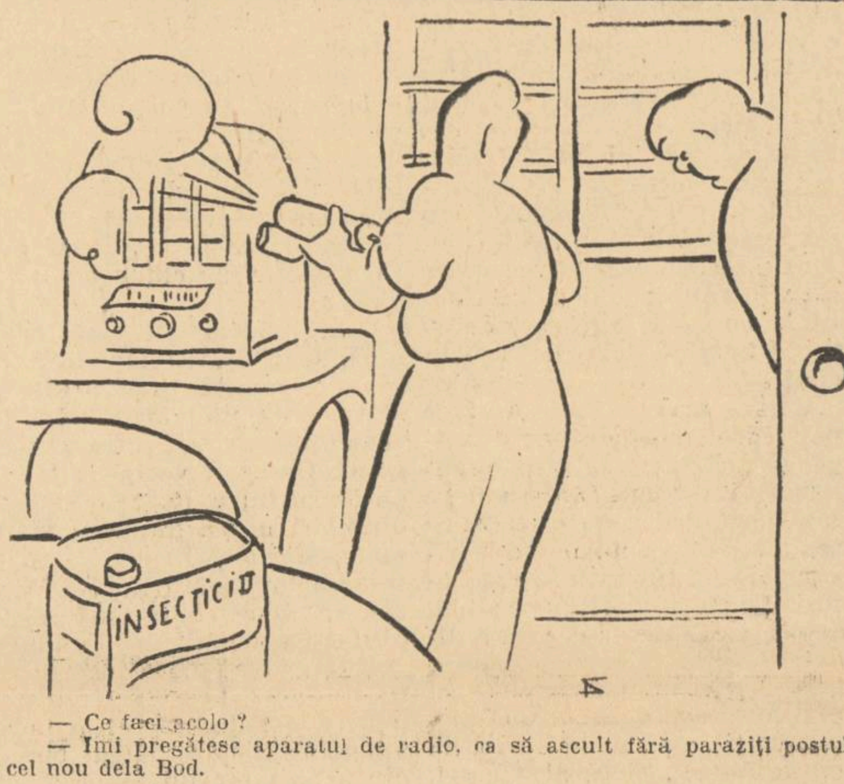

— Nu mă mai iubești... Nu vrei să ești cu mine la un local și nici n'ai observat că am o pălărie nouă...

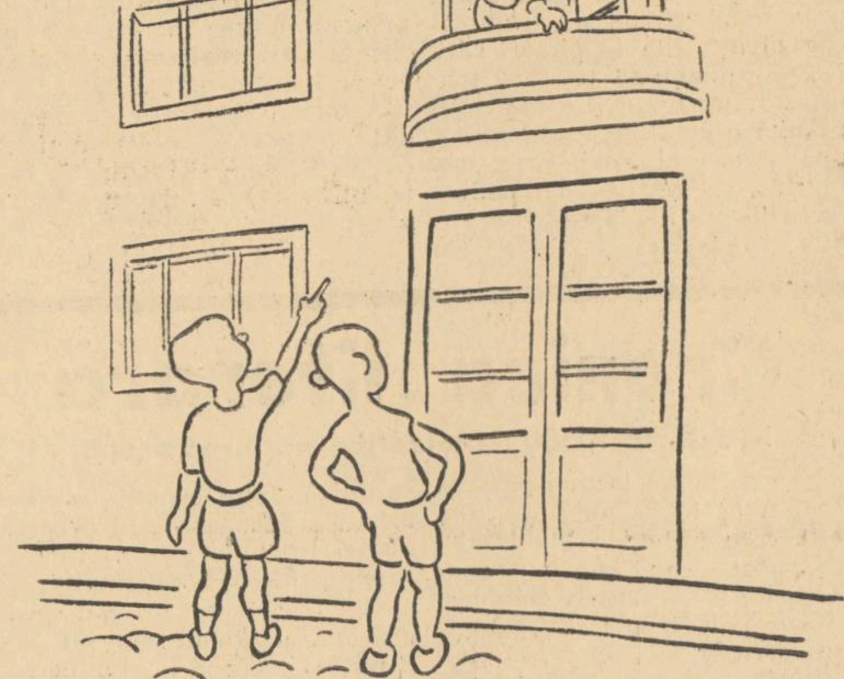
GAFĂ

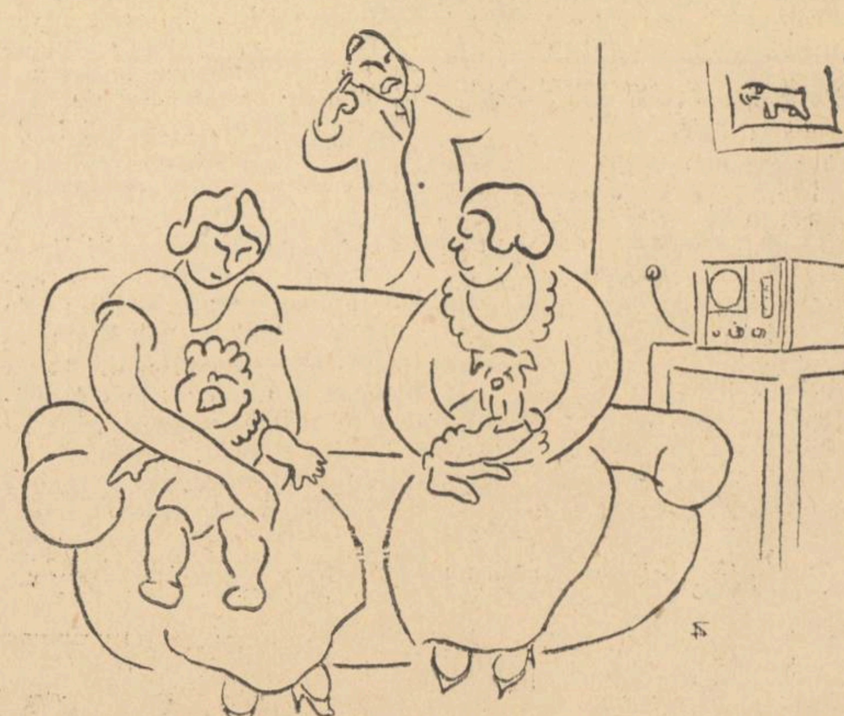
— Cu regret vă anunț că marele maestru de piano nu-și va putea da festivalul... Tocmai am spart pla-

— Ce faci acolo?
— Imi pregătesc aparatul de radio, ca să ascult fără paraziți postul cel nou dela Bod.

— Mamă, mamă! Vino te rog în balcon, că Georgică nu crede că ești încrucișată.

— E îngrozitor! N'am putea să-l facem să tacă?
— Ba da, dând drumul aparatului de radio, numai că asta îl face pe Nero să urle...

Atelierele „Adevărul", Str. Const. Mille No. 7—11

BIBLIOTECA CENTRALĂ ... ASOCIAȚIUNII

Adevĕrul Literar și Artistic

Anul XV — Seria II — Nr. 788
Duminică 12 Ianuarie 1936

FONDATOR { AL. V. BELDIMAN 1888—1897 / CONST. MILLE 1897—1920 } FONDAT IN 1899

5 Lei Exemplarul în țară
10 Lei Exemplarul în străinătate

Scriitorii și tineretul

„Adevĕrul" a publicat un interview cu d. Mihail Sadoveanu asupra problemelor la ordinea zilei. A fost atinsă, bine înțeles, și chestia tineretului.

Vorbind de extremismul care se manifestă în mediul nostru studențesc, ca și în cel de dincoace sau de dincolo de marginile Universității, — d. Sadoveanu a taxat drept „fenomene morbide" ultimele manifestațiuni ale „tineretului dezorientat".

„Tânărul se știe că este un primitiv, — a spus d-sa, — în care sânt mai puternice apetiturile decât rațiunea... deci se lasă dus de sentimentalism și de instinct, și este complect dezarmat în fața acelora care apelează la instinct și apetituri, atunci când vrea să dispună de el pentru necesități politice".

Cum poate fi vindecată „starea maladivă" a tineretului-?

Vindecarea poate veni din afară, crede d. Sadoveanu, dar și dinlăuntru.

Se va stabili echilibrul sufletesc european grație sforțărilor depuse „pe linia de progres moral și sufletesc de toleranță, de libertate și de bună învoire".

Acest eveniment va avea, fatal, repercusiune și la noi.

MIHAIL SADOVEANU

Iar până atunci d. Sadoveanu își pune încrederea în profesori — pentru a da tineretului „o educație solidă".

Apoi d-sa continuă:

„Datoria tuturor celor cu răspundere și cu conștiință este să-și adune puterile și să-și strângă rândurile pentru a aduce cu o oră mai curând sănătate în organismul nostru social.

„Aceasta nu se poate fără ordine și fără o întoarcere la disciplina muncii".

Pentru opera de însănătoșire, statul are datoria — spune d. Sadoveanu — „să asigure, tuturor locuitorilor lui, libertate, siguranță, liniște și pace".

Iar în cadrul acesta asigurat de stat, intelectualii în genere — au datoria să contribue — prin toate mijloacele — la operația de vindecare morală.

Care sânt mijloacele?

Ni le indică d. Sadoveanu. Este vorba de propaganda prin graiu și prin scris. așa cum a dat d-sa exemplu prin interviewul citat.

In urmă tot d-sa adaogă: „prin strângerea rândurilor".

Cu alte cuvinte, d. Sadoveanu face apel la intelectualii acestei țări să se întrunească și să înceapă o acțiune prin vorbă și prin cuvântul tipărit pentru cultivarea „primitivului" din societatea noastră, pentru îmblânzirea „instinctelor" sale și pentru canalizarea „sentimentalismului" său într'o altă direcție.

A aștepta ca anii să maturizeze tineretul și ca noul echilibru sufletesc european să ne influențeze — e o chestie de durată.

Se poate face ceva și acum.

In orice caz trebue să preparăm și noi terenul pentru noua stare de spirit — care ne va veni de peste graniță.

Trăim desigur în orbita spirituală europeană. Ceeace se va petrece în Apus, aceia se va reflecta și la noi.

Totuși se cere a se avea în vedere și condițiile locale. E nevoe a face sforțări pentru preîntâmpinarea vremurilor nouă.

Orice epocă a avut, în mijlocul ei, pe înaintașii epocii următoare.

Intelectualii noștri au datoria să se pună în slujba luminii și a înfrățirii — nu în serviciul „primitivității" și al „instinctelor".

Glasul de alarmă și de chemare a elementelor civilizate vine dela d. Sadoveanu.

Și-i simptomatic acest lucru. D. Sadoveanu nu-i numai cel mai mare scriitor al nostru, cel ce va da cu siguranță numele —, în istorie — acestei epoci literare... dar d-sa este exponentul românismului în acest moment.

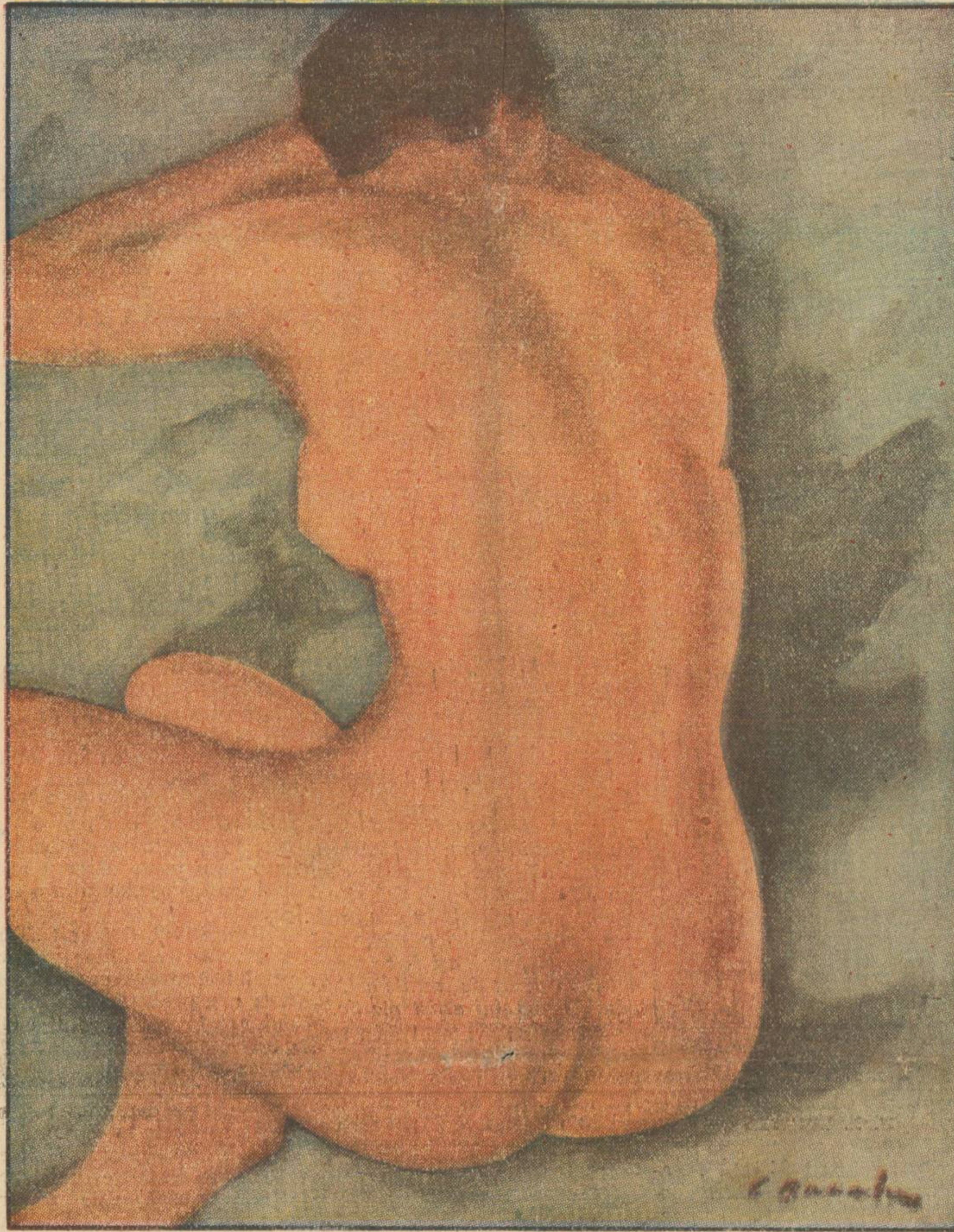
Naționalitatea românească, — prin trăsăturile-i caracteristice: țărănești, răzeșești, boerești.... prin trecutul neamului.. prin natura armonioasă, — palpită, cu toată amploarea, în opera d-lui Sadoveanu.

Și tocmai d. Sadoveanu, scriitorul național prin excelență, sună buciumul din coajă de cireș — care se auzea de pe movilele de veghe în adâncile vremi de primejdie ale poporului românesc.

Păgânul și-a schimbat numai direcția. El nu vine astăzi din stepele și din bugeagurile Răsăritului — ci din peșterile primitive ale sufletului nostru.

D. Sadoveanu cere intelectualilor să alunge cu facla întunericul în caverne și să așeze la ușă stâncile rezistenței cetățenești.

M. SEVASTOS

C. Bacalu — Nud

P. Miracovici — Balcic

Din viață... și din cărți

Orașele noastre

In volumul „In ajun" din seria „In preajma revoluției", — d. C. Stere atinge nenumărate și diverse chestiuni.

Romanul d-sale este o grandioasă frescă a societății moderne.

Ne oprim asupra caracterului orașelor noastre, atât de bine explicat.

Dar să dăm, după d. Stere, mai întâiu aspectul Parisului:

„Aici nu găseai nici jovialitatea bonomă și patriarhală a Vienei, nici rigiditatea rece și arogantă a prospectelor berlineze — periate și spălate ca parchetele saloanelor.

Dar fiecare stradă înfățișa un peisagiu deosebit, avea o fizionomie proprie, și fiecare răspântie o concepțiune artistică, fiecare palat, cași fiecare casă bătrânească supraviețuită își afirmau o individualitate a lor specială, — și totuși se armonizau ca în pânzele marilor pictori.

Dar perspectiva grandioasă din Champs Elysées, culminată atât de natural și de impunător în Arcul de Triumf, singură mărturisea sufletul acestei capitale, mai elocvent ca cercetările istorice sau descripțiunile literare.

Insăși mulțimea de pe stradă, — în contrast cu procesiunile căștilor ascuțite din Berlin, ca și cu grupurile greoaie de burghezi exuberanți ai Vienei, — părea ca o desfășurare debordantă de viață a aceluiaș gând artistic, împietrit în frontoanele clădirilor și în contururile bulevardelor și ale străzilor.

Chiar mica midinetă, așezată — în fața lui Răutu pe imperială — cu enorma ei cutie de carton, — răsărea ca un element necesar al peisagiului.

Slăbită și palidă, îmbrăcată sărăcăcios, totuși, — cu ochii ei vii și inteligenți și cu năsucul ei în vânt, — părea un prețios obiect de artă — numai mulțumită câtorva răsuciri date buclelor ei negre și combinațiunii neînțelese a peticelor înflorite ale rochiței cu pălăriuța de pae îmbrobodită în cordeluțe ieftine..

Observând că doi domni străini — des métèques — o privesc cu admirație, biata vrăbiuță a străzilor Parisului le dărui un surâs, pe care i l-ar fi putut invidia și Monna Lisa, și cu o mișcare imperceptibilă a piciorului, — vădind un desăvârșit simț artistic, — desveli pentru o clipă liniile armonioase ale pulpei și ale atașelor".

In această perspectivă, — iată cum se prezintă orașele noastre:

„Un cugetător și un sociolog va absolvi desigur și viața socială din România noastră, ținând seama că de două milenii pe teritoriul acesta nici o generație n'a fost scutită de invaziuni — cu tot cortegiul lor de devastări și ruini materiale, cași de violențe și umiliri morale.

Nu e de mirare deci că orașele noastre sânt încă numai conglomerate fără coeziune organică".

Orașele noastre: „conglomerate fără coeziune organică".

Se poate da o mai bună definiție?

X. Vintilescu — Peisaj

Pictorul N. N. Tonitza

Tot un Moldovan

Pe-o lumină oarbă, de ceață, așa cum sânt de-o vreme toate zilele acestei ierni, m'am pornit să găsesc strada doctor Leonte, ca să surprind în bârlogul lui pe unul din cei mai mari pictori ai noștri, N. N. Tonitza. Vorbisem cu el la telefon, cu o zi înainte, explicându-i că voiam să scriu un reportaj asupra domnieisale. Mă refuzase net, dând motivul că nu-i place să se vorbească despre dânsul. Fără să mă descurajez, mai încercasem încă o dată în aceiași zi. Rezultatul fusese că acuma, în dimineața cețoasă de Ianuarie, călcam pe-o stradă liniștită, din Parcul Cotroceni și mă opream în fața casei cu numărul zece.

Fără voie m'am oprit o clipă, înainte de-a intra, să privesc zarea liberă așa de rar întâlnită într'un oraș mare. Artistul se aciuiase aici, în marginea Bucureștiului, desigur ca să aibă liniște și orizont larg. Era prielnic pentru poezia pe care o creia în pânze și care se ascunde cu ochii închiși și urechile astupate de zgomotul strident al străzii.

Am împins portița și am pășit în ogradă.

Casa era în fund, ocrotită de alte clădiri vecine. Mi s'a deschis, am intrat.

Interiorul mi s'a părut îndată cunoscut. Scoarțe pretutindeni și-un aer intim m'au făcut să mă gândesc la Moldova. Și când o duduie mi-a ieșit întru întâmpinare, poftindu-mă să-mi las haina am uitat că sânt în București și Iașul mi s'a lăsat deodată pe suflet, cu atmosfera lui caldă și prietinoasă.

— Poftim aici înăuntru, că-i mai bine de stat de vorbă.

N. N. Tonitza apăruse fără veste și acuma mă instala comod la o masă simpatică, într'o odae căptușită cu tot felul de șaluri persane și covoare orientale. Pe pereți, în locurile libere am recunoscut lucrări de-ale lui, care priveau luminos din cadrele lor albe.

— Ești Moldovan?, — m'a întrebat numaidecât.

Eu îl priveam cu atenție, mirat că în locul omului uscățiv și înalt — pe care mi-l închipuisem — găseam o solidă și puternică statură, mai mult scundă. Capul era al unui artist scoborît în ideile și fantazia interiorului său; ochii adânci, c'o expresie puțin speriată, dădeau un aer oarecum suferind întregii făpturi atât de bine închegate.

Indată, a răsucit o țigară și-a rugat pe duduia Irina, fata dumisale, să facă o cafeluță. Astfel intrați cu totul în moldovenism, am prins a sta de vorbă, despre toate.

O apropiată aniversare

— Implinesc cincizeci de ani în ziua de 13 Aprilie 1936, adică a doua zi de Paști. Exact acum cincizeci de ani, exact la 13 Aprilie și exact a doua zi de Paști, am văzut pentru prima oară lumina zilei în târgul moldovenesc al Bârladului.

— Așa dar, nu peste multă vreme, vă vom sărbători cu toții așa cum se cuvine?

— Te rog să mă crezi, că nu poftesc pentru această aniversare nici telegrame, nici decorații, nici banchete. Imi place singurătatea și am oroare de fasturi!

Il priveam cu oarecare neîncredere:

— Cum? Nu doriți nimic, ca o răsplată pentru contribuția adusă artei noastre naționale?

N. N. Tonitza mi-a zâmbit, din nourul de fum albastru al țigării.

— Ba da, doresc ceva — burghezește: un cadou. Un cadou care să însemne o recompensă a strădaniilor mele de pictor și a dragostei mele pentru copii.

Primul peisaj

Indată am rugat pe pictor să-mi spue ceva despre începuturile sale artistice.

— Inceputurile mele? Am desenat ca orice copil. D-ta n'ai făcut chipuri de oameni și case, când erai un țânc?

— Ba da; dar ce-are aface asta. De sigur că ați dovedit din pruncie calități cu totul deosebite pentru desen.

— Da de unde! — protestează pictorul. Desenam și eu așa, ca toți ceilalți copii!

Mă uit la el cu încredere:

— Atunci, am să vă rog să-mi spuneți care e prima lucrare săvârșită?

Pictorul povestește:

— Aveam un profesor, Vasile Crasu, care îmi punea veșnic nota cinci la desen, pentrucă — zicea el — sânt puturos și nu lucrez. El văzuse unele mâzgălituri de-ale mele, pe acasă și spusese părinților mei: „Asta, să știți că se face pictor!"

La paisprezece ani, am căpătat dela un unchiu al meu, o cutie de culori. Foarte încântat de dar, m'am așezat îndată la lucru Mi-am pus în minte să zugrăvesc un bordei ce se afla pe maidanul din fața casei noastre; și mai ales aveam ambiția să reușesc fumul ce ieșea pe coș, să pară în mișcare. M'am căznit aproape o săptămână — îmi amintesc — cu fumul acela. Natural, n'a ieșit decât o coloană dreaptă, înfiptă parcă în hogeag, de care toată casa a râs cu hohote; ziceau că-i o coloană de templu roman. Râsetele însă nu m'au descurajat câtuși de puțin; am căutat să mâzgălesc mai departe, după puterile mele de atunci.

Studiile

— Academia de Belle Arte ați făcut-o la Iași?, — întreb eu, mai mult de formă, ca să-l fac să vorbească.

— Am făcut-o la Iași. După aceia am trecut mai departe, la Academia Regală din München. Am fost și la Paris, timp de doi ani. Apoi în Italia, vreo trei ani. Și acuma, aproape de cincizeci de ani mă căznesc să uit tot ce am învățat.

— Sânteți de părere că școala strică elementelor tinere? — întreb, amuzat.

Domnul Tonitza mă privește de de-asupra unei țigări pe care o răsucește:

— Nu spun că strică: dar asta nu însamnă că nu te obicinuești cu o manieră anumită, influențată de maeștrii profesori. Ca să-ți găsești personalitatea, trebuie să uiți ce-ai învățat și să începi dela început.

Grupul celor patru

Il rog pe domnul Tonitza să-mi spuie ceva despre „Grupul celor patru", asociație plastică atât de cunoscută la noi.

— Nu crezi că-i de prisos să mai vorbim despre asta? — spune artistul, dând din umeri. S'a scris așa de mult, s'a discutat atâta, încât găsesc că nu face să mai abordăm chestiunea.

Eu îi dau dreptate; totuși, poate vrea să-mi spue cum a ajuns la această legătură cu Ștefan Dimitrescu, Șirato și Han?

— Printr'o simplă apropiere sufletească, — răspunde domnul Tonitza.

Cu Ștefan Dimitrescu am fost coleg de Belle-Arte la Iași. Pe sculptorul Han l-am cunoscut după războiu și ne-am împrietenit. Iar pe Șirato l-am adăogat grupului nostru abia în 1920, în

(Continuare în pag. II-a)

București. Șirato făcuse o expoziție despre care nu se scrisese absolut nimic, nici o iotă, căci încă nu era cunoscut. Atunci, eu am scris un foileton, despre lucrările lui care-mi plăcuseră. Șirato a venit la mine, să-mi mulțumească. Așa l-am cunoscut și l-am primit și pe el în asociația noastră.

De-atunci, în fiecare an am deschis expoziții împreună. Acum, cu moartea lui Fănică Dimitrescu, rupt așa de brusc dintre noi, grupul s'a știrbit. Cei trei rămași însă, continuă să fie uniți, atât în idei, cât și în prietenie.

Un ursuz

— Știi că era cât pe ce să nu stăm de vorbă acuma, împreună, la o cafeluță?, — zâmbește N. N. Tonitza.

— *Dece?, — întreb eu.*

— Pentrucă nu pot suferi să vorbesc despre mine.

Am ridicat repede ochii.

— *Nu cumva vă stânjenesc cu prezența mea? Vă rog să-mi spuneți dacă cumva sunt de prisos...*

Domnul Tonitza m'a liniștit c'un gest blajin:

— Nu mă stingherești. Și dacă m'ai stingheri, ți-aș spune-o. De-altfel trebuie să știi, că atunci când n'am chef să văd pe nimeni, e ușa închisă. Și ursuzenia mea e urâtă tare; nu suferă pe nimeni în preajmă. Așa că, fii liniștit; deoarece ești aici, înseamnă că sânt dispus să te văd și să stau de vorbă cu dumneata.

— *Aș fi indiscret dacă v'ași întreba dece sunteți atât de hursuz câteodată?*

N. N. Tonitza și-a aprins altă țigară, apoi mi-a mărturisit:

— Uite ce e: când afară e ceață nesuferită și lumina e astupată cu totul, atunci devin morocănos. Și știi de ce?

— *Nu puteți lucra!, — i-am luat-o eu înainte.*

— Exact. Nu pot lucra, și asta mă scoate din sărite. Dar nu numai atât. Nu pot nici lucra la cele două volume pe care le pregătesc pentru primăvară. Atunci, natural că devin și mai ursuz și încep a căuta cârcioб de ceartă celor din casă. Trebuie să mă sfădesc puțin, ca să mă răcoresc. Altfel, se strânge veninul în mine și mă înbolnăvește.

Lumina de soare

— Dacă ai fi venit cu o săptămână mai fârziu, nu mă mai găseai în București. Din cauza acestei lumini blafarde și lugubre m'am hotărît să fug la Balcic. N'am cunoscut până acum plaja în timpul iernii. Acolo, sper să am o lumină mai prielnică pentru lucru. Stau până în primăvară, singur.

— *Pictura dumneavoastră, — spun eu, — e numai lumină. Se vede că sânteți îndrăgostit de soare și strălucire.*

— Adevărat, — spune pictorul. Nu pot lucra decât pe lumină mare, clară. Vara mă scol la ora patru dimineața, ca să profit de limpezimea aerului. Fără lumină de aur, în atmosferă, munca mea, oricât de îndârjită, în atelier, rămâne stearpă. Am impresia că lucrez cum ar lucra un violonist într'o sală cu acustică detestabilă sau cu violina lamentabil dezacordată. Tot ce-am făcut de astă toamnă până acuma am ras cu cuțitul de paletă sau am sfâșiat cu unghiile. Cu alte cuvinte, am uitat. Dacă ratată poate fi numită o lucrare pe care nu vrei s'o prezinți publicului, fiindcă o găsești tu însuți avortată).

Plec la Balcic: sper că acolo voiu găsi alt mediu luminos care să-mi stimuleze voluptatea de a picta...

Cum lucrează

— *Ați putea să-mi spuneți cum vă inspirați și cum lucrați?*

N. N. Tonitza stă o clipă și se gândește.

— Cum mă inspir? Foarte simplu. Imi place un motiv; atunci îl schițez îndată, în creion. Pe urmă, fac mai multe schițe, în diferite variante. Apoi, găsesc cea mai specifică exprimare, care judec eu că cuprinde miezul acelui subiect. Lucrez pe urmă, în atelier, până cred c'am ajuns la rezultatul definitiv.

— *Lucrați mult la o pânză?*

— Iaca un lucru greu de spus. Niciodată nu lucrez la un singur lucru să-l duc până la sfârșit. Am câte patruzeci de lucruri începute, în acelaşi timp. Lucrez la acel care îmi face semn cu degetul în acea zi; adică după dispoziția sufletească, fără de care cred eu că nu poate reuși o pictură.

— *Lucrați intens?*

— Da. Mă închid în atelier, de unde nimeni nu mă poate scoate. Intrerup orice ocupație, nu mănânc chiar; sânt ca un bursuc în vizuină, despărțit cu totul de lume.

— *Şi... sânteți mulțumit de ceiace realizați?*

Incendii

D-l Tonitza zâmbește.

— Am să-ți spun un lucru. De două ori în viața mea, am strâns cele câteva zeci de pânze ce aşteptau expoziția, le-am făcut grămadă în mijlocul ogrăzii și le-am dat foc cu gaz. Ai mei, din cauza asta, de multe ori sânt încredințați că sânt puțintel sărit. Ei nu pot pricepe înverșunarea mea contra bietelor picturi care mi se par infecte.

— *Desigur că și vecinii se minunează?, — încerc eu, amuzat.*

— Vecinii? Ei sânt convinși că eu distrug niscaiva lucruri invadate de ploșnițe. Astfel că li se pare lucrul cel mai normal din lume.

— *Și cum aveți tăria să faceți asemenea sacrificii? — mă minunez eu.*

— Nici nu-ți închipui dumneata ce suferință e pentru mine să văd în casele unor admiratori ai mei — atârnate la mare cinste— lucrări mai vechi de-ale mele, ce mie mi se par acuma detestabile.

Aşi vrea să mă duc odată pe furiș, să le încarc pe toate într'un camion și să le descarc într'o apă ori să le dau pur și simplu foc. Nu sânt mulțămit de ceiace fac și sânt mai puțin mulțămit de faptul că trebuie să fac expoziții, ca să pot trăi.

Dugheana

— Inainte vreme, cât au trăit părinții mei, — îmi destăinuește domnul Tonitza, — aveam banii necesari ca să mă susțin. Asta a durat până în preajma celor treizeci de ani ai mei. Aveam diferiți moși și mătușe, care făgăduiau să-mi lase ceva avere. Faptul însă, că i-am făcut de râs, devenind „zugrav" i-a făcut să mă desmoștenească. M'am trezit deci, la un moment dat, fără un ban în pungă. Am fost nevoit să deschid dugheană și să-mi vând lucrările. Niciodată n'am să mă deprind cu acest fapt și întotdeauna cu mare sforțare expun pânzele spre vânzare. Mă rog lui Dumnezeu să câștig un milion la loteria de Stat, la care sânt asiduu jucător; atunci aşi putea să-mi permit să încetez cu negustoria asta crudă. Să nu mai deschid în fiecare an dugheană.

Un portret reușit

N. N. Tonitza îmi istorisește un exemplu nostim, din care se vede ce pricepe publicul prin pictură și cum înțelege s'o răsplătească.

— O doamnă trecută de șaizeci de ani, m'a chemat să-i fac portretul, contra unei sume de bani. Eu, bine înțeles, i l-am făcut, așa cum l-am văzut, ca să semene cât mai bine. Ce se întâmplă? Cucoana, văzând pe pânză o bătrână nu tocmai plină de nuri, refuză să-mi mai plătească onorariul, subt pretext că portretul nu-i asemănător.

Ce-ți închipui c'am făcut eu atunci? M'am apucat și am pictat un alt portret, reprezentând o tinerică de șaisprezece ani, blondă, așa cum auzisem că fusese modelul meu în tinerețe. Mă duc și i-l prezint. Cucoana rămâne în extaz și plânge de bucurie, în fața tinereții ei înviate. Și-mi plătește dublu onorariu.

D-ta, scoate învățătura pe care-o crezi.

Două cărți

Domnul Tonitza se duce la masă și caută în hârtii:

— Uite, am aici o schiță, intitulată: „Un portret reușit", care ilustrează mentalitatea publicului. Uite, dacă vrai să te uiți într'însa.

— *După cât văd, aveți aici manuscrise, — spun eu, examinând cele două cliturі groase de foi scrise la mașină.*

— Am de mult gata material pentru cel puțin două volume,— zice domnul Tonitza. Unul privitor la sbuciumul creator al artiștilor; celălalt referitor la sufletul copilului.

N. N. TONITZA

Primul volum l-aşi intitula, aproximativ: *„Insemnări tragico-comice din viața pictorilor contemporani"*, — al doilea: *„Din durerile și bucuriile copiilor noștri"*.

Sânt acum în vânătoarea unui editor inteligent și generos. (Lipsa generozității exclude inteligența).

Cărțile mele, ca să fie mai ușor digerabile pentru lector —le voiu prezenta sub formă de mici schițe și nuvelete — amuzante. Volumul dedicat copiilor, îl voiu ilustra, probabil eu însumi.

Nu voiu face literatură propriu-zis. Dar sper că materialul din volumele mele va însemna o noutate în câmpul scrisului național.

Despre artă

Il întreb pe domnul Tonitza, ce crede despre educația plastică:

— *Eu cred că pictura, ca să fie înțeleasă, are nevoie de multă educație a ochiului, — spun eu.*

— Eu nu sânt de aceiași părere, — mă contrazice pictorul. — Simțul plastic, ca orice simț artistic, e înăscut. Dacă nu posezi dela natură bunul simț al culorii și al liniei și nu poți fi mișcat în fața unei opere de artă, educația nu-ți poate face nimic. Cel mult îți dă noțiuni și instrucții. In fața unui lucru nou însă nu vei ști ce să spui. Pe când primitivului cu simțul artistic înnăscut îi va fi ușor să deosebească răul de bine.

Domnul Tonitza îmi povestește cum un țăran — cu care se întâlnise la Piatra Neamț și care îl călăuzise prin munți — ascultând sonata lunii, de Beethoven, în casa ce-i adăpostea peste noapte, a plâns de emoție estetică:

— *Ce frumoasă doină a fost asta!, — a spus printre suspine.*

Tot așa, în pictură, i s'a întâmplat ca un țăran, oprit în câmp să se uite la pânza plină cu culori, să-i deie lecții de culoare ori de umbre.

— *D-ta nu vezi că aici e violet, nu cenușiu?, — i-a spus, în fața unui lan de grâu.*

Arta — spune domnul Tonitza — nu se poate învăța.. Simțul singur îți poate arăta ce-i bine și ce-i rău.

Flori

— *Ați vrea să-mi spuneți, — l-am întrebat iar pe d. Tonitza, pe care dintre lucrările dumneavoastră le considerați mai reușite?*

Artistul m'a privit pe gânduri:

— N'aşi putea să-ți spun. Eu nu sânt mulțămit de nici una.

— *Dar cel puțin spuneți-mi ce gen de pictură preferați? Florile? Ori capetele de copii?*

— Da. Florile, — a spus d-nul Tonitza. Căci în definitiv și capetele de copii sunt tot flori, nu este așa?

Pe ușă, intrase o fetiță de treisprezece ani, cu un oval perfect, cu ochi albaștri migdalați, c'un ton admirabil de piersică și cosițe blonde, așezate în cununiță. Era tipul modelelor pictorului Tonitza și parcă aşi fi recunoscut ceva văzut de multe ori, pe pânzele marelui artist plastic.

— Acesta-i viitorul meu model, Mărioara, — mi-a prezentat domnul Tonitza pe fetița cea frumoasă. Am adus-o aici tocmai din Transilvania; și-mi pare rău că o las aci și plec în câteva zile la Balcic.

Mărioara, fericită copilă care avea să trăiască, prin fermecatul penel al lui N. N. Tonitza, în numeroase opere de artă, zâmbea sfios pe subt genele-i lungi și mătăsoase, conștientă parcă de valoarea ei.

Florile domnului Tonitza ne priveau de pe pereți, din cadrele lor de carton alb, ne priveau din amintirea expozițiilor neuitate, când stam și priveam minunatele creații artistice.

Lumina de aur a soarelui, atât de iubită de poetul Tonitza, se pogorîse pe pânzele lui și strălucea dulce și discret, ca 'ntr'o aureolă de sfânt.

VALER DONEA

Mărunte

— *Prefectura județului Satu-Mare a publicat un concurs pentru biografia luptătorului dr. Vasile Lucaciu. Cea mai bună lucrare va fi premiată cu 5000 lei.*

Termenul de înaintare a lucrărilor este 15 Februarie 1936.

— Helios Hecht, psihografolog, str. Marconi 3, peste drum de Poșta Centrală, Tel. 3.35.70.

— **Cărți, reviste, note muzicale, mărci, monezi vechi și cărți cu împrumut — la „Cetatea Antică", Calea Văcărești 58, București.**

SUPRAOMUL

Celebrul roman al Noëllei Roger: „Noul Adam" — pasionant și instructiv — ne prezintă dezlănțuit la lucru, vertiginos, inventiv, geniu fără scrupule, pe omul nou care va suprima războiul, mizeria, robia muncii. Romanul acesta de un înalt nivel literar a apărut în „Romanele Captivante" (300 pagini 15 lei).

Citiți

1) IN PRIMUL RAND CA SA VA INVESELIȚI:
Chiria, Puiu stă la masă, Lucruri care impresionează pe exotici, Inima în diferite ipostaze, Stafiile vesele.

2) DACA VREȚI SA VA INDUIOȘAȚI, CITIȚI:
Mai cred în Moș Crăciun, Cei doi prieteni, O aventură de dragoste la Addis-Abeba.

3) VREȚI SA VA DOCUMENTAȚI? CITIȚI:
Căsătorii între asiatici și femei occidentale, Ce trebue să știe un bărbat despre căsătorie, Copiii — ieri și azi, Aventurile unui crupier la Monte-Carlo, Fete cu inimă de leu.

4) O LECTURA DE DURATA ȘI PASIONATA ESTE:
„Domnișoara Doctor", un roman adevărat ale celor mai extraordinare aventuri de spionaj.

5) O PIESA DE TEATRU:
„Gură de leu" 3 acte de Ticu Arhip, în forma care a fost reprezentată la Teatrul Național din București.

Toate în numărul special de Sărbători al excelentei reviste

„MAGAZINUL"

Apărut în 160 pagini ilustrate în culori la heliogravură, Prețul 25 lei.

Actualități Științifice

„Inciziuni" Roentgen

Medicii elvețieni dr. Grossmann și Chaul au reușit să pună la punct un nou tip de aparat pentru producerea razelor Roentgen, aducând astfel o importantă perfecționare în domeniul radiologiei.

Aparatul pomenit poate descompune corpul în adevărate „tăieturi" fotografice.

Intr'adevăr, aparatele Roentgen, folosite până acum, explorau tot corpul, iar radiografiile, obținute cu ajutorul lor, nu permiteau întotdeauna o izolare a diferitelor organe interne, întrucât se suprapuneau umbrele mai multor organe.

Așa, de pildă, recunoașterea focarelor pulmonare era îngreuiată prin suprapunerea imaginei coastelor.

Cu ajutorul noului aparat, care realizează — ca să zicem așa — un soiu de incizie pe cale fotografică, obținem o imagine tot atât de clară ca și aceea ce o poate observa anatomul care procedează la o disecție.

Dispozitivul, denumit „Tomograf", se compune dintr'un pendul care se rotește în jurul unei axe orizontale. Acest pendul are la partea lui superioară lămpile generatoare de raze, iar în partea de jos pelicula fotografică. Pendulul, fiind lăsat să oscileze, regiunea care se găsește în partea de sus a axei, este singura explorată intens. Această regiune poate fi aleasă după voie printr'un dispozitiv ce permite ridicarea sau coborîrea sistemului pendular.

Aparatul descris reprezintă cel mai important progres în radiologie, realizat în cursul ultimelor două decenii.

Păsările care se scufundă..

.....în apă sunt pentru mulți naturaliști obiectul unor cercetări speciale de fiziologie.

In general, randamentul normal al unui animal este inferior capacității virtuale a organismului său. Numai în caz de primejdie, facultățile fiziologice încordându-se, sunt potențate și sporite până la extrema lor limită, ca un mijloc de conservare.

Acest principiu de securitate apare cu o remarcabilă claritate în cazul păsărilor, capabile să se scufunde sub apă.

In general, rațele și celelalte păsări rămân sub apă vreo jumătate minut, cel mult un minut. Totuș, cercetările mai aprofundate ale experimentatorilor au arătat că rațele pot suporta traiul sub apă până la 20 de minute, fără nici-un prejudiciu pentru organismul lor. Numai după acest interval de timp, respirația pasării încetează cu desăvârșire și ritmul pulsațiilor inimii se încetinește considerabil.

Interesant este deasemenea faptul că pentru producerea acestor fenomene, nu este neapărat necesar ca animalul să fie complect scufundat în apă. E suficient ca ciocul să fie muiat în apă pentru ca imediat rața să cadă în acea stare specială, care-i provoacă încetinirea funcțiunilor organice.

Intersexualitatea peștilor

Un fenomen din cele mai interesante a fost constatat la anumite categorii de pești. Unii indivizi din aceste specii, care la început se desvoltaseră ca femele, ajungând chiar în vârsta maturității, s'au transformat după un anumit timp în masculi. Acest fenomen straniu — cunoscut în știință sub numele de „intersexualitate tranzitorie" — a fost constatat în special în cazul țiparilor.

Particularitatea se explică prin faptul că în cazurile citate glandele germinative la animalul tânăr în desvoltare nu au încă sexul fixat; abia după un stagiu neutru, se desvoltă ca elemente mascule sau femele. Uneori se constată că femela la aceste specii de pești, după ce și-a îndeplinit funcțiunile reproducătoare, se transformă în mascul. Mai mult încă, există exemple când acești „neo-masculi" au reușit chiar să exercite funcțiunile sexuale masculine.

Asemenea transformări intersexuale pot fi determinate de condițiuni ereditare sau provocate prin turburări morbide de natură fiziologică.

Ing. I. S.

CRONICA ȘAHULUI

Adresa redacției acestei rubrici:
Paul I. Negreanu, *Bulevardul Carol 21. București 1.*

Publicăm în acest număr pentru complectarea raportului d-lui S. Thau la secțiunea de probleme feerice din Concursul nostru internațional „in memoriam W. Pauly" — problemele greșite, eliminate din clasificare.

Probleme incorecte

I. INVERSE (14)

2 MUTĂRI: *Astarte*, Rb1, Rd5. Extrasoluția : 1. T×b6.

3 MUTĂRI: *Dniestr*, Rf1, Rh3. Dual greu după: 1. ...., g4; 2. Dd8!, g3; 3. Tb7, g2 mat. *Duplex*, Ra1, Rf1. Dualuri grele după: 1. ...., é×f6; 2. T×f6, c×b5; 3. Nd6, (Né7, Nf8), R×é2 mat.

CRISTIAN LEU
președintele Federației Române de Șah

4 MUTĂRI: *Jezdec 8+3*, Rh8, Rf8. Extrasol: 1. Dg4! (Tempo). *Leopolis*, Rh2, Rf2. Extrasol.: 1. Th1, f6; 2. C—, (afară de é4, sau Na8—, sau Nf8), f5; 3. Té5, f×g4; 4. Dg3+, f×g3 mat. 1. ...., f5?; 2. Té5, f×g4; 3. Dg3+, f×g3 mat. *Reitertod*, Ra1, Rc2. Extrasol.: 1. Da7, Cf8; 2. Df7, Ch7; 3. Dé7,—; 4. D×C, b2 mat. 1.., Cg5; 2. Dd7,Ch7; 3. Dé7,—; 4. D×C, b2 mat. 1..., Cd8; 2. Dd7, Cb7; 3. Dc7,—; 4. D×C, b2 mat. *Zacharja*, Rc1, Rc3. Extrasol.: 1. Cd2, b4; 2. c×b4, C×b4 mat.

5. MUTĂRI: *Biruta*, Ra4, Ra6. Insolubil după: 3. ..., Nd5! *R. S. I.*, Rc3, Ra5. Extrasol.: 1. Cd6, Rb6; 2. Cd5+, Ra5; 3. Cd5—, Rb6:. Db7+, Ra5. 5. Db4+, c×b4 mat. *R.S.I.-720*, Rc3, Ra5. Extrasol.: 1. Db7, Nb6; 2. Db8, N—; 3. Db4+, c×b4 mat. *Zlata Praha*, Rg1, Rf4. Extrasol.: 1. Dé2, g4; 2. Nh5, Cf2; 3. Td4+, Cé4; 4. Cf3, g×f3; 5. Dd3 (Dc4), f2 mat. 1. ...., Cf2; 2. Td4+ etc.

6 MUTĂRI: *Pauly Memorial II.*, Ré1, Ra3. Extrasol.: 1. d4; 2. Té4; 3. T×é2; 4. Nd1; 5. Tf2; 6. d5 (sau Ta7).

10 MUTĂRI: *Nana*, Rb1, Rh3. Extrasol.: 1. Dc3, Ta2; 2. Rc1, Tg2; 3. Rd1, Ta2; 4. Ré1, Tg2; 5. Rf1, Ta2; 6. Nh5, Tg2; 7. Nd2, Tg8; 8. Né2, Tg1 mat, sau: 1. Tc7, Nf3; 2. Né4, Ta2; 3. N×f3, Tg2; 4. Rc1, Ta2; 5. Rd1, Tg2; 6. Dc3, Ta2; 7. Né2, T×é2; 8. Dc2, Té8; 9.—, Té1 mat.

13 MUTĂRI: *Bravó Bukarest II*, Ra4, Ré4. Edificarea de 4 mutări dinainte la problema: G. May, Torino, în L'Italia Scacchistica, 1933. Alb: Rd4, Té4, pb4, d2. d6, f4, h6. Negru; Rh4, Df5, Ta3, Th5, Ca5, Cg3, ph2 (7+7=14). Invers 9 mat. Sol.: 1. Df6+.

II. MAXIMALE (*directe și inverse*) (17)

4 MUTĂRI: *ABC*, Ré1, Ra5. Insolubil după: 1. ..., f×é4! *Ambush*, Ra8, Rd4. Extrasol: 1. Nc3+, Ré3; 2. D×c4, Df4; 3. Dé6+, Dé5; 4. D×é5 mat. *Beiderseitige Rückkehr*, Ra2, Rb8. Extrasol.: 1. Tb1, Tb7; 2. Ra1, Ra7; 3. Dc4, Dd1, Db3, Dc6; 4. Da4+, D×a4 mat, sau 4. Da6, D×a6 mat. *Buhuși, Rd6, Ra4.* Dualuri grele după: 3....., Dé1, Dc1; 4. D—! *Double Excursion*, Rc3, Rf3. Precedent: Dr. L. Lazarus, București, în „Adevĕrul Literar și Artistic", 31. Mai 1933: Alb.Rd5, Db7, pc3, f6; Negru: Rg2, Da8, Té4, Né7. (4+4=8). Maximal invers 4. Sol.: 1. Dc6. *Leonore*, Rb1, Rf4. Extrasol: 1. b8T (C), Da7; 2. Nb1, Nc1, Dh7: 3. T (C), b8—, Da7; 4. Nh7, D×h7 mat și cu inversiuni de mutări. *Mărunt*, Rg2, Ra7. Extrasol.: 1. g×f7, Ch1, C×h3; 2. Nd4, D×d4; 3. Rf1. Dh8; 4. Tg2, D×a8 mat.

5 MUTĂRI: *Cis*, Rb4, Rb2. Extrasol.: 1. Tg8, f8, é8, d8, Th1; 2. Tg1, f1, é1, d1, T×h7; 3. Tg2+, f2+, é2+, d2+, Cc2+; 4. Ra4, Ta7 mat. *De jure*, Rc5, Rg1. Extrasol.: 1. Rb4, Nh8; 2. Df7, Dg7; 3. Rb3, Da1; 4. Dg7+,D×g7; 5. Tb2, D×b2 mat.; 2. Nb2; 3. Rb33, Nh8; 4. Dg7+; D×g7; 5. Tb2, D×b2 mat. *Italia*, Ra4, Extrasol.: 1. Cé5, Ne6; 2. Cd7, Na8; 3. Td3, Nc6; 4. T×d5, Na8; 5. C—, N×d5 mat.

6. MUTĂRI: *Mars 7+5*, Rc1, Ra3. Extrasol.: 1. Tb3+, Ra2; . Db6, (D×b5), Nb8; 3. Dg1, (Rf1), Nh2; 4. Dd1, Nb8; 5. é5, N×é5; 6. Tb2+, N×b2 mat. *Mars 9+5*, Rc1, Ra3. Extrasol.: 1. é5, N×é5; 2. Nc5, Na1; 3. Tb2+, b4; 4. Dd3+, Cc3; 5. N×h7, N×b2 mat, sau: 1. N×h7, Nb8; 2. é5, N×é5; 3. Nc5, Na1; 4. Tb2+, b4; 5. Dd3+, Cc3; 6. Dd3, (—h3, é3, é4, sau Nc5— afară ×b4, sau Nh7—) N×b2 mat.

7 MUTĂRI: *Die Idee*, Rd2 ,Rh8. Extrasol: 1. Ng5, (Rd1), Ta8; 2. Rd,1 (Ng5), Tg8; 3. C×g8, Tf3; 4. Né3, Tf8; 5. Nf4, Ta8; 6. Ng5, Tg8; 7. Nd8, Td8 mat. sau: 1. Né3, (Rd1), Ta8; 2. Rd1, (Né3), Tg8; 3. C×g8, Tf3; a4, Tf8; 5. Nf4, Ta8; 6. Ng5, Tg8; 7. Nd8, Txd8 mat. *Egmont*, Rb6, Rb4. Extrasol.: 1. h×g7, Th2; 2. N×b2, T×b2; 3. g8D, Th2; 4. Dd5, Dg1, Tb2; 5. D×d1, Dc6, Th2; 6. a5, Tb2; 7. Da4+, R×a4 mat și cu inversiunea mutărilor 4,—6. *Mars 8+6*, Rc1, Ra3. Extrasol.: Inversiuni de mutări.

8 MUTĂRI: *Excursion*, Ra5, Rf3. Extrasol.: 1. Tb4, Nh8; 2. Nh6, Nd4; 3. h4, Nh8; 4. Ng7, D×b4 mat.

(Cont. în numărul viitor).

BIBLIOGRAFIE

A apărut „Revista Română de Șah" Nr. 12, pe luna Decembrie, de sub direcția d-lui Mihail Sadoveanu.

Numărul cuprinde articole, partide, probleme și studii semnate de M. Euwe, campionul mondial de șah, S. Flohr, A. Stelian, I. Ohman, I. Keller, I. Schalorko, Gh. Goșman, A. Gross, P. Leibovici, T. R. Dawson, H. Rinck, C. Gavrilov, etc.

Exemplarul 25 lei. Adresa: Str. Unirii 115, Brăila.

*

„Strategia" tânăra publicație șahistă lunară de sub conducerea d-lui M. W. Moreno a apărut pe luna Decembrie cu un bogat material șahist, compus din articole de analiză, probleme, partide, studii, etc. Exemplarul 25 lei. Adresa: Str. Vânători 47, Botoșani.

*

Duminică 5 Ianuarie a avut loc congresul anual al Federației Române de Șah.

Au luat parte d-nii Cezar Mereuță, **director general C. F. R. și președinte de onoare al Federației,** Cristian Leu, **președinte activ,** Ing. Orăscu, **președintele cercului C. F. R. și membru în comitet,** Av. Eraclie Gudju, **secretar general F. R. S., Ion Lehaci, av. M Manolescu,** membri **în comitet, precum și un mare număr de șahiști.**

Au vorbit d-nii: Cristian Leu, Iliescu, Stellia, etc. A încheiat cuvântările d. Cezar Mereuță.

Vom reveni pe larg în numărul viitor.

PAUL I. NEGREANU
BINU NEGREANU

Legendele cusute

Dacă prin artă minoră se înţelege o artă, care în acelaş timp, cere mai mult meşteşug decât inspiraţie, atunci, alături de icoane, de vitralii şi lucrăturile în lemn, trebue pusă şi arta ţesătoriei şi anume acele covoare şi ţesături orientale, precum şi cele europeneşti, printre care arta noastră naţională îşi are un loc de frunte.

Este interesant de observat cum s'a născut aria aceasta, care pare de origină asiatică. Şi este foarte probabil că această artă a ţesăturilor ornamentate s'a născut în Japonia.

In „ţara soarelui răsare" misticismul a cunoscut, încă din timpuri străvechi, un cult înalt. Infinitul era un sens al idealului. De aceea el era imaginat în pictura aceea plină de lumină, inundată de cer, în care perspectiva aeriană era totdeauna respectată. Albastrul azurat şi clarul de lună au fost şi au rămas elemente decorative, tonul slăvit şi motivele mereu repetate în pictura japoneză.

Dar poezia infinitului nu a rămas închisă numai în pictură; sculptura, mai ales cea arhitectonică, căuta să exprime dorinţa sufletului către înalt: pagodele cu întreaga lor artă ornamentală, foarte complicată în ceeace priveşte dispoziţia figurilor şi a simbolurilor celeste, exprimă această sete a sufletului care se înalţă spre infinit.

Arta decorativă a dus însă la creiarea unei arte minore; şi acest proces a decurs normal. Frumuseţea lui constă tocmai în faptul că japonezul, căutând să idealizeze mediul înconjurător, căutând să aducă acel cult al idealului infinit lângă sine, a creiat o poezie în însuşi interiorul casei sale. Amuletele care se purtau la gât, au fost înlocuite cu micile bibelouri sfinte, care decorau colţurile casei; imaginile cântate în poezii au fost transpuse mai întâi pe steagurile sfinte, apoi pe şaluri, pe ţesăturile şi picturile paravanelor, pe perdelele de trestie pictate, toate căutând să traducă anumite legende sfinte, sau cu caracter pur poetic.

Astfel s'a născut arta minoră. Legendele care slăvesc muntele sfânt, Fuji-Yama, au apărut pe bibelouri, în broderiile artistice ale paravanelor, ba chiar pe kimonourile japoneze.

Aşa au început să apară legendele cusute.

Dela această artă minoră a japonezilor s'au inspirat apoi chinezii şi indienii, fără să aducă însă vreo notă nouă, ci redând — bineînţeles după legendele originale — cam aceleaşi motive mistice.

Totuşi indienii au încercat în ţesăturile lor vechi, înflorate, să exprime legende eroice, în legătură cu unele fapte.

Acelaş lucru au făcut apoi persanii, armenii şi arabii.

Dar persanii strălucesc prin nota originală care o aduc în această artă a ornamentelor ţesute pe şaluri şi covoare. Acele „arabescuri" ale broderiilor ascund legende, de cele mai multe ori cu totul necunoscute.

Foarte multe dintre şalurile persane vechi sunt astfel: pe un câmp, de culoare gălbue de cele mai multe ori (alteori închisă), se află un chenar de jur împrejur, de o lăţime care variază şi în câmpul căruia, de obicei, găsim reprodusă un fel de arcadă, care probabil vrea să reprezinte poarta infinitului; pe câmpul cel mare, cuprins între chenare, găsim o broderie foarte complicată uneori, în care apare figura unui călăreţ sau figura unui animal sălbatic. Intortocherile desenurilor cusute, simbolizează pădurile pline de flori şi de pericole, iar călăreţul este vreun erou necunoscut. Motivele persane sunt desigur — ca şi cele japoneze — inspirate uneori de legendele sacre, alte ori de anumite legende poetice.

Arta broderiei şi a ţesătoriei, în stil oriental, a trecut apoi în Europa.

●

Probabil că şi arta ţesătoriei şi broderiei noastre naţionale a fost şi ea la început o artă de imitaţie după cele orientale. Din timpuri vechi, însă, arta aceasta minoră a căutat să exprime anumite credinţe populare şi legende, care au creiat acel stil specific al scoarţelor şi al ţesăturilor noastre.

O mână încercată duce firul, însemnând o taină sufletească, un gând de amintire sau un vis. Căci femeia, îngânând melodii străvechi, transformă ritmul cântecului în ritmul acului şi astfel în frumoasele compoziţii ale broderiilor apare poezia sufletului ei şi afecţiunea pentru acela căruia îi e destinat lucrul din mâna ei.

Dar scoarţele şi covoarele noastre naţionale ascund, fiecare din ele, în motivele şi ornamentele lor, un subiect anumit. Misterul legendelor şi poveştilor ascunse în chilimuri nu-l cunoaşte oricine.

Să traducem un aspect al unei legende cusute pe un covor: câmpul verde al ţesăturii este acelaş plaiu românesc luminos; marginea roşie este focul soarelui sau focul de pe *tărâmul celălalt;* iar râul alb care şerpueşte în linii regulate este *sângele pământului:* apa!—In mijlocul câmpului verde al ţesăturii sunt cinci (sau mai multe) motive de chilim în formă de solzi, sau de floare, iar în jurul lor nişte pomişori înstelaţi cu aceleaşi motive. Râul alb este străjuit, în cele patru colţuri şi dealungul lui, la intervale regulate, de câte un înger. Şi nu lipseşte nici steaua magilor.

Astfel, uneori, găsim întipărite în aceste ţesături anumite subiecte şi legende religioase, cum ar fi de exemplu Naşterea lui Isus.

„Alteori printr'o floare, printr'un punct al acului, este însemnat un eveniment istoric. Numai iniţiaţii ştiu aceasta.

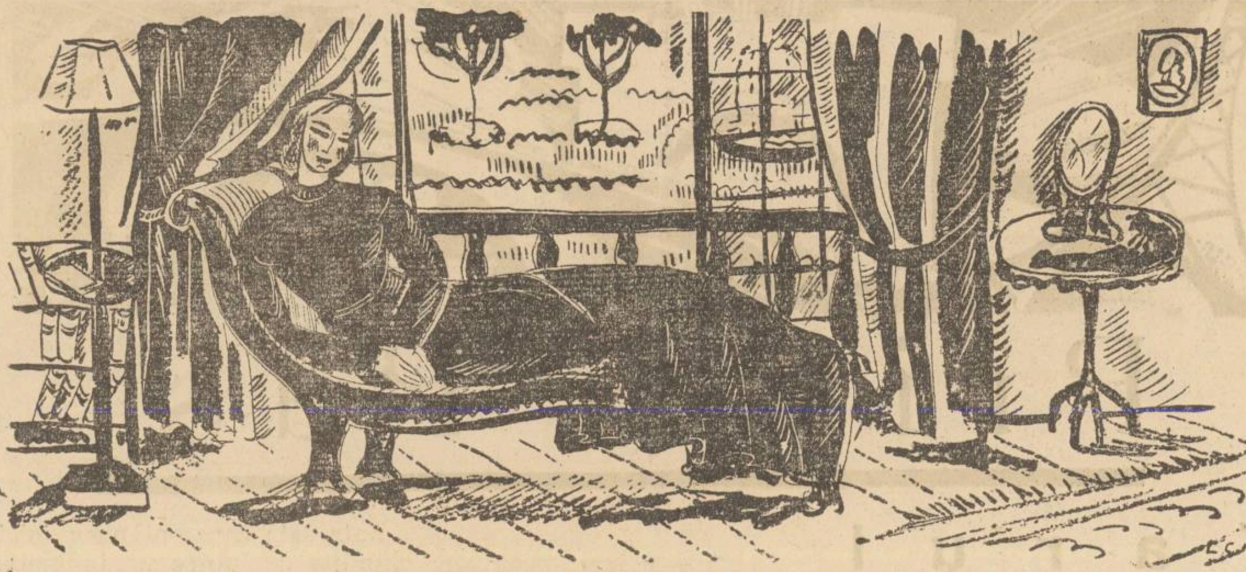
„Atunci cu voce încetă, ţesătoarea spune: — aici este drumul robilor, şi îţi arată o mică potecă făcută din flori aliniate.

„Fiindcă, odinioară, mulţi captivi, după lupte, erau duşi departe, pentru a dispare. Şi din amintirea lor nu ne rămâne decât atât; aceste broderii ascunse, deasupra cărora femeia murmură cu tristeţe: aici este drumul robilor".

Aceste scoarţe şi covoare naţionale sunt icoanele sufleteşti ale poporului nostru, icoane care mărturisesc dragostea lui de oameni şi de pământ. In ele sunt ţesute amintiri de durere sau de victorie.

Şi arta aceasta va închide mai departe, în desenurile ţesăturilor, poveşti de iubire, clipe istorice şi legende uitate pentru totdeauna...

ALEXANDRU CARUSSY

PLASTICA

Asociaţia plastică „Grupul Nostru" *a deschis la Fundaţia Dalles expoziţia sa anuală, — a cincea dela înfiinţare. E o activitate care merită să fie subliniată cu elogii, ţinând seama că atâtea alte grupări de acest fel se distramă, la noi, parţial sau total, din cauza greutăţilor din afară şi a neînţelegerilor dinăuntru.*

H. Vintilescu — **Autoportret**

Trebue să accentuăm că „Grupul Nostru" a pornit la drum fără vreun program pretenţios afişat, n'a făcut sgomot în jurul expoziţiilor sale, n'a adoptat nici măcar o titulatură impresionantă.

Câţiva artişti din aceeaşi generaţie, de aceiaşi vârstă aproape, toţi având o activitate personală recunoscută, au socotit cu cale să se înfăţişeze laolaltă publicului, în manifestări colective de calitate.

Majoritatea membrilor expun numai la Grup, alegând din strădania unui an lucrările cele mai bune. E un adevărat sacrificiu. Dacă publicului — într'o expoziţie colectivă — i se oferă posibilităţi de comparaţie, criterii de judecată a valorilor, o educaţie sau o completare a gustului său estetic, — artiştii, în schimb, sunt de cele mai multe ori păgubiţi, deoarece vând foarte puţin.

Cumpărătorii în general sunt obicinuiţi cu o anumită filieră *când închee un târg chiar de minimă însemnătate. Obiceiul acesta şi-l păstrează şi'n faţa operei de artă, deşi e o marfă deosebită de celelalte. Amatorii ţin să vorbească personal cu artistul, să-l întrebe unde a studiat şi cu cine, unde a făcut lucrările, câţi membri are în familie, care tablou i se pare mai bun, pentruca la urmă să ajungă la miezul real al discuţiei: preţul, sperând, după atâta interes purtat pictorului, într'o reducere sensibilă.*

In expoziţiile colective, artiştii de cele mai multe ori sunt absenţi şi publicul nu se poate împăca numai cu un simplu catalog indicator de preţuri. Vizitatorii ar trebui totuşi să înţeleagă că Saloanele Oficiale şi expoziţiile colective particulare sunt prilejuri sigure de cumpărare, — operele expuse fiind selecţionate cu grijă, de câteva ori.

G. Nichita — **Autoportret**

In această privinţă „Grupul Nostru" a dat cu fiecare manifestare exemplul operelor puţine, dar de calitate.

Anul acesta, niciun expozant nu prezintă mai mult de zece lucrări. Unii se mărginesc numai la cinci ori şase.

Din munca unui an întreg, din toate încercările, din toată experienţa, din lupta cu materialul care are de îmbrăcat o simţire, un gând, o viziune, artistul înfăţişează publicului abea câteva rezultate adesea numai de câţiva centimetri. E o ţinută critică de merit, care ar trebui înţeleasă în adevărata ei semnificaţie.

Caracteristica expoziţiilor „Grupul Nostru" constă apoi în seriozitatea exprimării plastice, în chibzuiala şi echilibrul cu care e concepută aproape fiecare operă, în armonia dintre ideia iniţială şi realizare.

Niciunul dintre participanţi nu vrea să pară mai mult decât este, nu vrea să epateze, niciunul nu se înşală pe el însuşi. Toţi sunt sinceri şi nu se pierd în jocuri de carnaval. Vorbesc limba artei adevărate, de totdeauna, — fiindcă toţi au de spus ceva.

Evoluţia tuturora e evidentă, — fiecare personalitate accentuându-se pe încetul, aşa cum e firesc, mergând cu conştiinţă deplină pe drumurile trasate de la început, căutând mai ales continuitatea în muncă, întregirea meşteşugului pentru o cât mai definită expresie.

Ii vom înţelege în entuziasmul lor de a nărui împotrivirile vremii şi nu vom precupeţi niciodată recunoaşterea şi încrederea noastră unor artişti ca: Baraschi, Băjenaru, Ştefan şi Mac Constantinescu, Lucian şi Otti Grigorescu, Hrandt Avakian, Cassilda şi Paul Miracovici, Alexandru Moscu, Nichita, Papatriandafil, Phoebus şi Tache Soroceanu

T. Soroceanu — **Portret**

■

La „Universul" au expus în ultimele zile ale anului trecut pictorii Jules Stănescu *şi* Henri Vintilescu.

Cel dintâi, în acuarelă şi ulei, se păstrează în marginile unui meşteşug onest, fără strălucire şi fără deziluzii.

Când motivul încearcă să ne înalţe în lumi comode de poezie, coloritul dibuit şi desenul aproximativ se grăbesc să ne prăbuşească în realitatea platitudinii.

E o artă nu atât de uşoară, pe cât de uşuratică. D. Sănătescu nu face, probabil, pictură, decât când are vreme. Ţi nu pare să aibă prea multă...

Mai artist e d. Vintilescu. D-sa aduce privelişti de apă: Vâlcov Constanţa, Balcic, — a căror calitate dominantă e transparenţa, luminozitatea.

Armoniile cromatice se nasc aci din jocuri de nuanţe, puţine şi apropiate, dar prin aceasta cu atât mai expresive.

Dan Băjenaru — **Compoziţie**

Pe alocuri nu lipseşte nici vigoarea de stil care pregăteşte evoluţia către factura mai grea a portretului şi compoziţiei.

Cu mai mult spirit critic, d. Jules Sănătescu se va fixa în curând.

H. BLAZIAN

Const. Baraschi — **Nud**

in imperiul morţilor

Toussaint.

Ziua morţilor, respectată în Franţa cu acelaş cult uman de către credincioşi şi ateişti, fără nicio deosebire de rasă şi religie. Căci fiecare îşi are morţii săi.... Un soare aurit şi fermecător luminează pământul. Parisul îmbracă o haină de sărbătoare, tristă dar solemnă. Străbat străzile acestui furnicar imens de oameni. Toate sunt pustii. In schimb însă cimitirele se umplu de lume. Bărbaţi şi femei, cu jerbe imense de flori în mână, se duc la mormântul celor dispăruţi din lumea noastră, închinându-se în faţa memoriei lor, cu pietate şi respect. Parisul propriu zis are două cimitire, situate chiar în oraş: primul în Montmartre şi al doilea la Père Lachaise. Celelalte necropole, destul de numeroase se găsesc în localităţile care împrejmuesc Parisul ca o centură.

Mă îndrept spre cimitirul Montmartre. Vreau să mă înclin în faţa marilor morţi, care continuă totuş să trăiască prin operele lor nemuritoare. In acest cimitir, care datează din anul 1724, nu mai sunt locuri libere pentru nouii musafiri din lumea de apoi şi deaceia vizitatorii, mai ales la această oră matinală, nu sunt atât de numeroşi ca în celelalte cimitire.

Pe o aleie retrasă mă opresc în faţa mormântului lui Heinrich Heine, care a trăit ultimii săi ani la Paris, ducând o viaţă mizerabilă de exil. Mormânt simplu de marmoră albă. Pe frontispiciu citesc în germană:

Dem Andenken Heine's
Das freisinnige Wien
(Memoriei lui Heine,
Viena liber cugetătoare).

Câteva jerbe de flori, depuse de admiratorii marelui poet dispărut, câteva cărţi de vizită, dovedesc că amintirea poetului este încă vie în amintea acelora cărora Heine le-a oferit atâtea momente sublime prin versurile sale nemuritoare. Pe lespedea albă, în baso-relief, o carte deschisă, unde e scris: *Buch der Lieder* (Cartea Liederilor), splendidele şi fermecătoarele sale versuri, care mi-au procurat atâta bucurie divină, ori de câte ori le-am citit. Mai jos, cu mare greutate ajung să descifrez duiosul epitaf, scris de poetul însuş şi aproape sters de mâna nemiloasă a timpului:

Werde ich wo in einer Wueste
Eingescharrt von fremder Hand,
Oder ruhe ich an der Kueste
Eines Meeres in dem Sand?

(Voiu fi oare îngropat de o mână străină, undeva, într'un desert, sau voiu odihni, pe coasta unei mări, în nisip?).

Sărmanul poet: Corpul lui ros de mizerie şi de atâta suferinţă sufletească, nu odihneşte nici în mijlocul unui desert, nici pe malul mării, ci în sânul unui oraş imens, în care marele gânditor exilat a trăit ultimii săi ani şi a murit într'un hal de tristeţă nespusă printre străini, fără dragoste, fără căldură, amărât şi turmentat de răutatea oamenilor, atât de vitregă faţă de el!.......

Morminte celebre se perindă în faţa ochilor mei: Offenbach, Berlioz, Stendhal, Halévy, Téophile Gautier, Henry Murger etc. etc.

Tot rătăcind printre sute de monumente mortuare de marmoră rece, mă opresc în faţa mormântului lui Alexandre Dumas Fils. Piatra impozantă, cu un fel de acoperiş de marmoră de Carara. Pe un soclu, în basorelief, doarme în mărime naturală marele scriitor. Poetul are expresia feţii multumită şi pare să se simtă bine în odihna-i veşnică, căci iată ce ne spune autorul nepieritoarei opere: Dama cu Camelii, în epitaful înscris în litere de aur, deasupra corpului său:

„Je me constituai dans ma vie et dans ma mort; qui m'interesse bien plus qe ma vie, car celle-ci ne fait partie que du temps et celle-la de l'eternité".

(M'am constituit în viaţa şi în moartea mea, care mă interesează mai mult decât viaţa, căci aceasta nu face parte decât din timp şi cealaltă din veşnicie).

Are poetul oare dreptate? Poate! Cine ştie? Dacă moartea este mai interesantă numai pentru că e veşnică, atunci răspunsul ar fi poate afirmativ.

Nu departe de Alexandre Dumas Fils, odihneşte aceia care a întruchipat tragica eroină a cele mai puternice opere a scriitorului: *Dama cu camelii.* Cu câtă duioşie nu mă gândesc la viaţa nenorocită a Margueritei Gauthier, care a făcut să curgă atâtea lacrimi. Puţini dintre cititori ştiu poate că eroina lui Dumas a existat in realitate şi că numele ei adevărat era Alphonsine Plessis, Un monument simplu. Nicio floare nu împodobeşte mormântul aceleia, care a avut atâţia curtezani şi care, în scurta-i viaţă iubea cu atâta pasiune cameliile. O inscripţie simplă aminteşte celor iniţiaţi că în acest loc odihneşte celebra eroină:

Ici repose Alphonsine Plessis
Née le 15 Janvier 1824
Décédée le 3 Février 1847
De profundis!

Pe o placă de piatră simplă, spartă în patru bucăţi şi care se află lângă mormânt, descifrez cu greutate următoarea inscripţie:

Ton souvenir a jamais impérissable, restera gravé dans nos coeurs.

. . . .

Ora unu şi jumătate...... Iau un taxi şi mă transport spre partea opusă a oraşului. Mă opresc în faţa cimitirului Père Lachaise, cel mai mare şi mai frumos din Paris. Un ocean de capete, o lume imensă inundă aleile nenumărate, atât de singuratice şi triste în zilele obişnuite.

Soarele continua să trimeată razele sale aurii asupra acestui loc de odihnă veşnică, îmbrăcându-l parcă cu un vestmânt de sărbătoare şi mulţimea de flori bine întreţinute îţi face impresia unei grădini imense. Imperiul morţilor a luat un aspect surâzător pentru a primi pe acei care nu uită pe locuitorii săi veşnici.

Aleia principală. O salcie plângătoare măreaţă, acoperă un monument mortuar. E al poetului Alfred de Musset. Citesc următoarele inscripţii:

Alpha	*Omega*
Paris	Paris
11 Décembre 1810	2 Mai 1857

Autorul lui Lorenzaccio, Le Caprice, Namouna, Rolla, Les Nuits etc., a ţinut să doarmă somnul de veci sub o salcie. Dovadă epitaful următor:

Mes chers amis quand je mourrai
Plantez un saule au cimetière
J'aime son feuillage eploré
La paleur m'en est douce et chère
Et son ombre sera légère
A la terre ou je dormirai

(Scumpii mei amici, când voiu muri,
Plantaţi o salcie la cimitir,
Imi place frunzişul său dezolat
Paloarea sa mi-e dulce şi scumpă
Şi umbra sa va fi uşoară
Pământului unde voi dormi).

Cu câtă emoţie profundă n'am citit inscripţia de pe mormântul surorii poetului, care odihneşte lângă el:

Charlotte Amélie Hermine Lardin de Musset, soeur d'Alfred de Musset, 1819—1905.

Celle qui fut toujours la gardienne fidéle de ta gloire, o poète, et qui pieusement vecut de souvenirs en ton rayonnement,dois dormir près de toi dans la paix eternelle.

.....Dar iată puţin mai departe un mormânt proaspăt, aproape pierdut printre flori, care ne interesează în special pe noi românii. E acela al unui om căzut pe altarul păcii, alături de Alexandu I, regele soldat, la Marsilia, în ziua fatală de 9 Octombrie 1934. E mormântul lui Louis Barthou de la Academia franceză. (1862—1934). O placă de bronz cu următoarea inscripţie atrage în mod particular atenţia mea:

Pieux et reconnaissant homage à Louis Barthou citoyen d'honneur roumain

Les cheminots roumains
9 Avril 1935
(Pios şi recunoscător omagiu

Continuare în pag. IV-a

Continuare din pag. III-a

lui Louis Barthou, cetăţean de onoare român

Ceferiştii români
9 Aprilie 1935)

Inaintez cu mare dificultate printre potecile inguste, pline de lume şi mă opresc cu sfinţenie în faţa locuinţei de veci a aceleia care a fost cea mai mare artistă a lumii din secolul al 19-lea şi al 20-lea:

Sarah Bernhardt
1844—1923

Nicio altă inscripţie nu împodobeşte mormântul celebrei artiste, care la 70 de ani, făcea să plângă o lume întreagă în rolul Damei cu Camelii sau în acela al Aiglonului (le Roi de Rome, Duc de Reichstadt) de Edmond Rostand.

Pe cât de măreaţă a fost viaţa ei, pe atât de impresionant îi e mormântul în nespusa lui simplicitate. O cruce în basorelief acopere un sarcofag de porfir. Abea câteva flori vestejite, galbene şi mauve, acoperă simplul monument. Ingrată omenire: Ce repede ai uitat pe aceia care ţi-a dat atâtea emoţii divine, care ţi-a stors atâtea lacrimi în genialele ei creaţiuni, unice în istoria teatrului: Căci secolul nostru de electricitate, de distrugere şi viteză, de bluff şi superficialitate, n'a reuşit încă să dea lumii o a doua Sarah Bernhardt.

Dar iată că puţin mai departe ochii mi se opresc asupra unui monument de granit, în acelaş timp maiestos şi sobru, original şi captivant. E locul de odihnă a lui Oscar Wilde. Ce pioasă surpriză! O emoţie profundă pune stăpânire pe mine. Câtă bucurie dumnezeiască nu mi-a procurat citirea portretului lui Dorian Gray, unde paradoxele abundă în toată splendoarea lor! Da, e mormântul lui Oscar Wilde, celebrul poet, romancier, dramaturg şi estetician de geniu, mort la Paris în 1900. Faţada laterală a grandiosului monument, aceia care dă spre aleia principală, e susţinută de o figură mitologică, ale cărei aripi îţi fac impresia că sunt gata să sboare, transportând spre sfere îndepărtate întregul mormânt. E desigur simbolul geniului marelui dispărut. Inscripţia monumentului e simplă, mai mult de ordin biografic şi nu are nimic extraordinar:

Oscar Wilde author of Salome and other Beautiful works was born at 21 Wesland Row, Dublin, Octomber 16 1854. He was educated at Portow Royal School, and Trinity college Dublin, who he obtained a scholarship and won the Berkeley gold medal for Greek in 1874. He died fortified by the sacrament of the church in November 30 th. 1900 at the hotel d'Alsace, 13 Rue des Beaux Arts, Paris. This tomb, the work of Jacob Epistein, was given by a Lady as a memorial of her admiration of the poet.

(Oscar Wilde, autorul Salomeii şi al altor opere frumoase, s'a născut la Dublin, 21, Westland Row, la 16 Octombrie 1854. A fost educat la şcoala Portow Royal şi la liceul Trinity, din Dublin, unde obţinu o bursă şi câştigă în 1874 medalia de aur Berkeley pentru limba greacă. A murit întărit de împărtăşania bisericii la 30 Noembrie 1900, la hotel d'Alsace, 13, Rue des Beaux Arts, Paris. Acest sepulcru, opera lui Jacob Epstein, a fost donat de către o Lady, în amintirea admiraţiei ei pentru poet).

Celebrul autor al nemuritoarei opere *„The Picture of Dorian Gray"* (Portretul lui Dorian Gray), în care geniul lui străluceşte printr'un număr fără seamăn de paradoxe, unul mai fin de cât celalt, în urma unui proces nenorocit, care i-a atras doi ani de închisoare, a trăit ultimii săi ani o existenţă mizerabilă la Paris, unde îşi dădu ultima suflare.

..... La capătul opus al frumoasei necropole, în jurul unui mormânt proaspăt săpat, o mulţime tăcută se înclina cu respect şi pietate, aducând omagiul ei memoriei lui Henry Barbusse, marele gânditor comunist, fostul şef al grupului Clarté şi autorul celebrei opere, asupra războiului mondial „Le Feu". Puţin mai departe un zid imens, e plin de coroane roşii. E istoricul zid al federaţilor (le mur des fédérés), unde au fost împuşcaţi de către partidul versaillez, în anul 1871, mii de comunarzi. (A nu confunda cu comuniştii). O placă simplă de bronz aminteşte acest trist eveniment:

Aux morts de la commune
21—28 Mai 1871

Tot rătăcind printre morminte, mă simt obosit. Revăd în treacăt mormintele multor celebrităţi: Adelina Pati, Chopin, Bizet, Molière, La Fontaine, Alphonse Daudet, Victor Hugo, Maréchal Ney, etc. etc. Cadrul restrâns al acestui articol, nu-mi permite, din păcate, să inzist asupra partidularităţilor fiecărui sepulcru..... Crepusculul începe să învăluie cu un giulgiu fin acest vast imperiu al morţilor celebri... Se lasă noaptea şi misterul ei va continua să planeze asupra acestor locaşuri de veci, care ne dau atât de mult de gândit. Viaţa şi moartea: Două elemente care se succed, şi totuşi ce barieră mistică şi întunecoasă între ele!

Când priveşti moartea în toată profunzimea ei, o, sărmane muritor, numai atunci îţi dai seama că totul în viaţă nu e decât făţărnicie, că totul e trecător, numai un singur lucru e stabil, etern: „moartea"!

Cel puţin dacă în scurta viaţă pe care o are omul, ar fi mai bun!

Dar, *homo homini lupus*, şi numai moartea şi nimic altceva, îl cuminţeşte.

LEONARDO BLUM
Paris

— Apropos, dragul meu, ce se mai aude cu Voronoff?

Primii Paşi

Farul

Sus, pe malul mării, străjuia departe
Orizonturi clare, ape cristaline,
Şi zâmbea la soare alintat de valuri
Farul de pe coastă cu sclipiri senine.

Arăta departe pe argintul apei
Drumul larg şi neted al atâtor nave,
Strălucea în noapte farul de pe coaste
Indreptând spre ţintă suflete firave.

Ani à stat dearândul sărutând pe creste
Valurile apei ce veneau hai-hui,
Şi gemeau în salturi lunecând spumoase
Ca să-şi plece fruntea la piciorul lui.

Azi, din farul care strălucea odată,
Au rămas ruine sub un trist zăbranic,
Barca nu mai taie cu putere unda,
Căci din far, odată, s'a 'necat un paznic.

Dar în noaptea tristă, sub argint de lună.
Când mugeşte marea în noian de ceaţă,
Vine o fantomă pe aripi de spumă
Şi aprinde farul până dimineaţă.

VICTOR CHIRULESCU

Frivolele

— Eşti gata, „Mamzell"?

— Acum.

— Ascultă, Nina: ştii că eşti enervantă? Cât o să te mai aştept? Mi-ai spus că într'un sfert de oră eşti gata şi a trecut o oră decând ne-am despărţit şi văd că tot nu eşti îmbrăcată.

Cât o să te mai oglindeşti?

— Ei, taci, dragă, nu-ţi mai face nervi că ai să-ţi pierzi dispoziţia şi n'o să te mai placă Mirciulică. Cum găseşti furoul meu de „soie lavable"? Nu-i aşa că-i minunat un dessous roz?

Ştii că de o jumătate de oră fac gimnastică suedeză; trebuie neapărat să mai slăbesc puţin, că pe urmă o întrec pe Mae West!

Cum îţi place coafura mea? Nu-i frumoasă? Vezi draga mea, mi-am greşit cariera; trebuia să mă fac coafeză că uite ce splendid mi-am aranjat colţurile. Nu degeaba sunt eu fată „chic", maimuţică bosumflată!

Mă gândesc, ce ne-am face noi femeile fără oglindă? Dar ce crezi că n'am găsi noi altceva în care să ne oglindim? Eu una, aşi aduce butoiul de apă în casă şi tot n'aşi rămâne păgubită!

Dar ce ai tăcut aşa?

Nina îşi întoarce obrazul ei proaspăt şi catifelat ca piersica pârguită în care ardeau doi ochi negri de drac, veşnic aprinşi.

Avea un năsuc puţin cam prea în vânt, dar gura era o minune de formă. Roşie ca o rodie cu buze cărnoase şi apetisante.

— Hei, ce-i cu tine, ai adormit?

O, micuţa mea, dar ce ţi s'a mai întâmplat? Dece plângi?

Monica îşi ţinea capul între mâni şi plângea. Reverele tailleurului marou, erau complect pătate de lacrimi.

— Of Doamne, dar ce ai mai păţit? Tot Mircea? Am să-l strâng de gât pe măgarul ăla! Merită ca să plângi pentru el? Hai, şterge-ţi ochişorii tăi frumoşi şi lasă-l încolo pe Mircea! Nu degeaba nu-l puteam eu suferi!

Pune-i cruce, dragă, cum i-am pus şi eu lui Liviu. Nu vezi că nu faci nimic? Să n'aibă el obrazul să caute să te întâlnească după ce te-a sărutat! Dar ce aşteaptă dumnealui? Să-l tragi de mânecă şi să-i spui:

„Dragule, te iubesc; trebuie să te mai văd. Când?"

Asta-i nemaipomenit! Sunt sigură că tot aşa v'aţi despărţit: La revedere, cu miere în priviri şi atât!

Eu nu înţeleg cum de te-ai prostit tu în halul ăsta? Fată frumoasă, deşteaptă, curtată şi să preferi pe un mojic ca Mircea!

Ce-ai văzut la el? Nu vezi cum te ocoleşte? Dacă te-ar iubi el cu adevărat, n'ar căuta să fie mereu aproape de tine, n'ar veni în casă să-ţi cunoască familia? A dat vreodată dovadă că ţine la tine? Sărutările lui nu contează. Eşti fată frumoasă şi sigur că l-ai tentat! Care bărbat s'ar da în lături ca să sărute şi să îmbrăţişeze fără nici un pericol de răspundere, o fată râvnită de toţi bărbaţii?

A căutat el vreodată să vadă că zâmbetul tău este un paravan, că îndărătul lui sunt atâtea dureri în care trăeşti atunci când eşti singură?

A fost atent cu tine, ţi-a ghicit în priviri vre-o dorinţă?

Niciodată; de asta sunt convinsă.

Şi de-ar şti bărbaţii cât ar câştiga dacă ar fi mai atenţi, mai manieraţi cu femeile! Cum nu bănuesc ei că fleacurile câştigă inima femeii, o floare venită la timp, un gest cavaleresc, o cât de mică preocupare de ea, care să descopere gust, suflet, dragoste!

Uite, Monica, eu n'aşi putea primi vre-un cadou dela un bărbat; dar un fleac, o floare, un bibelou cât de eftin, mi-ar fi mai drag decât cea mai costisitoare bijuterie. Şi am să-ţi dau un exemplu ca să vezi că e adevărat ce-ţi spun.

Acum o săptămână Lizica a primit dela logodnicul ei două opinci micuţe de tot, cred că foarte ieftine. Toată ziua se uită la ele şi n'a rămas prietenă căreia să nu-i le arate. Ei bine, dece nu a făcut atâta caz şi de mărţişorul pe care i-l dăduse de ziua ei? Nu era doar tot dela logodnic? Şi să vezi nostimadă: Ieri mă întâlneşte pe stradă şi în loc de bună ziua mă ia dela distanţă:

— Nina, desvoltă-mi tu tema cu titlul ăsta:

„Opincuţele şi metamorfoza iubirii".

La toate prietenele mele am dat-o şi toate zic că sunt nebună, că n'are nici un sens titlul, că e zahăr cu piper!

Toată după amiaza am râs, gândindu-mă la ea!

Ei, Monicuţo, ţi-a trecut? Uite că ţi s'a şters şi pudra depe obraz; acum să mai stăm puţin ca să-ţi treacă roşeaţa dela ochi.

Nina îi desmierdă părul mătăsos de un şaten deschis. O privi lung şi surâse.

Fata asta care plângea aici chinuită de iubire şi îndoială, acum două luni era cea mai nebunatecă dintre prietene. Flirta cu cinci băeţi deodată şi râdea de toţi. Nu le lua niciunuia dintre ei vre-o declaraţie în serios.

N'ar fi crezut niciodată că aceşti ochi sclipind de neastâmpăr şi veselie, ar putea vărsa lacrimi pentru un bărbat.

Tocmai Monica — care-i făcuse atâta morală atunci când ea iubea pe Liviu!

Dumnezeule, cum se întoarce roata, gândi Nina cutremurându-se.

Işi aminti de Liviu. Cât l-a iubit! Cum nu mai exista nimeni pentru ea, în afară de el! Nopţile minunate de vară cu cerul presărat cu milioane de stele, nopţile acelea care emanau dragoste, te asfixiau de dragoste!

Va mai avea ea clipe frumoase în viaţă? Va mai fi vreodată fericită cu adevărat?

In seara aceia când au dansat la o chermesă numai ei doi tot timpul!

— Să-ţi simţi inima ta bătând în acelaş ritm cu a lui, să citeşti în priviri tot ce-ai dorit să ştii şi ce n'ai putut să afli!

Cum era ea veşnic cu el! Căci el era pretutindeni: în verdele bizar al mării care-i atrăgea privirea dornică să cunoască adâncuri de alte lumi, în foşnetul frunzelor bătute de vânt, în scuturarea de petale a florilor! El era în norul ce fugărea pe-un colţişor de cer, în văpaia care-i ardea în priviri şi 'n aerul care-l respira.

Prin el văzuse dintr'odată toate frumuseţile care o înconjurau, lucruri pe care atunci nu le bănuise, nu le reţinuse.

Şi apoi plecarea lui bruscă, ca trăznetul căzut din cerul odihnind în seninătate, ura, iubirea, disperarea atunci când a auzit că el e logodit şi că se însoară.

Dacă n'a iubit-o, dece i-a mai scris după plecarea lui? Dece i-a dat speranţă, dece a deschis o rană care începuse să se cicatrizeze?

Un an întreg a sperat că el o să se întoarcă, că nu putea ca ea să ie un flirt trecător; dar s'a amăgit zadarnic; şi atunci, a luptat ca să uite, dar în suflet i s'a format un gol, o plictiseală de tot şi toate. A citit mult, a făcut sport, dar degeaba. Şi-a dat seama că ştiinţa, munca, lectura, sportul, nu-s deajuns ca să te poată face fericită. S'a convins că ea e o biată fărâmă ce nu se poate depărta de aluatul din care a fost plămădită: Dragostea.

Căci femeia trăeşte, respiră numai dragoste. Tot ceiace gândeşte şi creiază, trece prin filiera sentimentelor ei. Sufletul este antena tuturor percepţiunilor din exterior sau interior, iar iubirea e cămăruţa de control a tot ce vine sau ce porneşte dela ea. Pentru femee, ea este esenţa tuturor lucrurilor, este seva bucuriilor sau amărăciunilor. Iubirea este scopul către care tinde şi luptă ea să ajungă.

Este scop, nu mijloc de amăgire cum au transformat-o bărbaţii, care atunci când vor să uite toată gama de josnicie pe care le-o oferă Societatea, pornesc către limanul lor de fericire provizorie: iubirea aşa cum o înţeleg ei: distracţii, senzaţii, fără suflet.

Femeia vrea dragoste adevărată, nu maimuţăreală de sentimente, vrea suflet fiindcă ea dă suflet. Atunci când într'adevăr iubeşte — nu flirtează — atunci e în stare să înfrunte o lume întreagă, e capabilă de cele mai mari sacrificii.

Care bărbat şi-ar părăsi o situaţie excelentă pentru o femee? Nu s'a dovedit că bărbatul — fără excepţie — se gândeşte întâiu la afaceri, la nevoile lui personale, şi apoi la femee?

Nu din această pricină a reuşit să-şi asigure o poziţie socială superioară femeii?

— Monica, şopti Nina pe gânduri — îţi dai tu seama cum sântem noi femeile? Uneori mă gândesc la structura din care am fost plămădite şi văd ce mare deosebire e între noi şi bărbaţi.

E o deosebire profundă — poate că asta e cauza pentru care ne căutăm aâta unul pe altul, asta e forţa oarbă care ne împinge unul către celălalt.

Vezi tu, sânt unele lucruri mici şi duioase care scapă chiar celor mai sensibili bărbaţi, lucruri pe care noi le vedem chiar acolo unde nu se văd.

Noi dorim poezie pretutindeni: găsim muzică chiar în foşnetul frunzelor şi ritm în bătaia de aripi a păsărilor.

Iubim florile şi ne înduioşăm de lujerul delicat al lor aşa cum ne-am înduioşa de un copil firav.

In gestul de mângâiere e pornirea de înţelegere şi ocrotire a mamei, e veşnica dorinţă de a alinta şi a fi alintată...

Ei, Monica, dar văd că abordăm chestiuni ce n'ar trebui discutate de noi, fetele de azi, frivolele manicurate şi cu fluturi în cap.

Noi nu avem suflet, nu spun toţi aşa? Ne gândim numai la plăceri, lux şi flirturi

Ghergheful de eri s'a transformat în limuzină şi cadrilul în carioca.

Care este cauba acestui nesfârşit „delirium tremens"?

Să ne obosim noi să găsim?

Mon Dieu, dar viaţa e scurtă, trebue s'o trăim; războiul bate la uşă

Ai suflet, Monica? Striveşte-l! Vei plânge puţin şi-ţi va trece. Mai târziu vei uita că ai putut să plângi vreodată numai pentru atâta lucru!

Să minţim şi să ne amăgim şi noi. Dacă n'am fost frivole, să fim!

Aşa; vezi că sânt gata acum? Hai să plecăm odată, că-i destul de târziu!

Dar ce faci? De ce te-ai fript la gură cu drotul, Monica?

— Păi bine, Nina, cum vrei să-l fac gelos pe Mircea — ca să creadă că m'a muşcat un băiat?

TANTZY EREMIA

Sbucium

Era târziu şi în căsuţa cu flori pe scări, ardea încă o lumină. Intr'o cameră tapetată în culoarea cerului în preajma furtunei, ardea o lampă, luminând un divan lat pe care sta, în capul oaselor, o fată de vreo 18-20 de ani.

Lucra făcând să sboare lâna din mâna ei ca dintr'o harnică suveică.

Din când în când, lua dintr'o cutie ce sta pe o masă alăturată o bomboană şi o ronţăia cu ochii pierduţi, cu gândul dus aiurea.

Deşi număra cu glas tare ochiurile ce sburau de pe acele de tricotat, totuşi, pe faţa ei se vedea că gânduri dureroase o frământau.

Când o pendulă a bătut patru ceasuri, a tresărit, a privit o clipă în gol, faţa i s'a luminat subit de o hotărîre, a stins lumina şi aruncându-şi o ultimă privire spre grădiniţa unde plopii se tânguiau, s'a culcat.

Somnul se prindea greu de ochii ei vioi şi totuşi plini de o dureroasă melancolie.

●

Un cocoş cântă undeva, altul şi iar altul, din ce în ce mai aproape.

Zorile se arată şi majestosul soare îşi revarsă binefăcătoarea-i ploaie de raze şi asupra căsuţei unde gândurile alungaseră somnul până târziu în noapte.

Prima rază de soare ce poleia albastrul plapumei de mătase în culoarea mării liniştite, cu imaginea unor valuri şi a unei ancore a speranţei, a trezit din somn şi pe tânăra fată.

A sărit din pat speriată şi în faţa unei oglinzi mari a svârlit departe capotul roşu de mătase, arătând un corp de copilandru, cu forme neprecise, bronzat de soare, sub a cărui piele ghiceai vibrarea unor nervi în continuă agitaţie.

Se privea în oglindă vorbindu-şi şie-şi:

„Tu nu vei fi iubită nici când, căci ai ucis în tine ori ce urmă de feminitate, înlocuind graţia specific feminină cu brutalitatea specifică bărbaţilor". Aşa mi-a spus El! Oh! De ar şti cât de mult doresc şi eu dragostea deplină, care să mă poată face să renunţ la lupta continuă pentru a-mi câştiga o existenţă liberă şi independentă, un loc la masa vieţii. De ar înţelege El că numai lupta continuă cu bărbaţii ca să-i oblig să mă respecte şi să mă păstrez curată pentru cel ce va fi capabil să trezească din hibernarea ei, amorţita-mi feminitate, m'au abrutizat, m'au masculinizat.

Dar la ce bun! El se va însura curând şi va uita de mine! Voiu încerca şi eu flirturi fugare până ce voiu întâlni dragostea de care sunt atât de însetată, numai de n'ar fi prea târziu.

Cu un gest leneş îşi îmbracă capotul şi căutând pe o masă, scrie câteva rânduri pe o hârtie, le pune într'un plic şi se îmbracă în grabă.

Cu părul strâns pe tâmple cu trupul mulat într'o rochie de stofă albastră pare o tânără luptătoare gata să se suie pe baricade spre a apăra cine ştie ce cauză.

A sunat o servitoare somnoroasă căreia îi comunică că, deşi un ceas arată numai şase ore, va pleca la gară să îndeplinească un comision.

Nu trecu nici jumătate ceas şi apriga fată se întoarce însoţită de un tânăr brun, cu o privire ce-ţi inspiră încredere şi simpatie tot odată, cu trăsături energice şi virile. Comandă servitoarei două cafele şi stau de vorbă cu doi buni prieteni.

Ajută însoţitorului ei să-şi scoată pardesiul şi să se spele, beau cafelele, vorbesc şi glumesc.

Pare alta acum, cine ar crede că este tot Ea cea care târziu în noapte părea frământată de dureri ascunse şi în zori regreta de a nu fi iubită?

Conversaţia continuă pe acelaş ton prietenesc:

— Cum se face că mă simt aci, unde intru pentru prima oară, ca la mine?

— Poate fiindcă te adaptezi uşor mediului şi casa mea este atât de primitoare pentru cei ce îi fac cinstea de a-i trece pragul!

Un dublu hohot de râs completează fraza.

Timpul sboară şi ei vorbesc mereu, părând că fiecare cuvânt îi apropie şi mai mult sufleteşte.

— Iohny, e târziu, ai să pierzi autobuzul.

— Plec îndată. Pot să vin să te văd după amiază?

— Te aştept cu plăcere, dela 4 în sus nu mă mişc de acasă, fiindcă am de lucru.

El o cuprinde în braţe, vrând să-i fure un sărut. Ea se fereşte şi-l priveşte cu o mustrare mută în ochii trişti.

— Iartă-mă, dar nu voiam să crezi că sunt timid şi de aceia nu ţi-am cerut voe.

De ar şti el cât de mult avea Ea nevoe în acea clipă de sărutul lui! Il conduce apoi până la portiţa grădinii, amintindu-i că i-a promis să vină în după amiaza acelei zile.

A rămas în prag, cu gândul dus departe, privind în urma celui ce plecase.

Se va mai întoarce oare? Mai pot avea speranţa că nu sunt refractară acelei dulci otrăvi a dragostei? se întreba, melancolic, fata.

●

Au trecut ani la mijloc. Am întâlnit-o într'un salon, frumoasă, cu un zâmbet convenţional pe buze, la braţul unui om înalt, tânăr, ce mi-a fost recomandat ca soţul ei.

In ochii ei, în clipele când se crede neobservată, luceşte vechea melancolie.

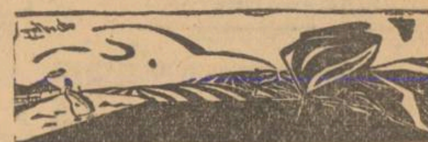
Este d-na X., acum.

Bărbatul o iubeşte, dar ea trăeşte mereu cu gândul la celălalt, plecat departe, şi care probabil uitase demult pe copila în trupul căreia ştiuse să aprindă dragostea deplină, poate singura fiinţă ce-l iubea încă.

CONSTANTA ***

A MURIT LULLI...

„Așa e — îmi dădu dreptate prietenul meu — tu n'ai avut de unde s'o cunoști pe Lulli. Mi-a dăruit-o cineva acum doi ani, nu mult după plecarea ta, în urma căreia — după cum știi — nu ne-am mai văzut până astăzi. Dacă în toamna asta ai fi venit cu o lună mai de vreme, ai fi apucat să o vezi. Și poate că nici nu s'ar fi întâmplat grozăvia ceia...

Vocea prietenului meu se frânse într'un șuerat brusc — scrâșnit de mătase sfâșiată. Merserăm un răstimp așa, în tăcere, pe cărarea învăluită în răsuflarea străvezie a negurilor toamnei și ale asfințitului. La un pas de noi, dealungul grindului pe a cărui coamă înaintam, laguna trimitea valuri leneșe, somnoroase, ce mângâiau panglica argintie a plajei cu freamăt de aripă destinsă. Departe, către Răsărit, dincolo de dunga vânătă a orizontului, se ghicea sbuciumul necurmat al mării. Nu se vedea nimic. Dar se auzea un fel de sforăit uriaș și continuu — huruit neostenit al unui tren nevăzut ce gonea în plină viteză.

„Cunoști viața pe care o duc aici, în pustietatea asta, — grăi prietenul meu într'un târziu, reluând șirul vorbei. O viață de liniște și de singurătate, pe care mi-am croit-o, mi-am durat-o, singur, piatră cu piatră, cu răbdare și cu dragoste. Casa cu toate acareturile din jur, pescăria cu cherhanaua, gardurile și gârlele ei, livada de caiși plantată în nisip de care te minunai adineaori, toate acestea nu existau acum zece ani decât în închipuirea mea. Le-am ridicat din nimic, le-am smuls cu sila pustietății acesteia care-și apără ca o fiară ființa-i străveche, ce n'a mai fost tulburată nicicând, de la începutul lumii. Ințelegi deci de ce mă simt până într'atât legat de ea și de ce n'aș părăsi-o pentru tot aurul pământului.

„Era acum doi ani, tocmai în Noembrie, un Noembrie care aici e așa cum am încercat să ți-l descriu, când mi-au adus'o pe Lulli. Inchipuește-ți un ghem cât un pumn, îmbrăcat în lână mărunțică și cenușie, un ghem în care singura urmă de viață erau ochii, doi ochi sperioși, bruni ca două mărgele de ambru. Scheuna într'una — de frig, de spaimă — și se ferea în lături de cum mă apropiam de dânsa. O oarecare prietenie a arătat numai față de strachina cu lapte pe care i-am pus'o sub nasul cât un bob de linte. A luat'o în stăpânire cu grabă, intrând în ea cu picioarele dinainte. A scos apoi un vârf de limbuță trandafirie și a început a linchi harnic cu lipăituri scurte, mârâind cu ciudă împotriva unei pisici albe care, interesată, îi dădea târcoale. Când strachina a fost golită, Lulli a lins'o bine, întâiu pe dinăuntru, apoi pe dinafară. După aceea s'a culcat lângă dânsa, și acolo a dormit până dimineața.

„Zilele următoare fură întrebuințate pentru a da cățelușei cenușii, care-mi devenea tot mai dragă, cele dintâi rudimente de educație. Intreprinsei în primul rând să o fac să priceapă că dintre cele câteva persoane ale casei eu îi eram stăpânul. Lucrul merse destul de ușor. Pentru aceasta fu de ajuns ca o bucată de vreme să-i dau numai eu de mâncare. In câteva zile Lulli pricepu așa de bine că eu eram hărăzitorul tuturor bunătăților, încât din clipa aceea începu să se țină de mine ca scaiul. Ba încă, spre a fi mai sigură că nu mă pierde, își făcu obiceiul să se agațe cu dințișorii ei de pește de manșeta pantalonului meu, spre a mă sili să mă opresc sau măcar să-mi micșorez pasul. Ca s'o desbăr de năravul acesta cu totul nelalocul lui, a trebuit în urmă să mă hotărăsc să port o bucată de timp cisme.

„După o lună, Lulli intră în faza ingrată a creșterii. Din senin, pântecul, până atunci totdeauna rotund și plin ca un sac, începu să i se subțieze. Liniile, până atunci invizibile, ale spinării, ale coapselor, ale gâtului, începură în sfârșit să se contureze, să se adâncească. In schimb, botul și picioarele prinseră să i se îngrașe și să i se lungească în ritm tot mai precipitat și atât fără de noimă încât în două săptămâni biata Lulli ajunsese o adevărată arătare. Ai fi zis un desen stângaciu executat de un copil ce n'a ajuns încă să-și dea seama de valoarea proporțiilor.

„Odată cu trupul, îmbrăcămintea cățelușei începu să se schimbe și ea. Cenușiul uniform de până atunci începu să se diferențieze, să ia valori deosebite. In jurul gâtului i se ivi un guleraș alb, ușor ca o spumă. Pe partea de dindărăt a trupului blana îi deveni roșcată pe când, de la genunchi în jos, picioarele căpătară culoarea nisipului. In totul, Lulli aducea acum a iepure, mai ales că prin nu știu ce capriciu al hazardului se născuse fără coadă.

„In același timp cu aceste schimbări începu să se înfiripeze în ea instinctul jocului. După cum îți închipui, primele ei victime fură obiectele care zăceau la îndemână-i, pe podelele încăperilor casei. Dintre acestea Lulli prefera mai cu seamă încălțămintele stăpânului. La început, pentrucă erau prea grele pentru dânsa, se mulțumea să le târâie de la un capăt la altul al odăii, sau să le roadă cu răbdare timp de ceasuri întregi până ce, obosită, adormea alături de ele. Mai târziu, când ajunse destul de mare pentru a putea duce un astfel de obiect în gură, Lulli schimbă natura jocului. Iși însușea gheata cât mai pe furiș cu putință, apoi se așeza într'un ungher ferit, în preajma ușii casei și începea să aștepte, cu răbdare. Când aceasta se deschidea, Lulli țâșnea afară ca scăpată din praștie și-și svârlea victima în zăpadă, de preferință acolo unde troianul era mai înalt. Se întorcea apoi spre casă în copce scurte, satisfăcută și fudulă, cu ochii sticlind de o lumină ciudată, o expresie aproape omenească, ceva care aducea a zâmbet, a undă de râs.

„Curând însă Lulli sfârși prin a găsi jocurile acestea plicticoase și începu să caute altele, mai complicate, mai atrăgătoare. Dorința ei cea mai arzătoare era de a ieși în curtea conacului spre a se juca cu ceilalți câni ai casei, pe care avusese de câteva ori prilejul să-i zărească. Cum iarna era în anul acela prea aspră, hotărisem însă că noul pensionar nu avea să-și facă ieșirea în lume decât în primăvară. Lulli trebui deci să se resemneze deocamdată la a-și alege tovarășii de joc numai dintre locatarii casei. Dintre aceștia, singurii cari puteau râvni la un astfel de titlu erau cele trei pisici gemene ale conacului, la care venea să se adauge stăpânul domeniului. Lulli fu însă silită să constate în curând că acesta din urmă nu era un tovarăș ideal. El nu avea chef de hârjoană decât rareori, și numai în anumite clipe ale zilei când, de obiceiu, ea, Lulli, cădea frântă de oboseală. Afară de aceasta el nu se pricepea să latre, să muște, să se tăvălească pe podele sau măcar să străbată în goană toate încăperile casei, cum se cere unui adevărat tovarăș de joacă. Nu e deci de mirare că Lulli își îndreptă în curând preferințele către pisicile conacului. Cu acestea își putea îngădui o familiaritate și libertăți pe care nu și le putea permite cu mine.

„In acelaș timp, cum era cam de aceeași talie cu ele, pisicile nu o socoteau primejdioasă și se purtau cu ea fără umbră de sfială. Ba chiar până într'atât, încât atunci când joaca se schimba în bătălie curată — lucru care se întâmpla adesea — Lulli se alegea cu botul și urechile însângerate. In astfel de tragice împrejurări, cățelușa cenușie dovedea un curaj într'adevăr uimitor pentru vârsta și experiența ei, amândouă destul de crude.

„In loc să scheaune jalnic și să se vaete într'una fără de

rușine, cum fac de obiceiu cățelandrii nevârsnici când suferă vreo neplăcere, Lulli prindea să dea glas de mânie către dușman, lătrându-i amenințări furioase. Dacă fusese rău răzbită, consimțea să bată în retragere, dar părăsea câmpul de luptă pas cu pas, încordată ca un arc și gata să treacă la ofensivă. De multe ori însă, ea răzbuna pe loc ofensa ce-i fusese adusă. Cu un lătrat agresiv ca o plesnitură de biciu, Lulli se repezea scurt asupra mâței obraznice și o cuprindea strâns cu gura de după ceafă. Incepea apoi să o scuture cu străşnicie în dreapta și în stânga, cum scuturi un pom, toamna, când îi culegi fructele. Dintr'o astfel de corecție victima scăpa deobiceiu pe jumătate amețită și cu orice veleitate de ripostă zdrobită. Cu fanionul cozii scoborît a înfrângere, și sburlită ca o cloșcă la care s'a repezit uliul, ea grăbea pe cât îi îngăduiau puterile către un adăpost sigur, de sub aripa căruia, timp de câteva ceasuri, n'ar fi fost în stare s'o scoată nici chiar ispita strachinii cu lapte.

„Cu toate că incidentele de soiul acesta erau destul de dese, sau poate tocmai din această cauză, în loc să se distrame, tovărășia celor patru pensionari minori ai casei deveni tot mai trainică. Totuși, ca orice legătură între ființele lumii acesteia, ea nu era sortită veșniciei. O desfăcu pe neașteptate, într'o zi cu soare nou, primăvara.

●

„N'aș putea spune — și cred că n'ai s'o pretinzi nici tu — că ai cunoaște bine meleagurile acestea. Știi totuși ce înseamnă primăvară în baltă. In Martie, când în văgăunilor munților încep să se frământe și să se înspumege puhoaiele desghețului, balta doarme încă somn lin în raclă străvezie de sticlă. In Aprilie, la cincizeci de kilometri de aici, în lunca fluviului, îmbobocește liliacul în timp ce caișii din grădina mea flutură în vânt tot crăcile moarte ale iernei și-mi bat în geam cu degete de ghiață. Și nu puține sunt zilele acestei luni în care, coborând dintr'un cer schimbat în nemărginiri de plumb, se abat din nou asupra acestui colț stingher de pământ furtunile Septentrionului. In schimb, din clipa în care puterile răului și ale întunecimilor rămân definitiv biruite, viața începe să pulseze aici mai vijelios, mai neînfrânat, mai pătimaș decât peste tot aiurea. E ca o forță uriașă care te pătrunde, te însuflețește, și care te silește să mergi orbește în pas cu dânsa. Să încerci a nu-i asculta chemarea, să încerci a te descătușa din îmbrățișarea ei sau a te răscula împotrivă-i, nu-ți este cu putință.

„Iți închipui deci ce a însemnat pentru Lulli intrarea într'o lume care tocmai se deștepta la viață și din care ea nu cunoscuse până atunci nimic. Primele zile, până să se deprindă cu verdeața, cu vântul și cu tot cerul de deasupra, pășea cu băgare de seamă și cu sfială, ca un călător care intră pentru întâia oară în lăcașul unui zeu necunoscut. Instinctul îi poruncea cu putere să se ferească de toate aceste lucruri stranii, noui pentru ea, în dosul liniștei cărora se putea ascunde cine știe ce tăinuită primejdie. Curiozitatea se arătă însă mai puternică decât teama și rămase în cele din urmă învingătoare. Dealtfel, intrarea în lume a cățelușei cenușii nu înfățișa pentru dânsa decât o singură primejdie serioasă: aceea a raporturilor cu ceilalți câni ai conacului. Lulli arătă însă în această privință atât tact și atâta diplomație încât supravegherea, intervenția sau sfaturile mele fură cu totul inutile. Din primele zile ea știu să împartă pe membrii haitei după grad, vârstă, atribuții și temperament, în categorii deosebite, și se pricepu să aibă față de fiecare atitudinea cea mai potrivită. Această politică iscusită o scuti pe Lulli de numeroase neplăceri și îi câștigă destule prietenii printre lătrătorii conacului.

„Atari fapte dovedeau că inteligența protejatei mele se desvoltase într'un ritm neașteptat de repede, atingând maturitatea la o vârstă când mințile celorlalți semeni ai ei pluteau încă în intunericul neștiinței. Lulli avea pe atunci tocmai un an și ajunsese la înfățișarea pe care și-a păstrat-o, neschimbată, până la moarte. Statura întrecea cu puțin înălțimea unui iepure în putere. Trupul elegant, prelung, subțire în pântec, și picioarele delicate, numai tendoane și piele, arătau pe fugărița neîntrecută. Avea ochii de culoarea bobului de cafea rumenită, dar luminoși, blânzi, arătând în adânc nu știu ce licărire de privire omenească.

„Față de mine, Lulli începu să arate acum cu totul alte simțiminte decât recunoștința pântecelui. Afecțiunea-i deveni dezinteresată, se transformă în adevărată dragoste. Fără să fi făcut nimic spre a o deprinde la aceasta, Lulli deveni tovarășul nelipsit al tuturor peregrinărilor mele pe cărările bălții. Ca să-mi facă pe plac, se trudi să învețe ritualul complicat al expedițiilor de vânătoare, de la care nu înțelegea să fie exclusă. Cățelușa obraznică și gălăgioasă de altă dată se schimbase acum într'un tovarăș credincios, discret și cuminte. Imi căuta mângâerile, aștepta cuvintele mele de laudă cu nerăbdarea cu care un actor așteaptă sfârșitul actului pentru a culege ropotul de grindină al aplauzelor. Mustrările mele deveneau pentru ea pedepse, pedepsele catastrofe. Mă observa tot timpul cu atâta intensitate, cu atâta încăpățânare, încât izbuti să deprindă unele din obiceiurile mele și își dădu toată osteneala de a le respecta. Cu timpul își luă unele deprinderi cu adevărat uimitoare. Bunătoară, seara nu se ducea niciodată la culcare înainte de a-mi fi urat, în felul ei, noapte-bună. Se apropia încetișor de fotoliul meu, și cum eram mai întotdeauna pierdut în dosul unui jurnal desfăcut sau al unei cărți, se așeza pe coadă, cuminte și începea să aștepte. Stătea așa, nemișcată, un sfert, o jumătate de oră, uneori chiar mai mult, privindu-mă țintă, cu urechile ciulite, cu o cută de hotărîre și încordare între arcadele ochilor ei castanii. Când așteptarea se prelungea afară din cale, ridica cu sfială o labă și mi-o punea ușor pe genunchiu, spre a-mi da de știre că era acolo. O mângâiam ușurel pe cap, o trăgeam de urechi în glumă și apoi, cu o

palmă prietenească, o trimiteam la culcare. Satisfăcută, Lulli pornea săltând în copce către culcușul ei de lângă fereastra odăii mele.

●

„Că dragostea pe care mi-o purta Lulli nu era un capriciu, ci un simțimânt adânc înrădăcinat și temeinic, mi-a dovedit-o o întâmplare grozavă, o cumpănă grea de care numai Lulli m'a scăpat cu viață. Știi via pe care am plantat-o acum câțiva ani într'o nisipărie, pe costișa dela Ieni-Kale. In ciuda glumelor și a pronosticurilor tale pesimiste, vița a prins de minune. Ii prieşte se vede nisipul și soarele de Miazăzi. După trei ani a dat rod. Cum e departe de casă și aproape de drumuri umblate, a trebuit să pun un pândar să mi-o păzească. Am tocmit un Macedonean de pripas care mi se păruse om vrednic. Am văzut numaidecât însă că n'o nimerisem bine. Era vajnic om și de credință, dar neascultător și iute la mânie. Punea mâna pe cuțit cât ai clipi din ochi. Și apoi avea și patima băutului. Imi făcea numai pozne. Odată a împușcat un creștin care nici nu se gândise să sară gardul viei, așa cum pretindea dânsul. Altă dată s'a luat la harță cu Bulgarii din sat și a spart capetele la vreo câțiva. Nu mai putea nimeni trăi de răul lui. Intr'un rând vine la conac, nu mai știu cu ce treabă. Il întreb de una, de alta — el îmi răspunde anapoda. Mă răstesc la dânsul — el nici una, nici două, duce mâna la brâu și apucă mânerul jungherului. Când am văzut una ca asta nu m'am putut stăpâni. M'am repezit la el și l-am lovit. L-am lovit rău pe semne, căci s'a prăbușit deodată, cât era de lung, la pământ. S'a ridicat dealtfel numaidecât și a prins a-și scutura straele de țărână. N'a crâcnit o vorbă. Dar când i-a venit la îndemână a scăpărat scurt către mine o privire tăioasă, o privire de ură aprigă care mi-a oprit în loc răsuflarea. După cum îți închipui, l-am congediat numaidecât. I-am dat bruma de bani pe care-i avea de luat și l-am lăsat să se ducă cu Dumnezeu. Totuși, o bucată de vreme după aceea, am fost tot neliniștit și cu grijă. Nu sunt mai fricos decât majoritatea oamenilor. Dar privirea aceea de ură urma să stea înfiptă în mine, încăpățânată, usturătoare, ca un ghimpe sub o unghie. Și aveam impresia netă a unei primejdii care se rotea neîncetat deasupra mea ca o pasăre de pradă. Starea aceasta sufletească dură, hărțuindu-mă neîncetat, câteva zile, o săptămână poate. Pe urmă, amintirea întâmplării aceleia începu să se acopere de pulberea uitării, neliniștea prinse să-și piardă din acuitate, să se estompeze, până ce ieși cu totul din ecranul luminos al conștiinței.

„Trecuseră câteva luni dela acestea când, într'o noapte, mă trezii brusc din somn cu senzația netă a unei amenințări ce plutea asupră-mi. După primele clipe de zăpăceală, îndată ce izbutii să-mi adun și să-mi pun în ordine gândurile, îmi dădui numaidecât seama că mă aflam din nou în prada neliniștii și coșmarului cu care mă luptasem cu câteva luni mai înainte și de care mă crezusem definitiv tămăduit.

„Senzația primejdiei fu atât de puternică, atât de înăbușitoare, încât nu m'am putut stăpâni. Am scoborît din pat, am luat revolverul de pe scaunul de alături și, gata să întâmpin atacul pe care îl presimțeam, m'am îndreptat către fereastră. Eram în miezul verii și dormeam cu ferestrele deschise, apărate doar de o subțire pânză metalică. Luna nu era decât în al doilea pătrar, dar avea destulă putere spre a împrăștia negurile nopții. Cu tâmplele fierbinți, cu ritmul grăbit al sângelui vâjâind în timpane, am cercetat cu grijă împrejurimile, am ascultat zgomotele nopții. Dar n'am văzut nimic altceva decât umbrele caișilor din fața ferestrei și nu am auzit decât scurgerea timpului numărată de ornicul inimii mele, căci până și greerii amuțiseră. Am stat un timp așa, privind cu simțurile încordate. Apoi, descurajat, am părăsit fereastra și m'am întors către pat. In drum, m'am oprit o clipă ca s'o privesc pe Lulli. Gonită de zăpușeală, își părăsise culcușul ei obișnuit și, trântită deadreptul pe podea, cu picioarele resfirate și urechile răsfrânte peste ochi ca o șuviță de păr nărăvașă, dormea liniștit și adânc în răcoarea ferestrei. Somnul acela al ei mă liniști întrucâtva.

„M'am culcat din nou și strângând pleoapele cu putere, am chemat asupră-mi negurile liniștii și ale uitării. Nu știu cât timp voi fi stat așa, parodiând somnul. Când am deschis din nou ochii, am privit instinctiv spre fereastră și am tresărit de spaimă. Nu! Nu visam. Umbra aceea colțurată care, legănându-se ca o rufă udă pe frânghie, astupa mijlocul ferestrei, nu era o părere. Presimțirea mea nu mă înșelase. Halucinația de mai înainte se transformase în teribilă realitate. Dar de data aceasta, sângele rece nu mă mai părăsi. Fără să stau o singură clipă la îndoială am apucat revolverul și fără să fac cel mai mic sgomot i-am coborît piedica. Nu am mai avut însă timp să trag: Lulli mi-o luase înainte. N'am putut pricepe niciodată ce o făcuse să se deștepte tocmai în clipa aceea, cum pricepuse ea dintr'o privire cele ce se petreceau și, mai ales, cele ce aveau să se întâmple peste câteva secunde. Poate că instinctul primejdiei, soneria de alarmă care mă pusese în gardă pe mine cu câteva minute mai înainte, o avertizase și pe dânsa. Sau poate că a fost numai o pură întâmplare. Nu știu. Ceeace știu însă e că dintr'un salt Lulli a fost pe pervazul ferestrei. Cu urlet grozav s'a izbit apoi în pânza metalică și a prins a o zgâria cu unghiile și a o încerca cu dinții, năzuind să-și facă drum de trecere spre a da ochi cu dușmanul. Dar pânza era nouă, trainică; nu se lăsa sfâșiată. Departe de a se da bătută, Lulli vru atunci să se cațere în sus, în nădejdea că va găsi pe acolo o ieșire. Salturile și opintirile ei repetate nu avură însă nici o izbândă și Lulli fu silită să înceapă din nou a căuta să-și croiască o eșire cu ghiarele și cu dinții. Se sbătu o vreme așa, furioasă și în acelaș timp desnădăjduită, ca o sălbăticiune prinsă în cursă, când slobozind urletul acela de fiară în mânie, când gemând ușurel, cu obidă, ca un copil nevârstnic încercat de durere. Și frământarea îi era atât de aprigă încât nici nu băgase de seamă că, înspăimântat dușmanul bătuse de mult în retragere și se mistuise în pâclele argintii ale nopții. Când Lulli își dădu în cele din urmă seama că în fața ei nu mai era nimeni, când văzu în sfârșit ușa deschisă și se repezi pe urmele mele afară — în aceeași clipă în care ceilalți câni ai conacului prindeau de veste—era prea târziu. Răufăcătorul avusese timpul să se îndepărteze și să ne scape. Nu i-am găsit decât pușca cu două țevi și cartușele ce-mi erau destinate, pe care le lepădase sub fereastră când Lulli îl speriase cu atacul și cu urletul ei de dihanie de pe alt tărâm. Dar nici nu aveam nevoe de cartea lui de vizită. Știam prea bine cine putea fi.

„Două nopți la rând după aceea, n'am închis ochii nici eu, nici Lulli. Știam amândoi că, întocmai ca și lupul, omul nostru putea să se reîntoarcă. Eu pe un scaun, cu arma la îndemână, ea pe fereastră, atentă la orice mișcare, am stat amândoi încordați până în zori, la pândă. Dar cel așteptat nu s'a ivit. In schimb, a treia zi au venit jandarmii să mă vestească că îl prinseseră. M'am dus să-l văd și am luat-o și pe Lulli cu mine.

„Mă așteptam la o scenă grozavă. Dar când l-a văzut legat Lulli a înțeles că omul nu mai înfățișează nici o primejdie. I-a întors spatele cu indiferență și a venit să se reazime de piciorul meu, modestă și cuminte ca totdeauna. Pentru Lulli toată întâmplarea aceasta avea desigur mai puțină însemnătate istorică decât un conflict sângeros între cânii conacului. Actul de curaj ce-l săvârșise nu trecea în ochii ei drept o acțiune eroică, și cred că până la moarte Lulli n'a știut că îmi salvase viața.

„Biata Lulli! Cum aș fi putut crede atunci că era sortită așa de curând unei morți atât de grozave și mai ales atât de nedrepte, unei morți de care dacă aș fi fost mai puțin neghiob, aș fi putut cu ușurință s'o scap.

„In toamna aceasta, acum o lună, Lulli a avut cei dintâi pui. Doi căței de toată frumusețea, unul cenușiu ca ea, celălalt negru. Imediat după acest eveniment am observat în purtarea ei o schimbare: Lulli, atât de prietenoasă mai înainte au toți cânii curții îi ocolea acum cu grijă, cu o grabă care semăna mai mult a teamă. N'am dat lucrului nici o însemnătate, punându-l pe seama stării ei speciale, mai ales că începuse să mă evite și pe mine. Intr'o zi i-a murit unul din pui, — cel mai frumos, — cel negru, deși în ajun fusese în perfectă sănătate. Am bănuit că-l înăbușise ea în timpul somnului. După două zile o văzui pe Lulli cu o zgârietură ciudată dealungul pântecului. Era o rană prelungă ce-i sfâșiase pielea destul de adânc și care aducea mult cu lovitura de colț a lupului. Am spălat și am bandajat rana și nu mi-am mai bătut capul să-i caut explicarea.

„Asta se întâmplase într'o Joi. Vineri am plecat la oraș după treburi. La plecare, am avut însă ca o presimțire. Din mersul mașinei m'am sucit îndărăt și le-am strigat argaților să aibă grijă de cățea.

„Pornisem cu gândul să mă întorc în aceeași seară. Nu m'am putut însă întoarce decât după două zile. Când am ajuns acasă, prima grijă a fost să întreb de Lulli. Mi-au spus că dispăruse. Am căutat-o timp de trei zile zadarnic. Am găsit-o a patra zi, moartă, în stiva de lemne. Avea pântecul sfârtecat și mațele răvășite.

●

„Abea atunci am înțeles. Abea atunci am priceput și teama bietei Lulli față de ceilalți câni ai conacului, și moartea cățelului negru, și rana intre coaste. Toate alcătuiseră tot atâtea prevestiri ale dramei care era sortită să se sfârșească cu moartea bietei mele prietene. O omorîseră celelalte cățele, din gelozie. Niciuna din ele nu avusese pui în toamna aceasta. Și se găsise stârpitura aceea cenușie să le ia înainte! Așa ceva nu puteau ele pricepe, nici, mai ales, ierta. Se uniseră atunci între ele spre a se răzbuna. Ii omorâseră mai întâi puiul. O încolțiseră apoi de aproape într'o noapte, într'un ungher și încercaseră să-i facă felul.

Dar Lulli era voinică și ageră și isbutise să scape din cursă Se alesese doar cu o zgârietură dealungul pântecului. Plecarea mea îi pecetluise însă soarta. Liberate de teama în care le ținea încătușate prezența stăpânului, capaucele și-au dat frâu liber sălbăticiei instinctelor strămoșilor. Noaptea, au scormonit-o din culcușul ei și-au gonit-o în curte, departe de odăile argaților. Au strâns-o tot mai de aproape ca pe un vânat, apoi au oprit-o în loc. In urmă deslănțuite, au tăbărît asupra ei și au doborît-o. Și ca să se răzbune împotriva pântecului care rodise și care purtase în el lapte, l-au sfâșiat bucată cu bucată și l-au făcut tot una cu pământul. Au sfârtecat-o mai rău decât fiarele, mă înțelegi, mai rău decât fiarele. Săraca!”...

EMIL COLIU

Katherine Mansfield

Marinată de fâneață

După șase ani îl văzu din nou. Ședea la una din mesele acelea mici de bambu, decorate cu vase japoneze și pline cu narcise de hârtie. Avea în față o farfurie cu fructe. Atent, într'un fel pe care ea îl recunoscu imediat ca felul lui „special", curăța o portocală. Trebuie să fi simțit că e recunoscut, căci ridică ochii și întâlni privirea ei. De necrezut. N'o cunoștea. Ea surâse; el se încruntă. Se apropie de dânsul. El închise un moment ochii, dar, deschizându-i, fața i se lumină ca și cum ar fi aprins un chibrit într'o odaie obscură. Puse jos portocala, își dădu scaunul la o parte, iar ea își scoase mâna mică și caldă din mașon și i-o întinse.

— Vera! Exclamă el! Ce curios! Nu te recunoscusem! Ia loc. Ai dejunat ?Vrei o cafea?

Ea ezită, dar primi:

— Da, aș lua o cafea!

Și se așeză în fața lui.

— Te-ai schimbat foarte mult, — zise el, examinând-o cu privirea. — Arăți așa de bine! N'ai arătat niciodată așa de bine!

— Adevărat? — Își ridică voalul și-și desfăcu gulerul înalt de blană. — Nu mă simt prea bine. Nu pot suporta clima.

— Ah, da. Te supără frigul!

— Il detest! — Se înfioră. — Și ce-i mai rău, e că, cu cât îmbătrânești...

O întrerupse:

— Iartă-mă!

Și bătu în masă după chelner:

— Adu, te rog, o cafea cu frișcă.

Iar ei:

— Nu cumva vrei să mănânci ceva? Fructe poate? Fructele sunt foarte bune aici.

— Nu, mulțumesc. Nimic.

— Atunci să lăsăm asta!, — și zâmbind exagerat luă din nou portocala în mână — Spuneai: cu cât îmbătrânești...

— Cu atât ți-e mai frig! — râse ea.

Dar se gândi cât de bine își aducea aminte de trucul acesta al lui — de a o întrerupe — și cum o exaspera cu șase ani în urmă. Avea impresia pe atunci că, deodată, în mijlocul vorbei, i-ar fi pus mâna pe gură, s'ar fi întors dela dânsa, ocupându-se cu ceva cu totul străin și i-ar fi luat apoi mâna jos, și, cu acelaș surâs puțin prea accentuat, iar fi dat din nou atenție... Acum suntem gata. Asta s'a arapnjat.

— Cu atât ți-e mai frig! — Repetă el râzând. — Ah, ah! Tot aceleași lucruri! Și mai e ceva care nu s'a schimbat deloc la tine: vocea ta frumoasă, felul tău frumos de a vorbi.

Devenise foarte serios; se aplecă spre dânsa și ea mirosi parfumul cald, înțepător al coajei de portocală.

— N'ai decât să spui un singur cuvânt și ți-aș cunoaște vocea dintr'o mie! Nu știu de ce — de multe ori m'am întrebat — vocea ta lasă o amintire atât de obsedantă... Iți aduci aminte de acea primă după amiază petrecută în Kew Gardens? Erai atât de mirată că nu știam numele nici unei flori! Le știu tot așa de puțin și-acum, cu toate că mi le-ai spus. Dar de câte ori e frumos și cald și văd unele culori vii — e straniu — aud vocea ta spunând: „Mușcată, marigold, gherghină"... Aste trei cuvinte sunt tot ce-mi mai amintesc dintr'o limbă uitată, divină... Ți aduci aminte de acea după amiază?"

— O da, foarte bine!

Respiră adânc, cașicum narcisele dintre ei ar fi mirosit prea tare. Totuși, ceiace-i rămăsese ei în amintire din acea după amiază era o scenă absurdă, la masa de ceai. O mulțime de oameni bând ceai într'o pagodă chinezească și el purtându-se ca un maniac din cauza viespelor, gonindule, pocnindu-le cu pălăria lui de paie, grav și înfuriat peste măsură. Cum se amuzau consumatorii de ceai! Și cât suferise dânsa!

Dar acum, amintirea aceasta pălise. A lui era mai adevărată. Da, fusese o după amiază minunată, plină de mușcate, și de marigold, și de gherghine, și de raze calde de soare. Gândul ei lâncezi asupra celor trei din urmă cuvinte, cașicum le-ar fi cântat.

O altă amintire îi înflori. Se văzu șezând într'o poiană. El stătea lângă dânsa și deodată, după o tăcere lungă, se întoarse și-și odihni capul în poala ei.

— Ași vrea, — spuse el c'o voce joasă, turburată, — aș vrea să fi luat otravă și să fiu pe moarte acum, aici.

In clipa aceea, o fetiță c'o rochie albă, ținând un nufăr lung în mână, se furișă dintr'un tufiș, se uită la ei și se furișă înapoi. Dar el nu văzu. Ea se aplecă peste dânsul.

— Ah, dece spui asta?

Dar el oftă și, luându-i mâna, i-o lipi de obrazul lui.

— Fiindcă știu c'am să te iubesc prea mult, prea mult. Și am să sufăr groaznic, Vera, căci tu niciodată, niciodată să n'ai să mă iubești.

Arăta desigur cu mult mai bine acum decât atunci. Pierduse aerul acela vag-visător și indecis. Avea acum aerul unui bărbat care și-a găsit locul în viață; inspira încredere și siguranță. Probabil adunase și bani. Tăetura hainelor era perfectă și în momentul acela scoase o tabacheră rusească din buzunar.

— Fumezi?

— Da. — Le mirosi. — Par foarte bune.

— Cred că și sunt! Mi le face un tutungiu din St. James's Street. Nu fumez prea mult,... ca tine. Dar fumez numai țigări bune, foarte proaspete. Fumatul nu-i un obicei pentru mine; e un lux, cași parfumurile? Ah, când eram în Rusia....

— Ai fost într'adevăr în Rusia ?

— Da, am stat acolo mai mult de un an. Ai uitat oare că voiam să plecăm acolo?

— Nu, n'am uitat.

El râse straniu, cu gura închisă și se rezemă de speteaza scaunului.

— Nu-i oare ciudat? Eu am realizat toate călătoriile pe care le-am plănuit. Am fost în toate locurile de care vorbeam și-am stat peste tot destul timp „ca să mă aerisesc" — cum spuneai tu. De fapt, cei din urmă trei ani ai vieții mele i-am petrecut călătorind tot timpul. Spania, Corsica, Siberia, Rusia, Egiptul. Singura țară unde n'am fost e China și am de gând să plec și acolo după ce s'o termina războiul.

Ascultându-l cum vorbea așa, ușor, lovind vârful țigării de scrumieră, ea simți bestia care dormitase atâta timp în pieptul ei, mișcându-se, întinzându-se, căscând, încordându-și urechile și deodată, sărind în picioare și ațintindu-și privirile flămânde, pline de dor, spre locurile acelea îndepărtate. Zâmbind amabil, nu șopti totuși decât:

— Ce mult te invidiez!

El acceptă:

— A fost minunat Mai cu seamă Rusia. Rusia a fost tot ce ne-am închipuit, și mult, mult mai mult. Am petrecut chiar câteva zile într'o barcă pe Volga. Iți mai amintești de cântecul acela al luntrașilor pe care-l cântai ?

— Da! Incepu să-l cânte în gând în timp ce vorbea.

— Il cânți câteodată și-acum?

— Nu, n'am pian.

Rămase surprins:

— Dar ce-ai făcut cu pianul tău atât de frumos?

Ea se strâmbă:

— L-am vândut. De-o veșnicie!

— Dar iubeai atât de mult muzica!, — se miră el.

— N'am timp pentru asta acum, — zise ea.

El schimbă subiectul convorbirii:

— Viața aceia pe apă e ceva cu totul aparte. După o zi, două, nu mai înțelegi cum ai putut trăi altfel. Și nici nu-i măcar nevoie să cunoști limba; viața de pe vapor creează între tine și oameni o legătură care e mai mult decât suficientă. Mănânci cu ei, îți treci ziua cu ei, iar noaptea ai cântecele acelea nesfârșite...

O cutremurară fiorii auzind deodată cântecele luntrașilor izbucnind puternic și tragic și văzând vaporul plutind pe fluviul întunecat, cu copaci melancolici pe țărmuri:

— Da, mi-ar plăcea asta, — zise ea, — mângâindu-și manșonul.

— Iți place aproape totul în viața Rușilor, — spuse el cu căldură. — E atât de amorfă. Așa de impulsivă, atât de liberă... peste orice măsură. Șiapoi țăranii sunt minunați. Ființe atât de umane!... Până și omul care te duce cu trăsura ia oarecum parte la ceiace se întâmplă. Imi aduc aminte, într'o seară, am făcut în grup, doi prieteni de-ai mei și nevasta unuia dintre ei, un picnic la țărmul Mării Negre. Am luat cu noi cina și șampanie, și-am mâncat și-am băut pe iarbă. In timp ce mâncam s'a apropiat vizitiul de noi: „Poftiți niște marinată de fâneață?", — zise el. — Vroia să împartă cu noi. Mi s'a părut atât de just,... înțelegi ce vreau să spun?

Și ei i se păru în acel moment că șade pe iarbă în apropierea misterioasei Mări Negre, neagră ca o catifea, ondulând dealungul dunelor cu valuri tăcute, catifelate. Văzu trăsura în marginea drumului și micul grup de pe iarbă, fețele și mânile albe în lumina lunei. Văzu rochia pală a femeii și umbrela închisă, aruncată în iarbă. Lângă ei, cu mâncarea într'o cârpă, pe genunchi, ședea vizitiul: „Poftiți marinată de fâneață", — zise el și, cu toate că nu prea știa ce-i marinata de fâneață, ea-și aminti vasul verzui de sticlă prin care se străvedea un condiment roșu, ca ciocul unui papagal. Iși supsese obrajii: marinata de fâneață era grozav de acră...

— Da, înțeleg perfect ce vrei să spui, — zise ea.

In pauza care urmă, se uitară unul la celălalt. Odinioară când se uitau unul la altul, simțeau între ei o înțelegere atât de nemărginită, încât sufletele lor se îmbrățișau și se scufundau în acelaș ocean, ca niște amanți tragici. Dar acum, ce ciudat!... el singur întrerupse firul gândurilor:

— Ce ascultătoare minunată ești tu! Când te uiți la mine cu ochii ăștia sălbatici, simt c'ași putea să-ți spun lucruri pe care nu le-ași pomeni niciodată nimănui.

Iși închipuia ea, sau era într'adevăr o nuanță de ironie în vocea lui? Nu putea fi sigură.

— Inainte de-a te întâlni, — zise el, — nu-i vorbeam nimănui despre mine. Ce bine-mi amintesc de-o noapte, noaptea când ți-am adus pomușorul de Crăciun și când ți-am povestit călătoria mea, cât am fost de nenorocit, fuga mea de-acasă și cum am trăit sub o căruță din curtea noastră două zile, fără să fiu descoperit. Ascultai și ochii tăi străluceau. Am simțit că făcuseși să asculte până și pomușorul de Crăciun, ca într'o poveste cu zâne.

Dar din noaptea aceia ea își aducea aminte o cutie mică cu caviar. Costase 7 sh. și 6 pence. El nu putea să-și revină. Gândește-te: o cutiuță așa de mică, să coste 7 sh. și 6 pence. In timp ce ea mânca, el o observa, încântat și vexat.

— Nu, zău, asta înseamnă să mănânci bani. Nici nu încap 7 shilingi în cutiuța asta. Gândește-te cât trebue să câștige...

Și începuse să facă niște calcule extraordinar de complicate... Dar acum, adio caviar! Pomușorul de Crăciun era pe masă și băețelul stătea culcat sub căruță, cu capul în blana cânelui din curte.

— Cânelui îi zicea Bosum!, — exclamă ea animată.

Dar el nu-și amintea:

— Care câne? Aveai un câne? Nu-mi aduc aminte de niciun câne!

— Nu, nu; vreau să spun cânele din curte, când erai mic.

El râse și închise tabachera.

— Zău? Mă crezi? Uitasem asta. Pare cu atâtea veacuri în urmă! Nu pot să cred că sunt numai șase ani de atunci. După ce te-am recunoscut azi, mi-a trebuit un elan, mi-a trebuit un elan peste toată viața mea ca să ajung înapoi la vremea aceea. Eram copil atunci. M'am gândit adesea cât de mult trebue să te fi plictisit!..

Acum înțeleg atât de bine de ce mi-ai scris așa cum ai făcut-o,... cu toate că atunci scrisoarea aceia mi-a curmat aproape viața . Am găsit-o din nou zilele trecute și nu m'am putut împiedica să râd, cetind-o. Era atât de inteligentă: cel mai izbutit portret al meu. Ridică ochii. — Vrei să pleci?

Ea își încheiase din nou gulerul și-și dăduse jos voalul.

— Da, din păcate trebue! — Acum știa că el își bătuse joc de dânsa.

— A, nu, te rog, — pledă el. — Mai stai o clipă. — Și luă de pe masă una din mănușile ei și-o strânse, cașicum asta ar fi putut s'o rețină. — Intâlnesc atât de puțini oameni cu care să pot vorbi, încât am devenit un fel de sălbatec, — zise el. — Am spus oare ceva care te-a jicnit?

— De fel!, — minți ea.

Dar observându-l cum își trecea mănușa ei printre degete, ușor, ușor, supărarea îi dispăru cu adevărat și, afară de asta, în momentul acela semăna mai mult cu cel de acum șase ani...

— Ceiace doriam de fapt atunci, — spuse el încet, — era să fiu un fel de covor pentru ca tu să calci pe mine, ca să nu te lovești de pietrele ascuțite și de noroiul pe care nu-l puteai suferi. Nu era nimic mai pozitiv ca asta, nimic mai egoist. Doream doar din când în când să mă transform într'unul din covoarele acelea fermecate și să te duc în toate țările pe care voiai să le vezi.

In timp ce el vorbea, ea își înălță capul, ca și cum ar fi sorbit ceva; bestia stranie din pieptul ei începu să se miște..

— Simțeam că ești mai singură decât oricine pe lume cu continuă el și că totuș erai gură decât oricine pe lume adevărat viu, născut în afară de timpul tău, — murmură el mângâind mănușa, — condamnată.

Ah, doamne! Ce făcuse? Cum îndrăznise să-și calce astfel fericirea în picioare? A fost singurul om care-o înțelesese! Era oare prea târziu? Putea fi oare prea târziu? Ea era mănușa pe care o ținea el în mână...

— Și apoi faptul că n'aveai prieteni și că niciodată nu te împrieteneai cu oamenii!.... Ce bine înțelegeam asta... căci nici eu n'aveam. E tot așa și acum?"

— Da, — respiră ea. Intocmai. Sunt tot atât de singură.

— Și eu la fel, — râse el ușor. — Tot așa !

Deodată, c'un gest repede, îi dădu înapoi mănușa și zgârie cu scaunul pe podea:

— Dar ceiace părea atât de misterios atunci, e foarte limpede astăzi. Și pentru tine desigur... Eram atât de egoiști, de încrezuți, de absorbiți de noi înșine, încât n'aveam nici un colț în inima noastră și pentru alții. Știi? — exclamă el naiv, din inimă și foarte asemănător cu vechiul său eu, — am început să studiez un sistem al creerului când am fost în Rusia și m'am convins că n'aveam nimic special. E o formă foarte cunoscută a...

Plecase. El rămase ca lovit de trăsnet, mirat peste măsură... Ceru chelnerului nota.

— Dar crema n'a fost atinsă?, — spuse el — Te rog să nu mi-o pui la socoteală!...

Din englezește de L. K.

Poetul grec COSTIS PALAMAS: Viața și opera lui

E cam greu a se vorbi de Costis Palamas, care concentrează în el pe toți poeții neoeleni, într'un mic articol de ziar. Voi încerca totuși să dau cititorilor, în trăsături generale, o schiță succintă despre viața și opera acestui mare poet grec, care, spre deosebire de mulți alți poeți eleni, a cântat — nu a vorbit — în limba națională a tuturor Elenilor, și care, în viață fiind, a cunoscut deja de pe acuma gloria cuvenită, fiind slăvit de nația elenă.

Țin să spun încă dela început că Palamas face parte din corifeii literaturii elene care și-au exprimat sentimentele lor naționale, întreg talentul lor, nu în vechea limbă elenă, nici în cea zisă „catharevusa" (curată), destul de scolastică și greu de înțeles pentru massele populare, ci au cântat în graiul „kleftilor", în limba poporului grec, pășind pe urmele lui Solomos, Valaoritis și Krystalis.

După terminarea războiului turco-elen din 1897, lupta dintre arhaiști și „neoteriști" a ajuns la paroxism. Palamas, care a dus și el o goană aprigă pentru evidențierea limbei naționale, limbei simple a întregului popor elen, a ieșit învingător în această luptă, și în felul acesta opera lui poetică națională, găsind un ecou adânc în sufletele admiratorilor săi, îl pune azi acolo unde este: mare poet național.

Costis Palamas este fiul secolului al 19-lea. S'a născut la Patras, în 1859. Părinții lui au fost originară din Missolonghi, derivând dintr'o familie cultă, de dascăli, apărută încă de prin secolul al 17-lea. Faptul curios este că Palamas a fost singurul din această generație de „dascăli scolastici" ai limbei vechi, care a luptat împotriva arhaismului, apărând limba populară.

Jalea și suferințele, Palamas le-a gustat încă din frageda copilărie, căci la vârsta de 7 ani a rămas orfan de tată și mamă. Un unchiu al lui însă a adus pe Palamas la Missolonghi, unde și-a terminat clasele de liceu, rămânând acolo dela 1867—1875, când a plecat în capitală, la Atena, ca să studieze dreptul. Mergea des însă pe la Missolonghi.

Această ramură universitară însă nu prea o simpatiza Palamas, din care pricină nu a avut grija să-și ia nici măcar licența. Visurile îi erau îndreptate în spre alte orizonturi, în spre alte lumi îndepărtate; voia să se înalțe mai sus, să cânte dorurile și bucuriile, suferințele și aspirațiunile rasei lui. Incă din frageda copilărie, era îndrăgostit de versuri, citind mereu pe Victor Hugo și pe alți poeți din epoca romantismului.

La Atena, când aveau loc discuțiunile literare înflăcărate de atunci, Palamas purta în adâncul sufletului său adorațiunea lui Solomos și Valaoritis. Citise mult și pe Parashos, a cărui influență se vede mai târziu în primele lui poezii, născându-se astfel în fundul inimii palpitante dorința de a fi interpretul tezaurului literar al nației — limbei poporului.

In 1877 tânărul poet urmărea în continuu, și cu mai mare zel de data aceasta, dihonia literară născută atunci între Vlahos și Roidi. In acest interval Palamas suferă și mai mult, se naște mai adânc în el dorința de luptă și de înlăturare a curentelor limbii vechi, voind să clădească în locul acestor ruine monumentul nou al poeziei populare, cântată în limba națională. Cu Palamas se aliaseră și alți poeți tineri, inspirați de aceleași idealuri de literatură națională, cum ar fi Drosinis și Cabas care, cu toți împreună, luptau să înăbușe curentele de atunci ale arhaiștilor și a pseudo-romantiștilor și să învie inspirația din surse populare, necunoscute până în acea epocă de școala din Atena.

In felul acesta Palamas, stabilindu-se definitiv la Atena, a îmbrățișat cariera de gazetar, colaborând la diferite ziare din capitală: „Akropolis", „Efimeris", „Hestia" literară, etc.

In 1886 Palamas dă publicului primul volum de poezii, întitulat „Cântecele patriei mele", în care an se și căsătorește cu Maria Valvi.

Viața conjugală întărește și mai mult talentul fin al lui Costis Palamas. Paralel cu opera poetică, a continuat să ducă și o aspră luptă de critic literar și înfocat polemist al curentelor opuse idealului său național. Analizează pe Solomos și prezintă publicului pe alți tineri poeți, aderenți ai ideii limbei populare.

In 1889 oferă publicului capodopera „Imn Atenei", în care slăvește și admiră tezaurul vechii Ellade, însă îl exprimă în graiul poporului, în limba înțeleasă de toți grecii. In anul următor talentul poetului iese și mai mult la iveală prin broșura „Ochii sufletului meu", publicând în același timp un șir de nuvele, descriind viața, sub toate aspectele ei, a poporului care a început să-l admire, să-l slăvească că încă de pe atunci.

Natural că profesiunea de gazetar de atunci nu putea să asigure lui Palamas o existență materială bună. In 1897 a fost numit Secretar la Universitatea din Atena, unde și-a putut creia o situație materială mai sigură, fapt care i-a permis să se consacre cu mai mare ardoare operei sale literare.

In anul următor publică o serie de poezii, adevărate elegii, în volumul întitulat „Mormântul", în care descrie loviturile unei inimi suferinde. Această lucrare i-a inspirat-o moartea iubitului său fiu, Alki. In versurile din „Mormântul" Palamas atinge toate corzile sufletului rănit.

Numai volumele de mai sus au fost îndestulătoare ca să asigure lui Palamas gloria și să fie pus alături de marii scriitori neo-eleni.

Incepând din 1900 și până azi, Palamas a lucrat în continuu la înălțarea monumentului literaturii naționale, interpretând, rând pe rând, în operele sale toate dorurile ascunse ale sufletelor populare, descoperind în același timp adevărate tezaure literare necunoscute până atunci de însăși aceanație care înșira acele perle literare.

In domeniul poetic a scris: Cântecele patriei mele (1866), Imn Atenei (1889), Ochii sufletului meu (1890), Mormântul (1898), Dodecalogul țiganului (1907), Fluerul Regelui (1910), etc., etc., precum și câteva traduceri din scritorii străini.

In proză a scris: Scrisori (două volume), — Primele critici, — Trisevgheni, dramă, care a fost jucată în ultimul timp pe scena Teatrului Național din Atena, (cu care prilej autorul a fost și sărbătorit de admiratorii lui). — Nuvele, conferințe, etc., etc.

●

Așa dar, opera lui Palamas este o lume întreagă, căci în ea sunt analizate, cu spiritul lui fin și în ton liric, toate sentimentele ascunse ale poporului elen. Insuși poetul mărturisește, într'un prolog: „Doar nu e cu putință să fiu numai poetul meu; sunt poetul epocei și rasei mele, și ceeace țin adânc ascuns înlăuntrul sufletului meu, nu poate să fie despărțit de cele din afară" — adică este poetul timpului, națiunei și eului său: iată ce a vroit să devină — și a devenit poetul Palamas.

Azi în adevăr el este socotit poetul național al elenismului, ca și marii lui predecesori, Valaoritis și Solomos; este ca atare, căci în sufletul său a concentrat toată Elada, atât cea veche — prin „Imn Atenei" — cât și pe cea nouă — prin versurile-i limpezi, pline de lirism (deși mulți din adversari îl socotesc pe marele poet ca prea frofund și neînțeles). Intreaga viață elenă trăește și se desfășoară în opera marelui poet național, căci Palamas a cântat mai bine decât oricare altul, în limba fiilor Elladei, atât gloria veche, cât și dorințele, marea idee și speranțele pentru viitor.

Am spus mai sus că mulți vrăjmași — dacă ași putea spune așa — înfocați „antipalamiști", încearcă să întunece gloria marelui poet, criticându-i „vocea sufletului" și socotind-o ca fiind prea joasă. Se pune însă dela sine întrebarea: Oare Costis Palamas n'ar fi putut să scrie și el în limba cealaltă, în „catharevusa" adică, a scolasticilor arhaiști? Răspunsul: poate că da; poate că nu. A cântat însă în limba „armatolilor" și „cleftilor", în graiul poporului său iubit. Altfel, n'ar fi fost acel Palamas de azi, poetul națiunii elene. Altfel , zic, ar fi rămas necunoscut, ar fi umplut rafturile bibliotecilor prăfuite cu fel de fel de opere arhaice, necitite; altfel golul simțit atunci în sufletul rasei elene ar fi rămas și azi tot gol. Altfel nu s'ar fi născut Palamas de azi.

Prin graiul poporului său însă, Palamas care — repet — a cunoscut gloria chiar în viață, este adânc infiltrat în fundul sufletului aceluiaș popor elen, care numai în Palamas a găsit interpretul tuturor sbuciumărilor sufletești.

NIC. PAPAHAGI

Pireu, Decembrie 1935.

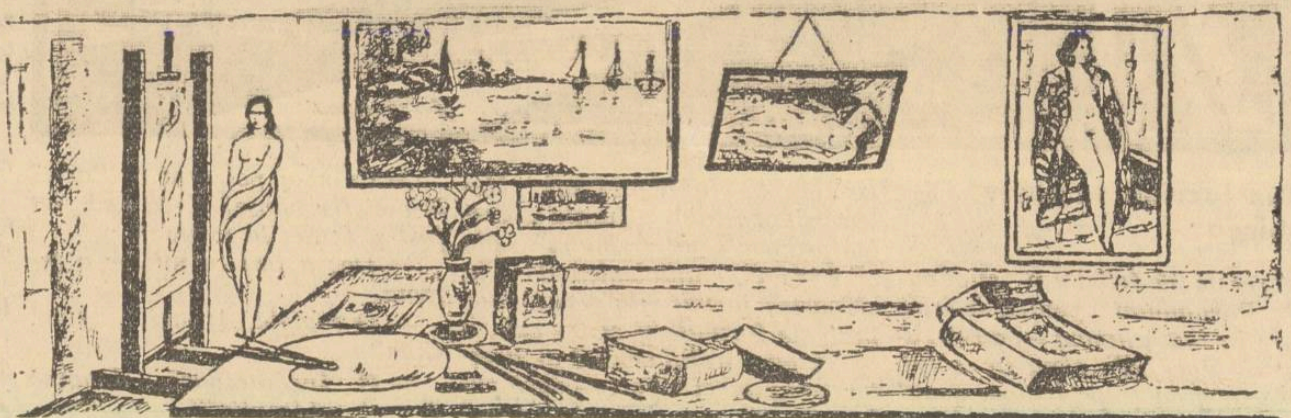
TANGO

Dansatori precoci

M'au surprins într'o dimineață...

Din jurnalul Magdei Sterian

In fiecare om — poate la unii mai mult, la alții mai puțin — trăesc mai multe ființe, care adesea nu se înțeleg și nu se admit între ele.

Ce s'a întâmplat cu mine?

Dacă și-ar fi luat cineva însărcinarea, de mică, să se ocupe de mine mai de aproape, să-mi desvolte unele tendințe în detrimentul altora; — să-mi precizeze astfel un contur, să-mi hotărască într'un fel firea... — mi-ar fi evitat poate sbuciumul de mai târziu.

Dar cine o putea face? Ce artă i-ar fi trebuit și ce dar de observație?

De altfel eu însămi dacă aș avea o putere, nu m-aș putea hotărî ușor: n'aș ști căreia din nenumăratele făpturi ce-mi alcătuesc ființa să-i dau preponderanță, pe care s'o aleg.

E una care are voință, care se stăpânește și se comportă după normele obișnuite.

Acesteia, îmi zic, i s'ar fi cuvenit desvoltare și întâietate.

— Da, în limitele mele ai duce viață tihnită și fără pic de sbucium! — îmi închipuiesc o clipă cum și-ar pleda cauza.

— Dar nu din plin! Ah, cât ar fi de monoton! — intervine a doua, gata să spargă totul, să-și creeze norme noi, pentruca pe urmă să nu se mai conformeze nici lor.

Apoi mai e o a treia, care vrea să le concilieze pe amândouă și care le înțelege și pe una și pe alta... Dar cum să le împace, dacă le înțelege atât de bine? Afară de asta... Ca să fii tare într'o credință, nu trebue să înțelegi două credinți — și încă opuse...

O alta, pe măsură ce trec anii devine tot mai inteligentă și mai lucidă. E soră bună cu cea de a treia dar se deosebește de ea prin faptul că rămâne rece și nu vrea să împace nimic. Din contră, e încântată să privească din ascunzișurile cele mai adânci — fără să clintească — tot mănunchiul acesta care se agită.

Mai sunt și altele: crude, rele, nesimțitoare... (Din când în când apare și o mică cabotină plină de vanitate și de înfumurare)... Dar altele sunt delicate, fine, bune de pus în icoană... Din afară poate nu se bagă de seamă, dar eu știu precis că parte din ele evoluiază, pe când altele tind să-și piardă din vigoare, poate chiar să dispară... Mă întreb: Oare au existat toate dela început? N'au apărut unele mai târziu?

Da, fără îndoială, viața e adesea un chin pentru cine-i alcătuit în felul meu — dar nu întotdeauna...

Așa de pildă, când sunt în lume și aud tot felul de vorbe la locul lor e drept, uneori mă sperii, mi-e rușine, mă simt nefericită că gândurile mele nu sunt întocmai ca ale celorlalți, a celor care-și spun părerea în societate; dar, de și mai multe ori, sunt fericită să mă simt singulară și *neînțeleasă*...

— Dumneata ce părere ai? se întâmplă să mă întrebe și pe mine unul și altul într'una din acele chestiuni *tabu*, despre care nu se poate vorbi decât într'un fel.

Spun în treacăt o glumă, ofer dacă am la îndemână: o țigară, o bomboană... sau mă prefac c'am pierdut și caut ceva... Și'n timpul ăsta alții răspund și vorbesc în locul meu.

Nu, nimeni nu mă poate convinge că menirea mea e să combat părerea celor mulți. Poate că zi de zi n'am prea mult curaj. Nu sunt una din acele ființe îndrăznețe care-și „trăesc viața", care-și spun oricând și oricui ceeace cred, ceeace gândesc... Mai degrabă îmi pare fastidios, și obositor, și inutil să arăt altora ceeace sunt. Nu, eu nu sunt comunicativă. Ca să mă hotărăsc să împărtășesc altora ceeace cred eu, ceeace mi-e drag mie, apoi trebue ca pe aceia să-i simt mai întâi, cât de cât, că-mi seamănă. Altfel mă tem de ei.

Dar teama asta de oameni, în cele din urmă, mă desfată și-mi dă o bună idee despre mine. Căci în fond, atitudinea mea rezervată, nu-i decât înfrânare, rezistență pasivă, amabilitate și ...curaj.

Mi-am schițat puțin portretul. Pentru cei mai mulți așa sunt (nu pentru toți căci nimeni nu-i absolut și în permanență egal și neschimbat): o fire închisă, totuși modestă, amabilă... Cu o inteligență mediocră.

Dar eu știu că aș putea fi și altfel. Aș putea fi exact contrariul. Aș putea cred să nu mai fiu timidă... Deloc, deloc...

Am apucat însă să apar astfel unora și altora. Dar transpusă în alt mediu (Emil are gusturi sedentare și vedem mereu aceiași și aceiași oameni) — știu bine că aș putea fi și alta. Nu, n'ar fi numaidecât influența mediului înconjurător, căci cu *bună știință* m'aș acomoda într'un fel ori într'altul (gândul ăsta mă desfată). Da, mă simt stăpână pe variate mijloace de adaptare. Și nu cred că suntem superficiale ori lipsite de personalitate, noi femeile, când ne dăm o aparență ori alta, ci cred mai degrabă că stăpânim un registru de posibilități mult mai întins decât bărbații. Căci în fond, eu una, sub o aparență ori alta, aș rămâne mereu aceiași: ființa cu mai multe fețe.

Totuși e exagerat să susțin că ușurința de adaptare aparține, în propriu, femeilor.

Eri plecaseră amândoi după niște treburi.

Pela vreo zece terminasem și eu cu gospodăria și reciteam cu plăcere mare *Crimă și pedeapsă*.

Ajunsesem la scrisoarea Pulcheriei Rascolnicof, când m'am oprit, sufocată de emoție, să mă gândesc mai bine la Marmeladof și la înspăimântătoarea lui familie.

Vai, cum pot fi oamenii atât de răi, luam eu parte la suferință. O femeie tuberculoasă,cu trei copii, să piară înfometați într'o casă în care mișuna atâta lume! mă miram eu și mi se strângea inima de durere. Un câne dacă l-ai vedea flămând și ți-ar fi milă de el!

Dar după ce mi-am aprins o țigară, mai liniștită m'am gândit și la alți nenorociți, alături de care poate trec și eu fără să-i văd. Pe lângă câți cerșetori nu trec nepăsătoare, numai pentrucă mi-e silă să deschid o poșetă ori să-mi pierd vremea schimbând o monedă prea mare? Câți Marmeladofi nu întâlnim în stradă, pe care îi privim din treacăt cu desgust și nu vedem în ei decât niște bețivi banali, în care presupunem că s'a stins orice licărire de demnitate, de omenie?

Dar vine Dostoewski și oprește unul din acești oameni răi și decăzuți: „Să vă arăt și să vă mirați!" Și ca un prestidigitator îți schimbă fața omului, desvăluindu-ți un suflet chinuit, în care se sbat toate năzuințele, toate elanurile, toate durerile omenești, de-avalma cu patimi și cu instincte josnice.

Fără să vreau, ușa fiind deschisă spre grădină, întrerup șirul gândurilor și ascult câtva timp la câtecul bucuriei și al vieții, care îmi vine sub formă de mici sgomote văratice: — un fruct copt care cade, un copac care tresare sub presiunea unei adieri, o găină care cotcodăcește undeva, o mâță care miorlăie când nu a calculat bine un salt și rămâne nehotărîtă pe o muche de zid — venindu-i greu să renunțe la niște proiecte pe care le făurise atrăgătoare de dincolo...

Dar pe urmă iar mă gândesc la Dostoewski și mă simt puțin rușinată de toată tihna și plăcerea mea.

Stau afundată în fotoliu, fumez și citesc despre niște dureri, pe când alții muncesc din greu și sufăr...

Oare în lumina, în căldura aceasta, poate fi cineva atât de nenorocit? încep eu să mă îndoiesc de realitatea unor atari suferinți.

— Magda, Magda! îl aud pe Emil, — intrăm în casă și nu ne vezi?

Am tresărit speriată și 'n acelaș timp cartea mi-a alunecat de pe genunchi. Imi ardeau puțin obrajii de gândurile care mă agitaseră.

— Treceam pe la poartă și-am intrat să bem un pahar cu apă, — îmi explică Emil apariția lor neașteptată.

— Iți place mult Dostoewski? mă întrebă Pârvu, după ce se uită la carte, când mi-o ridică.

— Deosebit de mult!

— Totuș nu te-am auzit niciodată vorbind despre gustul ăsta al dumitale și sunt câțiva ani de când ne cunoaștem...

— Dar nici nu cred că am vreo ocazie, — încep să conversez cu ușurință. In general, e drept, nu-mi place prea mult să vorbesc despre micile mele pasiuni.

— Impărtășite, își mai pierd din savoare, din prospețime, — mă înțelese el numaidecât.

— Da, da, așa e! mă bucur eu că mă înțelesese atât de repede; — dar nu întotdeauna.— uneori îmi place să comunic. De pildă acum, mă bucur că-mi pot declara dragostea mea pentru Dostoewski... (Și am râs puțin).

— Mă faci deținătorul unuia din secretele dumitale! a râs și el, captivat de dispoziția mea.

Puțin surescitată, simțeam nevoia să povestesc:

— Adineauri mă copleșise emoția și de-aceia m'ați găsit atât de aiurită și cu cartea pe genunchi, — le împărtășii eu, cu simplitate.

— Ți-aduci aminte, mă adresai lui Pârvu, — de Marmeladof, personagiul care apare la începutul cărții! Știi, bețivul, stricatul, care-și pierduse slujba și care, după ce se ia câtva timp de treabă și aduce leafa acasă la capătul unei luni, tot el apoi o fură și-o bea, lăsându-i pe ai lui muritori de foame? In momentul când Dostoewski ne prezintă familia acestui decăzut, fiecare personagiu e într'un paroxism de disperare. Vai, un tablou impresionant. Marmeladof înainte să treacă pragul odăii, pe care o luminează un căpețel de lumânare, stă și privește prin ușa afumată... Dar mai bine să vă citesc pasagiul. Trec peste descrierea decorului, — un decor pe care o slabă pâlpâire de lumânare smulgându-l întunericului îl pune, — cu toată neagra lui mizerie, — dramatic și brutal în lumină... Nu, nu s'ar putea spune că tabloul ăsta aduce cu felul cum proiectează Rembrandt, din adâncuri, adevărurile nude și grele; — e o mizerie mult mai inumană, mai fără de speranță, — lipsită de iluminarea bruscă și magică din care se desprinde o notă consolantă, pe pânzele lui Rembrandt, îmi vine în gând comparația privind la o reproducere după Rembrandt, pe care am atârnat-o abia de câteva zile de-asupra bibliotecii. Incep din clipa când Rascolnicof, care îl întovărășise pe Marmeladof acasă, o recunoaște pe Caterina Ivanova:

„Era o femee subțire, destul de înaltă, destul de bine făcută, dar cu înfățișarea extrem de bolnăvicioasă..."

Și recitesc tot pasagiul.

Aș vrea să mai urmez, dar îl simt pe Emil grăbit și puțin neatent, și încerc iar să rezumez și să redau eu cât mai pe scurt. Nu mă pot abține.

Mă gândesc adesea cât de ciudat ne stăpânește uneori nevoia de a vorbi. Acum, știu că sunt și ei grăbiți să plece. — dar urmez cu un fel de vehemență, de inspirație:

— In momentul când Marmeladof stă îngenuchiat pe prag și așteaptă, știm bine că nu-i decât un ticălos care băuse hrana copiilor și a femeii tuberculoase, — dar nu-l urâm, tremurăm pentru el — ne inspiră milă, poate chiar îl iubim... Prin ce farmec oare?

Pârvu și Emil mă ascultau acum foarte atenți. Mă mir și eu o clipă, cât de ușor vorbesc.

—Incă din cârciumă, Marmeladof ne captivase cu verva lui extraordinară. Câtă pătrundere, ce finețe de interpretare, ce spirit ascuțit și clar și ce om delicat și superior în acelaș timp! te gândești fără să vrei, despre bețivul ăsta incurabil. Un stricat, un rău — bineînțeles — un criminal chiar: dar și un supra-om în pocăință, în durere, în umilință! Da, îți zici în cele din urmă: — Vai, nenorocitul, cum de i-a căzut atâta răspundere pe cap, când el singur nu se poate guverna?. O femee bolnavă, patru copii... asta-i lipsea? O victimă! nu-i decât o victimă, — recunoști la sfârșit... Ah, să contopești elemente atât de contrarii într'un singur om și să le dai viață, e ceva extraordinar, e fantastic!

Mi se păru deodată că țineam un fel de discurs. M'am oprit, puțin jenată.

— De ce nu continui? mă încurajează Pârvu, interesat.

— Dar... am terminat! le declar eu.

Pisica de pe zid reușind să sară, țâșnește brusc în odaie și mi se urcă în poală.

— Am terminat, repet eu. Să vă mai spue acum și pisica, ce vede ea când sare dintr'o curte într'alta; eu nu mai am nimic de spus. Poate știe ea lucruri interesante. Dacă ar vorbi, poate ar face paralele și comparații curioase. Asistă doar la viața obișnuită a oamenilor și are facultatea să sară peste ziduri într'o clipă și să-i surprindă așa cum ne-a surprins acum pe noi. Ce și-o fi spunând despre noi? Că eu sunt o cucoană vorbăreață, care abuzez de timpul a doi bărbați grăbiți! Desigur, ea ar fi observat, încă de pe când citeam nerăbdarea lui Emil și politețea perfectă a domnului Pârvu, politeță cu care știa să mascheze aceiași nerăbdare...

— Protestez! încearcă Pârvu să mă întrerupă.

— Dar tot ea și-ar râde puțin acum, urmez eu, — de aceiași domni care și-au uitat de grabă...

— Dar ce pisică deșteaptă! râse Emil.

Am vrut pe urmă să dau pisica jos din poală ca să-i conduc până la poartă și Pârvu s'a aplecat să-mi ajute; dar când a încercat să puie mâna pe ea, pisica și-a înfipt puțin ghiara în mâna lui.

— Pisica are și ghiare! am râs eu, emoționată că-l sgâriase pisica.

SANDRA COTOVU

Troisquarts-ul familiei Popescu

lui Ion Dumitru

Când ieșea doamna Popescu din poarta veșnic zăvorită, arborând o pălărie mititicuță „dernier cri", cu garnitură de pene și un „trois-quarts" de mătase pură, mahalaua se strângea pe la porți, admirativă, arătând-o cu degetul:

— ...Hm! Popeasca....

— ...Aia de-a luat bărbatul Veronichii...

Și după ce tocurile înalte ale pantofilor din piele de șarpe treceau de colț, o voce de fecioară suspina:

— Ce troacar frumos are...

Intr'adevăr, troisquarts-ul Doamnei Popescu era minunat de frumos. O bordură bogată de mătase neagră făcea ape-ape la poale, iar pe umeri, o bogăție de culori care de care mai vii, în tonuri moi, mătăsoase și dulci, îndrituiau oftatul feciorelnic:

— Vai... ce frumos troacar...

Erau și bătrâne cicălitoare, care ședeau cu scăunelul în bătaia razelor solare și flecăreau. Ba, că i l-a cumpărat dom' Dimoftache, casierul de la Banca Centrală, ba că o văzuseră venind noaptea acasă cu mașina lui Pompilian, dar.. ce-are aface... părerea unanimă în privința „troacarului" era aceasta:

— Un troacar și jumătate!

Nici în familia Popeștilor, troisquarts-ul nu era mai prejos prețuit. De când și-l făcuse, — domnul Popescu a luat avans din leafă pentru acest eveniment, — nu-l punea decât la zile mari: la vizite, la nunți și la serbările oficiale ale autorităților. Dar, chiar atunci, troisquarts-ul era păzit cu sfințenie atât de doamna cât și de d. Popescu, în plus de copii și de servitoare, ca un obiect de mare preț, care trebuia să-și aibă totdeauna locul în prim plan.

— Ușor, toanto, când mi-l aduci pe umeraș... Vrei să-mi șifonezi troacarul?

Sau, la berărie la Caru-cu-Bere:

— Vai, ce imprudent ești, Bubi... Ține mâna sub halbă când bei... ce dracu... o să-mi pătezi troacarul...

Să dăm Cezarului ce-i al Cezarului..

Troisquarts-ul doamnei Popescu era fala întregii familii, iar admirația ce-o capta el în societate se resfrângea deopotrivă asupra tuturor. Troacarul Popeaschii devenise un mit, un semn de nobleță, un blazon care le aureola existența.

— E model dela Viena, madam Popescu...?

— Vai, draga mea, se poate...? Așa un troacar nu găsești decât la Paris în rue de la Paix. Modelul ăsta nu-l „are" decât două persoane. Eu și ducesa de Kent știi... care....

— Ah da... principesa Marina a Greciei...

— Da, chérie... închipuește-ți, mi-a copiat modelul... N'am avut încotro...

In Ministerul de Domenii, unde d. Bubi Popescu îndeplinește funcția de șef de secție la Direcția Agronomică, s'a întâmplat un fericit eveniment. D-ra Zoe Corniveanu, fiica d-lui Director General, își serbează Duminecă nunta. Cu această ocazie, tot personalul se pregătește febril să ia parte, arătând din nou — și cu acest prilej — devotamentul față de superior.

— Vii, nene Popescule...?

— Se poate să absentez ?E o sărbătoare grandioasă care... mă 'nțelegi... răspunde Popescu, căruia-i place să cultive vocabularul extra-radical.

— Ah .. — suspină languros d-ra dactilografă — ce plăcere o să-mi facă să revăd pe doamna Popescu în suoerbul troacar...! Mor după el, domnule Bubi! O viață 'ntreagă am visat un troacar, un astfel de troacar... Ce model de troacar...!

— Deh! — i-o tae scurt Popescu — nu știi că e unic pe lume? Nevastă-mea și Ducesa de Kent....

Saloane luminate „à giorno". Jazz. Invitați din elită. Toalete sclipitoare, eșarfe, diademe... iar peste toate gătelile femeești, dominându-le, întunecându-le, reducându-le, troacarul Popeaschii...

Familia a trecut majestuos prin culoarul plin de lume, încetinind dinadins pașii în spre garderobă, pentruca minunatul troisquarts să fie văzut și admirat de toate cucoanele. In urma doamnei Popescu, troisquarts-ul trasă o undă de șoapte admirative și un zumzet de bârfeli... Ce invidioasă e lumea....

Cum te vede că porți ceva mai original, te bârfește...

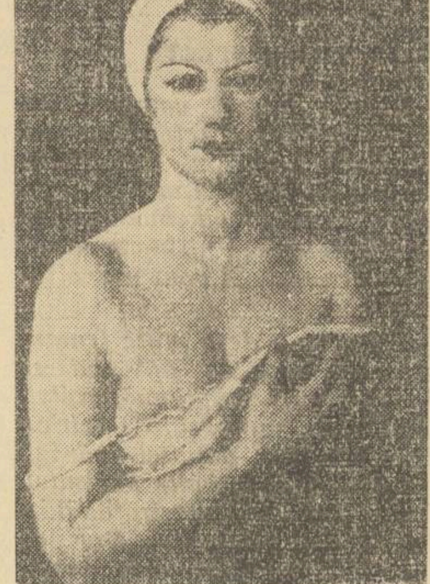
Troacarul a fost predat la garderobă de mâna grijulie a soțului, cu indicația expresă ca el să fie bine conservat. Apoi, lumea a trecut în saloane...

De aci începe adevărata povestire a decadenței acestui minunat troacar. Căci s'a întâmplat un lucru puțin obișnuit și foarte greu de închipuit. Puzderia de paltoane, pardesiuri, blănuri și vulpi argintii, agățate fiind în preajmă-i, atârnătoarea fină de mătase a cedat presiunii, troacarul prelingându-se ușurel și fâlfâitor pe podele. Cum garderoba era instalată în bucătărie, Mitzi, pisica de Angora, tocmai gravidă fiind, a găsit nimerit să dea naștere la 6 pisoi de toată frumusețea, pe troacarul d-nei Popescu. Ii era cald și se simțea bine. Nunta a ținut până la ziuă și, când s'a observat noutatea, d-na Popescu a leșinat. Pe superbul model unic — „eu și ducesa de Kent" — mieunau șase mâțișori orbi, zbenguindu-se printre franjuri... Ce efemere sunt marile bucurii...

Gloria Popeștilor a apus odată cu decadența troacarului, pentrucă una e să vii într'un troisquarts magnific, înconjurată de admirația semenilor și alta e să pleci într'un pardesiu demodat, împrumutat de la gazdă, ca un câne plouat.

Troacarul ei, fala Cotrocenilor...

IULIU LAZĂR

T. Soroceanu — Portret

In noapte

Lumina mai pâlpâe încă,
Un suflu o stinge ușor,
Și noaptea e grea și adâncă
Nici luna, nici stele, nici nori.

Și-acolo în colț, la răscruce,
Trăsnită, și roasă de ploi,
Biserica, turla, și-o cruce,
Și pomii sunt negri și goi.

Și-acolo, departe, în noapte,
S'aude suspin năbușit,
Și vaete lungi, apoi șoapte,
In noaptea cea fără sfârșit.

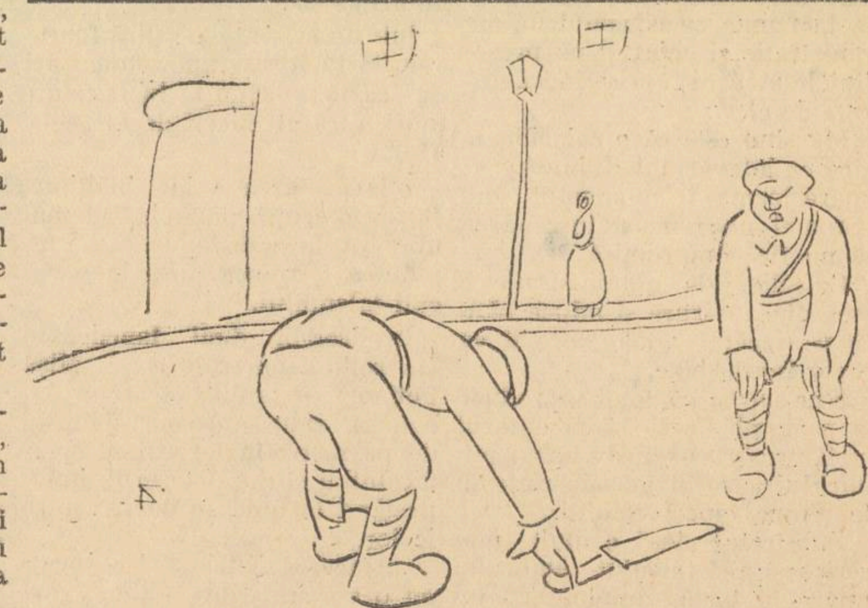
Lumina mai pâlpâe încă,
Un suflu o stinge ușor,
Și noaptea e grea și adâncă
Nici lună, nici stele, nici nori.

SANTA VIRY

CLEOPATRA MODERNĂ

— Ce plictiseală! Nici Cezar, nici Antoniu...

— După multe cercetări poliția a descoperit însfârșit..
— Pe asasin?
— Nu! Cuțitul!

Cronica teatrală

Teatrul Regina Maria: „Iozul cel mare" Comedie în trei acte de Ferdinand Steeg

In seara de Anul Nou, Teatrul Regina Maria — vrând să ne înveselească în ultimele clipe ale anului trecut — a reprezentat o comedie hazlie.

Dealtfel şi publicul era pus pe petrecere.

Asistenţa era în haine de gală. Fiecare spectator se gătise — şi spiritualiceşte, şi vestimentar — pentru revelion. Reprezentaţia era cel mai bun prilej pentru a umplea cu râs câteva ceasuri înainte de miezul nopţii.

In ochii spectatorilor se vedea mulţumire. A doua zi nimeni n'avea birou. Poliţe nu se protestau. Şi mai ales — în stil se rotunjeau umeri plini şi catifelaţi de femee...

LENY CALER

Atâtea şi atâtea consideraţiuni determinante pentru o excelentă dispoziţie a publicului spectator.

Aveai o încântare — chiar înainte de a se ridica cortina.

Intr'adevăr, e o plăcere să stai între oameni senini — bine înţeles, când nici tu n'ai ceva funebru pe suflet.

Dispoziţia publicului nu diminuiază întru nimic meritul artiştilor şi al direcţiei de teatru.

Avem credinţa că spectatorii s'ar fi înveselit, chiar dacă „Lozul cel mare" s'ar fi reprezentat într'o zi comună — şi nu în preajma stinsului luminilor de Anul Nou.

E vorba de o comedie, plină de situaţii comice şi presărată de nenumărate replici spirituale, — unele nouă, ceeace-i foarte greu, — care a distrat publicul timp de trei acte şi două antracte.

Ba spectatorii s'au şi dus la revelion fredonând melodii de pe scenă, şi au găsit desigur la masă prilejul să repete multe spirite auzite cu puţin înainte.

Rolurile principale au fost jucate de d-na Leni Caler şi de d. V. Maximilian.

Intr'un „craiu bătrân" (bancherul Urban), aprins după o nostimă vânzătoare, — familiar în separeuri şi punând în scenă „tête-à-tête"-uri în locuinţa-i de celibatar, — d. Maximilian a pus la contribuţie tot arsenalu-i actoricesc: şi naturaleţă, şi umor, şi bonomic... A scos partea comică a lucrurilor printr'o intonaţie, printr'un joc al mimicei. O privire era uneori deajuns pentru ca hohotele să pornească şi să nu mai aibă sfârşit.

Dintr'un rol oarecare, d-sa a făcut o creaţie molierescă. A crescut lista stării civile teatrale cu încă un tip: bancherul Urban al d-lui Maximilian.

D-na Leni Caler a jucat rolul vânzătoarei dintr'o agenţie de loterie. Vioaie, cu vervă, inventivă şi sprinţară, — d-sa a realizat un tip plin de graţie. Trecând cu o stângăcie adorabilă prin situaţii false, fiind şi duioasă — şi chiar puţin melancolică, atât cât se permite, într'o comedie uşoară — d-na Leni Caler a reuşit să încânte spectatorii.

Antrenul protagoniştilor s'a comunicat şi celorlalţi actori — care parcă se distrau, şi ei.

D. Talianu a fost un „Ober" impecabil — interpretând rolul cu demnitate în faţa clientului şi „şmechereşte" în intimitate cu personalul.

O figură reuşită a realizat d. I. Cazaban: „Conductorul".

Ansamblul a avut unitate şi bună dispoziţie.

Pentru atmosfera actuală de griji reprezentaţia dela Teatrul Regina Maria este o reţetă infailibilă — satisfăcătoare şi pentru casieria Teatrului.

M. S.

Pe marginea „Afacerii Kubinski"

La teatrul Excelsior se reprezintă în fiecare seară un spectacol care ţine în permanenţă sala plină.

In afacerea Kubinsky autorul a izbutit să prindă notele caracteristice ale unei părţi din viaţa socială de azi şi să le accentueze prin scene tot mai interesante, care pun în evidenţă ridicolul acestei vieţi.

Subiectul e simplu:

Un tânăr şomeur, muritor de foame, se introduce într'o bancă unde descoperă că secretarul e un fost coleg al lui de şcoală. Disperarea îi dă o inspiraţie. Se aşează la biroul din faţa prietenului său şi se declară funcţionar al băncii spre marea consternare a colegului care crede că a înebunit şi care-l întreabă ce are de gând să facă.

— Am să creez o afacere — răspunde el şi imediat ia un anuar cu adrese şi găseşte la întâmplare numele Kubinsky şi brodează pe el întreaga înscenare care fascinează toată banca în frunte cu consiliul de administraţie şi chiar şi pe preşedintele a cărui fată se îndrăgosteşte de el.

Sfârşitul este că o coincidenţă face ca adevăratul Kubinsky să apară tocmai în momentul când era mai necesar ca înscenarea să nu fie compromisă.

Consiliul de administraţie e scos din amorţire şi aduce băncii o afacere nouă care îi va renta foarte bine.

S'ar părea că totul se reduce la o simplă farsă şi că autorul ar fi urmărit exclusiv hazul publicului care în adevăr râde în tot timpul spectacolului.

Substratul însă e mult mai serios şi aici talentul autorului apare în toată amploarea lui căci, în adevăr piesa are un fundament dramatic real:

Ea scoate în relief superficialitatea conducerii instituţiunilor financiare celor mai pretenţioase şi vrea să dovedească marea necesitate a unei reforme serioase prin care elementul democratic chemat la lucru ar putea să aducă un suflu nou de viaţă, care să salveze aceste instituţiuni din marasmul la care au ajuns azi.

I. IANCOVESCU

Intr'un cuvânt e o satiră foarte reuşită la adresa unor financiari de carton, ajunşi în situaţii mari, fără alt merit decât acela al norocului.

Interpretarea e la înălţime. Intreaga trupă până la cel mai mic rol face dovada de ce însemnează munca pusă în serviciul talentului.

In deosebi d-nii Iancovescu (în rolul şomerului) şi Mişu Fotino (în rolul secretarului băncii) sânt aproape nelipsiţi de pe scenă în tot cursul spectacolullui şi duc tot gerul, interpretând în mod strălucit rolurile lor.

„Afacerea Kubinski" e jucată cu o vervă şi un antren care cucereşte sala până la ultima scenă.

C. LEONEANU

„Din lacrimi se naşte iubirea"

Trebue să felicităm studiourile Paramount pentrucă—singure în toată lumea — au curajul să atace, din când în când, un gen greu şi periculos: genul fantastic. Mă gândesc la filme ca Bestia, Mumia *şi* Moartea *în* vacanţă. *E vorba aci de un supranatural foarte particular, şi anume de acela* spiritual. *Sufletul, acest lucru atât de cunoscut nouă — cel mai familiar şi mai cunoscut lucru din câte există — este totuşi destul de misterios, şi de inexplicabil, pentruca să poată oricând fi considerat ca ceva supra-natural. Intre ceeace noi numim natură şi acea imajerie bogată care se desfăşoară în mintea noastră de îndată ce ne plecăm deasupra noastră înşine, contrastul e izbitor. Natura ascultă de legi de timp şi loc mult mai severe. Evenimentele nu încap decât într'o strictă proporţie în intervalele cronologice; obiectele trebue să-şi închirieze un loc în spaţiu, nici mai mare nici mai mic decât dimensiunile lor care sunt agasant de fixe. Ce deosebire cu imaginile acelora obiecte sau evenimente când ele se perindă în închipuirea noastră; le vedem îmbulzindu-se cu miile în interiorul unei infime clipe; contururile lor se pot topi, pot fuziona cu ale altora, după legi — căci legi există şi aci — după legi nu zic mai capricioase, dar de sigur altele şi în tot cazul încă foarte necunoscute nouă.*

Această fenomenologie a vieţii interioare — opusă naturei exterioare, — această categorie a psihologicului pur a stârnit todeauna mirare şi un fel de teamă nu neplăcută; din aceste perplexităţi şi înfiorări fabricăm noi sentimentul supranaturalului — al adevăratului supranatural. Căci toate bazaconiile mitologiei sau vrăjitoriei sunt simple moduri de a fi sau prost sau escroc — sau chiar uneori ambele. Supranaturalul totuşi există. Este acea perpetuă minune pe care, ori de câte ori ochii noştri părăsesc lumea înconjurătoare şi se întorc către noi înşine, o realizează mintea, oricare minte, aceea a filozofului genial exact ca şi aceea a mujicului animalizat. In creuzetul de gânduri fără hotar pe care orice om îl duce, din zori până'n noapte, cu sine, găsim neîncetat materie de miracol şi de supranatural.

Supra naturale sunt acele „linii de forţă" nedesluşite care organizează imaginile, le grupează, le orientează în anumit chip, înjghebând porniri sau desfăcând caractere.

OLIVER HARDY

Acest supranatural — care are o existenţă tot atât de reală cât şi naturalul cu care colaborează — acest „supranatural adevărat" a slujit drept temă acelor câteva filme Paramount pe care le citam mai sus. Metempsihoza din „Mumia", metempsihoza „à rebours" din „B e s t i a", mitologismul din „Moartea în vacanţă" erau doar pretexte formale şi cadre exterioare; adevăratul obiect al acestor compuneri a fost — dacă putem spune — minunata dramă a gândurilor lăsate slobode. Ni se arată cum anume „lucrează gândul" în privilegiatele lui momente de libertate, de „neatenţie la viaţă", la viaţa practică. Şi în cele trei filme amintite, toate aceste stranii moravuri ale „psihologicului pur" ni-au fost prezentate cu mijloace pur cinematografice (mişcări, atitudini, conduite), adică tocmai prin „psihologic impur", psihologic dezinteriorizat şi recăsătorit cu fizicul, cu socialul, cu natura exterioară. Era un tur de forţă. Şi care a reuşit. Cum? Puţin importă. La asta tocmai slujeşte talentul. Să nimerească instinctiv, fără reflecţiune, ceeace à posteriori reflecţiunea apreciază că-i nimerit, desăvârşit nimerit.

JOAN CRAWFORD

Casa Paramount, de curând, a mai compus un film de acest gen. Se numeşte: „Din lacrimi s'a născut iubirea" şi este a patra încercare.

A patra încercare

Bucata a fost compusă cu multă îngrijire. Actorii au fost aleşi cum nu se putea mai bine. (Garry Cooper şi Ann Harding). Toate „ideile" cinematografice sunt excelente. Un singur cusur. Cusur enorm. Şi vom vedea îndată care.

Povestea e de o mare frumuseţe. Doi copii de opt ani se joacă zilnic împreună, izolaţi de restul universului într'un parc imens şi puţintel părăginit din împrejurimile Parisului. Intr'o bună zi, catastrofă. Băeţelul e luat în Anglia. Dar va iubi totdeauna pe mica doamnă de opt ani. Acum are vreo douăzeci şi cinci. Dar nici-o femeie nu i-a mai plăcut, şi nici-o treabă din lume nu l-a mai interesat. O singură dată a mai fost fericit: Când, putându-se duce la Paris, a revăzut banca, şi leagănul, şi pomul cel frânt, şerpuit şi adus, şi grilajul ştirb şi portiţa înţepenită, şi toate câte mai erau şi fuseseră în grădina cea părăginită.

— Cum ai petrecut la Paris? Femei frumoase? Cred că au fost şi femei la mijloc?

— Da; a fost la mijloc o femeie.

— O femeie. Atunci e grav. Cine?

— O încântătoare doamnă de opt ani împliniţi.....

Veţi spune poate că poveştile de „amor unic" au ceva iremediabil romantic? Fără îndoială. Decât romantismul există. Nu acel romantism 100 la sută din literatura romantică, ci acel foarte rar — din fericire rar — pe care-l găsim zbătându-se fără succes în viaţa zisă reală. Situaţiile romantice există, dar pe lângă că-s puţine, au mai fost şi compromise de oamenii cei practici, care au găsit cu cale să se împăuneze cu suferinţele altora.

„Oamenii — scrie undeva Maeterlinck — oamenii spun adesea că nu au, că nu au avut decât o singură iubire în viaţă. Şi-i rareori adevărat. Ei îşi împodobesc dorinţa sau indiferenţa cu minunata nefericire a acelora care-s făcuţi pentru un amor unic. Iar când aceştia din urmă întrebuinţează aceleaşi cuvinte care pe buzele celorlaţi nu erau decât armonioase minciuni: când ei vin să ne spună adevărul profund şi dureros care le devastează viaţa, atunci vorbele lor, prea mult uzate de amanţii cei fericiţi, şi-au pierdut toată puterea, toată gravitatea. Iar cei ce le aud, coboară bietele vorbe sacre şi ades atât de triste, le coboară la valoarea lor profană şi la înţelesul zâmbitor pe care ele îl au printre oameni..."

Să-l credem pe Prinzivalle. Să-l credem pe Garry Cooper. Asemenea romantism, plimbat, trist, dealungul oamenilor şi indiferenţei generale, — asemenea perseverenţă, asemenea fidelitate faţă de propriul tău suflet, este adevărată şi sfâşietor de frumoasă. In prima jumătate a filmului ne este descrisă, cu nenumărate detalii cinematografice ingenioase şi fine, tristeţea mărturisită a acestui personaj stingher, care contrastează cu viaţa mulţumită, afetată, futil mondenă a celuilalt personaj, fosta fetiţă de opt ani, acum prestigioasă ducesă — pe care eroul nostru o întâlneşte din întâmplare, şi nu află că este ea decât târziu, constatând cu mirare că o femee, alta (adică tot ea) a putut să-l vindece de desesperare. Felul cum descopere, accidental, într'o clipă, printr'o simplă asociaţie de idei (care nici măcar nu ni se spune) — că ea este ea, acest moment al filmului e făcut cu o măestrie neînchipuită. Şi mai descopere eroul că, exact precum el nu se însurase din desnădejde, ea tocmai se măritase, tot din desnădejde şi pentru că aşa, sau altfel, nimic nu mai avea importanţă.

GARRY COOPER

Repet, prima jumătate a filmului, până la catastrofa care redesparte pe amanţi — de astă dată pentru totdeauna, — până aci (inclusiv catastrofa şi înfăţişarea felului cum trăesc ei despărţiţi) — totul este făcut cu o artă admirabilă.

Dar, după catastrofa de care vorbeam, vine o a doua. Filmul, de acolo înainte, devine absurd şi pueril. De ce? Este foarte interesant asta din punctul de vedere al technicei cinematografice.

Cusurul

In cursul primei jumătăţi — a jumătăţii celei bune — cei doi eroi, deocamdată încă străini şi începând de abia să se împrietenească—stau de vorbă. Ea îi povesteşte lui că în noaptea trecută visase ceva, unde figura şi el. Incepe să-i istorisească mai cu amănunte. Anumite lucruri nu şi le aduce tocmai bine aminte. Dar el, — el i le spune. Dece? — cum?—, el cunoştea visul şi-i continua povestirea. Ii împrospăta ei ceea ce ea uitase; apoi tăcea, vădit intenţionat, asupra evenimentelor pe care ea nu le uitase dar nu vroia să le ştie. Visaseră acelaş vis. Lucrul se poate. Este un fenomen psihologiceşte real. Gândiţi-vă însă puţin mai tare la acest fenomen. Foarte uşor el va deveni miracol. Miracol de cele verosimile. In momentele acelea ale filmului, strania proprietate de a visa acelaş vis devine un fapt indiscutabil, şi vă închipuiţi cât de frumos şi tulburător este.

Dar, patatras. Această idee a co-visării este luată şi pusă să plătească cheltuelile întregii ultime jumătăţi a filmului. Amanţii sunt condamnaţi la despărţire? Qu'à cela ne tienne! In fiecare noapte se vor întâlni, vecinic tineri şi fericiţi. E foarte simplu. Vor visa acelaş vis. Asta durează peste o mie de metri. Fiecare schimbare fotografică e un alt vis. Vă închipuiţi monotonia, — lăsând la o parte puerilitatea soluţiei. Tot ce fusese frumos şi emoţionant până atunci naufragiază în caraghioslâc. Barem când la un moment dat îl vedem pe erou îmbrăcat în jambirboc şi pantaloni cu supieuri umblând cu ghetele peste nouri ca un alt Sfântu Petru, ne vine, net, să ne prăpădim de râs.

La un moment dat — lucru foarte nostim — autorii filmului simt vag că spectatorul e intoxicat de supraalimentaţia cu vise. Simte că mare plăcere ne-ar face o mică schimbare de regim. Şi atunci vedem, scris pe ecran: „Trecură ani mulţi; şi.....". Dar vai! După asta un alt prânz oniric, încă mai copios şi identic calitativ. Cunoaşteţi de sigur pe acei cărora le spunem: „acuma gata; nu vreau să mai aud vorbindu-se de asta; dacă mai scoţi o vorbă, te arunc pe geam". Celalt: „Bine. Tac. Numai o singură chestiune. Dacă cutare şi cutare..."; şi o ia dacapo cu exact aceeaş chestie.

Intrebarea e: s'ar fi putut continua cu filmul aşa cum fusese dus până la jumătate? Poate că da. Probabil nu dându-i alt deznodământ, ci suprimând abudenţa de vise, şi doar dublând prima jumătate prin alte detalii de aceiaşi semnificaţie.

Filmul a fost ratat. Dar a fost departe de a fi un film rău. Şi încercarea făcută m'a umplut de mulţumire, — ce zic? de recunoştinţă.

Altele

In „Cinema" cetitorul găseşte o trecere în revistă pe care o fac asupra ultimelor filme.

In „Viaţa Romînească" găseşte toate micile răutăţi pe care n'am timp şi loc să le scriu în celelalte două cronici. Semnalăm pe „Stan şi Bran-Scoţieni" care e — după umila mea părere, unul din cele mai artistice ale binomului Laurel-Hardy. — De asemeni semnalăm un amuzant film Metro Goldwin (I live my life) cu Joan Crawford.

D. I. SUCHIANU

Cronica mizantropului

Barbarii abisinieni

Presa italiană, şi împreună cu ea şi cea română italo-filă, tremură de indignare. Barbarii abisinieni au prins un aviator italian şi au împodobit cu capul lui un par. Grozăvie! Inainte de a fi cuprins de groază rugăm pe cititor să observe că, contrar comunicatelor italiene, abisinienii doboară avioane şi prind aviatori. Şi acum să ne indignăm. Insă curios. In orice altă împrejurare, o atare ştire, care nici nu se ştie de nu va fi minciună, m'ar fi cutremurat. Acum însă nu. Explicaţiunea nu e greu de dat. Civilizaţii italieni s'au năpustit din senin asupra barbarilor abisinieni, somându-i cu tunuri moderne, cu tancuri, cu mitraliere, cu toată civilizaţia, mă rog, să le predea ţara. De luni de zile Italia, care nu a fost în stare de nicio operaţie militară serioasă în Tigre, se laudă în comunicate că a măcelărit, cu foarte mult curaj, de sus din aeroplane, mii de barbari. Ba ceva mai mult. Vitejii italieni au bombardat şi barbarele spitale, ciuntind nu numai pe abisinieni dar şi pe europenii sălbateci care au îndrăznit să primejduiască cauza civilizaţiei dând Etiopiei asistenţă sanitară. Un lucru însă par a nu înţelege vitejii italieni. Că ura abisinienilor împotriva acestor aparate civilizate care se chiamă aeroplane şi care-i măcelăresc de sus e un proces sufletesc firesc. După ce a bombardat cu multă vitejie spitalele şi a ras din sbor capetele unor coloane, un viteaz aviator italian trebue să se aştepte, în cazul când e prins, nu numai să fie decapitat, dar prăjit la foc scăzut şi dat de mâncare leilor Negusului. Viteaza naţiune italiană cere acum, în interesul civilizaţiei, folosirea tuturor mijloacelor moderne de exterminaţiune pe care le posedă, inclusiv gazele otrăvitoare. Italia trebue să fie calmă, tot aşa de calmă cum a fost Negusul faţă de consulul italian la Addis-Abeba, care făcând pe civilizatul nu voia cu niciun chip să plece din Abisinia, cu gândul naiv de bună seamă că Italienii aveau să sosească în două zile la Addis-Abeba. Intr'adevăr Abisinienii pot să se sălbăticească şi mai rău de spaima aeroplanelor şi să producă vitejilor prizonieri pagube corporale şi mai grave.

Intr'o revistă franceză citim grozava întâmplare a prinţului Hassan trimis de tatăl său kedivul Ismail al Egiptului să cucerească Etiopia. Tânărul viteaz, încrezător şi el în armamentul modern, s'a întors fără podoabele bărbăţiei sale şi, în lipsa secreţiunilor trebuincioase, cu glas de muscal. Soarta aceasta au suferit-o şi soldaţii săi. Negusul a trimis atunci kedivului următorul mesagiu: „Iată-ţi soldaţii, Ismaile. Dacă mai ai nevoie de scapeţi, trimite-mi şi restul armatei tale".

ARISTARC

Pentru şcolari,
Cel mai frumos cadou e
Colecţia „Bibliotecii şcolare"
Ultimul număr apărut:
Gr. Alexandrescu, ANTOLOGIE
112 PAGINI 20 LEI

CITIŢI
pasionantul roman
NOUL ADAM
de *NOELLE ROGER*
Romanul unui supraom. Il urmărim înfricoşaţi înaintând spre ţelurile lui superioare, care sunt şi ale omenirii. Cum va reacţiona el la iubire, milă, la marile sentimente umane?.... Acest faimos roman a apărut în româneşte în „ROMANELE CAPTIVANTE" *(300 pagini 15 lei).*
La chioşcari şi librari.

Poezia și știința muzicală

Muzica este simbolică, fiecare crâmpei de frază indică o cugetare ideală, fiecare sunet un luminiș ce trezește o impresie în sufletul omului.

Muzica este floarea educației sufletești, ea înviorează pe posacul cel mai tenace și tinde, ca toate îndeletnicirile morale, la îmbunarea sentimentului uman.

Prin foarte variate combinațiuni sonore, s'a creat, din antichitate până în zilele noastre, un limbagiu minunat, potrivit tuturor stărilor psihice în mare parte, din folklorul națiunilor respective și practicat savant, a devenit poetic.

Epoca beethoveniană, de o elocvență covârșitoare, reprezintă clasicismul romantic-poetic. Beethoven, manele poet al muzicii, a dat omenirii capodopere simfonice și alte lucrări de artă pură, de o imensă profuziune poetică și culturală, ce necesită o largă expunere analitică.

Iluștrii poeți-muzicieni Berlioz, Schuman, Mendelsohn, Schubert, Chopin, César Frank, Liszt, Wagner, Tschaikowski, Brahms, etc., au continuat ideologia titanului Beethoven, desfășurând fiecare un stil propriu, înălțător.

In Franța, evoluția succesivă a dat naștere unui alt gen de muzică, nu însă de natura filozofiei beethoveniene sau a misticismului wagnerian, ci de o finețe diafană, cum se poate vedea în operele lui Debussy. Citez câteva din acestea: Opera „Pelléas et Mélisande", „La Mer" — schițe simfonice, — „Les Nocturnes în trei tablouri: Nuages, Fêtes, Sirènes. „Iberia" poem simfonic, etc.

E suficient să asculți unul din multiplele sale poeme, pentru a te simți ca transportat într'o atmosferă paradisiacă, unde fericirea este evocată în melodii suave, de pleiada Muzelor.

Oricare ar fi părerea ce se emite în privința debussismului, e neîndoios că acesta marchează o etapă cel puțin tot atât de importantă ca primele opere florentine ce au prilejuit cântului să exprime pasiunea. Caracterul subtil, de un farmec captivant, descătușat de preceptele teoretice ale școalei germane, nu s'a limitat numai în concepția franceză, ci s'a extins în Italia, Spania, Cehoslovacia, România, cu mai multă amploare polifonică. Arta și-a luat acum zborul către o emulațiune exasperantă, creând forme personale (Stravinski, Prokofieff, Schoenberg, Honegger), angrenând melodii, acorduri fără cadențe, modulațiuni fără rezolvări necesare, profilând totuși o structură cultă, evidențiând o știință vastă muzicală. Această muzică este primită de public ca tot ce e nou, ce trece prin faza de încercare și deci acest modernism, axat pe formule noi științifice nu este încă consfințit că „arta pură" de opinia competentă a marelui public, precum e cazul cu muzica inspirată.

Muzicianul-poet scrie inspirat, din fuga condeiului, căci ideile lui țâșnesc spontan din emoțiunea lăuntrică, gingașă sau impetuoasă. Beethoven, în pofida gravei sale infirmități (surzenia) a scris capodopere. Mozart, Chopin au compus pe patul de suferință, primul celebrul Requiem, al doilea, Balada în sol minor pentru pian. Wagner a scris într'o mansardă, la Paris, lucrări de mare anvergură orchestrală, lipsit fiind de orice instrument. Schubert a improvizat într'un birt de periferie, celebrul lied „Die Forelle" (Păstrăvul) pentru un dejun frugal.

Muzicianul-erudit meditează minuțios, el redă după o matură chibzuință, — călăuzit de impresiunea din afară — tabloul vieții exterioare sau fenomenele naturii, parvenind să poetizeze lucrarea prin cultura sa. Acesta, aducând contribuția sa artistică muzicii, ocupă și el un loc de cinste în cadrul artei muzicale.

Știința modernă muzicală ce ilustrează viața actuală, e în opoziție cu epoca romantică-lirică de altădată, când dispoziția poetică a compozitorilor a dat la iveală lucrări ca: Faust, Manon, Werther, Tristan și Isolda, Aida, Carmen, Tosca, Pagliaci etc.

Și Arta română, influențată de școala occidentală, s'a desvoltat vertiginos în ultimile câteva decenii prin exponenții de seamă a compozitorilor noștri: George Enescu, Sabin Drăgoi, Nonna Otescu, Nottara, Golestan, Alfred Alessandrescu, Cuclin, Enacovici, Andricu, Victor Gheorghiu, Marcel Mihalovici, Filip Lazăr, Rogalski, Mihail Jora, Paul Constantinescu, ș. a.

Știința muzicală, în mare progres, este un vehicul necesar poeziei. Filonul poetic nu e complect umbrit în ambianța cețoasă actuală, dar strălucirea lui va spori în lumina păcii, când toată lumea și mai ales artistul va putea trăi într'o dispoziție prielnică artei.

REMUS VIANU

Sfânta Dreptate...

Romanul d-lui general C. Manolache, eșit acum de curând din editura „*Adevěrul*" a fost o plăcută surpriză pentru cei ce nu-i cunoșteau de cât scurtele povestiri din volumele precedente. Conștiința omului și arta scrisului se leagă în mod fericit în acest interesant roman, făcând din el o operă reușită. Ii auzim glasul și-i urmărim convorbirea printre rândurile scrierii sale, căci scriitorul este însuși omul care a suferit și a luptat clipă cu clipă, viața întreagă, cu necesitatea ineluctabilă de a repurta o victorie în fiecare zi, în această luptă încordată. De aci gustul special de adevăr trăit, gata, însă, în acelaș timp, de a încăleca bariera realității, trecând în domeniul legendei. Fizicește autorul este un brav, un cavaler modern, cu vorba înflorită și gestul curtenitor. Sufletește el este un povestitor moldovenesc, din trecut și din prezent, din tagma lui Ion Creangă și a lui Mihai Sadoveanu, trecut prin disciplina științelor juridice, știind purta cu acelaș îndemânare panașul și sabia ca și subtilul condeiu, pentru a fermeca prin vraja povestirii, ca și a mânui verbul și argumentul în serviciul unei înalte severități morale și al unei duioase umanități. Cu luciditatea unui om tare, el ne arată lupta candidului suflet al unui om simplu, Tudose Leahu, pentru dreptatea absolută, „*Sfânta dreptate*", pe care i-a sădit-o Dumnezeu în suflet și întru înfăptuirea căreia el pleacă, fără altă armă decât credința sa, împotriva nelegiuirilor omenești, îngrădite de formele sociale, cu care însăși Sfânta Dreptate s'a înconjurat împotriva ei însăși. Fatalitatea care apasă asupra lui Tudose din cauza purității cu care concepe el dreptatea și a misiunii de a înfăptui pe care o simte cu o putere covârșitoare în sufletul său, fatalitate care se răsfrânge ca o urgie asupra celor din jurul său în sat și mai târziu în oraș, unde îl nimicește, este o pildă mare, care, atât în sufletul lui Leahu, ca și în desfășurarea romanului, ne apare curată de orice compromisuri cu actualitatea.

Mediul de la țară și de la oraș, în care ne duc peripețiile lui Tudose Leahu, și personagiile evocate, descrise cu mare putere de veracitate de către autor, ar fi putut în adevăr să-l ispitească a se folosi de mijloacele ușoare ale unui succes de lectură obișnuit. Ar fi putut și generalul C. Manolache să ne zugrăvească „după natură" portretele politicianilor, ziariștilor, scriitorilor, apostolilor din calea lui Tudose, luându-i deadreptul în ceiace au mai repulsiv, sau făcând aluzii murdare, cu atât mai ațâțătoare cu cât sunt mai transparente, atribuindu-le trăsături imaginate caricaturale. Dar cu riscul de a pierde clientela unor cititori ușuratici, d. general C. Manolache a știut să se țină departe de romanul cu cheie, ca și de exagerarea caricaturală, defecte penibile chiar în opere de valoare. Atmosfera de pasiune pentru o cauză sfântă, într'un suflet de primitiv pentru care organizarea socială este o enigmă grea de deslegat, imposibil chiar de constatat decât din loviturile crude, și totuși inevitabile, ale realității complexe pe care, fără să o bănuiască, o înfruntă la fiecare pas, tragicul covârșitor al unui suflet însetat de dreptate, dar zdrobit tocmai pentru că este atât de credincios unui ideal, pe care nici Fiul Omului nu a căutat să-l realizeze decât cu prețul sacrificiului suprem, toată această înaltă tonalitate morală care stăpânește opera cu o tărie încordată dela început până la sfârșit, rămânând totuși caldă și vie, face prețul acestui roman. Autorul a dovedit încă odată că se poate face un roman bun și cu sentimente frumoase și că drama bine alcătuită poate mișca și cuceri sufletul cititorului chiar și când sentimentele superioare stăpânesc arta și cugetarea.

Conștiința și arta scrisului se leagă strâns, moralistul și scriitorul se topesc și se transformă unul pe altul, câștigând unul în frumusețe literară, altul în profunditate sufletească. Este, de altfel, un adevărat „tour de force" înstrunarea efortului de a ținea povestirea la nivelul simplului și genialului moralist înăscut, Tudose Leahu, deși ea trebue să atingă culmi sufletești impunătoare, chestiuni de o complexitate inextricabilă, subtilități extraordinare și aceasta fără a pierde nimic din candoarea și naivitatea mistică a acestui primitiv.

Autorul și-a ales o linie pe care o urmărește cu fidelitate și în desfășurarea pe această linie se depășește pe sine cu ușurință și o îndemânare cu adevărat uimitoare în tratarea primului său roman.

IZABELA SADOVEANU

Cărți noi...

„*Brumes*", ultimul roman al lui *Francis Carco* (Albin Michel) este considerat de toată critica franceză, ca cel mai reușit din toată opera scriitorului, o operă stranie și plină de poezie, pe cât de densă în realitatea sa, pe atât ireală și de apropiată de planul sensibilității visului.

Francis Carco e un scriitor fecund, producând cam trei patru romane pe an și cu fiecare volum se poate constata un progres în puterea sa de creație. Cadrul romanului este un mare port de Nord, care ar putea fi chiar Anvers. Totul, în preciziile mediului, contribue a creia un oarecare romantism flamand, așa precum se găsește la Mac Orlan și cum îi place și lui Carco deși e om de Sud și cu adevărat Latin.

Intr'un cartier al acestui port nordic, prostituate și figuri stranii se mișcă în sus și în jos, într'o lumină albă cenușie, de neguri și zăpadă. Personagiul principal, Soter, este un marinar polonez, care se consideră logodit cu Geisha. Dar nici el, nici cârciumarul olandez Feempfe, amantul lui Flossie, nu sânt cu adevărat pești.

Cârciumarul, în special, este o brută omenească din cele mai înfricoșătoare, mai ales când îl vedem servindu-se de cârligul ce îi ține loc de mână. De fapt el e traficant de alcool și droguri. Adevărat pește e amantul lui Lulu, pariziana.

Tunizian de origină, François la Balaffré, trăește pe socoteala femeilor, căci nu exploatează nu mai pe Lulu, ci are vreo opt „prăvălii", din care scoate nu numai chiria dela chiriașe, ci și o parte din beneficiu.

Personajul principal și cel mai interesant din roman, însă, nu aparține acestui mediu pe care-l frequentează. E un bătrânel cu cioc, locuind în oraș la un hotel și numit Poop. Toată vremea pe care n'o petrece în „prăvăliile" lui Balaffré și mai ales la Geisha, stă la fereastră la vapoare.

Are un mare ascendent asupra „Fetelor" pentrucă e un adevărat apostol al visării și al poeziei iubirii. Două dintre ele s'au sinucis din cauza lui. Geisha este și ea turburată și atrasă spre feeria sentimentală evocată de bătrân. Iar lui îi place a trezi nostalgii și dor de plecare în sufletul bietei fete, până ce într'o zi polonezul Soter trage un glonte în Poop și-l rănește. Odată cu acest eveniment cartierul întreg, ce părea că doarme învăluit în ceață, se trezește și începe a avea fel de fel de întâmplări. O epidemie izbucnește și toți locuitorii trebue să meargă să-și facă injecții la S-te Gudule. Flossie se sinucide pentru că oribilul Feempfe o sechestrase căci rămăsese însărcinată cu un fel de pianist fantastic, odinioară în serviciul cârciumarului. O bătaie faimoasă îi strânge pe toți în biroul comisariatului. In ultimul capitol plecarea lui Poop. Geisha îl însoțește până la vapor. „Vrei să plec și eu cu tine?" îi propune Geisha. Dar el refuză și vaporul pleacă ducând cu el „Omul cu visele", simbolul idealului romantic ce dormitează în sufletul femeii celei mai decăzute. O neliniște omorîtoare, poezie, compătimire, ceața care învălue figurile, muzicalitatea profundă și surdă a frazei, totul face din „Brumes" o lectură pasionantă. Nu e aci un studiu de moravuri, nici realismul crud din alte romane, partea visului este cea mai însemnată și „Brumes" pare mai mult un poem în proză, care însă ar fi agitat și plin de acțiune, dar o acțiune fără nici o logică, fatală, inevitabilă, un adevărat vis cu ochii deschiși.

Cronica feminină

Odată cu lungirea părului (și a rochiilor!...) era natural să reînvieze coafurile de seară.

Fantezia aceasta — care aduce din nou voga penelor de paradis — complectează fericit toaleta de seară, dându-ne posibilitatea să ne schimbăm mereu fizionomia.

Pentru confecționarea lor se întrebuințează catifea, tul, panglică, lamé, frunze de metal, pene, bucle de bijuterie...

O modă cât se poate de tinerească și practică și care dă femeii posibilitatea să fie bine îmbrăcată în orice împrejurare, este tailleur-ul de seară. Jupa colantă din mătase grea și lucioasă sau catifea; bluza din lamé sau mătase veritabilă și deasupra o jachetă mică din acelaș material ca jupa.

Fără a schimba liniile generale ale modei, ultimele modele ne îndreaptă spre eleganța primăverii.

Astfel unele jachete ne fac să ne gândim la sezonul următor, fie prin tăetură, fie prin materialul întrebuințat.

Se fac jachete în carouri mari, în nuanțe tranșante cu jupa. Marea noutate sunt buzunarele, care se pretează la variate combinații. Unele sunt aplicate din stofă uni, la fel cu jupa, altele se încheie cu fermoir éclair.

O garnitură cu totul originală se obține cu franjurile de lână, confecționate chiar din stofa rochiei.

La începutul sezonului modelele erau atât de variate încât nu se știa care linie va învinge: drapé-ul, faldurile grele sau rochia colantă. (E vorba tot de rochiile de seară).

Aceasta din urmă și-a asigurat succesul, acuzând și mai mult mulajul prin luciul catifelei, al lamé-ului sau al satinului laqué.

Nu uitați, doamnelor, că o astfel de rochie nu ascunde nici o imperfecțiune ci — vorba lui Caragiale! — „la din contra".

D. B.

Cronica literară

I. Valerian, Cara-Su; Mircea Damian, Deacurmezișul

Pe d. Valerian îl cunosc de vreo zece ani de zile și pot spune că activitatea sa de redactor al *Vieții literare* merită recunoștința oricărui debutant. Valerian, pe care-l socotesc prieten în ciuda unor scurte neînțelegeri, este un entusiast și un generos și îmbrățișează pe orice tânăr cu atâta căldură ba chiar exaltație încât atâta vreme cât există *Viața literară* nimeni nu se poate plânge că nu are unde să se manifeste. El mai este și sentimental și când i se pare că simțirea lui a fost înșelată trece repede la stări întunecate. Atunci sub numele de *Okeanos* scrie lucruri de o cruntă și inocentă imaginație împotriva prietenului trădător ca de pildă *Domnul care simulează, Domnul care se consumă, Domnul care și-a pierdut creerul,* producții pe care le neagă apoi cu vehemență când prietenia și-a reluat cursul. Nu mai spun că este și sancționist și că înlătură cu statornicie orice referință la activitatea prietenului în timpul ostilităților! Așa cum este, Valerian înfățișează un personagiu simpatic al societății noastre literare, fapt la care se adaogă merite reale de poet. Deși sub înrâurirea lui Bacovia, primele versuri ale lui Valerian au o notă originală, în care predomină coloarea exotică. A doua culegere nu mai aducea simplitatea debutului, dar păstra acea curioasă inocență poetică, în ciuda macabrului și exoticului. Febrilitatea, exaltarea lirică se văd și în acest roman *Cara-Su,* pe care îl vom recenza cu toată obiectivitatea, chiar dacă va fi să suferim noui sancțiuni.

In capitolul întâi eroul, numit Tudor, inginer la C. F. R. mutat la Medgidia, călătorește cu trenul în direcția Constanței. Autorul are prilejul de a descrie impresiile locomoțiunii ferate. Solul e „reptilă dinozauriană" iar noaptea e de „pâslă". Gândurile sboară ca „lăcustele" pe „lanurile liniștei". In compartiment se află și o fată al cărui obraz are „calmul zeităților asiatice". Lângă fată se află o bătrână. Domnișoara e ca o „antilopă" iar bătrâna ca un „rinocer". Fiind noapte călătorii dorm. Capul unuia cade pe piept „ca un manechin de ceară". La Medgidia șeful de tren strigă ca „un papagal automat". In sfârșit Tudor face cunoștință cu fata care se dovedește a fi tătarcă și se coboară în „Continentul negru".

Acest fel de început în tren am impresia că l-am mai citit într'un roman românesc. In orice caz calitățile și micile cusururi (de altfel simpatice) se văd dela prima analiză. Valerian e un poet și imaginile lui sunt adesea fericite, dacă n'ar face abuz de metafore, mai ales din regnul anzimalelor antideluviene, și de comentarii umoristice și de o aluzie prea jurnalistică. De pildă chestia cu continentul negru e în directă legătură cu conflictul abisinian. O altă aluzie e de natură științifică („...forța subconștientului... atracția celor două sexe : Freud...") dar inoportună, fiind că nu e niciun raport între atracția sexelor și Freud.

Ințelegem pe dată că va urma întâlnirea albului Tudor cu mongolica Menaru (care este de altminteri o fată cultă și modernă) și o dragoste violentă, exotică, de tipul *Maitreyi.* Ceeace se și întâmplă până la un punct. Insă Tudor trebue mai întâi să se familiarizeze cu Medgidia și cu valea neagră (Kara-Su) și autorul începe zugrăvirea mediului cu grațioasă coloare. Primul tătar, care e de fapt un român, e foarte pitoresc. Evident metaforele continuă. Sorbiturile lipovenilor sunt „plescăituri de pești în plasă" (bine), patroana e „găină deziluzionată" (rău). Un adormit la o masă e numit „hidrocefal" (!?), ceeace înseamnă că are apă la cap. Tudor se instalează la Madam Lori, care e o „focă" și care procură eroului o nepoată. Tudor îmrățișează pe venala nepoată cu „simplitatea florilor carnivore". Deodată se aud „răcnete de antilope sfâșiate de lei". „Foca" avea un aparat de Radio care striga în stilul fantezist al lui Okeanos:

„— Aci radio; Bukarest-Paris-Tokio! Atențiune; albilor-negrilor-galbenilor! Deschideți gura și mestecați kultur-civilizație. In fața colibelor de frunze, canibalii dansează muzică de... Strauss — în casele albilor, tresaltă jocurile lor epileptice. Femeile albe nasc pui de negri. Africa se răzbună!"

Pe drum trece un tătar ca un lup care mănâncă carne bătută sub șea (deci un lup... călăreț). Lupul trage un buratec (sacaua). El cântă un cântec „monosilabic", făcut însă din două silabe: „Ai! Ai! Eeee!" Cu acest prilej se observă că edilii au „creeri de gelatină". Populația e infectată de virusul lui „zoonpolitikon", lucru cam curios fiincă animalul politic este omul și el nu e un microb virulent. Cineva are cap de micro... cefal (cefal înseamnă cap). Tudor cugetă lângă o apă. „...cugeta... paradox cartezian... deci exista, trăia!". Insă cugetarea nu e un paradox, iar Decartes nu ajunge la încheierea că trăește, cugetând, ci constată doar că gândirea e primul dat sigur. Tudor are halucinații grotești în felul lui Okeanos. „Se simțea, ca într'un feredeu cald unde metamorfoza se îndeplinea pe nesimțite... îi creștea păr de maimuță... maxilare primitive..."

Nu înțeleg dece Valerian a generalizat legenda lui Diogene sporind numărul butoaelor:

„Astfel, odinioară — în epoca de aur a cugetării elene, se puteau întâlni pe uliți, acei înțelepți și pierde vară, desbrăcați de vesminte... de materie... având în mijloc pe Diogene — aprindeau felinare la lumina zilei, pentru a epata vulgul — locuiau în butoaie părăsite, servind paradoxe împăraților...

Musulmanii vorbesc după autor în „argot", vrea să zică turcește sau tătărește. Insă argot înseamnă numai un limbaj special, profesional, nu un dialect, nu o limbă străină, ca aici.

Tudor regăsește pe Menaru și izbutește să câștige încrederea și iubirea fetei. Scrisoarea acesteia este într'adevăr foarte frumoasă, mișcătoare și simplă, deși într'un stil cult, cum se cuvine unei tătăroaice învățate, fără metafore și elemente culturale de felul butoaelor lui Diogene și a monosilabei de două silabe. Eroul primește pe fată într'o căsuță mai retrasă pe care și-a gătit-o turcește. Tatăl fetei află legătura. Tocmai când Menaru se zbătea în incertitudini, Tudor are slăbiciunea să primească în cuibul său pe o altă femee afrodisiacă. Menaru prinde de veste și îndurerată pleacă din țară cu tatăl său, eveniment care coincide, cum vedem, și cu emigrațiunea turcilor.

Romanul nu cuprinde dar mai nimic din punct de vedere epic și nici măcar suficientă expoziție a stărilor lirice. Totuș se citește cu mare plăcere și cu o curiozitate susținută ca și când ar cuprinde ceva. Bucuria creatoare a autorului, prietenia cu care îmbrățișează oamenii, poezia incontestabilă, dacă privim cartea pe de-asupra amănuntelor, pitorescul mediului, totul ajută această carte vulnerabilă în părți, izbutită în întreg, care e primul roman al islamismului nostru, așa cum Iser este primul pictor dobrogean. Autorul — merită să spunem aceasta — are o personalitate, făcută din calități și cusururi unele amuzante, care se recunoaște numaidecât și produce acea plăcere a reîntâlnirii unui om simpatic

•

Opera de până acum ne îndreptățește să afirmăm că d. Mircea Damian are talent, un talent pe care nu-l cultivă încă suficient esteticește și-l pune în dependența noțiunii de personalitate.

Intr'adevăr, romanul *Deacurmezișul* e un roman autobiografic, nu în înțelesul moderat al folosirii experienței personale ci în acela absolut al trecerii biografiei în paginile cărții. Singurul element literar este concepția unui erou proletar care-și face loc cu coatele în existență, amenințând viața, ca Rastignac al lui Balzac; „Ți-arăt eu ție!" Autorul este în chip îndevederat mândru de steaua sa și încrezător în destine, ba chiar orgolios de capul său, pe care i l-a remarcat cineva. De aceea deși eroul cărții poartă alt nume, ca să nu mai lase nicio îndoială asupra identității, d. Damian și-a pus portretul propriu pe copertă. Tot ce povestește autorul pare absolut autentic, și în bună parte noi înșine am putut controla adevărul biografic, mai ales că adesea numele proprii sunt date fără nicio alterare. Cu desăvânșire lipsit de mijloace, eroul capătă un post de învățător suplinitor pe care nu ține de loc să-l ilustreze. E vorba chiar de o tentativă de viol asupra unei fete, care însă nu-i, ce-i dreptul, ușă de biserică. Chiar de acum se desvălue unul din procedeele predilecte ale d-lui Mircea Damian, care voește să ne dea sentimentul unei simplități absolute, a unei neprefăcătorii sublime.

— „Nu vrei să plângi nițel? — o întrebă.

— Să plâng? Și pentru ce?

— Nu știu.

Nu știa pentru ce. Știa numai că ar fi vrut să vadă pe cineva plângând, ar fi vrut s'o vadă plângând pe Maria Pop".

Dorința eroului e absurdă, însă tocmai aci stă intenția psihologică. Arătând că eroii nu știu de ce fac cutare lucru, că le vine așa, d. Damian înțelege să accentuieze calitatea de impulsie autentică a actelor lor. Efectul nu e totdeauna fericit. Infometat crunt, eroul ajunge într'un oraș de provincie, unde devine redactorul unei mici foi politice. Aici se dovedește căutat de femei. Chiar soția (unguroaică) a unui ofițer îi dă atențiune. Și ei, eroul îi pune chestiuni absurde care „îi vin așa":

— „De ce te-ai măritat d-ta cu un ofițer?...

Ea îl privi speriată, apoi râse:

— Ești foarte sincer.

— Te-ai supărat?

— Nu... Dar de ce întrebi?

— Jur că nu știu... Mi-a venit așa..."

Un scandal îl silește să părăsească orașul. Nevasta ofițerului, într'un gest pasional, pe de altă

Continuare în pag. X-a

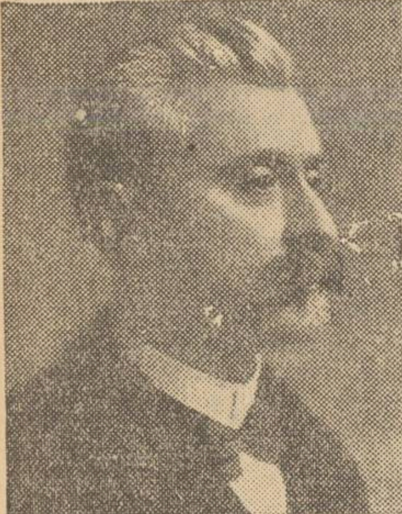
Insemnări și polemici

Spiru Haret

In revista „Amicul Tinerimii", d. prof. C. Stuparu, publică amintiri despre Spiru Haret.

Reproducem aici un fragment:

„Haret a simțit cu geniul său că par'că n'ar fi generală teorema lui Laplace-Poisson și reia chestiunea în cercetare, alegând-o ca subiect al tezei de doctorat și după ani de studii și cercetări, găsește că, în expresiile axelor mari ale orbitelor planetare, sunt inegalități seculare de ordinul al III-lea în

SPIRU HARET

raport cu masele și conchide că teorema lui Laplace nu este generală.

Nu se poate descrie în cuvinte, surpriza cea mare, care a cuprins pe toți savanții lumii la aflarea acestei noutăți.

Toți matematicienii de seamă se întrebau și se mirau, cum un tânăr român, dintr'un popor ce abia căuta să-și capete libertatea și autonomia, cutează să contrazică adevărul spus și demonstrat de un Laplace și de un Poisson.

Și, totuși, era adevărat. La 20 Ianuarie 1878, Haret susține teza sa în fața unui juriu, format din cei mai de seamă matematicieni ai lumii, în sală asistând studenți din lumea întreagă ce se găseau la Paris și toți profesorii, în frunte cu decanul facultății de medicină din Paris, Charles-Adolph Würtz. Printre asistenți, se găseau și studenți români, care lăcrimau de bucurie și de fericire că un fiu al patriei lor se ridică prin geniul său, în vârful piramidei științei universale. Cel ce urmărea cu atenția încordată expunerea lui Haret, era profesorul Würtz, care în tinerețe, studiase matematicile și-și alesese ca subiect al tezei de doctorat aceiași chestiune, dar neajungând la nici un rezultat, s'a desgustat de matematici și a studiat chimia, în domeniul căreia a luat doctoratul și a făcut multe cercetări, ajungând la rezultate frumoase. După ce juriul a decernat titlul de „doctor în matematică" lui Haret, primul care l-a îmbățișat, a fost Würtz, aducând prin acestea, omagiul său spiritului superior al tânărului matematician român.

Era primul român care-și lua doctoratul în Matematici la Paris, dar era și primul străin pentru Francezi care trecea un asemenea doctorat la Paris, după cum o declara rectorul Universității din Paris, zicând: „Spiru Haret este primul străin căruia i s'a decernat doctoratul în științele matematice" și mai departe, descriind modul cum a fost tratată teza lui și entusiasmul cu care era primită de asistența selectă din sală, încheе zicând: „la noi, în Franța, un asemenea rezultat deschide la moment, catedra în Universitate".

Ca o urmare logică a acestui strălucit succes, ministrul instrucțiunii publice de atunci, în loc să transfere profesori titulari dela Iași la catedrele vacante dela Universitatea din București, le-a scos la concurs, dând astfel ocazie tinerilor doctori să le ocupe.

Astfel, una din catedrele vacante dela Facultatea de Științe din București a fost ocupată de Spiru Haret".

Traducere

D. George Lesnea continuă seria traducerilor din Esenin. Reproducem sfârșitul unei poezii, publicate în revista „Manifest":

Nu's sărman, nici mic, nici
jalnic mie,
Inima mea toate le pricepe:
Iubit fost-am din copilărie,

De cățel și iepele din stepe.
Nu mi-a fost decât dragostea
sortită,
Pentru tine, sau oricare — una:
Sterpei fericiri e zălogită

Inima poeetului, nebuna!
Mă'ntristez și toamna mă
străbate,
Din frunziș, sau ochii cum
tăria...

Tot așa de simplă ești ca toate
Cum sânt milioane prin Rusia.

Reorganizarea serviciilor publice

„Revista funcționarilor publici" face câteva observații asupra articolului d-lui Iulian Peter, din „Revista Fundațiilor Regale" despre „reorganizarea serviciilor publice".

Le redăm aici:

„In Revista Fundațiilor Regale No. 11 din 1935, a apărut unul din cele mai interesante studii asupra problemei simplificărei aparatului de Stat și raționalizării serviciilor și instituțiilor publice.

Studiul cuprinde o introducere generală, apoi un capitol intitulat „serviciile publice" (în care se vorbește de unitatea organică, serviciul și de unitatea perfect inutilă, secția); un alt capitol: Necesitatea reorganizării, apoi capitolul: Raționalizarea și capitolul: Agenții Serviciilor publice (unde se vorbește documentat de salarizare).

Concluzia studiului sună așa: După o lungă perioadă de inflații și de salarizare în toate domeniile, legile naturale și bunul simț ne constrâng să revenim la concepții mai sănătoase și mai echilibrate. Se impune deci o temeinică reorganizare a serviciilor publice, fără a cădea în exagerările misticei economiilor sau misticei raționalizării.

Trebuia să îndepărtăm improvizațiile, empirismul, dar trebuie să ne ferim să desorganizăm prin execes de metodă. Experiența acumulată prin exercițiul puterii administrative, faptele reale sunt și ele isvoare de norme, nu numai operațiile rațiunii.

O reformă nu este trainică dacă este exagerată și absolută; o reformă nu se poate lipsi de concursul interesaților, iar la rândul lor interesații sunt datori să sprijine guvernul în înfăptuirea unei bune reforme. Cea mai bună doctrină este acea plămădită din experiența umană și acceptată".

parte, îl lovise [illegible] cravașa. Incearcă apoi să [illegible]gă în străinătate, fără succes. Ajunge într'un oraș dunărean. Acolo face cunoștință cu o profesoară. Plânge în fața ei „așa fără pricină". Altădată râde, tot așa fără pricină, spre mirarea privitorilor. Vine în Capitală, publică la *Universul literar* și mănâncă pentru întâia oară bine, citește la *Sburătorul*, unde-l supără mirosul de sarmale, face gazetărie și însfârșit un articol de gazetă violent îl duce la Văcărești. Intre timp nevasta ofițerului apare și ea, divorțată, și devine soția lui.

Atâtea întâmplări, atâta neobișnuită mizerie ar trebui să ne miște, și totuși ne lasă indiferenți. Totul e debitat prea simplu și totdeodată cu prea multă bravadă. Desele auto-prețuiri sunt deasemeni plictisitoare. Foamea, spre a fi înțeleasă, trebue analizată, adusă la înțelegerea cititorului, altfel rămâne o simplă știre abstractă. De altfel tema romanului e o temă de nuvelă. Eroul, în calea căruia toți se pun *deacurmezișul*, e un fel de Cănuță, om sucit. D. Mircea Damian trebue să părăsească obsesia destinului propriei persoane și să-și folosească experiența indirect, epic și analitic. Dacă acest volum, așa cum este, se citește cu satisfacție, cu cât mai valoroase ar apărea însușirile sale în operele de creație propriu zise.

G. CALINESCU

Folclor

Din numerele de sărbători ale diferitelor reviste românești, reproducem mai jos cele mai expresive și caracteristice poezii poporane:

Pleacă Lina la fântână,
Daliană fată d'albă!
La fântână prin grădină,
Cu cârcegile în mână,
Cu cârcege zărăind,
Cu cizmuțe tropotind;
Cu cătrânța lănțuind,
Mâneci largi vântu-și trăgând.
La fântână-mi d'ajungea,
Și pe piatra fântânei,
Est' trei juni, trei bălușei.
Lucru mare ce-mi lucra:
D'unul trei pene-mi scria,
D'unul murgu-'și potcovea,
D'unul suliță 'mpistrea,
Și din graiu așa grăia:
— „Dă-mi, Ileană, mărul tău.
Mărul tău din sânul tău!"
Ileana din graiu grăia:
„Ce-ai, june, cu mărul meu,
Vesteji-te-ai tu ca el,
Tu ca el în sânul meu!"
Cel-ce murgu-și potcovea,
El din graiu așa-'mi grăia:
— „Dă-mi Ilean', inelul tău!"
Ileana din graiu grăia:
— „Ce-ai, june, cu inelul meu?
Petrece-te-ai tu prin el,
Ca acest mic degețel!"
Cel-ce pene mi-și scria,
El din graiu așa-'mi grăia:
— „Dă-mi, Ileană, partea ta"
— „Ce-ai, june, cu partea mea?"
Cununa-te-ai-tu cu ea.

(„Luceafărul". — Dr. A. E. Peteanu: Datini și obiceiuri de Crăciun în Banat).

●

— Marioară și Marie
Gura ta tivilichie,
Cu buzele-i nărămzie
Și țâțele durdulii,
Spune neică cui le ții?
— Lui nea Ion din vii.
— Dar gurița cui i-o dai?
Tot lui Ion din plai?
Mai dă-mi-o și mie
S'o mai țin și eu cu chirie
Pân'la sfânta Marie
Când se coace boaba 'n vie,
Lămâi și strugurași,
Braghină și corbănași
Ochii-ți negri mânca-i-ași
Ochii negri ș'o sprânceană
Și năluca de sub geană.

(„Timocul")

●

Lemnișor, lemn prea frumos,
Să te pleci cu vârfu'n jos,
Să mă sui pe vârful tău,
Să mă uit în satul meu,
Satul meu e ca un raiu
Unde nici o grijă n'ai.

●

Pe cel deal, pe cel colnic,
Merge-o mândră și-un voinic.
Merge badea șuerând
Și mândruța lăcrămând.
— Ce suspini tu, copiliță?
Nu-l cunoști tu pe bădița?
— Te cunosc, bade, pe tine,
Că ai râs numai de mine.
Ia-mă ia, bade, călare,
Că mă'nghimpă la picioare,
Că mi-i drumul sgrunțuros
Și nu pot merge pe jos.
Că mi-e drumul pietricele
Și nu pot umbla de ele.
Ia-mă, zău, cu dumneta.
— Eu, mândră, nu te-oi lua,
Până mâni de mă-i ruga
Că mi-i șaua șugubață,
Nu primește mândră'n brață.
Cată, bade, mai frumoasă,
Dumnezeu tot nu ți-o lasă,
De-i lua una mai slută.
Dumnezeu tot nu te-ajută,
De-i lua una ca mine,
Dumnezeu să-ți dee bine!
Ie-ți bădiță, ia și zece,
La iubit tot nu m'o'ntrece.
Ie-ți bădiță, ie-ți și-o sută,
Dar'ar Sfântul să iei slută.
Că eu mult te-oiu blăstăma.
Ca iarba te-i legăna.
Ca o creangă te-i usca,
Ca floarea te-i veșteji,
Ca ceara te-i rumeni.

(„Cuget Moldovenesc". — Folclor basarabean colectat de N. Palamaru).

●

Ș'astă sfântă naștere,
Mi-a fost într'o peștere,
Intr'o iesle cu stâlp'șori,
Umplută cu fân de flori,
In aburul vitelor
'N izbitul copitelor!

(„Satul". — Culeasă de Mihail Lungeanu).

Plaisir d'amour

In câteva luni se împlinesc o sută douăzeci de ani, — remarca un distins cronicar al lui „Le Temps" — de când compozitorul romanței „Plaisir d'amour" a trecut în eternitate.

In adevăr, nimic nu e mai franțuzesc decât această melodie a unui german deghizat în italian.

Cuvintele de asemenea sunt minunate! De mii de ani știau oamenii, iar poeții repetau mereu că bucuria de a fi iubit e scurtă și mult prea lung regretul de a fi fost iubit. Trebuia totuși să se găsească aceste cuvinte simetrice, acest balans muzical, această formulă pătrată și mnemotchinică.

In momentul în care se anunța:

„Timpul face să treacă dragostea, iar dragostea face să treacă timpul", au fost inventate aceste cuvinte-chee: „Plaisir d'amour ne dure qu'un moment! Chagrin d'amour dure toute la vie!"

Celelalte cuvinte sunt și mai frumoase:

„Jai tout quitté pour l'ingrate Sylvie... Vers le ruisseau qui borde la prairie..." au nuanțe delicate ale sentimentului și al peisajului; o presimțire de poezie pură.

Romanța lui Martini e pentru toți Francezii un bun moștenit. Ea are timbrul vocilor scumpe.

„Plaisir d'amour" e astăzi mai glorios decât eri și mult mai puțin decât mâne Ca toate capodoperele, ea va fi o stalactită. Lacrimile tuturor femeilor dezamăgite își vor depune sarea. Ea va străluci cu tot focul dragostei născânde ca și cu acel al dragostei care moare.

„Plăcerile" sale încurajează sufletul să nu se lase copleșit de răutățile ingraților. Sub greutatea durerii, ele descopăr o vioiciune persistentă, promit o evadare viitoare — promit însăși viața.

Sărbătoarea Nașterii Domnului

A tăcut glasul colindătorilor și al urătorilor, am reintrat în zgomotul huruitor al mașinăriei moderne sau ne-am îngropat în tăcerea imensă a satelor, amintindu-ne doar cu o ușoară strângere de inimă „sărbătorile vesele" care au trecut.

Departe, mai există încă orășelul Bethleemului, cu căsuțele lui albe și înflorite, spre care pășesc domol cămilele, sosind de pe drumurile aride ale pustiei. „Sărbătorile vesele" îl recheamă în amintirile noastre în fiecare sfârșit de an și în sufletul nostru încă nu s'a potolit simțirea minunii că de acolo a pornit povestea care a hrănit credința și a ațâțat imaginația popoarelor timp de două mii de ani.

Veacuri s'au prăvălit peste veacuri și păstorii nu s'au șters de pe pânza închipuirii noastre, nici n'a tăcut în urechile noastre sunetul subțirel al fluerelor lor de pe vremuri...

Copilul Isus trăește în fiecare clipă cu ochii lui larg deschiși asupra lumii și urmele pașilor lui ușurei nu s'au șters, deși atâția alți pași de copii s'au așternut de două mii de ani peste ele.

Nașterea se sărbătorește în colțurile cele mai depărtate ale lumii. Pomul de Crăciun se aprinde în casele germane din pădurea Thuringiei. Bradul e tăiat și adus proaspăt din brădiștea apropiată și strălucește cu stele de argint în ramuri, în amintirea stelei dela Bethleem, clipind din candele aurii deasupra criptei de sub crengile lui. Ele se aprind și în străzile întortochiate ale orașelor arabe, în vâscul prins într'o rămurea de măr sau în Scoția, în trunchiul gros de brad, „la bûche de Noel" sau „Yule Log", târît din pădure prin zăpada de pe câmpiile Essexului. Sau ard cu mii de flacări în toate culorile, ca un spectacol grandios în grădina unei case din Filadelfia, hrănite de cablul electric ce străbate străzile orașului gigantic.

Mai ciudat însă trebuie să fie un Crăciun în Zeelanda, unde anul sfârșește pe o căldură de cuptor. Hector Bolitho, un scriitor englez care și-a petrecut copilăria în Noua Zeelanda, povestește că s'au adunat în casă, ignorând cu totul vara toridă de afară și au mâncat vestita, tradiționala friptură de curcan și Christmas pudding-ul, ca și când ar fi fost în toiul ernei, la Londra.

Toate țările și toate civilizațiile și-au pus semnul lor în interpretarea Nașterii din Bethleem, de la umila și naiva zugrăveală de pe steaua colindătorilor noștri, până la gloria picturilor religioase din Florența și Veneția. Fiecare simbol al nativității își are istoria și semnificația lui. La noi ar fi prilej de nenumărate cercetări pentru a stabili epoca în care a apărut, urmărind și la noi semnele sub care s'a răspândit povestea Bethleemului.

In Anglia s'a stabilit anul 592, ca dată a introducerii sărbătorii Crăciunului, de către Sfântul Augustin.

Intr'o zi de Crăciun, șase ani mai târziu, s'au botezat zece mii de Englezi și s'au fixat ca sărbători sfinte, în calendarul lor, Crăciunul și Paștele.

Astăzi „Yule Log", arderea trunchiului de brad, este o sărbătoare în care englezul caută să fie *„a little more merry and a little more religious"* crezând că se pot împăca aceste două lucruri împreună. La început însă era o ceremonie foarte serioasă, despre care se credea că are mari și tainice puteri. Acest obiceiu al arderii trunchiului de brad este foarte răspândit în Anglia și în alte țări și de el se leagă încă și până azi variate și adânc înrădăcinate credințe și superstiții. De pildă se spune că în Shropshire, venerația pentru acest ciot de Crăciun este așa de mare, încât nu este îngăduit nici cenușa să o arunci, „de frică să nu cadă peste fața mântuitorului". Locuitorii din West Shropshire, de frică să nu se stingă buturuga peste noapte, adună cenușa peste ea în fiecare seară din săptămâna sfântă, până în ziua de Anul Nou.

In Anglia însă pomul de Crăciun n'a fost introdus de cât în 1840, iar în Franța a fost introdus cam tot la acea epocă de Princesa de Meklenburg, din Germania. In această țară în care focurile în câmp nu se obișnuiau, pomul de Crăciun deveni de timpuriu și pretutindeni, focul prin care familia celebra sfârșitul anului. Cripta, nu Nașterea Domnului sub pomul împodobit și cu lumânări aprinse, era așezată în biserică și chiar la cimitir. Era un vechiu, foarte vechiu obiceiu, mai ales în Thuringia unde se născuse prințul Albert, care la 1840 se însoți cu Regina Victoria. In acelaș an, Decembrie, fu celebrat în Anglia primul pom de Crăciun. Prințul Albert găsea că poporul englez este rece și nesentimental, de aceia căuta să dea sărbătorilor de familie acel ton „gemüttlich" din viața petrecută odinioară în Germania și avea grijă să introducă obiceiurile de acolo. In curând după aceia Pomul de Crăciun a luat locul „buturugii de Crăciun" mai pretutindeni. Totuși legenda copacului care înflorește la Crăciun era foarte veche în Anglia. Se zicea că florile se deschid la miezul nopții și se scutură după o oră... Se mai ține minte în Anglia că nu cu mult înainte de generația mașinismului nostru aprig, se mai găsiseră credincioși și naivi care s'au adunat la Glaslonbury, unde se zicea că înflorește copacul minunat, ca să strângă florile pentru noroc!... Puterea superstiției este nemuritoare și nu știu care dintre noi ar fi în destul de raționalist încât să nu se îndure a deschide ușa colindătorului, cu glas subțire de copil, în seara ajunului și să nu-și simtă inima înduioșată, uitând să se rușineze că a devenit un pic „sentimental" pe pragul unui an care se duce...

Cărți

Teofan dela Mistra: Patria Rondă Tip.: „Dâmbovița" Târgoviște, 1935 Prețul 20 lei.

N. Davidescu: *Roma (Poem) Ed.: Fundația „Regele Carol II" București, 1935, Prețeul 60 lei.*

Lucian Blaga: *Orizont și Stil, Fundația „Regele Carol II" București, 1935, Prețul 60 lei.*

A. P. Huc.: *In China (In Românește de Natalia Băluță), Ed.: Fundația Pentru Literatura și Artă „Regele Carol II", București, 1935, Prețul 40 lei.*

Ion Pogan: *Zogar Ed.: Fundația „Regele Carol II" București, 1935, Prețul 40 lei.*

Reviste

Hasmonaea: No. 5 (Decembrie).
Timocul: No. 6—7—8 (Sept.-Oct.).
F. O. R.: No. 9 (Decembrie).
Revista Funcționarilor: No. 11—12 (Noemb.-Dec.).
Manifest: No. 11—12 (Decembrie).
Informații comerciale: No. 200 (Ianuarie).
Izvorașul: No. 9, 10, 11-12. (Sept.-Oct.-Noemb.-Dec.).
Nenufar: No. 1 (Noembrie).
Le Progrès: No. 1 (Ianuarie).
Banatul Literar: No. 1-2. (Oct.-Noembrie).

Ziare

Nădejdea: No. 112—113 (Dec).
Glasul Bucovinei: No. 4717 (Dec).

Scenă dela mutarea obiectelor de artă în muzee.

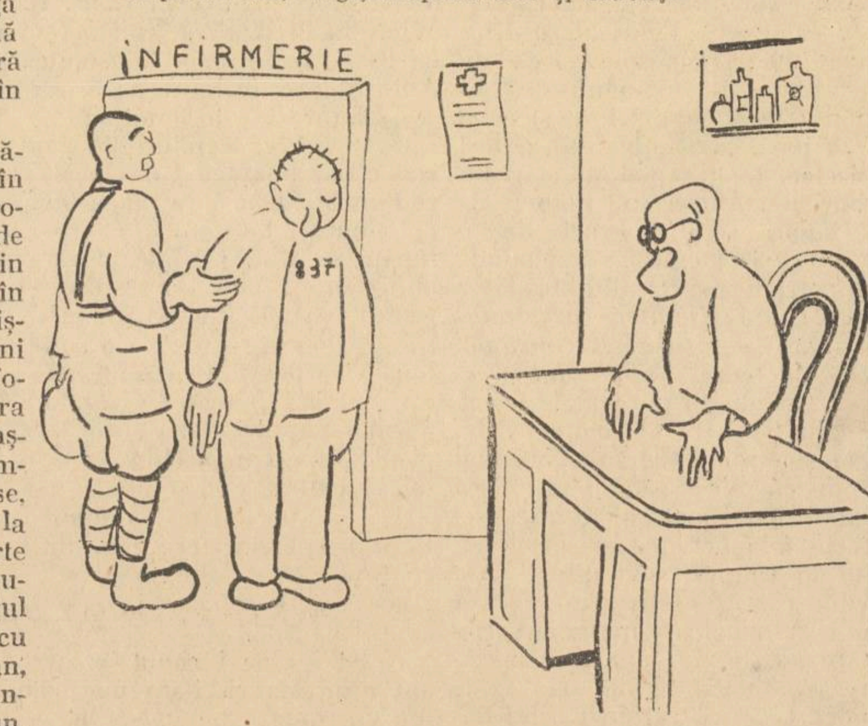

PREZICATORUL : Cine-ar putea să-mi prezică oare, cu ce-mi voiu plăti mâine chiria ?...

LA PATINOIRUL OTETELIȘANU

— Cu ploaia asta, dragă, am putea face și canotaj!

GARDIANUL: Asta e arestatul care a evadat ca să se insoare.
MEDICUL INCHISORII: Trebue pus sub observație.

Atelierele „Adevĕrul", Str. Const. Mille No. 7—11

„ASOCIAŢIUNII" SIBIIU

Adevĕrul Literar şi Artistic

Anul XV — Seria II — Nr. 789
Duminică 19 Ianuarie 1936

FONDATOR { AL. V. BELDIMAN 1888—1897 / CONST. MILLE 1897—1920 } FONDAT IN 1899

5 Lei Exemplarul în ţară
10 Lei Exemplarul în străinătate

Spiritul anarhic

Problema orientării tineretului, ca şi a opiniei publice în genere — nu interesează numai politica, ci şi cultura şi civilizaţia ţării.

Când cărţile sânt incendiate, când presa este desfiinţată — putându-se publica numai scrieri cu pecetea oficială — cine poate spune, că un astfel de regim nu periclitează bunurile spirituale ale unui neam?

S'a lansat formula dictaturii de dreapta. Unii dezamăgiţi, ca şi unii începători întru cele politiceşti — au şi adoptat-o.

Dar soluţia aceasta nu-i nouă. De fapt ţărănimea română, — cum foarte bine a spus d. C. Stere, — a trăit subt o permanentă stare de asediu. Războiul a extins măsurile excepţionale şi asupra oraşelor, unificând cele două lumi.

Moravurile medievale de aici au înăbuşit formele constituţionale.

E destul să cităm cazul celor doi vizionari, care răspândiseră constituţia la ţară — fapt pentru care justiţia i-a pus la închisoare.

Care-i starea de spirit din popor, produsă de regimul nostru dictatorial?

Ne-o descrie d. Mihail Sadoveanu în două cărţi: „Baltagul", şi „Paştile Blajinilor", de cu rând apărută de subt tipar.

„Baltagul" cuprinde povestea Mioriţei. Un cioban este ucis de un tovarăş pentru a-l prăda de oi. Nevasta lui nu se adresează autorităţilor. Nu aşteaptă dela justiţie descoperirea crimei şi pedepsirea vinovatului. Pentru dânsa aceste forme nu există. Ea singură porneşte în lume după cercetări. Află că soţul i-a fost ucis. Descoperă şi făptaşul, se ia după dânsul, îl ajunge şi-l omoară. Asta o interesa. Incolo: ce are să zică justiţia oficială— esă din preocupările ei.

In „Paştile Blajinilor" apare aceiaşi temă. O fată de boer, orfană, este aproape expulzată de pe moşie de un administrator violent şi venal. Ea îşi face singură dreptate. Se asociază cu un boer vecin, cu un misit, cu ţărani — ba şi cu un hoţ de drumul mare — putând numai astfel să reintre în drepturile ei.

In deosebire de „Baltagul", eroina din „Paştile Blajinilor" face parte din altă clasă. Dar acţiunea se petrece tot la ţară, într'un sat ca de pe alt tărâm— unde ştirile din lumea oraşului ajung târziu, şi alterate.

Iată rezultatul dictaturii de fapt asupra satelor!

S'a creat o stare de anarhie, care — ca un imens depozit de venin — otrăveşte viaţa poporului şi a întregii ţări.

Tot aparatul de stat — acel care a exercitat dictatura — este considerat de obştea neamului ca o maşină drăcească, în folosul unei mâni de profitori, prin exploatarea maselor.

Autorităţile nu-s în slujba celor nedreptăţiţi. Ele sânt sau indiferente faţă de actele arbitrare, săvârşite de oameni între dânşii, sau se aliază chiar cu răufăcătorii — ca'n „Paştile Blajinilor", unde toate măririle satului şi ale judeţului se dau de partea răsluitorului.

Acesta-i bilanţul dictaturii.

Se încearcă astăzi legalizarea acestui regim, care — până acum — a dăinuit în mod ilegal?

La noi democraţia n'a fost aplicată sincer şi integral. Cât a putut, ea s'a încercat să ne modernizeze statul. Lucrurile bune din ţara noastră i se datoresc ei. Restul aparţine trecutului: samavolniciei şi bunului plac medieval, în cadrul dictaturii de dreapta, care a întreţinut şi întreţine un spirit anarhic ce se infiltrează pretutindeni ca miazmele dintr'un subsol infect până în biblioteca clădirii...

...Unde ne mucezesc până şi cărţile.

M. SEVASTOS

Adam Bălţatu — Peisaj

Sărbătorirea D-nei Lucia Sturdza Bulandra

Teatrul Regina Maria e luminat de sus şi până jos. Intrarea cu colonade albe aşteaptă pustie sfârşitul. Inăuntru, în măruntaiele clădirii, se fierbe şi se zbate piesa de teatru, tainic şi mult; insulă misterioasă în mijlocul oceanului zgomotos al străzii.

Ocolesc clădirea şi mă opresc într'o coastă a zidului, la una din uşile dosnice neluminate.

— Ce doriţi ?

Un portar mi-a răsărit fără veste înainte, proptindu-mi întrebarea în piept.

— A ! Vă aşteaptă d-na Bulandra ? Urcaţi sus!

Trepte înguste, în spirală. Un rând, încă un rând. Sus, mă întâmpină un alt cerber: cabiniera.

In sfârşit, se deschide o ultimă uşă.

Mă găsesc în cabina doamnei Sturdza Bulandra, sărbătorită acum pentru activitatea-i teatrală.

O lojă îngustă, simpatică, cu oglinzi, un dulap, o sofa, o masă. Descopăr cu ochii îndată machiajele de scenă, în tuburi şi sticluţe, pe mescioară. Pe garderobă, un portret mare, reprezentând un grup de persoane în costume de acum vreo douăzeci şi cinci de ani. Nu mă pot opri să nu-l privesc şi de aproape. Recunosc îndată pe d-na Sturdza în mijlocul cartonului şi pe d. Tony Bulandra — tânăr de tot, cu ochii lui mari şi faţa prelungă, aristocratică.

Atmosfera din această lojă care transformă în fiecare seară pe actor în cine ştie ce personaj închipuit de un autor, e plăcută. Nu ştiu de ce mă aşteptam s'o găsesc mai stranie, mai misterioasă. Lumina zâmbeşte vioi şi toate sunt normale, aşezate.

Pe culoare e linişte. M'aşi fi aşteptat să văd agitaţie, să surprind ceva din lu rul acela al culiselor, să aud aplauzele publicului şi să zăresc apărând pe d-na Sturdza Bulandra, înfierbântată, caldă încă de ovaţiile publicului ce-o mai urmăresc.

S'a auzit o voce aproape; o voce pe care am recunoscut-o îndată

Doamna Bulandra ieşise din scenă.

A intrat natural, parc'ar fi venit din odaia vecină.

Era însă în pielea personajului pe care îl interpretase: purta o rochie neagră de seară, o perucă blondă uşor încărunţită, un voal ce-i încadra faţa machiată, cu ochii încercuiţi cu negru, cu gene lungi şi sumbre.

— *Vin de pe scenă,* — mi-a spus, scuzându-se. — *Am jucat în „Nunta de Argint".*

I-am spus îndată de ce venisem.

— *Să ştii că am foarte puţină vreme pentru d-ta: la opt şi jumătate joc la microfon şi trebue să mă grăbesc,* — mi-a zis cu vocea-i joasă şi gravă.

LUCIA STURDZA BULANDRA

— Atunci cât timp îmi acordaţi ?

— *Câteva minute; acum până plec.*

— Atât de puţin?

— *Atât de puţin. Aşa e toată viaţa noastră: o goană. Nu ne mai ajunge timpul.*

„Le Gamin de Paris"

D-na Lucia Sturdza Bulandra, înaltă şi impunătoare, m'a privit deodată cu ochii ei verzi luminoşi ieşiţi de sub capul fals al personajului din piesa lui Geraldy.

— *Care e prima întrebare ce vrei să mi-o pui? Desigur cum am intrat în teatru şi ce semne de talent am dat de mică copilă?*

— Exact.

— *Să ştii că m'au mai întrebat şi alţii şi devine banal.*

— Nu face nimic. O mai spunem încă odată, într'un alt fel. Lucrurile acestea sunt totdeauna interesante.

Aşa dar, dacă vreţi, spuneţi-mi cum v'aţi manifestat de timpuriu în arta dramatică ?

D-na Bulandra zâmbeşte frumos, cu ochii puţin ironici.

— *Am să-ţi răspund că niciodată nu m'am gândit cu prea mare pasiune la teatru şi că nu mă pot lăuda că aşi fi făcut prea mare dovadă de un neobişnuit talent.*

E drept că odată, la pensionul de călugăriţe, unde urmam, am jucat rolul titular din „Ştrengarul din Paris" şi că toată lumea a spus că a fost foarte reuşit. Ani de-a rândul s'a vorbit — se spune — *la „Notre Dame" despre acest ştrengar pe care l-aşi fi făcut aşa de bine.*

Asta însă nu înseamnă mare lucru. După aceia, niciodată n'am mai dat dovadă şi nici nu m'am gândit că voiu îmbrăţişa cariera dramatică.

Foc sacru

— *Mi s'a reproşat,* — urmează d-na Sturdza, — *că nu spun că am venit spre teatru sub imperiul unui impuls de neînvins, care m'a făcut să înlătur toate obstacolele ce mi s'au pus în cale şi să înving toate adversităţile.*

Imi pare rău că n'o pot spune; e drept că ar fi fost frumos: „focul sacru care te mână înainte, orbeşte". Eu însă sunt sinceră.

Nu m'am îndreptat spre teatru decât în urma unei reci chibzueli, socotind că e un domeniu unde aşi putea izbuti mai uşor să-mi câştig onorabil viaţa. Nu m'am gândit deloc până în acea clipă că voiu face acest pas şi nu m'a mânat nici o pornire de neînvins. Te rog să no-

Continuare în pag. II-a

Arca lui Noe

de Otilia Cazimir

Turel

Trenul s'a oprit într'o gară mică, prizărită 'n câmp şi 'n toamnă, — o gară de unde nu se urcă nimeni şi unde nimeni nu se coboară. Maşina a oftat, desumflată de toţi aburii: te-ai aştepta acum s'o vezi turtindu-se, ca o armonică. Vagoanele se mai clatină o vreme, căutându-şi parcă, nesigure, echilibrul. Pe urmă se aşează şi ele, pentru îndelungată odihnă.

In grădiniţa năpârlită, în care doar gherghine îndărătnice mai înalţă bulgări îndesaţi de floare, un curcan se umflă 'n pene cu importanţă, încredinţat că trenul s'a oprit anume ca să-l admire pe el. Mai încolo, subt pompa de apă, mecanicul se spală pufnind pe nas şi împrăştiind, ca dintr'o fântână arteziană, stropi poleiţi dulce de lumina toamnei.

—... numai de nu s'ar supăra Turel!...

Cele două tovarăşe de călătorie vorbesc cu glas scăzut, parcă s'ar sfii să tulbure liniştea grea care s'a abătut de peste câmp asupra trenului.

Una e tânără şi foarte blondă, — blondul alburiu, care bate parcă în verde, al părului de curând decolorat. Dar, în ciuda modei, păstrează încă în făptura ei ceva gospodăresc, ca o aromă de cozonac auriu, afânat şi proaspăt. Vorbeşte alene, alintând şi îndulcind cuvintele ca pe nişte acadele.

Cealaltă, slabă şi ascuţită, tace şi ascultă. Din când în când aruncă, pe la colţul gurii, o aprobare grăbită, — ceva asemănător cu ţăcănitul inutil al aparatelor de telegraf într'o gară pustie:

— Da... Da, da... Da...

— Am întârziat două săptămâni, da'ce era să fac?... Când intri pe mâna croitoreselor, nu mai poţi fi sigură de nimic. E drept că m'am distrat în vremea asta... Numai de nu s'ar supăra Turel!

— Da, da... Da, da...

Călătoarea cea tânără înalţă o mână de pe care alunecă spre cot, sunând dulce, nenumărate brăţări subţirele de argint, şi-şi pipăie delicat buclele scurte de la ceafă:

— Mi-am schimbat pieptănătura... numai de nu s'ar supăra Turel! Ştii cât îi plăcea lui ceafa mea de băiat. Da' ce era să fac? Când m'a văzut Madam' Fany, şi-a pus mânile 'n cap. O ştii pe Madam' Fany? Are numai modele dela Paris... „Vai, zice, ce coafură! Sigur că bărbatul matale e de vină. Aşa-s bărbaţii, nişte egoişti şi nişte tirani, ca să nu mai placă şi la altul ce le place lor... Şi pe urmă, nu le mai place nici lor ce nu mai place la altul — şi gata!" Nostimă, Madam' Fany... „Ce pălărie pot eu să-ţi dau pentru capul ăsta al matale? — zice. Acuma nu se mai poartă capul rotund... Trebue să-ţi aranjăm nişte bucluşoare, ceva, ca să nu mai sameni a provincială..." E drept că acum pot să pun orice pălărie. Mi-am făcut şi o căciuliţă de lutru pentru mantou, — o bijuterie! Numai de nu s'ar supăra Turel...

Trenul s'a zmuncit fără veste. Parcă s'a speriat de ceva şi a luat-o la goană, fluerând. Gara aleargă în ceilaltă parte, tot mai mică şi tot mai geometrică, până rămâne în urmă, departe, ca o cutie de chibrituri aruncată 'n câmp de-un călător.

Vine cineva pe culoar. E un bărbat tânăr, foarte elegant, cu cascheta de călătorie lăsată puţintel pe-o sprinceană. Se opreşte o clipă în uşă şi se uită, mirat şi cu interes, în compartiment. Trece, se întoarce iar. Şi-a aprins o ţigară şi aruncă fumul în sus, rotunzindu-şi gura şi închizând ochii. S'a depărtat.

Călătoarea cea tânără aşteaptă o vreme, cu ochii la uşă. Nu mai trece nimeni. Doar un firişor albastru şi moale de fum se risipeşte, mereu reînoit de unde-va de-aproape, — trădător.

Se ridică, nepăsătoare şi leneşă, dar c'un zâmbet neliniştit la colţul gurii:

— Aş lua un ceai... Mata nu iei nimic? Dacă nu te superi, aş propune să ne ducem cu rândul... ştii, pentru bagaje...

Şi iese repede, fără să mai aştepte răspuns. Indată trece şi străinul, — fără să se mai uite, de data asta, în compartiment.

— Hm!... face în urma lor doamna cea slabă, încreţindu-şi gura. Apoi, pe neaşteptate, imitând exact glasul alintat şi dulce al celeilalte:

— Numai de nu s'ar supăra Turel!...

Trenul trece, huruind năpraznic, peste un pod. Grinzile de fier aleargă vertiginos pe la ferestre, topindu-şi liniile arcuite şi subţiri într'o diafană pânză fumurie: parcă trenul s'a prins şi se sbate, — gânganie de oţel, — într'o uriaşă plasă de painjen.

Pe urmă, orizontul se desface larg şi limpede. O câmpie arată proaspăt, cu benzi simetrice cafenii şi galbene, se încovoaie moale şi odihnitor până'n pâcla violetă a depărtărilor.

Gripa

S'a înserat. O bucată de lună de cositor se plimbă, nedumerită, când la geamul din dreapta,

OTILIA CAZIMIR

când la geamul din stânga al trenului. Şi deodată se aruncă în întunericul compact al unui nor, ca şi cum ar vrea să se sinucidă.

Şi trenul se înfige în noapte, bătând aceaşi măsură internaţională de trei pătrimi cu accentul pe a doua, pe care s'au cântat şi se vor cânta toate melodiile din lume. Nu cred că există călător care să nu se fi chinuit măcar odată potrivind în gând un cântec familiar pe ritmul invariabil şi obsedant al trenului.

Compartimentul e plin. Un plutonier a şi început să sforăie, subţirel şi melodios, pe nasul din care te-ai aştepta să izbucnească vijelie de trombon. In schimb, o cucoană măruntică o ia pe neaşteptate cu o octavă mai jos, în contratimp.

Un domn tânăr de lângă uşă se uită pe culoar şi bate cu degetul în geam:

— Mata eşti, cucoane Jorj? Poftim aici.

O şubă uriaşă îşi face loc, de-acurmezişul, pe uşă. Domnul cel tânăr s'a ridicat:

— Stai te rog, cucoane Jorj, fă-mi plăcerea...

— Bine, dar dumneata?

— Eu stau şi 'n picioare, că nu mai am mult de stat.

(Continuare în pag. II-a)

BIBLIOTECA GENERALĂ „ASOCIAŢIUNII" SIBIIU

La lumina becului adormit se deslușește, între gulerul de lup și căciula de astrahan a noului sosit, un obraz mare și congestionat, dar cu trăsături nesigure, ca ale pruncilor abia născuți.

Se pornește o discuție despre niște polițe și despre o ipotecă. Din gulerul de lup iese un glas ciudat, înăbușit:

— Goldenberg e-un hoț. Un hoț ș'un pungaș!

— Mie-mi spui, cucoane Jorj?

Deodată, fața cea roșie s'a adunat toată în jurul nasului. Pe urmă s'a destins brusc: călătorul a strănutat.

— Să-ți fie de bine, cucoane Jorj!

— Mersi, asemenea...

— Te-a tras de la ușă.

— Nu, drăguță. Am o pustie de gripă. O gripă, domnule, de nu știu ce să mă mai fac. Și molipsitoare, — n'ai idee! Eu am luat-o de la contabil. Numai cât am stat cinci minute cu el în *cănțălerie*, ș'am și luat-o...

Scotocește prin buzunarele șubei și trage de un colț o batistă mare, în pătrățele. Dar până s'o ducă la nas, strănutul izbucnește slobod și puternic.

Domnul cel tânăr își șterge discret cu mâneca reverurile hainei, pe urmă își ia pălăria din rețea:

— Mă ierți, cucoane Jorj? Mă duc să fumez.

— Poftim, drăguță, poftim...

Domnul cel cu șubă se cuibărește pe locul lui, apoi, adresându-se cu familiaritate vecinului necunoscut care, trezit din somn de violența strănutului, se uită aiurit în jur:

— Grozavă gripă! Și molipsitoare, domnule... Nici n'ai idee cum se ia. Uite-așa, dintr'o nimica toată...

Săracul

In compartimentul de clasa a treia stăruie o lumină gălbuie, afumată și tristă. Călătorii dorm. Arestatul din fund și-a aplecat așa de adânc capul în piept, că nu i-se mai vede decât fundul căciulii rupte și barba căruntă, aspră și rară. Iși ține mânile strânse cruciș peste haina vărgată și tremură din tot trupul, dureros. Din când în când, un picior îi tresare scurt, și genunchiul i-se arată gol și pământiu prin pantalonii sfâșiați. Alături, jandarmul, un băiat bălan și bleg, doarme cu gura căscată. Uneori deschide ochii alburii, strânge buzele și se uită speriat împrejur. Dar se dumirește repede, închide ochii, cască gura și adoarme iar. Un om de țară își chinuie prin somn obrazul necăjit, mormăie ceva, apoi oftează. In fața lui, o femee ascuțită la obraz ține o traistă pe genunchi. Parcă doarme și ea. Dar de câte ori oftează omul, îl taie cu o privire întunecată, ascunsă iute subt streșina broboadei.

Numai seminaristul de lângă ușă n'are astâmpăr. Se uită afară, în noaptea încremenită peste întinsuri, își trage mânecile prea scurte și, în pătrățelul de lumină vânătă al unei oglingioare, își potrivește șapca, când mai pe frunte, când mai pe-o sprinceană. Lângă el, pe locul gol, a îngrămădit mantaua, geanta și un pachet învălit în jurnale din care iese la iveală, indiscret, un vârf de ciorap.

Trenul s'a oprit. Gara nu se vede din beznă. O lumină roșcată a trecut, clătinându-se, pe la ferestre. Seminaristul a deschis ușa. Cineva, de-afară, a șoptit:

— Fă-te că nu mă cunoști... îs cu tataia.

Apoi, un glas a cântat, dulce, din ușă:

— Aici, tataie...

Seminaristul stă cuminte la locul lui. Din întunericul de-afară s'a ales un chip de fată blondă, cu obrajii sănătoși rumeniți de soarele verii și cu ochii atât de curat albaștri, încât nici lumina tristă din vagon nu-i poate tulbura. Un popă de țară, cu barbă cenușie și cu codița ieșită puțin din gulerul antereului, ca o toartă, așează în plasă un geamantan îndesat burduf, cu curelele înădite cu sfoară.

— Da' nu-i decât un loc aici, Leonoră...

Fata își adună pelerina de uniformă în jurul trupului și se strânge mai aproape de seminarist.

— Lasă, tataie, că încăpem.

Femeea cu traista s'a ghemuit mai tare în colțul ei. Seminaristul s'a subțiat în cellalt colț și părintele s'a așezat pe loc larg, zâmbind cu bunătate:

— Mulțămesc, nevastă. Să trăești, tinere.

Apoi își cercetează cu interes tovarășii de drum. Se vede bine că e odihnit, că a mâncat bine și că acum are gust de vorbă. Omul cel cu obrazul necăjit a deschis ochii și a scuipat cu năduf. Părintele s'a luminat la față:

— Dumneata erai, Filipe?

— Eu, părinte, săru' mâna... Vă duceți la Eș?

— La Eș, Filipe, îmi duc fata la școală. Da' dumneata?

— Ia năcazuri, părinte, răspunde omul posomorît. Tot cu *procestu'* cela. Că mi-o mâncat și paralele și zilele și nu se mai mântuie. Mă ține mai mult ața decât fața. Acu, era să cad la 'mpăcăciune cu al-de cumnatu' Vartolomei, — da' nu *vre* fimeea...

Din colțul ei, femeea a tresărit, repezindu-și glasul subțire:

— Nu vrau. Cum să vrau? C'acela-i pământu' *neu* de la tătuța... *Cilip* s'ar împăca, lui nu-i pasă. Da' eu nu mă las. Vartolomei e-un varvar ș'un iretic, că doar îl știi și Sfinția-ta. Dece să-i las eu lui pământu' de la tătuța? Mă duc la giudecată, ș'am să spun acolo cum că Vartolomei o băgat-o pe soră-mea în pământ cu zile. Am să spun ș'am să strig, că doar n'o mâncat *lupchii* dreptatea din țară...

Afară plouă mărunt. Se face ziuă. Prin geamul aburit, lumina se uită, fără să pătrundă, în cutia de lemn care duce laolaltă, peste câmpiile reci și ude, oameni din toată lumea.

Femeea a adormit, cu capul pe traistă. Omul ei oftează prin somn. Drept ca 'n strană, a adormit și părintele. Jandarmul s'a ridicat, a căscat, apoi s'a plecat spre tovarăș:

— Ți-o fi foame, măi sărace?

Săracul înalță obrazul pământiu și strâmb, cu ochii morți, cu gura pustie. Nu răspunde. Jandarmul scoate din geantă o pâne rotundă și tare, ca un bulgăre.

— De ce-i fi fugit tu din ocnă, măi?

— Fugit... repetă omul cu greu, ca de pe altă lume.

— Nu știai c'au să te prindă? Vai de păcatele tale! Na, ține...

Omul își ascunde obrazul în piept și ridică un umăr, piezîș, ca și cum s'ar feri de o lovitură. Apucă pânea cu neîncredere și o vâră subsuoară.

— Unde să fugi, după atâția ani de ocnă? Cine te mai știe pe lumea asta? Vai de capul tău! Ci-că ai fost și tu om odată... Da' acu, tot una-i pentru tine. Dac'ai ucis, — s'a isprăvit!

— Ucis... geme ocnașul, cu bărbia proptită în pieptul gol, uscat și negru.

In fața lui, Leonora părintelui doarme cu obrazul pe umărul seminaristului. Mâna ei îngustă, puțin pârlită, odihnește uitată de cu noapte în mâna largă și voinică a băiatului. El, doarme încruntat și grav, ca un om cu mare răspundere în viață. Iar fata râde prin somn, trimețând în neștire zîmbetul ei curat și nou de îndrăgostită spre străinul doborît, care nu mai vede și nu mai înțelege nimic.

OTILIA CAZIMIR

TOATĂ PRESA ELOGIAZĂ NOUL ROMAN DE MARE SUCCES

Sfânta dreptate

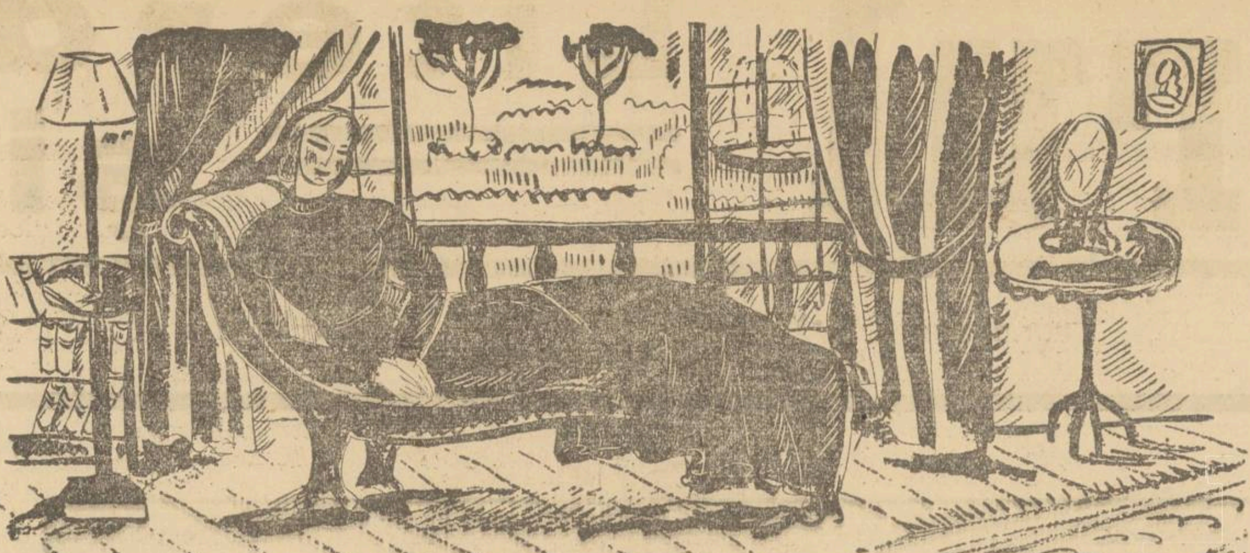
de C. MANOLACHE

EROUL ROMANULUI ESTE UN RĂSVRĂTIT IMPOTRIVA NEDREPTĂȚILOR ȘI A SEMENILOR SĂI.

Editura ADEVERUL S. A, LEI 80.—

Mărunte

— Cărți, reviste, note muzicale, mărci, monezi vechi și cărți cu împrumut — la „Cetatea Antică", Calea Văcărești 58, București.

Actualități Științifice

Apologia insectelor

Invinuirile aduse insectelor au fost atât de des repetate și pagubele pricinuite de aceste vietăți sunt atât de bine cunoscute, încât astăzi o apologie a insectelor apare, nu numai ca un paradox îndrăzneț, ci aproape ca o curată.... nebunie.

Și totuș, un entomologist american nu s'a sfiit s'o facă, aducând în sprijinul tezei sale argumente serioase absolut convingătoare.

E drept că insectele ne dau atacuri pe toate fronturile. S'a calculat că în Statele Unite paguba anuală pricinuită prin distrugerea recoltelor de către insecte reprezintă o valoare egală cu îndoitul bugetului anual militar și naval al acestei imense republici americane. Termitele, la rândul lor, cauzează proprietarilor de case în Statele Unite pierderi de peste 5 miliarde de lei pe an.

Moliile ne distrug îmbrăcămintea, muștele și țânțarii ne aduc bolile și după unii chiar astma ar fi datorită, în multe cazuri, tot unei muște.

Totuș, dacă 300 de specii de insecte ne sunt vrăjmașe, nu e mai puțin adevărat că lumea insectelor numără vreo 500.000 de specii clasate. Admițând că insectele ne distrug a zecea parte din recoltă, nu trebue să uităm însă că fără ele n'am avea nici un fel de recoltă. Și apoi, câte bogății ne furnizează ele, sub formă de mătase, miere, ceară, coloranți, etc. Trebue să le fim recunoscători deasemenea pentru distrugerea cadavrelor de animale și de plante care, fără intervenția lor, ar putrezi pretutindeni. S'a calculat astfel că trei muște, grație activității și reproducerii lor atât de rapide, devorează cadavrul unui cal, tot atât de repede ca un leu. In junglă, arbori seculari căzuți n'ar dispare decât după un veac, dacă nu ar exista voracitatea insectelor.

Din epoca biblică o serie întreagă de coloranți sunt obținuți din insecte moarte. Roșul flamand, carminul și lacul sunt escrețiuni de insecte.

Tot insectele au contribuit la progresele științei în timpul ultimului război. Un chirurg american, care se găsea pe frontul francez, a făcut o constatare surprinzătoare, anume că soldații, ridicați de pe câmpul de luptă, două, trei zile după ce au fost răniți, nu prezentau niciun semn de infecțiune și nici nu aveau febră. Scoțându-li-se vestmintele, medicul văzu mișunând peste rănile lor o pusderie de larve de viermi albi. Din această cauză, nu se producea nici un puroiu. Reîntors în Statele Unite, tânărul chirurg începu o serie de experiențe în scopul de a studia efectul viermilor albi asupra rănilor făcute animalelor. Succesul acestei experiențe îl îndemnă să aplice aceeaș metodă și oamenilor.

Actualmente, spitalele americane dispun în permanență pentru tratamentul rănilor infectate, de o rezervă de viermi albi sterilizați. Un extras din aceste larve, introdus în organis prin injecții intramusculare, dă rezultate remarcabile în tratamentul sinuzitei și mastoiditei.

Pedealtă parte, veninul de albine s'a dovedit a fi un remediu eficace împotriva reumatismului. Doi medici francezi au obținut, cu ajutorul înțepăturilor de albine, rezultate excelente în cazuri rebele de reumatism.

Folosind extrase din acest venin, putem generaliza tratamentul.

După cum vedem, punând în balanță avantagiile și neajunsurile pentru omenire datorite insectelor, primele covârșesc pe ultimele.

Misterul embrionului

Premiul Nobel pentru medicină și fiziologie a fost acordat în anul încheiat, profesorului de zoologie Hans Spemann, dela universitatea din Freiburg.

Acest savant german, care de

PROF. HANS SPEMANN

la 1919 conduce „Institutul zoologic" al universității din Freiburg, lucrează de vreo 20 de ani la lămurirea uneia din cele mai misterioase și mai pasionante probleme ale biologiei: viața embrionului.

Spemann și-a propus să aprofundeze mecanismul intim al factorilor care determină evoluția organismelor rezultate din germenul microscopic. A reușit să facă în această privință descoperiri cu adevărat senzaționale.

In acest scop a procedat la o serie de experiențe asupra unui ou de amfibie, de mărimea unui ac de gămălie, pe care l-a supus la cele mai variate intervențiuni... chirurgicale, cu ajutorul unor instrumente adecvate. Firește, toate aceste operațiuni au fost executate sub obiectivul microscopului. S'a stabilit astfel că embrionul posedă un „centru organizator" care guvernează întreaga evoluție a organismelor și se desvoltă dintr'însul. Orice fel de rănire și modificare a acestui „centru organizator" provoacă diformațiuni și monstruozități organice corespunzătoare. Ciudățenii ca prezența a două cozi la un pește, a larvelor cu două capete la salamandrele acuatice, etc., provin din alterarea centrului organizator. Prin această descoperire se proectează lumini nebănuite în domeniul biologiei.

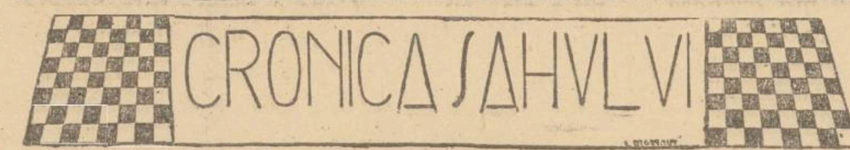
O nouă clasificare a temperamentelor.

Din antichitate și până în vremurile moderne, noțiunea de „temperament" și clasificația oamenilor în diferite grupe de temperamente a fost subordonată unor criterii fiziologice.

De curând, cercetătorul englez Catell a încercat să stabilească, pe baza unui mare număr de experiențe, o nouă clasificație a temperamentelor, după norme psihologice.

Savantul englez, studiând în mod sistematic 62 de studenți în vârstă de 18—25 ani, a ajuns la concluzia că temperamentele umane pot fi grupate în trei mari categorii și anume: 1) *Grupa voinței* caracterizată prin siguranță de sine, energie, perseverență, prea puțină capacitate de adaptare, subiectivitate, etc.; 2) *Grupa îndemânării*, ai cărei reprezentanți sunt ființe calme, cu bună dispoziție, spirit original și inspirație rapidă; 3) *Grupa adaptării* remarcabilă prin omogenitate, obiectivitate, adaptare înțeleaptă, mărinimie și conștiinciozitate.

Ing. I. S.

Adresa redacției acestei rubrici:
Paul I. Negreanu, *Bulevardul Carol 21. București 1.*

Congresul Federației Române de Șah

Duminică 5 Ianuarie a avut loc la Camera de Comerț, congresul anual al F. R. S.-ului. Au luat parte d-nii Cezar Mereuță, președinte de onoare, Cristian Leu, președinte activ, Ing. Orăscu, președintele cercului C. F. R., și membru în comitetul central, Ion Lehaci, av. M. Manolescu, av. E. Gudju, secretar general, un mare număr de șahiști și reprezentanții presei. Președintele congresului a fost d-l director general C. F. R. Cezar Mereuță.

A luat cuvântul d-l Cristian Leu, care într'o conferință de peste o oră a expus realizările Federației în ultimii doi ani, dela reorganizarea Federației și alegerea sa ca președinte activ.

D-l Cristian Leu a relevat marele număr de șahiști și cercuri de șah din țara noastră, care sporește în fiecare an.

Noi cercuri, în mare parte în provincie, au fost înființate. Activitatea șahistă este în plină desfășurare în toate colțurile țării. Din 1934 și până azi s'au organizat nenumărate concursuri inter-cercuri, individuale, precum și campionate locale. In 1935 s'a disputat cu un strălucit succes, campionatul național, la care a luat parte și maestrul francez *Snosko-Borowski*. Campionatul a fost câștigat, după o luptă înverșunată de tânărul și talentatul șahist, maestrul *H. Silbermann*, care și-a dominat distanțat adversarii. Al doilea a eșit *Dr. N. Brody*, apoi *Erdely*, *Ichim* și *Toma Popa*.

Aceștia au participat în August 1935, la Olimpiada din Varșovia, unde echipa română, sub conducerea energică a președintelui federației, s'a afirmat prin rezultate strălucite, cari au uimit pe maeștrii internaționali și pe publicul spectator. *Silbermann* fiind exclus, echipa română fără nici-o rezervă, și-a depus toată energia posibilă, înregistrând rezultate ca remiza *Ichim-Flohr* și strălucitele victorii ale lui *Toma Popa* și *Brody*.

In Decembrie a avut loc campionatul Capitalei, care s'a disputat la cercul de șah „C. F. R.".

D. Cristian Leu declară că Federația Română de Șah intră, după acest congres, în faza organizării.

Sub auspiciile ei se vor disputa campionatul inter-școlar, campionatul Bucureștilor inter-cercuri, campionatul României pe 1936, precum și un mare număr de match-uri individuale. Deasemeni se proectează match-uri cu țările vecine și perfectarea „*Micei Ințelegeri șahiste*" și a „*Federației balcanice*".

Pentru anii ce urmează se pregătește ridicarea nivelului de joc la o treaptă superioară pentru ca, în 1938, când Federația Română, va avea cinstea să realizeze, în Capitala noastră, *Olimpiada mondială de șah*, România să conteze printre țările de frunte, și echipa ei să se claseze cât mai sus în această competiție internațională.

D. Cristian Leu și-a încheiat expunerea, urând Federației Române de Șah și șahiștilor prosperitate și aducând omagii d-lor *Lt. comandor Gudju, Cezar Mereuță, ing. Ciulley, ing. Orăscu*, și tuturor celor cari l'au secondat în greaua misiune ce și-a asumat-o.

După d. *Cristian Leu*, s'au adus salutări și cuvinte de încurajare din partea Marei Legiuni a cercetașilor precum și din partea Oficiului educației tineretului român.

D. *Aurel Stellia*, unul din puținii reprezentanți ai cercurilor din țară, cari au luat parte la congres aduce salutul său din partea primului cerc de șah sătesc „*Dumbrăveni*", pe care-l conduce.

A încheiat cuvântările d. *Cezar Mereuță*, mulțumind pentru toate urările ce i s'au adus, dorind Federației Române de Șah spor la muncă și o vie activitate pentru anul ce urmează.

*

Deși congresul s'a desfășurat într'un cadru solemn și cu un deosebit succes, totuși a prezentat câteva lacune, pe care le vom expune mai jos.

Intâi nu ni s'a arătat care este numărul exact al cercurilor afiliate, lăsând un dubiu asupra „marelui număr de cercuri înființate în ultimul an" — cum a declarat d. *Leu*.

Afară de aceasta, din provincie nu au sosit decât doi-trei delegați, ceeace înseamnă o oarecare dezorganizare, deoarece la un congres anual, ar trebui să fie prezenți reprezentanți ai tuturor cercurilor afiliate din țară. Astfel congresul a fost o simplă consfătuire a câtorva cercuri bucureștene, iar nici decum o adunare generală, lucru ce ne inspiră o lipsă de seriozitate din partea Federației Române de Șah.

Insfârșit, d. *Cristian Leu*, în cuvântarea sa, a făcut abuz de un limbaj cam violent, ce trăda o doză de ură de rasă.

Domnia sa a arătat că faptul de-a fi pătruns în ultimii ani un mare număr de Români în Șah, reprezintă „o victorie a românismului în contra minoritarilor" și că însfârșit nu mai sunt atâtea nume străine printre fruntașii șahului românesc. Deși la urmă a revenit, arătând că Federația nu face politică rassistă, totuși repetatele sale manifestări șoviniste nu aveau ce căuta într'un congres de șah.

Șahul este domeniul în care nu există minoritari, ură da rassă sau de clasă. In fața tablei de șah domină numai talentul și technica.

Deaceea declarațiile d-lui *Leu* au fost viu criticate de presa șahistă și au constituit o profundă greșală din partea conducătorului federației noastre.

Campionatul inter-școlar

Duminică 12 Ianuarie a început în sala de festivități a Liceului Lazăr primul campionat inter-școlar, ce va dura peste un an de zile. El se dispută între 8 licee și se joacă în fiecare Duminică dimineața, pe echipe de câte 6 jucători, 2 rezerve și 2 scrutatori.

La prima zi a concursului au asistat peste o sută de elevi și un numeros public.

Organizarea se datorește Federației Române de Șah, care a delegat în acest scop pe d. *N. Duțescu*. A fost prezent și d. Leu președintele federației.

Primele rezultate, din runda I-a, sunt următoarele:

Liceul Matei Basarab — Școala superioară de Comerț 4-1 și o partidă întreruptă. Primii au avut negrele ceilalți albele.

Liceul Spiru Haret (alb) — *Școala superioară de Arte și Meserii* (negru) 4-1 și o partidă întreruptă.

Liceul Lazăr (alb) — *Liceul Cantemir* (negru) — 4-2.

Liceul C. F. R. Aurel Vlaicu (alb) — *Liceul Mihai Viteazul (negru)* 4-2

Dintre elevi s'au remarcat *Cornu, Bălănescu* (L. M. B.); *Pantazopol* și *Racoviceanu* (L. S. H.); *Leu* (fiul d-lui *Cr. Leu*, un elev foarte talentat), *Sirkus* (L. G. L.); *Em. Filipescu* (L. C. V.); *Nestor, Marcu* (L. C. F. R.); *Mitulescu, Grozdea* (L. M. V.).

Concursul continuă Duminica viitoare, când se vor disputa următoarele partide:

La Liceul Cantemir: Liceul Matei Basarab—Liceul Mihai Viteazul, Liceul Șincai—Liceul C. F. R. Aurel Vlaicu.

La Liceul Spiru Haret: Școala Arte și Meserii—Liceul Lazăr, Școala superioară de Comerț—Liceul Spiru Haret.

Toată organizarea, perfect condusă de d. N. Duțescu, a fost la înălțimea cuvenită.

Deasemeni aducem laudele noastre Federației Române de Șah, de-a fi organizat pentru prima oară în țara noastră o asemenea manifestație șahistă de mare amploare și credem că problema șahului în școli a început să fie rezolvată în mod fericit, aceasta spre binele întregului șah românesc.

Concursul nostru internațional

Continuăm în acest număr publicarea problemelor greșite din secțiunea de probleme fecrice.

PROBLEME INCORECTE

III. AJUTOARE ȘI AJUTOR INVERSE (46)

2 MUTĂRI: *Arosa*, Rf6, Rd4. Extrasol: 1. Tf2+, Ré6; 2. Rd3, Dé4 mat. *Bonjour!*, Rc8, Ré4. Extrasol: 1. Rd5, Ré7; 2. Rc5, Tb5 mat. *Ent - und Fesselung*, Rc4, Ra1. Extrasol: 1. Th3 (—h8), Tf5; 2. Cxc3, Cd2 mat. *Hargita I*, Rh6, Rf6. Extrasol: 1. Th3 (—h8), Tf5; 2. Tf7, Té6 mat. *Joc aparent I.*, Rh6, Ré8. Extrasol.: 1. h5, Na3; 2. N—, Nf8 mat. *Pin-cushion*, Rd3, Rd5. Extrasol.: 1. Cd2, b4; 2. cxb4, Cxb4 mat. *0014*, Rd1, Ré5. Insolubil după: ...., Rxé4! *0025*, Rf4, Rd1. Extrasol.: 1. Cc5, Dxd8; 2. Dé4, Dg5 mat.

3 MUTĂRI: *André*, Rg7, Rd3. Dualuri grave alb-negre după: 2. Ng2 (Nh3), Ré3. *Bottrop I.*, Rc4, Rd8. Extrasol.: 1. —, é5; 2. Rd5, Rd7; 3. c4, Nb7 mat. *Bottrop II.*, Ré5, Rc4. Extrasol.: 1. Rd6, T×d5+; 2. R×c6, Cb5; 3. —, Td6 mat. *Castor*, Rb3, Rb5. Extrasol.: 1. Rb2, Ra6; 2. Rb3, Cd3; 3. Ra3, Nc2 mat. *Elektra*, Rb3, Rg4. Extrasol.: 1. Nf2 (Ng1), Ré6; 2. é3, Cé5; 3. Dg7 (Dh7), Th4 mat. *Hargita II.*, Rb3, Rg4. Extrasol.: 1. Ch1 (sau a2), Tf3; 2. N×h4, Nc7; 3. Ta2 (c2), Tg3 mat. *Leyton*, Ré5, Rd3. Extrasol.: 1. Cd4, Ca2; 2. Né3, C×b4 mat, sau: 1. Cé3, Cf6; 2. Nd2, Cd5; 3. D— (T—), C×b4 mat, sau: 1. Cé3, R×é6; 2. Tc2, Ré5; 3. Nd2, Cf2 mat. *Ofo A*, Rc5, Rh1. Extrasol.: 1. Cf6, Cé2; 2. Cd5, Cd4; 3. Cb4, Cé6 mat. *P.*, Rf5, Rd2. Extrasol.: 1. Té2+, d×é2; 2. Nd8, é1D; 3. N×f6, Dé4 mat. *Pawn*, Rd2, Rf4. Extrasol.: Ré4, Ng2+; 2. Rd4, N×c7; 3. T—, Nb6 mat. Gemen la fel. *Schweres Thema*, Ra7, Rh8. Extrasol.: 1. d4, Cd2 (Ca3); 2. Ra6, Cc4; 3. Ta7, T×b6 mat. (Cu inversiunea mutărilor Albului). *c3*, Ré2, Rc5. Extrasol.: 1. Rd4, R×d4; 2. Tc2, Rd3; Tc1, Cf2 mat. *d3*, Ré5, Ré2. Extrasol.: c4, Ré1; 2. Nd6, Tf3; 3. h4, Té2 mat. *3×100+88*, Rg3, Rg7. Extrasol.: 1. Rh4, g3; 2. f(h)×g3, Ng8 mat., sau: 1. Té8 (—é), —; 2. Té2, f×é2; 3. f3, é1 D(N) mat.

4 MUTĂRI: *Celio*, Rg3, Rd5. Extrasol.: 1. Dc5, Dé2; 2. Tf6, D×g4; 3. Ta6!, Rf3; 4. Td6, Dé4 mat. *Cimarron*, 2+4, Rf3, Ra4. Extrasol.: Inversiuni de mutări. *Hargita III.*, Rb8, Ré4. Extrasol.: 1. Dc6, d×c6; 2. Rd5, c7; 3. Rc6, c4; 4. Rd7, c8D mat. *Jenny Lind*, Ra5, Ra8. Extrasol.: 1. Nf7 (Ng6, Nh5), N×b8; 2. a7, Rb7,; 3. c8N!, R×c6; Na6, Nc7 mat, din cauză că nu este o problemă directă și luarea e. p. în problema ajutoare nu este obligatorie! *Jirka*, 2+4, Rf2, Rd7. Extrasol,: 1. Rg1, Nh3—; 2. Rh1, Nb6; 3. Nd6, Na7; 4. Nh2, N ma t sau: 1. Rg3, f6; 2. Rf4, Ng4; 3. Nh4, Rd6; 4. Ng3, Nd2 mat. *Mister Wu*, Ré8, Rf4. Extrasol.: 1. Rf3, T×a3+; 2. Rf2, Tf3+; 3. Rg1, Cé3; 4. Nh2, Tf1 mat. *olo*, Rd8, Rd3, Extrasol.: 1. Rd4 (Ré4), f3 (+); 2. Rd5, Ré8; 3. é5, Rd7; 4. Nd4, Cb4 mat și inversiuni de mutări, sau: 1. Ré4 (Rd4), Ré8; 2. Rd5, Rd7; 3. Dé5, f3; 4. Nd4, Cb4 mat. *Ono*, Rg2, Rd5. Extrasol.: 1. f6, C×b4; 2. Ré5, f×é4; 3. c5, Rf3; 4. c4 (c6), C(×)c6 mat, sau: 1. Nc5, C×b4; 2. Ré5, f×é4; 3. Nd6, Rf3; 4. f6, C×c6 mat. *Ovo*, Ré1, Ré4. Extrasol.: Inversiuni de mutări. *Suaviter in modo 3.*, Ra4, Rf5. Extrasol.: 1. Dd6, Cb5; Ré6, Ra4; 3. Tf6, Ng6; 4. Nd5, Cd4 mat. *Suaviter in modo 4.*, Rc2, Ré4 Extrasol.: 1. Dé5, Nd7; 2. Ch6 (Cg3), Nh3; 3. Td4, C7—d5; 4. —, Ng2 mat. *Tanagra*, Ré5, Rb6. Extrasol.: 1. Rd6, Ch4; 2. —, Cg6; 3. —, Cé7; 4. Té5, Cc8 mat. Extrasol gemenului: 1. Rd6, Ca6; 2. Né6, Cc7; 3. Nd7, Cé3; 4. Té7, Cc4 mat. *Treppa*, Rd6, Ré2. Extrasol.: 1. f1D (T, N, C,), Ch4; 2. f2, é6; 3. Ré1, é×d7; 4. Té2, Cf3 mat. *White to play 1+4*, Ré5, Ra2. Extrasol.: 1. Ré4, Cg3; 2. Rf4, h6; 3. Rg4, Cf5; 4. Rh5, Tg5 mat. *a4-Rc4*, Rd2. Extrasol.: 1. c3, Rc1 (Ré1); 2. Rd3, Rd1; 3. é3 (c4), Ch1 (Cé4); 4. c4 (é3) Cf2 mat.

6 MUTĂRI: *CSR*, Ra1, Rh1. Extrasol: 1. Th8, Nc5; 2. Cg6, a4; 3. Tf8, a5; 4. Td8, a×b6; 5. Cf8, b7; 6. Ta8+, b×a8D(N) mat. *Hargita IV*, Ré1, Rh7. Extrasol. 1. Rh8, Ncb2; 2. Dé7, N×é5; 3. Dg7, N×f6; 4. Cg5, Nb2— (—f6); 5. Ch7, N×g7 mat. *In memoriam I.*, Ra6, Rg8. Extrasol.: Rg8—é8 ..., Ra6×é6..., 6. Tg8 mat. *In memoriam II.* Ra6, Rh7. Extrasol.: 1. Rg8, Ta3; 2. Rf8, T×a4; 3. Ré8, T×a5; 4. Rd8, Rb5; 5. Rc8, Rc6. 6. —, Ta8 mat, sau: 1. Rh8, T×a3; 2. Th3, Tf3; 3. Th7, Tf4; 4. Cf6, Tf5; 5. Cé8, Tf6; 6. Cg7, Tf8 mat, sau: 1. Rg8, T×a3; 2. Rf8, T×a4; 3. Cé7, Td4; 4. Tf7, Td5; 5. Dh6, Td6; 6. Dg7, Td8 mat, sau: 1. Rg8, Td1; 2 Rf8, Td2; 3. Ré8, Td3; 4. Cé7, Rb7; 5. Tf7, Rc7; 6. Dh8!, Td8 mat. *Karacsony, II.*, Ra2, Rd8. Extrasol.: 1. Df6, é×f6; 2. Rb1, f5; 3. Nb2, f4; 4. Rc1, f3; 5. Rd1, f2; 6. Cd3—, f1D mat și cu inversiunea mutărilor; *„Lea"*, Rg3, Rf1. Extrasol: 1. Th8, Nc8; 2. Rxh2 Nb7; 3. Cé6, Na8; 4. Rh1, Nc6; 5. Nf4, Na8; 6. Nh2, Nxf3 mat și cu inversiuni de mutări.

RETRASĂ: (1)

INVERS 4— Rd4, Rd6.

NU CORESPUNDE CONDIȚIILOR CONCURSULUI: (6)

AJUTOR, 4 MUTĂRI: *Lwów 1*, Rh4, Rc4. Are următoare extrasoluție: 1. Rb3 (b4), g8D; Ra3, Dd8; 3. Tb3, Da5 mat.

PAT AJUTOR 5 MUTĂRI: *Lwow 2*, Rd2, Rg1.

AJUTOR 3 MUTĂRI: *Viam inveniam*, Ré3, Rf5. Este numai înfățișarea unui joc aparent al unui mat ajutor.

PAT AJUTOR 2 MUTĂRI: *039*, Rh1, Ra8.

5 MUTĂRI: *051*, Rb3, Rb6. Mat cu aceleași piese (Gleichzüger).

AJUTOR 3 MUTĂRI: *14 Felder*, Rd4, Rc6. Are numai jocul aparent unui mat ajutor, și următoarea extrasoluție: 1. h5, Tb1—(afară de b6) 2. Rxc4, Tb6; 3. Cé5 mat.

PAUL I. NEGREANU
DINU NEGREANU

SECRETUL DOMNIȘOAREI DOCTOR

un mare reportaj menit să stârnească senzație în

numărul special de sărbători al excelentei publicații lunare

MAGAZINUL

160 pagini ilustrate în culori la heliogravură,

25 lei

Răscoala lui Horia

A spune că d. Octavian Beu este un pasionat cercetător al trecutului, nu mi se pare îndeajuns. Intr'adevăr, abstracţie făcând de importanţa descoperirilor la care în mod fatal sfârşesc prin a ajunge, calitatea imboldului ce animă pe răscolitorii de arhive este, de foarte multe ori, de esenţă neaşteptat de mediocră, reducându-se în atâtea cazuri şi în ultimă analiză, la mândria unei întâetăţi şi unei performanţe de răbdare.

Or, ceiace frapează din prima clipă în paginile în care d. Beu consemnează, în chip atât de sobru şi luminos, rezultatul cercetărilor sale, este tocmai bogăţia de intenţii şi o anumită căldură ce dovedeşte că aceste cercetări sunt mai mult decât o strângere de dovezi în vederea argumentării unei teorii sau unui punct de vedere: un fel de emoţionantă hoinăreală barresiană a nesfârşitei sale curiozităţi de semnificaţii din alte vremuri, printre urmele lăsate de manifestările spirituale şi adânci omeneşti ale acelor vremi.

Faptele pentru d. Beu nu au un interes decât în măsura sensului pe care îl dau unor anumite manifestări. Şi simţi cum pe urmele lor, d. Beu îşi oferă progresiv desfătarea reconstituirii în gând şi în slovă, a ambianţei spirituale a unei întregi epoci.

Cât de adânc am înţeles şi cât l-am invidiat pentru bucuria săptămânilor petrecute la Weimar în căutarea acelei Rapsodii Române a lui Liszt a cărei partitură inedită a stat timp de 85 de ani în umbra vestitei arhive din oraşul în a cărui atmosferă impregnată de glorios trecut, se pare că este şi astăzi atât de incomparabil să trăeşti.

Insuşi chipul în care d. Beu a ajuns să exhume din vraful de manuscrise această Rapsodie, dovedeşte calitatea pasiunii sale pentru tot ce este mijloc de reinviere a momentelor de exaltare menite, prin însăşi esenţa lor, să rămâe pururi frenătătoare de viaţă.

De mulţi ani, d. Beu lucrează la o operă ce va fi egal de utilă şi revelatoare de documente necunoscute şi de puncte de vedere cu totul noui: o istorie complectă a muzicii româneşti, într'atâta ca manifestare a geniului specific al poporului nostru. In cursul documentării sale, d. Beu a fost surprins de pasagii din cronicile muzicale ale epocei privitoare la anumite culegeri de folklor făcute de Liszt cu prilejul călătoriei sale prin Ţările Româneşti precum la variaţiile pe teme româneşti cântate de Liszt atât la Bucureşti şi Iaşi cât şi la Istanbul. Alte documente l-au întărit în convingerea că trebue să existe scrise de Liszt aceste variaţiuni. O cercetare amănunţită a imenselor arhive din Weimar l-a dus la descoperirea manuscrisului. Temperamentul de poet al d-lui Beu l-a sustras cu acest prilej muncii metodice de fiecare zi pentru desăvârşirea istoriei sale muzicale. Şi făcând un popas a dat la iveală o admirabilă monografie asupra călătoriei marelui pianist în România.

Spirit metodic, d. Beu nu s'a lăsat furat de romantismul la care putea uşor preta un astfel de subiect. Intr'un număr restrâns de pagini şi într'o redare elegant concentrată, d-sa a epuizat subiectul, aplecându-se atent şi scrupulos asupra tuturor aspectelor lui. Căci oricât de neaşteptat ar fi, importanţa acelei călătorii nu s'a redus la însemnătatea artistică ci a avut şi una politică, ţinând seama de conjunctura momentului în care s'a produs.

Pentru prima oară, graţie monografiei d-lui Beu — editată în condiţiuni absolut occidentale şi cu o aquarelă a bătrânului Carol Pop de Satmary — itinerariul şi ecoul acestei călătorii au fost în întregime şi definitiv fixate.

Fără a fi renunţat la Istoria muzicei, d. Beu ne dă astăzi o primă parte dintr'o mare monografie asupra răscoalei lui Horia, Cloşca şi Crişan.

Lucrare ce mi se pare, prin intenţie, strâns legată de celelalte, reprezentând o simplă continuitate. Am impresia că ceace urmăreşte d. Beu este o reconstituire integrală a evoluţiei geniului nostru naţional în manifestările sale atât artistice cât şi sociale. In tot cazul, este punctul de vedere ce se desprinde din introducerea acestui prim volum, pe care d. Beu s'a hotărît să-l publice ca o contribuţie la comemorarea de anul acesta a lui Horia şi ca un aspect al acestei răscoale a cărei semnificaţie profundă este cel dintâiu obiectiv al lucrării sale.

Incadrând această răscoală în cadrul ambianţei generale

CLOŞCA

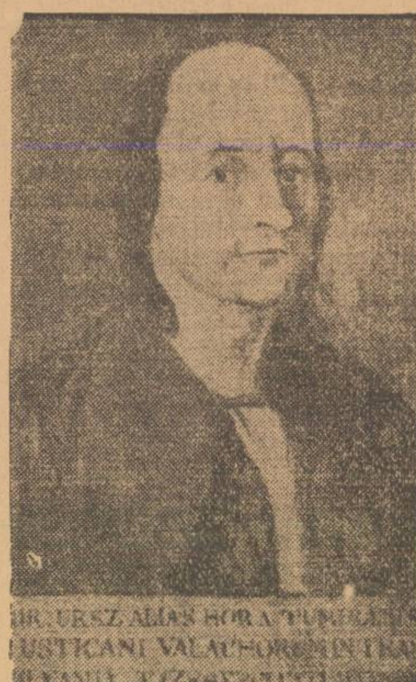
creată de premergătorii revoluţiei franceze, d. Beu insistă asupra a tot ce a fost specific în această mişcare, al cărei caracter primordial a fost cel naţional, cel social şi religios, urmând în chip de consecinţă dar rămânând pe planul al doilea.

„Răscoala condusă de Horia — scrie d. Beu — îşi are deosebita importanţă în faptul că, dela primul moment părăseşte cadrul strâmt al plângerilor iobăgeşti şi trece cu o hotărîre impunătoare pe planul revendicărilor naţionale.

Dela începutul acestei răscoale, se poate distinge un program politic precis, mult frământat, din care se desprind, perfect conturate, trei idei de cari a fost animată întreaga acţiune: ideea naţională, socială, şi religioasă.

Ideea principală, oricât de straniu ar părea în primul moment, n'a fost cea socială ci ideea naţională. Aceasta se poate constata din întreg complexul evenimentelor şi din permanenta preocupare a conducătorilor acestei mişcări a ţăranilor de a elibera Ardealul de stăpânirea unei clase sociale străine.

A treia idee, cea religioasă, care se prezintă sub o formă cu totul necunoscută până atunci, în această răscoală este numai rezultatul caracterului naţional, covârşitor, al răscoalei.

HORIA

Ideea religioasă se impune numai ca o întregire a unui program naţional de un radibalism dârz şi neobişnuit mai cu seamă în acea vreme, când germenul naţionalismului abia începea să-şi dea primele roade.

Ideea socială este isvorul cauzelor care au provocat această răscoală, însă avântul eroic i l-a putut da numai ideea naţională.

Din cumpănirea rezultatelor care au urmat răscoalei, îmbunătăţirea soartei ţăranilor n'a fost aşa de mare ca să o putem considera ca un rezultat principal. Soarta ţăranilor, deşi sarcinile care le erau impuse au fost uşor ameliorate, a rămas şi mai departe foarte tristă.

Ideea naţională şi-a urmat însă într'un ritm accelerat mersul şi n'a mai putut fi oprită şi scoasă din luptele politice până ce nu şi-a împlinit menirea istorică în zilele noastre".

Datorită atât acestui caracter cât şi momentului în care isbucnea, răscoala lui Horia a avut un răsunet prodigios, a cărui ilustrare este tocmai acest album întru alcătuirea căruia d. Beu a pus tot atâta caldă râvnă cât şi muncă şi răbdătoare şi scrupuloasă grije ca nimic să nu fie omis, pentru a se realiza un tot cât mai complect posibil.

Din pricina împrejurărilor, din această lucrare lipsesc însă preţioasele urme rămase în arhivele din Paris şi Londra, d. Beu trebuind pentru moment să se mărginească la tot ce au putut da arhivele Europei Centrale.

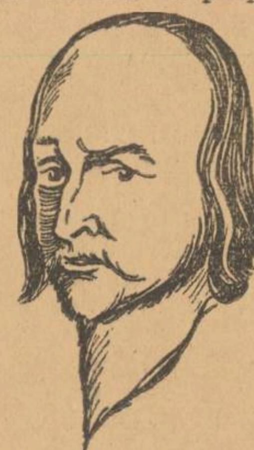
Este îndeobşte cunoscut că această răscoală a prilejuit o impresionantă literatură. Ceeace se ştie, însă, — mult mai puţin sau chiar deloc, este imensul material documentar iconografic pe care îl datorăm astăzi răsunetului acelei mişcări care a pus pe drumuri — într'o epocă în care nu se călătorea uşor — o armată întreagă de maeştri desenatori şi gravori ce pot fi consideraţi ca precursorii reporterilor moderni.

OCTAVIAN BEU

Din Viena, din Augsburg şi alte centre, au venit la Alba Iulia să prindă în ulei, în creion, în cerneală, (siluete) sau în metal înfăţişarea eroilor a căror faimă era atât de mare încât însuşi Impăratul Iosif al II-lea îi trimite fratelui său Marele Duce Leopold de Toscana, într'o scrisoare din 13 Ianuarie, 1785, siluetele lui Horia şi Cloşca.

Dintre artiştii cei mai însemnaţi care au venit la Alba Iulia au fost gravorul vienez Iacob Adam şi desenatorii Herman Predich din Augsburg şi Iohann Andreas Brinhauser. Foarte mulţi maeştri ai epocei au răspândit numeroase gravuri, desenuri şi pânze copiate după opera celor ce fuseseră la faţa locului sau din închipuire şi după descrierile cronicarilor vremii.

Interesant este de notat imensul serviciu de propagandă

CRIŞAN

pe care involuntar l-au făcut aceşti artişti sau simpli artisani cauzei naţionale româneşti, prin inscripţiile explicative ce întovărăşeau operele lor.

Aşa de pildă, ideea naţională atunci în germene o găsim fixată pe o impresionantă gravură a lui Iohann Martin Will gravor din Augsburg, stabilit la Viena, care în scena martiriului pune în gura lui Horia cuvintele caracteristice şi atunci considerate foarte îndrăzneţe: „Ich sterbe für die Nation".

Tot prin aceste gravuri s'a lansat în lumea întreagă ideea dacică şi cea naţională. Horia este numit pe numeroase gravuri şi medalii „Rex Daciae" sau „Rex Transylvanie".

Cu acest Rex Daciae se accentuează una din principalele idei programatice ale acestei răscoale.

Iconografia d-lui Beu conţine 105 reproduceri executate după cele mai perfecţionate metode technice, datorită cărora se poate perfect judeca nu numai valoarea documentară şi istorică a acestui preţios material iconografic, dar acolo unde e cazul şi valoarea sa pur artistică.

Acest volum, aşa cum este alcătuit, şi prezentat poate face o deosebită cinste oricărei biblioteci, după cum face legitimă aşteptarea volumelor în preparaţie: Corespondenţa Impăratului Iosif al II-lea privitoare la răscoala lui Horia, şi procesul răscoalei lui Horia.

I. IGIROŞIANU

Temniţa din Alba Iulia, Horia si Cloşca in închisoare

Scrisori inedite ale lui Tolstoi

„Revue Bleue" (16 Noembrie) celebrează a douăzeci şi cincea aniversare dela moartea lui Tolstoi, prin publicarea unor scrisori ale marelui scriitor, traduse de Z. Lvovsky, dintr'un teanc găsit de curând în Rusia sovietică. Din ele reesă încă din 1886 un început de nelinişte morală.

La sfârşitul acestui an, el scrie unuia dintre discipolii săi, Isac Borişovici Fainerman:

„Te îmbrăţişez din toată inima, scumpe prietene. Eu merg şi bine şi rău în acelaş timp. Bine, fiindcă dragostea mea pentru aproapele creşte pe fiecare zi — şi rău, fiindcă, leneşă şi necinstită, viaţa mea fizică lasă mult de dorit".

In 1885, Tolstoi scrie fiicei sale Tatiana această mică dorinţă inspirată de „Oliver Twist" de Dickens: „Ah! ce bine ar fi să poţi citi toate acestea într'o şcoală".

Copiii dela Iasnaia Poleana căpătaseră încredere în el. Iată ce scrie:

„Azi dimineaţă, pe când tăiam lemne, am văzut venind trei copilaşi însoţiţi de Ivan Pavlovici, fiul cizmarului nostru.

Ajunşi aproape de mine, toţi trei au început să mă fixeze fără să scoată un cuvânt. I-am întrebat ce dorinţă au şi atunci mi-a răspuns Ivan Pavlovici c'a scris o istorioară cu un sărman mujic şi-ar dori mult s'o citesc şi să-mi dau şi eu părerea. In adevăr, am citit-o. E o lucrare quasi-ironică, fără nici o valoare, dar care are totuşi două detalii adevărat artistice.

Mujicul în chestiune e atât de sărac, încât mânecile paltonului sânt rupte până la cot, iar picioarele goale sânt adăpostite în nişte ghete cu tocurile complet rupte.

Şi de câte ori începe să danseze, mânecile sale se mişcă tocmai ca aripile unui vultur, iar picioarele îşi privesc ghetele, cum îşi privesc puii de privighetoare cuibul.

Imaginile mi-au plăcut foarte mult".

In acelaş an Tolstoi făcea următoarea mărturisire lui N. N. Guë, un alt discipol al său:

„...Zilele acestea am fost foarte amărît şi iată de ce: Ai mei au fost foarte afectaţi de faptul că 'n ultimul meu articol am scris o parte din propria-mi viaţă şi prin urmare şi de ei, fapt cu totul inevitabil.

Toate acestea m'au îndurerat atât, încât nu m'am putut gândi la nimic. Acum s'a terminat, din fericire!"

Scrisoarea cuprinde o profesiune de credinţă relativă la Cristos, care corespunde exact punctului de vedere al lui Renan:

„...O parte a doctrinei lui Cristos, parte principală dar strâns legată de rest, a fost cu totul întunecată, sau estompată prin dorinţa noastră de a zeifica pe Mântuitor. Gândiţi-vă numai la toate cazurile, când, profitând de orice ocaziune prielnică, preciza că nu face decât voinţa Celui ce-l trimesese pe pământ şi că toată viaţa şi activitatea sa n'au altă raţiune decât îndeplinirea misiunii care i-a fost impusă din cer. Singur faptul de a-l fi considerat întotdeauna ca pe o fiinţă aparte şi nu ca pe orice om, explică această aberaţie voită, care a adus atât rău umanităţii. De abea acuma am început să-l înţeleg, după ce viaţa m'a încercat prin numeroase experienţe.

Totdeauna am fost chinuit de neîntrerupte îndoeli şi de nesfârşite obscurităţi în privinţa realizării cuvântului lui Cristos. Deşi rezolvam singur aceste chestiuni, am simţit totdeauna că ceva foarte important nu era clar.

Acum însă m'am convins că toate greutăţile şi îndoelile constau în aceia că nimeni dintre noi nu recunoaşte vieţii acel unic sens pe care-l are de fapt şi pe care ni l-a arătat odinioară Mântuitorul.

Trebue să servim adevărul (adevărul suprem) şi să-l impunem nu numai celor din jurul nostru, dar chiar lumii întregi. Cristos s'a considerat întotdeauna ca un mesager al lui Dumnezeu, care ne dădea învăţături, fără să se contrazică vreodată. Fiecare dintre noi reprezintă o forţă conştientă de sine-însăşi, adică o forţă conştientă de ţelul său final şi care merge către el cu inima uşoară. Este întrucâtva ca o piatră aruncată, care ştie unde va cădea şi care se bucură, deşi ştie precis că nu e decât o piatră şi toată însemnătatea sa se concentrează în traiectoria pe care o face

Roma

Imperator

Luase 'n purpura încredinţată lui
Infăţişarea tragică-a unei statui
Pe care încă nu ştia cine-o doboară;
Legionarii care i-au impus-o beţi,
La graniţă barbarii şi-ale lor săgeţi
Sau în palat prietenii de-odinioară

Aşa a fost să fie însă şi primi
Cu resemnarea preotului din Nemi
Apărător pădurii sacre cu viaţa,
Acel ce poate să-l ucidă e urcat
In soarta lui de victimă şi de 'mpărat
Şi se trezeşte cu coroană dimineaţa.

Şi-a numărat oştirile deosebit
De gărzile pretoriene şi-a pornit
De-a doua zi 'n Germania, pe Rin, cu ele;
Răzbiseră barbarii dela Nord aici
Şi legiunile din Galia prea mici
Fuseseră încercuite prin castele.

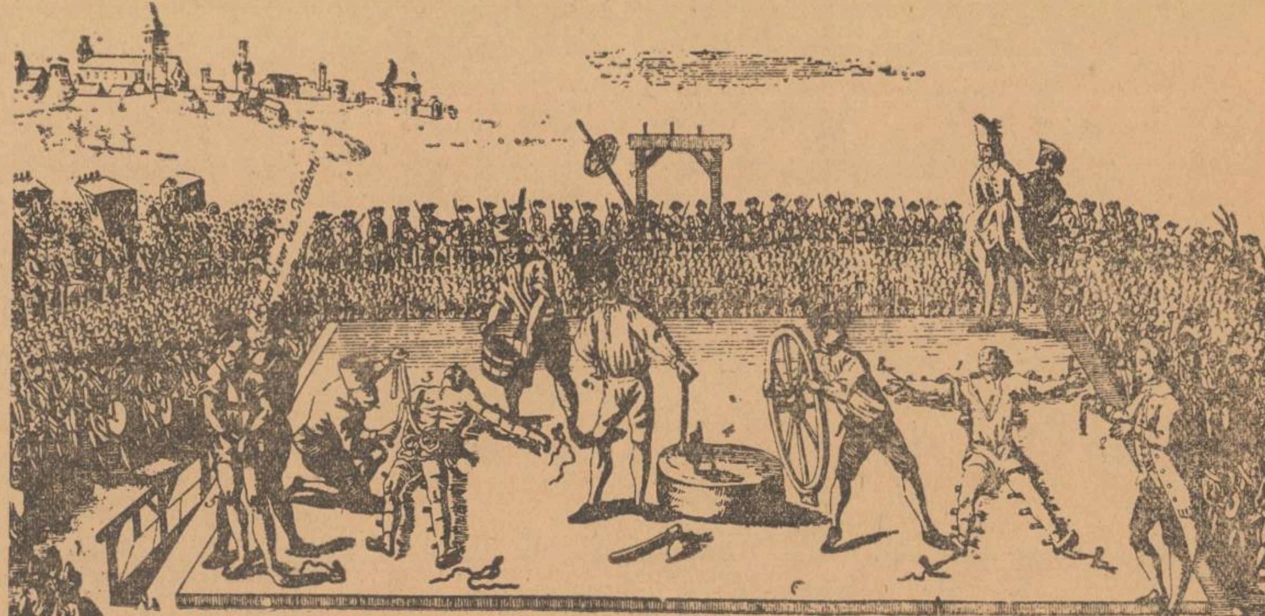
Ţinuturile Dunării de-asemeni vor
In faţa hoardelor de-acolo ajutor
Şi Perşi 'n Asia declănţue furtună,
Tălăzuesc Sarmaţi 'n răsărit din nou
Şi Parţii din meleagurile lor ecou
Şi cântec sângeros le sunt pe-aceeaşi strună

Priveşte însă liniştit şi tutelar
Hazardul purpurei lui grele de Cesar
Şi urcă 'n el cu stoicism ca pe un munte;
E chibzuit cu trupele lui şi e drept
Şi platoşa lui grea de aur de pe piept
I se resfrânge 'n ape de metal pe frunte.

Soldaţii merg în urma lui ca un convoi
De stânci investmântate 'n negură şi'n ploi
Şi către Nord de săptămâni de zile sue,
Iar el le dă făgăduială de pământ
Şi vrea prin faptă, cumpănit, şi prin cuvânt
Să-şi fie sie-şi singur pildă şi statue.

Invingător, va fi la Roma căsăpit,
Şi-aci soldaţii dacă va fi biruit
Ii varsă sângele ca la beţie vinul,
Şi ochii lui privesc în sus nepăsător
Cu semeţie rece de imperator
Şi jucător de zaruri grele cu destinul.

N. DAVIDESCU

Horia şi Cloşca pe roată

Ceva despre noua literatură rusă

Scriitorii clasici şi tradiţionalişti, Literatura documentării. Scriitorii evoluţionişti. Viaţa satelor şi oraşelor. Literatura pe regiuni. Tânăra generaţie

Vorbind de noua literatură rusă, înţelegem prin aceasta a relata, sumar, pe noii scriitori ruşi, care prin operele lor s'au făcut cunoscuţi peste hotare şi care aparţin epocei post-revoluţionare. Vorbim, adică de scriitori ruşi pe care i-a produs marea revoluţie, fără a înţelege că numai ei reprezintă actuala literatură contemporană a Rusiei.

Această literatură contemporană numără scriitori mai vechi, care înainte de marea revoluţie erau consideraţi „moderni", dar care astăzi ar putea fi clasificaţi dacă nu ca scriitori clasici, dar în orice caz ca scriitori tradiţionalişti, care continuă atmosfera literară, în genuri variate, a marilor lor predecesori.

Pot fi catalogaţi în această serie a scriitorilor tradiţionalişti: *Ivan Bunin, Arţibaşev, Kuprin, Ivanov, Remizov, Kusmin, Şmeliov, Veresaev, Dancenco, Krasnov, Al. Tolstoi,* la care am putea adăugă şi pe *Şalom Aş* a cărui trilogie este consacrată marei revoluţii, (operă pe care, cu alt prilej, o vom aşeza paralel cu opera d-lui *C. Stere,* deşi *Şalom Aş* descrie epoca din toiul revoluţiei şi nu „din preajma revoluţiei".)

O a doua serie de scriitori anti-revoluţionari sânt cei emigraţi din patrie: *Ivan Bunin, Dancenco, Aldanov, Pasternak, Ehrenburg* şi alţii, iar o a treia ar putea fi scriitorii evoluţionişti, adică aceia care au aparţinut epocii ante-revoluţionare, dar care au evoluat înspre noul regim democratic din Rusia.

Intre aceştia putem aminti pe *Gorki, Al. Tolstoi, Osip Dimov,* etc.

Cu această scurtă introducere trecem la subiectul ce ne-am propus, la noii scriitori ruşi.

Fără a examina opera fiecărui literat rus în parte, ne mărginim la o simplă informare a cititorilor, înşirând pe scriitorii noii epoci literare din Rusia Sovietică, cu adausul că în această tabelă nu figurează foarte mulţi scriitori ruşi ale căror scrieri reprezintă astăzi o literatură documentară pentru cunoaşterea amănunţită a evenimentelor din timpul istoricei revoluţiei şi pentru caracterizarea lor, a eroilor, sau a victimelor respective.

Tabloul ce urmează, nu înseamnă o distincţiune în ordinea numerică; cităm pe autorii noi şi operele lor mai însemnate, aşa, la întâmplare, cu simplul titlu de a-i face cunoscuţi cititorilor pentru ca scriitorii noştri, când vor lua cunoştinţă de scrierile lor, să facă recenzii sau aprecieri critice.

Noua literatură rusă este interesantă pentru străinătate, fiindcă ea reflectă actuala stare şi organizare socială şi culturală din marea republică a Sovietelor; ea este, cu alte cuvinte, oglinda fidelă a stării sufleteşti din Republica Sovietelor, ceiace înseamnă că această literatură este într'adevăr artă.

I. BUNIN

Aşa dar:

Tamarin este unul dintre scriitorii ruşi contemporani care cultivă cu predilecţie nuvela ca şi *Boris Lavreniev,* şi care în scrierile lor zugrăvesc viaţa satelor.

Nuvelişti ruşi reputaţi sânt: *Libedinski,* care în ciclul său intitulat „O săptămână" descrie luptele din timpul revoluţiei şi *Al. Iacovlev,* care zugrăveşte starea de rebeliune a ţăranilor în istorica lună Octombrie a anului 1917.

Un scriitor cu caracter naţional şi religios, specific sufletului rus, este *V. Şişcov,* care a zugrăvit plastic secta vechilor fanatici denumită „secta roşie", în care apar numai figuri de prin satele siberiene.

Wsevolod Ivanov a zugrăvit în opera sa de până astăzi, (numeroase schiţe şi nuvele) viaţa rurală a cazacilor din Siberia. Una din aceste scrieri intitulată „Convoiul 14-69" a fost dramatizată şi reprezentată cu mare succes pe scena teatrelor ruseşti.

Alexandru Fadeiev a descris impresionant luptele trupelor roşii împotriva armatelor lui Colceag, iar în romanul său „Distrugerea", tradus în limbi străine, a zugrăvit luptele ruso-japoneze din Manciuria.

Romancierul *Nicolai Nichitin* (a nu se confunda cu vechiul poet rus Ivan Nichitin) este autorul romanului „Zborul" în care descrie viaţa a doi ofiţeri deveniţi instructori în armata roşie, care leagă prietenie şi mor din cauza unei iubiri pentru aceiaşi femee.

Victor Panin, cunoscut prin romanele sale „Păcatul" şi „Ceasuri grele", în care descrie intelectualitatea burgheză; *Tarasov-Rodionov,* autorul unei mari trilogii intitulate „Paşi grei", descrie în cele trei volume — „Februarie", „Iunie" şi „Octombrie" — palpitante episoade din anul istoric 1917. Această operă are şi valoarea unei cronici vii a evenimentelor şi a cauzelor care au accelerat izbucnirea revoluţiei.

F. GLADKOV

In ciclul romanelor „Donul tăcut", romancierul *Mihai Solohov* descrie epoca revoluţionară văzută de ţărani şi cazaci; el însuşi cazac din naştere, a luat parte la această revoluţie, aşa că zugrăveşte în chip absolut artistic viaţa Cazacilor din satele dealungul Donului. Aceastã operă a fost comparată cu „Război şi Pace" a lui *Tolstoi.*

Traiul de prin mânăstirile ruseşti este zugrăvit în romanele lui *Kalinikov* care poate fi considerat şi el, ca şi Ehrenburg, un scriitor emigrat; opera sa din punct de vedere psihologic se apropie de geniala psihologie a lui *Dostoevschi,* pe care o cunoaştem din romanul său „Fraţii Karamazov".

Viaţa ţăranului rus de prin diferitele regiuni apare vie în scrierile romancierului *Fadeiev,* autorul romanului „Cei 19", şi ale poetului *Alexandru Neverov,* autorul minunatelor nuvele intitulate — în ciclu — „Aspectul vieţii". Acest scriitor a murit tânăr, în anul 1923.

Leonid Leonov s'a făcut cunoscut prin romanul său „Ţăranii" în care relevă contrastul dintre viaţa satelor şi aceia a oraşelor. Opera aceasta poate fi comparată cu romanul celebru al lui *Vladislav Reymont* „Ţăranii polonezi".

Ca şi acesta, a descris şi *Mihai Carpov* viaţa satelor din Rusia în romanul său „A 5-a iubire"; iar scrierile sale, în total apreciate, au fost caracterizate de valoare pedagogică, deşi sunt romane.

Unii dintre tinerii scriitori ruşi, aparţinând noilor curente, determinate fie de marii conducători ai revoluţiei, fie de starea reală a lucrurilor şi de toate conjuncturile directivelor sovietice, şi-au fixat privirea asupra ţărănimii. S'ar putea afirma că literatura lor este literatură poporanistă, reprezentată prin *Sergiu Tretiakow, Fedor Panferov, Sişkov, Neverov,* care sunt consideraţi şi ca humorişti de talent.

■

Alţi scriitori au zugrăvit viaţa reală a muncitorimii din fabrici, cum sânt *Fedor Gladkov* (a cărui operă „Cimentul" s'a tradus şi în limba noastră), *Ana Karavaieva,* autoarea romanului „Fabrica în pădure", şi *Leonid Leonov,* care în romanul său „Construcţii" descrie viaţa lucrătorilor dintr'o fabrică de hârtie; *Lavruichin,* autorul unui roman în care descrie, sub formă de însemnări zilnice, starea muncitorimii din Leningrad; *Mihai Sumandrin,* în ale cărui scrieri se perindă nu numai muncitorimea, dar şi cluburile lor, petrecerile lor în localurile de consumaţie sau prin teatrele populare.

Planul cincinal a inspirat pe scriitoarea *Marieta Saginian* să-i consacre romanul intitulat „Hidro-centrala" care s'a tradus în diferite limbi. Aceluiaş plan cincinal *Boris Pilniak* i-a consacrat romanul „Volga se varsă în Marea Caspică", prefaţat de către *Radek* din punct de vedere al concepţiilor politico-literare.

■

Nu numai satele, dar şi oraşele au inspirat pe foarte mulţi dintre noii scriitori ruşi,

Intre aceştia amintim pe *Evghenie Samiatin,* inginer şi constructor de vapoare, care a scris o operă însemnată intitulată „Locuitorii insulei" şi care a inspirat pe alţi scriitori tineri.

Vera Imber descrie în romanul ei, „Locul în soare", propria ei viaţă din care însă se resimte starea sufletească a burgheziei şi a inteligenţei ruse în urma marei revoluţiuni.

Constantin Fedin este considerat ca unul din cei mai mari scriitori ai Uniunii Sovietice. Născut în regiunea Volgăi, luptând pe front, internat în lagărele nemţeşti, muzician, actor şi jurnalist, el s'a consacrat cu desăvârşire literaturii. Nuvelele sale au o profundă valoare psihologică, iar eroii săi nu sânt numai ruşi, dar şi nemţi pe cari i-a cunoscut în timpul captivităţii sale. Opera sa de căpetenie este romanul „Fraţii".

ARTZIBAŞEV

Un scriitor care continuă tradiţia epică este *Pantelimon Romanov,* autorul unui mare poem intitulat „Rusia" şi al unui roman devenit celebru intitulat „Trei perechi ciorapi de mătase", în care descrie decadenţa societăţii burgheze şi a intelectualilor ei.

Viaţa de oraş mare şi în special viaţa de familie este zugrăvită de romancierul *Dmitrie Cetvericov* în opera sa „Rebeliunea"; această rebeliune constă în distrugerea unei a doua căsnicii. Această carte este în acelaş timp şi o involuntară satiră împotriva încercărilor de a aplana, pe cale revoluţionară, conflictele de ordin intim.

Sciitori umorişti în romanele lor sânt, precum se ştie, genialul *Ehrenburg* şi *Mihai Zoscenco.* Acesta din urmă descrie în schiţe scurte, ca şi *Cehov,* viaţa de toate zilele a locuitorilor din oraşe. Tot între umorişti putem aşeza pe *Valentin Kataiev, Eugen Petrov* şi chiar pe tânărul scriitor liric *Nicolai Tihonov.*

■

Cei mai tineri dintre aceşti scriitori de eră nouă sânt în căutarea unei forme nouă în literatură, cu toate că unii se inspiră încă de teoriile marxiste, precum a relevat *Bucharin* într'una din scrierile sale destinate tinerimii culte.

Intre aceşti scriitori cităm pe *Nicolai Nicandrov,* autorul operei „Scene nocturne" şi *Nicolai Ogniev* (Rozanov), cunoscut şi la noi prin romanul „Kostia Riabzev" apărut în traducere românească.

Viaţa comunistă a satelor şi a micilor sătişoare este zugrăvită de *N. Bogdanov,* în opera sa „Prima fetiţă" în care nu lipseşte nici tonul romantic.

Vladimir Lidin în romanele şi nuvelele sale descrie munca tineretului în Universităţile ruseşti, arătând năzuinţa studenţimii de a se distinge în lupta vieţii.

O operă care a produs mare vâlvă acum câţiva ani a fost romanul „Lună din dreapta" al romancierului *Sergiu Malaşin,* ceeace a inspirat pe un alt literat tânăr, *Bieleovzerkovschi,* să parodieze această inspiraţie scriind comedia „Lună din stânga" în care răspunde romancierului care în lucrarea sa a zugrăvit cercurile decadente din Rusia, discuţiile lor despre amorul liber şi aspiraţiunile lor picante sau erotice. Eroul principal din acest roman este fiica unui culac.

■

Fireşte că din acest... reportaj literar, cititorul nu va putea aprecia valoarea operelor noilor scriitori; am dat numai o cronică informativă despre reprezentanţii noii literaturi ruse şi atitudinea lor în faţa vieţii.

Acum când am reluat raporturi normale cu marea republică a Uniunilor Sovietice, noua literatură rusă va pătrunde şi la noi aşa că vom putea cunoaşte realmente pe aceşti scriitori în căutarea noilor idealuri, a noilor orizonturi şi a noilor lor metode artistice de realizare.

C. SATEANU

BUCOLICA III

Menalcas, Damoetas. Palaemon

MENALCAS

E Melibeu stăpânul mioarelor? Spune, Menalcas!

DAMOETAS

Aegon, şi nu Melibeu de curând mi le dete spre pază.

MENALCAS

Oi, osândite mereu! Stăpânul, iubind pe Neera,
Stă lângă ea şi'n timp ce se teme că-i iau înainte,
Un păcurar venetic vă mulge 'ndoit intr'o oră.
Vlaga e stoarsă din oi şi laptele scade din turmă.

DAMOETAS

Află, că nu se vorbeşte aşa cu oameni în vârstă.
Ştim noi cine te-a... ţapii chioraş se uitară la tine
Şi 'n ce templu... dar nimfele au râs cu blândeţe de tine.

MENALCAS

Cred că atunci când am vrut cu custură haină să curăţ
Ramuri din viţa de vie şi nouii lăstari ai lui Micon.

DAMOETAS

Poate c'aici lângă fagii bătrâni, cind ai frânt şi săgeata
Şi-arcul lui Dafnis. Atunci, tu vrednic de-ocară, Menalcas,
Las' că destul te-a durut c'au fost date băiatului cela,
Dar de necaz te stingeai, dacă nu te gândeai să-l mai vatemi.

MENALCAS

Ce mai pot face stăpânii, când slugile atât de îndrăzneţe-s?
Nu te văzui, hoţomane, pândind pe-ascuns la Damoetas,
Până ai şters'o cu 'n ţap, de lătra nebuneşte Lycisca?
Eu am strigat: „Incotro fuge, Titire, omul? Adună
Turma degrabă!" Dar tu 'ntre rogoaze grăbit te-ascunseseşi

DAMOETAS

Dar dacă eu l-am învins, cântând mai frumos decât dânsul,
Ţapul cu fluerul meu câştigat pentruce nu mi-l dete?
Asta tu nu o ştii? Al meu fu, o mărturisise
Damon, chiar el, dar spunea că-i peste putinţă să-l dee.

MENALCAS

Tu — şi să cânţi mai frumos decât el? Ai avut vreodată
Nai ceruit? Dar nu eşti acel cântăreţ de răspântii,
Care, lipsit de duh, şuera sărmane oftaturi?

DAMOETAS

Vrei să vedem ce putem fiecare din noi cu cântatul?
Pe-o viţeluşă mă prind. Să nu spui că nu-i potrivită:
Mulsă-i în două rânduri pe zi, doi viţei alăptează.
Ce rămăşag pui tu, să-mi spui, în lupta cu mine.

MENALCAS

Nu îndrăznesc să m'ating cu nimica de turmă, ca tine
Căci mă aşteaptă acasă şi tata şi vitrega mamă
Şi-ambii îmi numără 'n zori şi 'nspre seară, mioarele, iezii
Eu voi depune şi vei recunoaşte că preţu-i mai mare
Tu, care numai te pui împotrivă, pahare făcute
De Alcimedon, divinul, din fag, lucrare măiastră.
El a săpat cu dalta ciorchini de viţă subţire.
Şi i-a brumat răspândind pe alocurea iedera ştearsă.
Conon se vede la mijloc şi celălalt — cum se numeşte? —
Care a descris pământul întreg cu compasul odată.
Şi-a sorocit semănatul şi când culesul să fie.
Nu le-am atins cu gura; le ţin cu grijă ascunse.

DAMOETAS

Dar mi-a cioplit două cupe la fel Alcimedon şi mie.
Şi-a scrijelit pe mânere un ram mlădios de acantă.
Puse la mijloc pe-Orfeu; se vede pădurea urmându-l,
Nu le-am atins cu gura; le ţin cu grijă ascunse.
Cupele preţul şi-l pierd, de stai să-mi priveşti viţeluşa.

MENALCAS

Astăzi tu n'ai să mai scapi, că, să ştii, te-oiu urma pretutindeni.
Doar să ne-asculte vreun om: Palaemon, ce vine acuma.
Te-oi desvăţa după asta să vrei întreceri cu glasul.

DAMOETAS

Haide, arată ce ştii: eu n'oiu zăbovi cu răspunsul,
Nu fug de nimeni, dar vreau un lucru, vecine Palaemon:
Multă luare aminte să ai, că-i de seamă cântarea.

PALAEMON

Ziceţi, că iată aici am ajuns pe-o pajişte moale.
Câmpul dă rod peste tot; tot pomul acuma-i în floare.
Codrii dau frunză acum şi-i vreme de tot minunată.
Spune, Damoetas, întâiu, iar tu vei răspunde, Menalcas,
Ambii pe rând să cântaţi, pe rând, cum îi place Camoenei.

DAMOETAS

Muze, cu Jupiter noi vom începe: el este în toate,
El are grijă de câmp, el aripi dă versului nostru.

MENALCAS

Eu de Apollo-s iubit şi 'n dar îi aduc totdeauna.
Laurul care-i e drag şi zambila cu dulce mireasmă.

DAMOETAS

Ci Galatea, sprinţară copilă, un măr îmi aruncă
Şi-apoi se-ascunde 'ntre sălcii, aşa, ca să fie văzută.

MENALCAS

Mie iubitul amic, Amyntas, îmi iese 'nainte;
Câinii pe Delia chiar n'o cunosc ca pe dragul prieten.

DAMOETAS

Am pentru-o fată un dar pregătit: îl văzui în copacul
Nalt, lângă vîrf, unde-un cuib de hulube'şi făcu adăpostul.

MENALCAS

Dragului meu i-am trimes, ce-am putut, zece mere de aur,
Rod pădureţ, iară mâine din nou i-oiu trimete atâtea.

DAMOETAS

O, câte vorbe mi-a spus Galatea şi cât de frumoase!
Vânturi, o parte purtaţi la cer, la zeiască ureche.

MENALCAS

Cum mă mai pot bucura, chiar de nu fugi de mine, Amyntas,
Când tu mistreţii goneşti şi eu stau lângă mreje de pază?

DAMOETAS

Adă-mi, Iolas, pe pe Phyllis: mi-e ziua de naştere astăzi
Vino şi tu, când va fi să jertfesc pentru holde-o juncană.

MENALCAS

Eu o iubesc pe Phyllis mai mult. Despărţindu-ne odată,
Spusu-mi-a, mult lăcrimând: „Cu bine, Iolas, cu bine".

DAMOETAS

Rău e când lupul la oi s'abate, când ploaia pe lanuri,
Vântul când darmă copaci, Amaryllis, când mi-este duşmană.

MENALCAS

Holda se umflă de ploi şi iezii 'nţărcaţi de tufişuri,
Salca mioarei bătrâne-i prieşte, dar mie Amyntas.

DAMOETAS

Cântecul place lui Pollio, chiar dacă-i cântec de ţară.
Muze, o juncă hrăniţi, ca s'o daţi cetitorului vostru.

MENALCAS

Pollio cântece noui iscodeşte. Să-i creşteţi un taur,
Care aleargă să 'mpungă cu coarnele, praful stârnindu-l.

DAMOETAS

Pollio, de te iubeşte vreunul, ca tine s'ajungă!
Râuri de miere să-i curgă, din spini să-l întîmpine-amomul.

MENALCAS

Maevius, versu-ţi e drag, cui Bavius nu îi displace,
Insă, desigur, că vulpi înjugă şi ţapii îi mulge.

DAMOETAS

Voi, ce veniţi, unde câmpu-i smălţat şi e proaspătă fraga:
Şarpele trupu 'ngheţat şi-l ascunde pe-aici: ocoliţi-l!

MENALCAS

Dragi mioriţe, pe-aici rămâneţi, că e mal mai încolo!
Lâna-şi usucă acum un berbece păţit: luaţi aminte!

DAMOETAS

Titire, caprele tale, ce pasc lângă râu le întoarnă.
Eu le voiu duce la timp potrivit să le scald la izvoare.

MENALCAS

Oile strângeţi copii, că de arşiţă laptele scade.
Ţâţele lor secate în van le vom frânge în palme.

DAMOETAS

O, cât mi-s taurii azi de slăbiţi şi păşunea ce grasă-i!
Deopotrivă pieire-i iubirea păstorului, turmei.

MENALCAS

Nu de iubire-au ajuns mioarele piele şi oase.
Nu ştiu ce ochiu năzdrăvan îmi farmecă oaia plăpândă.

DAMOETAS

Spune-mi, pe care tărâm — şi vei fi pentru mine Apollo —
Bolta cerească e doar de trei coţi, cu nimic mai întinsă?

MENALCAS

Spune-mi pe care tărâm e floarea cu nume de rege?
Numai atunci vei avea tu singur pe Phyllis, fecioara.

PALAEMON

Nu-s eu judeţ potrivit al acestor întreceri frumoase.
Ambilor vi se cuvine juncana şi-o merită oricine
Este ca voi cântăreţ al iubirilor dulci şi păgâne.
Dar mai opriţi cu udatul, copii, că-i sătulă câmpia!

Traducere din VIRGIL de EM. UNGHER

VILA CU BRAZI

Auzisem de sosirea Adinei în oraş, dar n'o văzusem încă şi nu credeam într'un svon ce se putea dovedi până la urmă o glumă de prost gust a unei prietene răutăcioase ca Ada. Fiindcă de obiceiu Ada era isvorul acestor svonuri ce mă scoteau din sfera liniştită a preocupărilor mele. După doi ani, eram încă sub impresia acelei plecări dureroase şi neaşteptate a Adinei, a cărei fiinţă mă obseda până la tortură. Acceptam prietenia furtunoasă a Adei şi eram în faza de trecere dela uitarea celei plecate la încrustarea în suflet a chipului de copil blond, cu cârlionţii părului spânzuraţi pe umeri. Mă sălbăticise însă retragerea în camera de lucru a ultimilor ani iar exploziile de râs şi vioiciune ale Adei mă indispuneau. Ca s'o evit, începusem să lucrez la copierea unui manuscris aproape ilizibil, descoperit între cărţile unui bibliofil maniac, care, la moarte, îmi lăsase prin testament câteva sute de volume şi câteva manuscrise de o valoare considerabilă; toate, pentru cele câteva ore pe care i le acordasem săptămânal, când avea ocazia să răstoarne biblioteca şi să-mi arate bogăţiile acumulate într'o viaţă întreagă. Era un om de-o rară distincţie sufletească şi-i promisesem să fac tot posibilul ca să se vorbească de manuscrisele lui. Mă pusesem în legătură cu un prieten din redacţia unui mare cotidian din capitală, obţinând promisiunea ca la momentul oportun să dăm lovitura, prezentând manuscrisele şi scoţând în evidenţă valoarea lor. Lucram cu febrilitate şi munca mă echilibrase între o resemnare senină şi aşteptarea producerii vreunui eveniment care să-mi dea satisfacţia pierdută în alte ocazii.

Imaginea ireală a Adinei, chemată înainte de plăsmuirile obsesiei mele, venea acum rar în fotoliul de lângă birou. Uneori nu aveam timpul să-i arunc o privire. Când se deschidea uşa, tresăream speriat. Intra Ada, cu Sanda, sora mea şi trebuia să-mi părăsesc biroul. Ada era prietena bună a Sandei şi amândouă aveau convingerea că un bărbat încă tânăr, ca mine, trebue să se bucure altfel de viaţă. Atitudinea Adei era o ofertă, pe care însă o refuzam, — jignitor pentru ea. Poate că fata mersese la sigur, căci purtarea mea o duruse, şi Sanda îmi spusese într'o zi că nu ştiu să fiu gentil cu fetele.

— N'am chemat-o eu pe Ada aici, îi spusesem fără convingere şi Sanda ieşise izbind uşa.

Totuşi n'aşi fi voit ca Ada să afle vorbele mele. Mă încerca un sentiment de jenă, dându-mi seama, mai mult intuitiv, de sensibilitatea ei. Nu le aflase, căci a doua zi venise iar, mai atentă, învăluindu-mă în priviri galeşe. Aşi fi dorit-o altfel, mai rece, mai mândră, ca Adina. Ajunsese să mă plictisească, devenind o povară.

Mi-am reluat cu mai multă pasiune lucrul părăsit, evitând-o, opunându-i o rezistenţă enervantă, dar care, singură, mă făcea imun atacurilor ei sentimentale.

Desigur, îndemnată de Ada, Sanda îmi ceruse să mă port altfel, „mai omeneşte", zicea ea. A doua zi, când deobiceiu se auzia bătaia în uşă, cheea era învârtită în broască şi storurile trase. Repetase bătaia şi-i auzisem glasul tremurat, de plâns reţinut, chemând-o pe Sanda, care venise în fugă.

— Nu-i acasă! A închis uşa...

N'am desluşit ce-şi vorbeau, dar, când paşii s'au îndepărtat şi liniştea a adormit după uşă ca un câine credincios, am tresărit. Mă încerca o părere de rău nu numai pentru Ada, plecată acum, ci şi pentru Adina. Dece-i făceam asta Adei, copila blândă, cu ochii mari albaştri ca albăstrelele scăldate în roua dimineţii?

Ada? Regretul strigase numele ei în mine. O aveam aevea parcă în faţă. Plăsmuirea căpăta viaţă. Desprinsă din cadrul ireal al viziunii mele, se mişcase spre birou. Luase o filă a manuscrisului şi începu să citească.

Ii urmăream fizionomia în trezăririle cele mai fine. Citea atentă, mirată parcă. Apoi, ridicând privirile spre mine, zâmbise şi lăsând hârtia, zise:

— Aşi vrea să întâlnesc un om care să înţeleagă viaţa. Nu ştiu cum te poate interesa documentul acesta, cu date istorice şi nume de vornici şi logofeţi...

O privisem insistent până ce fumul plăsmuirei se rări, lăsând în locul unde apăruse Ada acelaşi portret, ale cărui găteli dela sfârşitul secolului trecut, le admirasem adesea. Era portretul mamei, domnişoară.

M'am ridicat obosit, urmărit de semnificaţia vagă a vorbelor Adei, cu o repulsie mare pentru manuscris, pentru mine, ca şi pentru viaţa mea mizerabilă, care dela despărţirea de Adina nu-şi avea vreun sens.

O iubisem mult pe Adina! Iubire cunoscută familiei mele, repudiată de familia ei, ajunsă publică prin încăpăţânarea noastră de-a afirma prin întâlniri zilnice că nimic nu va reuşi să ne despartă vreodată. Devenisem o curiozitate a oraşului, un simbol al iubirilor nefericite; pentru alţii un mit al străzilor provinciale. Eram într'al cincilea an al cunoaşterii; într'o zi Adina îmi aduse la cunoştinţă că situaţia nu mai poate continua, că părinţii o tortureaza şi că va sfârşi într'un fel. Vorbele ei îmi provocaseră o stare de apatie, care mă alungase din rândul oamenilor. Printr'o scrisoare primită după patru zile, în care timp nu ne întâlnisem, Adina mă anunţa că părinţii hotărîseră să se mute în alt oraş. Hotărîre demonstrativă pentru mine. Mă chema la gară, peste două zile. Două zile în care m'am luptat să mă înving, să nu mă duc la ultima întâlnire. Până în ultima oră am fost convins că nu mă voi duce, dar cu un sfert de oră înainte am alergat ca un nebun. Mă aştepta în colţul peronului indicat în scrisoare, ca să nu fim văzuţi de părinţii ei. Mai bine nu m'aşi mai fi dus.

— Iţi pare rău că plec, mă întrebase.

I-aşi fi ţipat răspunsul desnădăjduit, dar întrebarea mă paralizase aruncând un zid între mine şi ea. Dacă-mi părea rău! Nu înţelegeam. Aşi fi putut să-i pun şi eu o astfel de întrebare?

N'am ştiut când a plecat de lângă mine. Ieşisem pe peron şi părinţii ei erau la fereastra vagonului. Nu ştiu ce înfăţişare voi fi avut, dar simţeam privirile lumii de pe peron aţintite asupra mea. Am urcat drumul spre casă târziu, când se lăsase noaptea. Mi se părea curios că nu sufăr pentru plecarea ei, că nu plâng... Intrând în camera de lucru am găsit-o pe Adina în fotoliul de lângă birou. Imi surâdea. Nu puteam să fac deosebire între realitate şi vis. Am înaintat până în faţa ei şi i-am spus:

— Poate c'ai făcut bine c'ai plecat!

— N'am plecat. Sunt aici. Dacă aşi pleca, după vorbele tale, nu ţi-ar părea rău.

— Deoarece n'ai plecat, să nu mai vorbim de plecare.

Vrând să-i iau mâna, ca altădată, am prins lemnul sculptat în formă de cap de leu al spetezei fotoliului. Am scăpat un geamăt surd. Hârtiile îmi erau răvăşite pe masă. Adina plecase.

Până atunci lucram rar, între întâlnirile cu Adina. Acum lucram mult, până după miezul nopţii. Adina revenea în fiecare zi şi-şi ocupa locul. Pleca înainte de a-i adresa cuvântul.

Intre timp Sanda îmi făcuse cunoştinţa Adei, care-mi dădu din prima zi amănunte interesante despre Adina, de la care nu primisem un rând. In doi ani Adina se măritase şi rămăsese văduvă. Vestea mă înmărmurise întâiu, apoi mă bucurase. Era iar liberă... Işi luase licența şi era profesoară la un liceu, în Capitală.

Ada îmi vorbea cu glas tremurat şi licăriri în priviri... Aştepta să-i dau un raspuns. Se lovea de mine ca de tăcerea unei stane de piatră. Era fata unui vecin cu stare, proprietar de case, îmbogăţit în timpul războiului; — totuşi cu multă gingăşie în gesturi, bine crescută; mireasa pe care mi-o hărăzise mama, încă de când era o fetiţă, nostimă de zece ani. Işi dădea poate seama, fiindcă-şi permitea atitudini inconştiente de autoritate. Mă plictisea, o jigneam prin neatenţie, apoi o căutam s'o împac.

Intr'o zi mă întrebase cu brutalitate, ca o răzbunare:

— Te mai gândeşti la Adina?

Sesizând panica ce mă cuprinse, accentuase:

— Ştii, a sosit în oraş...

Imi aruncase vorbele gâfâit; nu ca altă dată, lasciv, învăluindu-mă în priviri aburite.

— Minţi, cum m'ai minţit întotdeauna... i-am răspuns râzând şi încercând să-i iau mâna.

S'a ridicat roşie, dar până la uşă isbucni în plâns. Veni Sanda, singură, şi-mi aruncase printre uşă:

— Idiotule...

Am alergat s'o strig pe Ada înapoi, dar plecase şi Sanda mă privi urât, apoi râse batjocoritor.

— Ada nu-i de nasul tău... zise ea cu dispreţ.

Am trecut repede prin faţa ei să nu aud şi alte vorbe şi am intrat în cameră, unde m'am prăbuşit disperat. Ada plecase! Dece plecase! Imi condamnam purtarea nesinceră faţă de ea, care începuse să aibă un sens pentru mine. Venise Adina? Mă minţise, sau, ca niciodată, îmi spusese adevărul! De aceea poate era mai nervoasă, disperată...

Afară ploua de câteva zile şi era frig. Un gând mă îndemna să mă duc după Ada; altul s'o caut pe Adina. Mă îmbrăcasem în grabă, indecis, lăsând să iau hotărîrea la o răscruce de drumuri. In stradă, fără altă deliberare interioară m'am îndreptat spre casa familiei Vartici, singurele rude ale Adinei, care aprobaseră legăturile noastre.

Poate mă văzuse pe fereastră venind şi ieşise tocmai atunci. Era ea, Adina, aceeaşi Adină, dar schimbată, mai mult femee, decât copila gingaşă de altădată. N'o recunoşteam nici în gustul excentric afişat prin îmbrăcăminte. Simţeam o sfială în faţa ei, care o desorientase vădit. Poate pentru mine venise, mă aşteptase şi acum!... Ii tremurase mâna în mâna mea...

— Dacă vrei, mă conduci spre vilă, îmi zise ea. Acolo locuesc.

Cunoşteam vila, care-i purta numele: o casă imensă, cu zeci de odăi şi coridoare, cu geamuri colorate, la aproape un kilometru după bariera oraşului, între patru perdele de brazi care formau un pătrat de verdeaţă. Singurele case pe care nu le vânduseră, gândindu-se poate la o reîntoarcere sau refugiu, la bătrâneţe. Adina le locuia acum singură; singură în pustietatea aceea care mă înfiora numai când mi-o aminteam

Ar fi putut locui la familia Vartici, nu în vila dintre brazi şi pe o vreme când îţi era milă să dai şi un câine afară.

— ...nu-ţi este frică singură în vilă? o întrebasem, după o ezitare evidentă, neştiind dacă să încep prin a-i spune pe nume sau altfel, doamna... dar nici nu ştiam cum.

— Când suferi, cât am suferit eu, ajungi să nu te mai temi de nimic. Nici de moarte...

Tăcusem, respectând durerea cuprinsă în vorbele ei. Mă simţeam încurcat, ca în faţa unui străin.

— Şi tu ai slăbit, îmi zise apoi, accentuând pe tu.

— Tu te-ai schimbat, i-am răspuns.

— Găseşti?

— Poate m'am schimbat eu şi această schimbare se reflectă în tine. Au trecut doar doi ani şi uneori doi ani pot avea lungimea a doi secoli. Imi pare rău că nu mai eşti Adina de altădată...

Intoarse capul spre mine privindu-mă din mers, lung, iscoditor, reproşându-mi parcă pentru afirmaţia făcută.

Ajunsesem la bariera oraşului. Trotuarul se termina şi drumul desfundat îţi oferea prilejul unei călătorii de pomină. Oprindu-se, Adina îmi zise, privindu-mă în ochi.

— Intoarce-te.

—Eu am întrebat-o râzând mefistofelic. Au fost vremuri mai grele când am trecut pe aci. Nu mă întorc.

Se lăsase noaptea posomorîtă, dar nu mi-a scăpat zâmbetul acela de satisfacţie pe care îl cunoşteam de mult. In urma noastră, în oraş, s'aprinseseră luminile, dar noi intram într'un întunerec dens, de păcură. Călcam în gropile pline cu apă ale drumului, Adina înainte, eu cu un pas înapoi, în stânga, sprijinind-o din când în când, cu frica de a nu-şi lăsa toată greutatea trupului pe braţul meu, să nu fie aproape de mine, prea aproape, urând amintirea svonurilor Adei, confirmate întrucâtva de vorbele ei: când suferi, cât am suferit eu, ajungi să nu te mai temi de nimic, nici de moarte... Adina, care până la plecarea ei îmi aparţinuse ca un gând încă nedivulgat, fusese mireasa altuia.

I-am părăsit nesimţit braţul şi ea lipise mai tare braţul de trup, să păstreze căldura mâinii, iubită altădată. Ii fugi piciorul şi era să cadă.

— Intoarce-te! îmi zise. Nu mai poţi înainta. Eu nu mă mai întorc, dar tu...

— Merg.

Muşcasem cuvântul şi ea începu să mă roage acum. Am luat-o înainte. Şoseaua era săpată în dâmb şi, fără scurgere, apa se adunase unind malurile şanţurilor. Pipăind cu piciorul, descoperii o cărărue pe sus, după şanţ, pe lângă gard. Am ajutat-o pe Adina să urce, apoi m'am urcat şi eu.

Adina îmi luase braţul şi eu mă sprijineam de pomii subţiri, obosit, transpirat, sforţându-mă să par liniştit. Acum şanţul se adâncise odată cu şoseaua şi dâmbul cobora uşor. Ne-am oprit deodată, amândoi, gâfâind, încremeniţi, să nu ne atingem în mişcare. Dacă m'ar mai fi rugat odată să mă întorc, aşi fi ascultat-o Simţeam mâna străină strângându-mi braţul ca într'o mângâere agitată.

— Te iubesc mult, Alexandre, Mult...

Auzisem vorbele ca din altă lume, pierdute; prefăcându-mă că nu le aud, am făcut un pas pripit. Am alunecat şi Adina, pierzându-şi echilibrul, căzu în genunchi în pasta cleioasă a noroiului. M'am aplecat s'o ridic şi ea îşi încleştă mânile de braţul meu, să mă tragă alăturea. Nereuşind, se ridicase gemând, clătinându-se. Ii auzeam răsuflarea gâfâită, scurtă.

Mergeam acum pe şosea, prin apa până la gleznă, ea înainte, luptându-se cu noroiul, eu în urmă disperat că trebue s'o urmez. In întunericul din mine apărea în străfulgerări luminoase chipul de copil blond al Adei, cu cârlionţii părului atârnaţi pe umeri. Im părea rău c'o făcusem să plângă.

Adina urcase o punte şi eu în urma ei, m'am oprit tresărind. Abea atunci mi-am dat seama c'am ajuns la vilă. M'am oprit. Imi intrase apă cu noroiu în pantof şi-mi era frig. Tremuram.

— Mă întorc! i-am zis femeii, care, la un pas, aşteptase fără să răsufle cuvântul.

Silueta Adinei se înălţase. Aceleaşi priviri de foc străbătură întunerecul. M'aşi fi întors, dar nu mă puteam mişca. Ea tăcea şi tăcerea aceasta încremenise cuvântul. Imi suna iar numele Adei în urechi, dar mai şters, mai îndepărtat. Ada, Ada, ca un ecou al unui strigăt disperat, ce se lovea de întunerec ca de nişte pereţi de vată. Ada!

— Du-te, Alexandru. Eu n'am făcut voia mea, s'o ştii...

Adina plângea încet, cu umărul şi fruntea rezemată de stâlpul portiţei dela intrare. La spatele ei silueta uriaşă a vilei dintre brazi apărea ca un monstru ce trebuia s'o înghită peste câteva minute. Din cetinile brazilor se prelingeau stropi mari de ploaie. Ii auzeam plesnind pământul ud. Bătea vântul şi sus, pe acoperiş, scârţâia o tablă desprinsă din cuie.

Se răsucise gândul în mine ca un copac tăiat dela rădăcină. Am întâlnit mâna Adinei, în gestul de a mi-o lua pe a mea, — poate de rămas bun; mâna rece, care plângea odată cu desnădejdea Adinei, cu noaptea pustie... I-am cuprins mâna în palmele mele şi suflam cald, s'o încălzesc, bucurându-mă ca altădată, în întâlnirile copilăreşti. Am intrat amândoi în curte. Cădeau peste noi stropi mari, crescuţi în cetini. Mergeam unul lângă altul, împăcaţi.

In casă era cald. Ramurile brazilor băteau în ferestre cu degete moi, discrete. Aşa bătea şi ploaia în acoperiş...

MIHAIL ŞERBAN

Maestrul Pericle Capidan

Datorită inerţiei în care ne sbatem de câţiva ani încoace, luma, încă de când era o fetiţă, ze, dela un capăt la altul, subt aceeaşi servitute a nevoilor imediațe, fără să-şi găsească echili-

Pericle Capidan — Prietenele

brul, ori să-şi poată agonisi un răgaz al seninătăţii spirituale, cu ajutorul căruia să isbutească a se ridica, cel puţin temporar, din mrejile ademenitoare ale materialismului rapace. De aceea, apariţia din când în când a vreunui plăsmuitor inspirat de zei, mai ales acolo, unde manifestările frumosului adevărat se ivesc atât de sporadic — pentru cei ce mai cred în puterea, vraja şi eternitatea artei, constitue, nu numai un simplu imbold, ci şi o reconfortare a voinţei de a se descătuşa de preocupările meschine ale prezentului mecanizat, coborîndu-se pentru câteva clipe în sanctuarele de sidef ale esteticei.

Pictorul Pericle Capidan, care militează de patru decenii pentru idealurile veşnice, zilele acestea s'a înfăţişat a şasesprezecea oară marelui public. D-sa e unul din rarii răscolitori prin plastică ai sufletului omenesc, iar numele lui este cunoscut deopotrivă, în străinătate şi în ţară. Născut la 1869, în oraşelul Perlepe din Macedonia Sârbească, după ce termină cursurile Şcoalei de Arte Frumoase din Bucureşti, având ca profesori pe marii maeştri, Teodor Aman şi G. D. Mirea, la 1893, ajutat de Take Ionescu, pe atunci ministrul instrucţiunii, plecă la München, unde înscris la Academia de Arte, a studiat timp de un an desenul, iar în anul al doilea, pentru a pătrunde tainele coloritului, intră în atelierul marelui pictor german, Karl Maar. Apoi, în 1897, prin concurs, reuşi să se înscrie la şcoala celebrului artist-pictor, Leon Bonnat din Paris. Aici, în scurt timp, execută un portret, în mărime naturală, obţinând recunoaşterea celor mai de seamă specialişti, şi care, expus în Salonul Oficial al Artiştilor Francezi, a fost reprodus şi apreciat elogios de revista „L'Art Français". Această publicaţie, ajunsă odată în mânile inimosului Spiru Haret, prelungi numaidecât bursa tânărului pictor, cu încă patru ani, fapt ce-i înlesni adâncirea tainelor artei nepieritoare.

Pericle Capidan — Avarul

Asupra ultimului tablou al lui Pericle Capidan, „Calvarul", expus asemenea în Salonul Oficial din Paris, revista franceză „L'art Francais" din I Iunie, 1901, făcu următoarea apreciere:

...„Printre diferitele reprezentări ale morţii lui Isus, una singură oferă originalitate, prin lumina strălucitoare ce coboară de pe cruce asupra grupului sfintelor femei. Autorul, P. Capidan, este elevul maestrului L. Bonnat"...

Pericle Capidan, sosit în ţară, continuă să-şi exploateze cu tenacitate resursele talentului său în ascensiune. Pe ziua de 1 Sept. 1901, fu numit profesor de desen la Şcoala Comercială Superioară Română din Salonic, iar după 18 ani de apostolat, veni la Liceul „Gh. Bariţiu" din Cluj, unde funcţionă dela înfiinţarea

Pericle Capidan — Vechiul pod peste Someş

acestuia, până la 1 Sept. 1934, când a fost pensionat.

Fireşte, meşterul Capidan, din primul an şi până în prezent, a organizat, nu mai puţin de 16 expoziţii.

In actuala expoziţie aranjată în Cluj, a selecţionat peste 100 de pânze, de toate genurile. In esenţă însă, d-l Pericle Capidan e un portretist, înzestrat cu cele mai fericite aptitudini anatomice. „Chipul lui Crist", reţinut imediat după deschiderea expoziţiei, e o grăitoare dovadă a posibilităţilor de creaţie, cu care este dotată această falâ a metropolei transilvănene. Mai impresionant cap de Crist rareori mi-a fost dat să văd. De pe faţa lui apocaliptică, desfigurată de sudorile reci ale morţii, se lămureau iertător durerile întregii omeniri, de care te simţeai furat şi tu...

Dar, alături de această concepţie de înfăţişare a suferinţei umane, unele lucrări se disting prin redarea efectului minunat de lampă, potenţat de misticul neînţeles al nopţii... Tabloul „Prietenele", unde două ţărăn-

Pericle Capidan — Ţărăncuţa cu găina

cuţe, legănate de-o muzicalitate dulce a plasticului, în liniştea copleşitoare ce le împresoară, se pare că-şi mărturisesc reciproc tainele, e foarte caracteristic în această privinţă.

Cu totul altă impresie ne fac însă acele câteva poze de Macedonence şi Turcoaice, care prin caracterele specificului, stăpânit de triumful plin de lirism al colorilor, exală o înălţătoare atmosferă de orientalism.

Ceea ce e şi mai surprinzător în tehnica acestui mucenic al penelului, e bogăţia paletei şi tratarea discretă a elementelor unui pictural, ce dă portretelor o nuanţă arhaică, făcându-te să crezi, că stai în faţa unor compoziţii din secolele trecute. „Turcul bătrân", adâncit în pătrunderea celor citite în „Coran", e modelul tipic al acestui fel ingenios de viziune artistică.

O putere de creaţie neistovită se degajă apoi din tonalitatea vie a executării nudurilor, unde fenomenul de exteriorizare a sensibilităţii, prinde fiinţă printr'o naturaleţe desăvârşită, care, stânjenind oarecum judecata privitorului, îi procură nenumărate mijloace de desfătare.

Peisajele? Ce să spunem despre aceste modelări gingaşe? Sunt contemplaţii, în care găsim o manieră lipsită de orice dubitativ şi secondată admirabil de inspiraţiile aureolate ale acestui meşter cu dispoziţiuni delicate. Diferitele vederi din Munţii Apuseni, concepute în luminozităţile proaspete ale orelor matinale, ori în jocul capricios al norilor crepusculari, vor rămâne cele mai strălucite probe de durabilitate şi emoţii, pe care le-au putut fura vreodată aceste regiuni romantice unei fiinţe, blagoslovită cu atâtea daruri şi abilităţi artistice.

De aceea, impresia ce ţi-o strecoară în suflet vernisajul pictorului Pericle Capidan, care în devotarea sa pentru artă n'a făcut niciodată concesii gustului public, e ca un praznic măreţ de sentimente nobile, manifestate printr'o simfonie încântătoare a colorilor.

OCTAVIAN ŞIREAGU

Radio-discul

In fine au trecut sărbătorile. Amatorul de artă serioasă răsuflă ușurat că s'au terminat lungile ospățuri de muzică ocazională, care alungau totuși plictiseala domestică a după amiezelor de Crăciun.

Incepând dela 5 Ianuarie, undele devin „clasice" prin excelență. La 19,30 în seara aceleași zile, am ascultat o execuțiune foarte aproape de perfecție, a unui trio de Beethowen, datorit d-lor Teodoru, Rădulescu și Th. Lupu.

Cu riscul de a nu-l fi auzit pe d. Rădulescu la violă, am fi preferat un trio cu pian, de exemplu „acea creație completă, întâlnită în artă din secol în secol" după cum caracterizează Lenz celebrul trio dedicat arhiducelui Rudolf.

Trio op. 97 în si bemol atinge forma cea mai expresivă a lirismului muzicii de ansamblu. Beethowen stima în mod special această compoziție; înaintea morții sale, el discută cu Schindler despre dânsa, voind să precizeze pentru totdeauna par'că, sensul înaltei sale inspirații.

In privința executanților, dintre care d. Teodoru, violonist, este extrem de cunoscut și apreciat, cred că accentul valorii interpretative a căzut asupra violoncelistului Th. Lupu, distinctiv printr'o excepțională puritate a tonului, o personală putere de frazare și o virtuozitate rar întâlnită chiar la violoniștii români bine plasați și cotați.

Fată de meritele sale artistice, d. Theodor Lupu este un nedreptățit. Cântă cât se poate de rar ca solist la Radio. Această manifestare ar constitui deocamdată dreptul d-sale. Nu vrem să ne gândim că i s'ar cuveni să apară la Filarmonică.

Răsturnarea de valori la noi în țară e prea mare pentru a mai spera într'un asemenea miracol.

Dacă în privința soliștilor săptămânii din urmă aș putea aduce câteva obiecțiuni nu tocmai măgulitoare (e în cauză Colette Frantz) muzică de cameră a fost suficientă și de calitate.

Luni 6 Ianuarie la 21,15 cvartetul Teodorescu și pianistul Paul Jelescu au realizat în intențiile de fantastic romantic, de seninătate și neliniște, o audiție superioară a cvintetului în mi bemol de Schumann. Cvintetul, purtând numărul de opus, 44, a fost scris de Schumann la vârsta de treizeci și doi de ani. El cuprinde patru părți: un „allegro brillante", un marș funebru în do minor cu o temă de frumoasă inspirație căreia îi succede un motiv de împăcare, de limpiditate. Ele își găsesc explicația literară în aceste rânduri ale lui Schumann destăinuite surorii sale Thereza: „Nu pot să-ți spun cât de nobilă este Clara, cât de multe virtuți întrunește, și cât de nedemn sunt de ea!" Urmează un „scherzo" într'un ritm de 6/8 în la bemol și construit într'o formă absolut clasică; iar finalul dansant, în gen de rondo popular, pune în evidență o strălucire pianistică, terminat într'un „stretto" care amintește unele finaluri beethoweniene.

In cadrul difuzării de muzică religioasă dela 5 Ianuarie, discurile H. M. V. (Wagner) au fost minunat alese. Am dori să ascultăm, tot cu ocazia vre-unui „post sonor", un oratoriu necântat încă la noi: „Beatitudinile" de Cezar Franck.

VIRGIL GHEORGHIU

Cronica mizantropului

Miss

Intunecata crimă săvârșită de curând asupra unei misse a frumuseții a ridicat și trebue să mai ridice încă o sumă de probleme de morală și educațiune socială. Mentalitatea femeii simbolizează în orice societate nivelul aspirațiunilor indivizilor care o alcătuesc. Dacă femeia franceză voește să aibă spirit și în cazul unei culturi mai înaintate să conducă un salon literar iar femeia germană să deschidă bărbatului grădinile ingenuității sale, asta înseamnă că acolo idealul cel mai ridicat este cultura intelectului și a simțirii. Să nu creadă cineva că tăgăduim femeii române frumoasele ei însușiri și că ne închipuim că în alte părți nu se întâmplă ce se întâmplă și la noi. Privind însă lucrurile social, mentalitatea femeii noastre lasă de dorit, ceeace înseamnă că și cea mai gingașă individă are a suferi otrăvirea generală. Iată cazul Missei.

Intâmplarea și gustul, totdeauna discutabil al mulțimii, i-au adus un omagiu efemer și vag, dintre acelea pe care nu se întemeiază deobiceiu nici un viitor. Dar oricum, o tânără ambițioasă și de curate aspirațiuni ar fi căutat acum legături ce altfel i-ar fi fost refuzate. Ar fi urmărit o bună căsătorie cu un om onest și activ, căruia să-i poată aduce un orgoliu în schimbul mândriei de a fi căpătat o altă calitate socială, ar fi încercat să intre în lumea oamenilor care măgulesc femeia, în a intelectualilor și a artiștilor, ar fi visat poate ca sculptorul s'o modeleze și poetul s'o cânte și dacă în sfârșit ar fi fost ceva mai facilă ar fi dorit măcar ca un scandal delicat să păstreze sau să lungească prin memorii faima existenței sale de femee frumoasă, așa cum se întâmplă în Occident. Dar ea își caută românește un om „bine". Un om bine, vasăzică un individ a cărui naștere sau valoare intelectuală și sufletească nu interesează, un om cu mașină și bani mulți câștigați nu importă cum, un om cu relații în lumea unde se câștigă bani repede, un bărbat care dă bacșișuri mari și bea șampanie. Missa devine dar curtezană. Insă chiar și așa e loc și pentru năzuințe mai subțiri. Cu avutul protectorului, o femee de moravuri facile își poate cultiva restul sufletului. Ea poate deveni o prietenă de tânăr cu viitor, ea poate lua de la unul și da la altul, poate deveni cu alte cuvinte curtezana duioasă a tinerei intelectualități a unei epoci, căreia viitorul îi iartă ușurința și-i laudă tainicele contribuții sufletești și materiale. In lumea culturală a Occidentului curtezanele de acest fel au jucat un rol hotărîtor. Missa are și ea „prieteni", dar dintre oamenii care pot aduce alte venituri, adică „bine" și când în sfârșit se pare că și-a găsit unul cu care să strângă relațiuni legale, acesta e un „logodnic" ca acela descris de d-na Papadat-Bengescu, un om în fine care de va fi onest nu e ales nici pentru atracțiile fizice și intelectuale, ci numai pentru probabilitatea pe care o arată de a deveni și el „bine". Misa noastră nu conținea în capul ei altă morală decât acea a economiei și nu avea altă înțelegere a vieții afară de aceea, și poate nici aceea, a stăpânei de local cu fete.

Femeia română, care luată individual este o ființă de înalte calități, e datoare ca prin serioase demonstrații educative să îndepărteze pe fata română, lipsită încă de tradiție, dela ispitele vulgare ale unei vieți croite după tiparul cinematografului și al mahalalei ce dă legi cu furie ultimelor două decenii.

ARISTARC

Cinematograful

Zece ani distanță

Acum zece ani, pe vremea cinematografului mut, au fost două filme deosebit de artistice: unul american (se chema „Ingerul întunericului": Ronald Colman și Vilma Banky), iar cellalt german „Studentul din Praga": (Conrad Veidt și Agnes Esterhazy). Se vede că producătorii de astăzi sunt în mare pană de subiecte de vreme ce repetă filmele de succes de acum zece ani.

Asta e admisibil de pildă pentru „Ana Karenin". Se pot face douăzeci de „Ana Karenin" fără risc de monotonie. Căci acolo interesantă e problema generală, aceea a neputinții de a trăi ostracizat, chiar când ai avere, tinerețe, frumusețe, iubire și, pe deasupra, o excepțională indiferență la prejudecăți. Dar să repeți o poveste precisă — ca aceea a orbului-martir, sau a studentului care a încheiat contract cu diavolul — asta dovedește ceva foarte grav, și anume că criteriul suprem la producătorii de filme, este succesul comercial prezent, trecut și viitor.

FREDERICH MARCH

Ei nu se gândesc să inventeze, să descopere un filon de inspirație din care să extragă nu un film, ci zeci de filme nouă; ei continuă să se întrebe, negustorește: cutare film trecut a adus rețetă bună în cassă? Hai să-l mai facem odată. Și ca să nu zică lumea că ne repetăm, să luăm lucruri pe care publicul le-a uitat, lucruri bunăoară făcute cu zece ani în urmă; iar dacă e nevoe, să mai schimbăm, pe ici pe colo, câte ceva; să-l mai „modernizăm".

Studentul din Praga

Așa s'a procedat cu „Studentul din Praga". A fost, vai, modernizat. Mai întâi, s'a înlocuit eroina de altădată cu alta. Agnes Esterhazy făcea odinioară pe fiica unui baron, om important și bogat. Doroteea Wiek acum face pe o cântăreață de operă, frumoasă și celebră. De ce? E mai „modern" așa. Asta ne va permite să „dublăm" vocea simulată a acestei actrițe cu vocea unei primadone adevărate care face, ce-i drept, niște triluri și niște acrobații vocale excelente, dar care, mai ales, constitue prilej de „Kunststück", de agrement „music-hall"-esc — ceiace e suprema ambiție a unui regisor. In afară de fast și lux, producătorul cinematografic consideră că nu există nimic

MERLE OBERON

mai cinematografic ca „dans și cântec". Ce bine se potrivește asta cu atmosfera sumbră a acelei povești macabre cu studentul vândut Dracului, — e inutil să vă mai spun.

A doua inovație, tot în sensul modernizării. Producătorul s'a gândit că e cam pueril să se mai creadă astăzi în Diavol. Și atunci Doctorul Karpis este doar diabolic, dar nu chiar Dracul personal. Iar chestia cu pierderea imaginii din oglindă este pur și simplu suprimată. Cum? Foarte simplu. E transformată în halucinație a pacientului! El se privește în oglindă. Și în loc să vadă un gol sinistru, se vede tot pe el, dar costumat așa cum era când a încheiat misteriosul contract. Cei din jurul lui îl văd în oglindă cum e; el, numai el, are halucinații. Firește, treaba lui; dar e și dreptul nostru să nu ne placă.

Cum foarte bine spusese odată Caragiale: „a se slăbi!" O poveste fantastică e o poveste fantastică, și tocmai d'aia e fantastică, ca să fie, mănțelegi, fantastică, că fantastică-i stă ei bine să fie. Acel ce ascultă asemenea povești crede că supranaturalul din ele e posibil. Crede. Asta e regula jocului. Și atunci supranaturalul servește ca simbol expresiv, ca de pildă Luceafărul din poemul lui Eminescu, sau ca Moartea din „Moartea în vacanță", sau ca „Bestia".

In filmul de acum zece ani, Dracu era Dracu, iscălea contract în regulă cu studentul, îi dădea bani, și-i confisca imaginea din oglindă. Studentul nu mai avea imagine. Ei și dacă? — veți spune poate. Ce folos așa de mare avem noi de pe urma acestei imagini? Desigur niciunul. Dar prin pierderea ei am deveni ne-om, o ființă anormală, și atunci ceilalți oameni ne vor privi pieziș, le va fi frică și vor avea oroare de noi, vor face gol în jurul nostru. Asta e o situație reală, foarte interesantă, pe care chestia cu pierderea imaginii o exprimă. Pierderea imaginii e un simbol fantastic; atmosfera de izolare și ostracizare e realitatea simbolizată.

In noul film, aceste lucruri — care-s miezul poveștii — au fost scoase. In locul lor ni s'a servit teoria halucinației și spectacolul naturalist-clinic al unui cetățean care înnebunește, exact așa cum scrie în manualele de psihiatrie.

Dracul totdeauna se răzbună. Prin faptul că Dracu a fost scos, nejustificat, din poveste, toată povestea s'a dus, ca să zicem așa, la dracu.

Adăogați și alte catastrofe: de pildă mâna Dorotheei Wiek, care are consistența unei copite de gigant, talia ei pe care o înconjuri în cel mai puțin zece minute mergând binișor; adăogați că în rolul macabru și torturat al eroului avem un splendid băiat de prăvălie. Și mai sunt și alte cusururi. Dar nu le mai spun.

„Ingerul Intunericului"

Cu celalt film nu s'a întâmplat nici o nenorocire. Actorii joacă impecabil. In filmul vechi era numai un prim rol masculin. Acum avem, dacă se poate spune, două prime-roluri: Frederic March și Herbert Marshall. Apoi existau, în filmul de acum zece ani, mici neverosimilități (fără gravitate, desigur, căci se refereau la legarea micilor evenimente ale anecdotei). In filmul cel nou, faptele se angrenează istoricește mai natural; apoi în general filmul e mai bine decupat. Insfârșit conține adaosuri fericite, scene care în filmul vechiu nu figurează, și scene bune care sunt în sensul ideii centrale; o serie de detalii de regisură și de tratare în detaliu care reprezintă un spor artistic față de producția de acum zece ani. In schimb, scenele decisive erau mai bune în filmul de altădată. In deosebi scena în care Ronald Colman — care nu e orb — face rolul unui cetățean care e orb, și care se preface, pentru diferite motive, să nu pară orb, — scena aceasta, pe care March o joacă foarte bine, Ronald Colman o juca încă și mai bine.

EDWARD G. ROBINSON

Cu ocazia acestui film, mi l-am adus aminte, scenă cu scenă, pe cel vechiu, foarte vechiu și mut. Și mi-am dat sama cât de bun fusese acesta din urmă. Redat azi tale quale, ne-ar impresiona prin calitatea lui artistică. Și faptul că Americanii, dintr'un film bun de acum zece ani, au făcut unul deabea nițel mai bun, iar Nemții dintr'un film strașnic au făcut unul francamente prost, ne lasă puțin întristați și descurajați.

Tinerețe

Este ultimul film rus. Ultimul, e un mod de a vorbi căci e o producție rusească relativ veche. De aceea structura e cam simplistă, cam frustă. Acțiunea trenează, și spectacolul este, în general, cam plicticos. Dar, chiar așa, plicticos, câtă autenticitate! Nimic fals, nimic trucat psihologicește. Și multe detalii foarte humoristice. De un humor cam primar, dar humor totuși. Și, altceva remarcabil: eroina este o fată de la țară, de o frumusețe banală, mitocănească. E îmbrăcată șlampic, coafată cu tot soiul de cârlionți ratați, și plină de sus până jos, de strălucirea ieftenă a mătăsii artificiale. Așa e rolul ei. Face înadins. Ei bine: sunt câteva momente când — nu știu de ce — ca de pildă când se suie în picioare pe scrânciob și începe să se legene; ei bine, atunci capătă ceva enorm, înaripat, ceva de zeiță; samănă exact cu Victoria din Samotrace. De ce? Nu știu. Duceți-vă să vedeți. Grozavi artiști, vecinii aceștia ai noștri de la Răsărit.

D. I. SUCHIANU

CEREȚI AZI
la chioșcari și librari
ROMANUL - MINUNE
COPILUL cu 2 MAME
de ilustrul Academician
M. BONTEMPELLI

Enigmă înebunitoare. Al cui va fi copilul? Procesul. Casa de nebuni.
în „ROMANELE CAPTIVANTE"
280 pagini — 15 lei
cu ROMANUL-SUPLIMENT
FAȚA MEA ÎNGROZEȘTE
Cutremurătoare spovedanie a unui mutilat de război.

Cronica sportivă

Timpul paradoxal de blând care s'a menținut până acum a stricat multe socoteli și a întârziat simțitor activitatea sportivă de iarnă. Surprinse și nepregătite, toate sporturile care s'ar fi putut practica mai departe grație timpului frumos au rămas inactive, iar cele de iarnă au căzut, cu o singură excepție, în hibernare.

Hockeyul pe ghiață care s'a putut menține numai grație instalațiilor pentru ghiață artificială a patinoarului Oteteleșeanu, e singurul care a putut activa normal. Și trebue mărturisit că ceeace poate face hockeyul nu e mare lucru. Totuș din punct de vedere social am făcut progrese simțitoare. Echipa telefoanelor care precum se știe este posesoarea unui canadian, a luat parte la competițiunea pentru cupa Europei. E o promovare măgulitoare deși rezultatele obținute până acum sunt mai puțin astfel. La Buda-Pesta ai noștri au pierdut onorabil ceeace este cam tot ce se putea pretinde; dar satisfacția de a ne fi impus atenției și simpatiei publicului budapestan prin purtarea sportivă și elegantă a jucătorilor noștri, compensează larg neajunsul înfrângerii. Presa sportivă ungară a comentat lucrul în termeni foarte cordiali și nu a ezitat chiar să facă în această privință, comparații favorabile nouă. Confirmarea concretă s'a făcut chiar în seara zilei în care s'a jucat matchul, când cele două echipe au luat masa împreună, după care tot împreună au cercetat orașul până spre dimineață. Cordialitatea raporturilor noastre sportive și pe ghiață cu prietenii noștri maghiari, au fost deci pecetluite. La fel a fost însă și soarta matchului pe care-l aveau de susținut a doua zi telefoniștii la Viena. Din relatările presei vieneze rezultă că echipa bucureșteană a părut foarte obosită și lipsită de suflu, neputând rezista decât o singură repriză. „O echipă bună, cu bun joc de ansamblu, dar total lipsită de eficacitate în fața porții". Acesta este verdictul pe care telefoniștii au tot timpul să-l mediteze. Amânarea plecării la Viena cu 12 ore a costat 6 puncte; cam scump.

In București a trebuit să ne mulțumim cu un match între Dragoș-Vodă (Cernăuți) și „C. S. Ciuc", în cadrul turneului național de hockey pe ghiață. Lupta a fost aprigă și izbânda a revenit cernăuțenilor, care cu elemente harnice și cunoscătoare a tainelor jocului au descoperit și explicat până la victorie, slăbiciunea adversarului și anume portarul.

Scorul e deschis în primă repriză de cernăuțeanul Suck, bun patinator și excelent shooteur. Transilvănenii mai slabi în atac, persistă în obiceiul lor de a trage la poartă dela distanțe mari, fără a obține însă rezultate. Panenka (Cernăuți) reușește în repriza a doua să înscrie al doilea punct pentru învingători ceeace declanșează „reacțiunea", care, ajutată de greșala lui Maesciuc, bagă un puck pentru Ciuc. Atacul continuă insistent și excelentul fundaș Bedö aduce egalarea printr'o acțiune personală care a necesitat driblarea întregii echipe adverse.

In ultima repriză cernăuțenii introduc în echipă pe antrenorul lor, fostul internațional austriac Lederov care își ia sarcina de a păzi pe Bedö. Tactica s'a dovedit bună căci curând, tot Suck marchează printr'un shoot puternic punctul victorios și ultim al matchului.

In general s'a jucat frumos, dela învingători s'a remarcat în afară de Suck, Panenka, un jucător care în ciuda debilității sale e un foarte bun technician; Sadovsky II bun.

La învinși, fundașii Cziojak și în special Bedö au practicat un joc inteligent și eficace; dintre ceilalți, Czako și Schmidt II merită o mențiune; portarul însă foarte slab a fost răspunzător în mare măsură de înfrângere.

D. Simionescu-Râmniceanu a condus ca de obicei corect și cu multă autoritate: e fără îndoială cel mai bun arbitru pe care-l avem.

După matchul pentru turneul național, s'a jucat un match amical între echipa primă a clubului „Bragadiru" și echipa secundă a telefoanelor. Măsurându-se diferența, s'a constatat că e de nouă puncte, pe care și-au dat osteneala să le înscrie d-nii Talsky (3), Sadowsky (3), Cantacuzino (2) și Grant (1).

GRIMAN

NOU! NOU! NOU! NOU! NOU! NOU! NOU!
A apărut
vol. No. 14
din BIBLIOTECA ȘCOLARĂ
GRIGORE ALEXANDRESCU
ANTOLOGIE
De vânzare la toate librăriile
Prețul 20 Lei

CITIȚI
Colecția cea mai bună, cea mai ieftină
260 — 360 pagini — 15 lei (lunar)
Titlul acestei colecții: „ROMANELE CAPTIVANTE" spune totul: ea oferă numai scrieri de cea mai fascinantă putere de atracție, numai lectură scrisă în tempo viol, tineresc, cu vervă și nerv.
Ultima noutate: NOUL ADAM de N. ROGER
Vezi Catalogul Colecției în fiecare volum nou (ultima pagină).

PREMIILE REVISTEI
DIMINEAȚA COPIILOR
„DIMINEAȚA COPIILOR" oferă GRATUIT tuturor persoanelor cari se ABONEAZĂ în cursul lunei IANUARIE, volume pentru copii din lista următoare:

C. Manolache	Iconița Zorinei	LEI 30
Adrian Maniu	Irozii, cântece de stea	„ 20
Horia Prundu	Glume pentru copiii	„ 30
Horia Prundu	Cărticica Păsărilor	„ 30
A. Petrescu	Neață în Africa	„ 30
A. Petrescu	Pățaniile Luței	„ 30
A. Petrescu	Corina în vacanță	„ 35
A. Petrescu	Dănel în vacanță	„ 35
Ion Pas	Familia Chiț-Chiț	„ 50
Ion Pas	Păsărică draga mea	„ 40
N. Pora	Floarea din Poveste	„ 50
Ion Rotaru	Moara Piticilor	„ 40
Mona Rădulescu	Hoțul de Stele	„ 50
Felix Salten	Bambi	„ 40
Moș Gr. Sfătosu	Jucării	„ 25

Abonații din provincie vor indica pe cotorul mandatului titlul vol. alese

La un abonament pe un an al cărui cost este de LEI 200, se oferă cărți în val. de LEI 100 după alegere. Toate volumele oferite sunt scrise de cei mai reputați autori și sunt tipărite în excepționale condițiuni tehnice, având numeroase ilustrațiuni în culori.

Sărbătorirea D-nei Lucia Sturdza Bulandra

tezi aşa cum îţi spun. E adevărul.

— Totuşi îmi închipui că vă plăcea cariera aceasta? Exercita o mare atracţie?

— Nu mai mult decât oricare alta. Poate ştii că am făcut studii frumoase şi că m'am distins la carte. Mi-ar fi plăcut să urmez cariera profesorală. Mă gândeam într'o vreme să mă fac doctoriţă. Trebuiau însă mulţi ani de studiu şi mulţi bani. Teatrul era mai comod. M'am hotărît pentru el, cum aşi fi făcut cu oricare altă carieră. Şi odată intrată pe calea asta, am urmat-o şi m'am silit s'o duc la bun sfârşit.

D-na Sturdza mă priveşte amuzată. Crede că sunt puţin dezamăgit. Eu îmi notez sumar

LUCIA STURDZA BULANDRA

cele ce-mi spune. Vorbeşte atât de curgător şi plăcut, că o ascult mai mult, uitându-mi albă foaia de dinainte.

Un eşec

Nimic din cele ce ai aştepta dela un destin al unei descendente din aleasa viţă domnească Sturdza. Nu s'a împotrivit nimeni la „pasul necugetat" ce voia să-l facă copila de neam boieresc. N'a fost nevoită să fugă de-acasă şi să se certe iremediabil cu ai săi. N'a urmărit-o blestemul vechilor peceţi şi hrisoave închise în caseta familiei. Lucrurile s'au petrecut cu totul altfel. O fată tânără, plină de judecată şi voinţă, a hotărît singură de soarta ei şi nimeni nu i s'a împotrivit.

— *Să nu-ţi închipui d-ta, însă,* — spune d-na Sturdza, — *că n'am avut neplăceri. Chiar la început, pe când căutam să intru în teatru şi dădusem un soiu de examen, am primit prima lovitură.*

Venisem să văd cum mai merg lucrurile. Un coleg — mi se pare Niculescu — mă întâmpină c'o gentileţă.

„D-ta nu te interesezi de ce eliminări s'au făcut?" — mă întreabă.

„Nu mă interesează" — îi răspund eu.

— „Apoi şi dumneata eşti eliminată", — mi-a servit cu mare plăcere colegul.

Iţi închipui dumneata ce trăsnet a fost asta pentru mine? Eu, care întotdeauna în şcoală fusesem lăudată, care trecusem examenele cu elogii şi distincţii, acuma să fiu „dată afară" pur şi simplu? Eu? Aşa de tare m'a izbit, m'a uimit şi m'a durut lucrul acesta, că nu l-am uitat nici acuma.

Atunci, o vară întreagă, în timpul vacanţei, am fost urmărită de înfrângerea asta nedreaptă şi ruşinoasă.

Mă trezeam uneori din somn, cu o senzaţie de durere sufocantă. — „Ce este?" — mă întrebam.

„Dată afară!" — îmi amintea orgoliul meu călcat în picioare. „Dată afară"! Şi nu-mi puteam reveni din această uimire şi înjosire.

— Şi cum s'a terminat cu acest prim eşec?, — întreb eu.

— Natural, am fost reintegrată. N'am uitat asta însă nici acum. Am avut în urmă supărări mult mai serioase: durerea asta însă dintâiu a rămas cea mai vie în amintire.

Culisele şi presa

— Timpul trece, — spune d-na Sturdza uitându-se la ceas, *— grăbeşte-te că nu mai avem multă vreme de stat împreună.*

— Şi eu care mă gândisem la atâtea întrebări interesante! — am spus cu regret.

— Spune iute acele întrebări interesante! a zâmbit amuzată d-na Sturdza Bulandra.

— Sunt multe: „Cum aţi suportat mediul culiselor", „cum studiaţi", „care sunt rolurile preferate", „ceva despre activitatea d-tră profesorală", „cum aţi izbutit să menţineţi un teatru particular", „ce cere publicul", „ce credeţi despre viitorul teatrului".

— Opreşte-te! — a râs d-na Sturdza, cu spaimă. — *La atât de multe întrebări nu-ţi pot răspunde. Şi-afară de asta am mai răspuns la ele şi ar fi o repetare. Să le restrângem pe cât posibil.*

— Să le restrângem, — am oftat eu. — Dar să nu le desfiinţăm.

— Cu ce să începem?

— Cum aţi suportat mediul culiselor, de care se spune că este destul de neplăcut şi cum aţi avut curajul să-l înfruntaţi?

— Foarte simplu. — D-na Sturdza vorbeşte cu vioiciune şi bună voie. — *Pe bunul motiv că nu-l cunoşteam, şi nici nu-l bănuiam. Cum să-ţi fie frică de ceva ce nu ştii că există? Mergeam cu inima deschisă, curată, neştiutoare despre invidie şi despre răutate.*

— Dar invidia şi răutatea asta e un fapt, nu-i aşa?

D-na Sturdza ezită puţin.

— Evident că există. Insă, mă întreb dacă nu în toate domeniile oamenii sunt la fel? Când e vorba de luptă pentru existenţă şi rivalitate, lucrurile se petrec întotdeauna la fel. De ce să ponegrim aşa de tare bietul teatru? Evident, am primit şi eu multe lovituri; au căutat să-mi facă unii şicane, m'au vorbit de rău ziarele, am fost ofensată. Insă, ce contează toate acestea, când ai un ideal şi când lucrezi pentru frumos? Satisfacţia pe care ţi-o dă realizarea unui personagiu şi înţelegerea unei piese, precum şi plăcerea că ai izbutit s'o comunici publicului, lasă în umbră şi şterge toate nimicurile acestea legate de instinctele josnice omeneşti. Eu am căutat să nu ştiu de ele, să le ignorez. Satisfacţia pe care mi-a dat-o uneori un rol reuşit a tras enorm în balanţă şi m'a fericit.

— D-tră desigur că orice aţi fi făcut aţi fi reuşit şi-aţi fi dus la bun sfârşit. Aveţi perseverenţă, curaj şi îndrăzneală.

— D-ta crezi că mi-a mers întotdeauna în plin? Te înşeli. De câte ori, cetind o critică proastă, nu m'am îndoit de mine însumi şi m'am gândit că acel ce scrisese a spus poate adevărul? Am trecut prin clipe de criză sufletească, prin descurajări. Pornisem însă pe o cale şi nu mai puteam da îndărăt. Imi ziceam „chiar dacă am eşuat cu acest rol, voiu izbuti poate cu altul". Şi mă aşezam la lucru, cu îndârjire.

Taina unei piese

— O piesă de teatru, — spune artista, — *e ca un boboc crud de floare ce cuprinde în el misterul unei însorite şi exuberante înfloriri în lumină. Te pleci asupra lui, cauţi să-l încălzeşti, să-l desvălui, să-l înţelegi. De n'are condiţiile prielnice trebuitoare, se usucă, moare şi cade de pe pom, netrebnic. De-i dai ce-i trebuie, înfloreşte măiestru. O piesă trebuie întâiu să ştii s'o alegi. Să presimţi în ea floarea aceia ce se poate desface ca o minune în soare. S'o iai în mână şi s'o citeşti încet, rând cu rând, căutând să-i prinzi bine înţelesul adânc. După aceia s'o reiai din nou, migălind asupra ei, desfăcând-o în cele mai mici amănunte, căutându-i cele mai mici intenţii şi fineţi. După aceia, să stai şi să cugeţi cum se poate interpreta pe scenă, ca să redai exact ceiace a voit autorul. Muncă adesea foarte grea, ca să nu calci alăturea, să nu apuci pe-un drum greşit.*

Bobocul acela misterios ce este piesa scrisă îşi poate înfoi petalele încet încet, într'o muncă de fiecare zi. Cu fiecare spectacol, găseşti câte un lucru nou, o privire, o pauză, un gest, care desăvârşeşte minunea floarei. Mi s'a întâmplat ca după treizeci de spectacole, încă să viu cu un lucru cu totul nou, neaşteptat, tresărit în mine din lumina caldă a înţelegerii şi să desăvârşesc astfel o muncă grea, înceată, migăloasă.

— Muncă grea! — repet eu—. Ca în orice domeniu artistic.

— O muncă încordată. Muncă cu piesa, muncă cu rolul, muncă cu publicul pretenţios, muncă cu piedicile din afară, cu neşansa, cu hazardul, cu invidia şi răutatea. Viaţa întreagă e o muncă, dela început şi până la sfârşit. Mie însă mi-a plăcut să muncesc şi să lupt. Asta m'a şi stimulat şi m'a făcut să am încredere în mine, când izbuteam să înving sumedenia de piedici potrivnice.

D-na Warren

— Care sunt rolurile mele preferate? — a ezitat d-na Sturdza. — *E greu de spus. Mi-au plăcut toate şi pe toate am căutat să le lucrez cât mai bine. Acuma, că le-am reuşit sau nu, las pe alţii mai competinţi să judece. Am iubit variaţia; nu mi-a plăcut să mă închistez într'un singur gen de roluri. Am jucat şi dramă şi comedie, şi clasic şi modern, cu aceiaşi dragoste.*

— V'am văzut în „Profesiunea d-nei Warren" de Bernard Shaw...

— Da? Se spune că am făcut un rol bun din d-na Warren. Nu ştiu asta; dar pot spune că m'a pasionat caracterul acesta atât de complex, cu infinite posibilităţi scenice. E unul din rolurile mele preferate, da. Pot spune asta.

Iniţierea sufletelor tinere

— Spuneţi-mi ceva despre activitatea d-tră profesională.

— Am vorbit despre asta nu de mult, pe larg. Spuneam acolo ce mult mă pasionează să deschid înţelegerea celor tineri şi să-i călăuzesc. Sunt sigură că dacă nu făceam teatru, m'aşi fi dedicat profesoratului. Pentru mine, nimic nu-i mai frumos de cât să plămădeşti un suflet încă necopt, să-i dai o formă, o directivă. Sunt profesoară la Conservator; acolo, de ani de zile, îmi las o parte din bagajul meu câştigat în lunga mea carieră artistică. Imi folosesc experienţa de actriţă, de femeie şi mamă, ca să formez elementele tinere. Şi mai învăţ şi eu încă odată cu elevele mele.

— Ascultaţi, — le spun —, *când nu pricepeţi ceva, închipuiţi-vă că sunteţi în faţa unui frăţior mic, căruia trebue să-i explicaţi pe înţeles. Căutaţi să vă cristalizaţi bine gândul, ca apoi să puteţi să-l îmbrăcaţi în cuvinte...*"

După preceptul lui Boileau: „Ce se concepe clar, se exprimă clar".

Şi metoda mea dă rezultate bune.

Douăzeci de ani de succes teatral

— O! Dar ce târziu e!, — spune d-na Bulandra, uitându-se la ceas. — *Trebuie să plec.*

— Numai câteva minute. Vă rog foarte mult Aşi fi vrut să ştiu cum aţi izbutit atâţia ani de-arândul să menţineţi un teatru particular? Şi cum de, în timpurile astea critice, „Regina Maria" merge atât de bine?

— Cu foarte multă osteneală şi tact, te asigur. Am căutat totdeauna să dăm publicului şi lucru bun şi amuzant. Am aplanat cât am putut conflictele între actori, am trecut peste orgoliu, în interesul teatrului.

Iar acum, de câţiva ani, ne-am asociat cinci inşi — fiecare cu experienţa şi meritele lui personale — şi prin această colaborare a mai multor forţe, suntem tari. Vremurile sunt însă grele şi publicul e din ce în ce mai exigent şi conducerea unui teatru particular, ce se sprijină pe propriele-i puteri, e foarte dificilă. Izbutim totuşi să ne menţinem în chip onorabil.

Teatrul nu va muri

— Credeţi că teatrul e ameninţat să piară?, — am întrebat din nou, cu riscul să impacientez pe d-na Sturdza-Bulandra.

— O discuţie obişnuită în ultima vreme. — Nu, nu cred asta. Teatrul îşi are domeniul lui, pe care nu i-l poate lua cinematograful. Şi afară de asta, nimic nu poate înlocui comunicarea aceia directă dintre actor şi spectator, acel fluid magnetic ce se stabileşte într'o sală de teatru şi care nu e numai o vorbă goală. Eu l-am simţit de multe ori şi asta m'a făcut fericită şi m'a despăgubit de multe neajunsuri ale scenei.

Incununarea unei cariere

— Mulţi dintre actorii ajunşi la încununarea unei activităţi de-o viaţă declară că de-ar fi să 'nceapă din nou o carieră, n'ar mai alege-o pe cea dramatică. Sunt oare nesinceri?

D-na Sturdza zâmbeşte cu fineţe.

— Nu ştiu ce i-ar putea face pe acei artişti să decreteze un astfel de lucru. Poate într'adevăr sunt nesinceri. Poate vor să fie interesanţi. Nu ştiu. Eu îţi pot spune că nu regret absolut deloc c'am luat calea teatrului. Am avut fericiri mari şi-am căutat să-mi urmez deviza familiei mele: Utroque clarescere pulchrum". *In orişice domeniu aşi fi muncit, aceiaşi deviză aşi fi urmărit-o. Am luptat pentru un ideal de artă, pentru o părticică din acea floare ce se deschide în soare şi subt cer şi care se numeşte frumuseţe. Sunt mulţumită c'am ajuns unde sunt şi aşi începe-o dela capăt, de-ar fi posibil.*

Satisfacţia estetică

— Imi aduc aminte de întâia oară când am văzut pe Eleonora Duse. *Jocul ei atât de uman şi subtil mi-a umplut inima de-o fericire nespusă. Zile de-arândul, după acea seară neuitată, mă trezeam din somn cu sufletul dulce de-o fericire dureroasă. — „Ce este?" — mă întrebam, uimită. — Apoi îmi aduceam aminte de aceia care îmi lăsase acel dar nepreţuit: emoţia estetică a sublimului.*

La gândul că şi eu am lucrat ca să revărs în sufletele acelor ce m'au văzut jucând măcar o picătură din acel nectar nepreţuit, mă simt recompensată pentru toată munca mea.

Să-ţi închini viaţa frumosului, e un lucru ce se poate regreta vreodată?

Şi d-na Lucia Sturdza Bulandra zâmbea sufletului ei îndrăgostit de frumos, cu ochii pierduţi o clipă în gol.

Ceasul mergea înainte, uitat. Clipa aceia de spovedanie limpede însă rămânea pe loc, încremenită în ceasul acela târziu.

VALER DONEA

PLASTICA

Sala Mozart a adăpostit în primele zile ale lunii Ianuarie un nou grup de tineri. Nu artişti care se înfăţişau pentru întâia dată într'o manifestare publică, — numele lor fiind cunoscute mai ales din colectivele oficiale, — dar care debutau acuma în expoziţii individuale.

Ion Vlasiu — Portret

D. *Stelian Popescu-Ghimpaţi* a adus o paletă modestă, cu frumoase posibilităţi.

Artistul are aplicaţiune în deosebi pentru peisaj. Izbuteşte adesea. Va trebui totuş să adâncească problemele culorii, tinzând spre o deplină eliberare de reminiscenţele şcoalei.

●

Un exemplu de eliberare desăvârşită şi chiar o depăşire ne-a oferit d. *Eugen Gâscă.*

Indrumat spre decorativ prin temperament, d. Gâscă străbate o gamă redusă de nuanţe, şi se repetă în stilizări şi compoziţii îndrăzneţe.

Tehnica d-sale poate îndreptăţi afinităţi cu meşteri cunoscuţi ai Apusului, dar o apropiere de viziune ni s'ar părea riscată.

D. Gâscă e un pictor cu suficiente resurse proprii. Trecând peste etapa de azi, d-sa va şti desigur să se realizeze, mai temperat şi mai consistent.

●

Un artist de-o conştiinciozitate sufocantă e d. *Traian D. Gavriliţă.*

E atât de măsurat, de exact, de migălos şi de plat ceiace face d-sa, încât socotim inutilă orice stăruinţă.

●

Printre pictori, s'a rătăcit şi un sculptor: *Ion Vlasiu,* — clujan, elev al lui Romul Ladea.

In tânăra noastră şcoală plastică, d. Vlasiu aduce un aport preţios, care s'ar cuveni să primească şi încurajarea oficialităţii.

Construindu-şi masiv temele, artistul evită golurile, leagă formele şi volumurile, merge chiar până la topirea a două trupuri deosebite într'unul singur.

Procedeul e fericit când subiectul înfăţişează o maternitate, un sărut, un joc sensual de faun şi nimfă. Poate deveni însă primejdios prin repetiţie şi generalizare.

Ion Vlasiu — Studiu

D. Vlasiu dovedeşte o egală îndemânare şi în stilizările de ordin psihologic, modelând cu fineţă măşti şi portrete.

In bronz, piatră, lemn şi gips, sculptorul scrutează sensul lucrurilor, imprimând gând materiei.

Bucăţile „Amintiri", „Om", „Foame", „Amor", „Icoană" — indică preocupări care, singure, pot defini un temperament.

Când nu sculptează silueta nervoasă a unui trunchi de copae, contorsionat ca un semn

Ion Vlasiu — Faun (Lemn)

de întrebare spre vecie, d. Vlasiu caută în fibrele unei scoarţe încreţite, alfabetul expresiv al formelor cu glas de artă.

In tot ceiace prezintă, se relevă jocul viguros al liniilor dăltuite cu siguranţă.

D. Ion Vlasiu are forţa şi vrâsta tuturor izbânzilor.

●

Tot aci au fost d-nii *G. Catargi* şi *I. Dan,* — pictori.

H. BLAZIAN

E. Gâscă — Peisaj Soroceanu

Sărbătorirea „Grupului Nostru"

Asociaţia plastica „Grupul Nostru", împlinind cinci ani de existenţă, a dat o masă colegială la „Hanul Ancuţei", invitând reprezentanţi de frunte ai artelor, ai scrisului românesc, ziarişti, critici şi amatori de artă.

Au participat d-nii Ion Minulescu, Jean Al. Steriadi, N. D. Cocea, S. Mützner, H. Blazian, Tudor Muşatescu, Ştefănescu-Goangă, Octav Dessila, Mircea Ştefănescu, d-nele şi d-nii I. Iancovescu, S. Carnabell, Val. Mugur, d-nele Fulmen, L. Karnabatt, Dudu Alexandrescu, Dina Cerni, Maria, Vavylina, Ionescu-Mariţa, Flora Sfiri, Graţia Mircescu, Novotnik, Margareta Dragomirescu, Emilia Miracovici, Margareta Popescu, d-nii Horia Dumitrescu, V. V. Stanciu cu d-na, Comandor Popovici, Ştefan Constantinescu, Vasile Popescu, T. Papatriandafil C. Baraschi, Lucian Grigorescu, Al. Moscu, Paul Miracovici, Matei Alexandrescu, Al. Phoebus, Dan Băjenaru C. Bacalu, I. Paşa, Popa Mateescu, Maior dr. G. Ionescu. Manu, Miluţă Popescu, I. Mihail, Dr. Const. Păunescu, Năsturel etc., etc.

S'a servit următorul *menu:*

Ţuică de Muscel — Oftatul Moşului
Mastică de Ordin Corentic
Salată de piept de curcan înfuriat cu andive blajine
Frikandeau de viţel la poarta nouă
Brânză albă de Cararra
Tort cu nuca'n perete
Fructe neoprite
Vin Dorul Ancuţei
Sifon nervos
Cafea amară şi pe uşă afară
Punct.

Masa s'a desfăşurat într'o atmosferă de cordialitate deosebită.

La sfârşit, d. Const. Baraschi, în numele „Grupului", a închinat pentru Regele Carol II.

Au rostit toasturi spirituale d-nii Ion Minulescu, H. Blazian, N. D. Cocea, V. V. Stanciu şi Emil Cialâc. Tuturora le-a răspuns în numele „Grupului Nostru" d .Tache

Din literatura americană

Cuibul dragostei

Ring W. Lardner

„Ştii ce o să fac cu d-ta, domnule Bartlett?" zise „marele om". „O să te iau cu mine acasă şi să te prezint soţiei şi familiei mele; rămâi la cină, şi peste noapte. Avem o grămadă de odăi şi de pijamale de prisos — dacă nu te superi că sunt de mătase. Adică asta o să-ţi dea prilejul să ne vezi întocmai aşa cum suntem. Adică poţi afla mai mult astfel, decât dacă ai sta aici o săptămână întreagă, ca să-mi pui întrebări".

„Dar nu vreau să vă pricinuesc atâta supărare", zise Bartlett.

„Supărare"! Marele om râse. „Nu e nici o supărare în privinţa asta. Am o casă ca un hotel. Adică o casă mare cu o groază de servitori. Dar în orice caz, îmi pare totdeauna bine să fac orice pot pentru un ziarist, mai ales pentru un om care lucrează pentru Ralph Doane. Ţiu foarte mult la Ralph.

Adică îmi place el personal, pe lângă faptul că e mare ziarist. Adică îl cunosc de ani de zile şi când e ceva de făcut pentru el, sunt bucuros să fac. Adică o să ne facă plăcere să vii la noi. Aşa că dacă vrei să-ţi anunţi familia....

„N'am familie", zise Bartlett.

„Ei, regret pentru d-ta! Şi fac prinsoare că atunci când ai s'o vezi pe a mea, ai să doreşti şi d-ta una. Dar mă bucur că poţi veni, şi o să plecăm chiar acum, ca să ajungem până nu s'au culcat copiii. Adică vreau să stii că ai să vezi sigur copiii. Am trei".

„Le-am văzut fotografiile", zise Bartlett. „Trebue să fiţi foarte mândru de ei. Mi se pare că sunt fete toate, nu-i aşa"?

„Da, domnule; trei fete. Nici n'aş vrea să am un băiat. Adică totdeauna am vrut fete. Dar hai să mergem! Rolls-ul e la scară şi dacă pornim acum o să ajungem acolo înainte de a se întuneca. Adică aş dori să vezi casa cât mai e lumină".

„Marele om" — Lou Gregg, preşedintele societăţii Filmul Modern — îşi însoţi musafirul dela biroul somptuos, pe o uşă particulară şi pe o scară particulară, până la aleea unde maşina sclipitoare aştepta împreună cu sclipitoru-i şofeur.

„Soţia mea a fost azi în oraş", zise Gregg în timp ce lunecau spre nord, „şi nădăjduiam că ne vom întoarce împreună, dar mi-a telefonat pe la două şi m'a întrebat dacă m'aş supăra dacă se întoarce acasă cu Pierce-ul. Isprăvise cu târguielile şi nu poate să sufere să stea departe de casă şi de copii dacă nu e absolută nevoe. Celia e mare gospodină. Nici nu ţi-ai închipui că e tot fata cu care m'am însurat acum şapte ani. Adică e cu totul alta. Adică nu mai e aceeaşi. Adică a schimbat-o căsătoria şi faptul că are copii. Ai văzut-o vre-odată? Adică în filme?"

„Mi se pare că am văzut-o odată, răspunse Bartlett. „N'a jucat pe fata mai mică din „Ştrengarul"?

„Da, cu Harold Hodgson şi Marie Blythe".

„Ştiam eu că am văzut-o. Miaduc aminte că era foarte drăguţă şi vioaie".

„Nici vorbă că era! Şi e şi acum! Adică e şi mai frumoasă, dar fireşte nu mai e un copil, deşi pare. Adică n'avea decât şaptesprezece ani în filmul acela şi de atunci sunt zece ani. Adică acum are douăzeci şi şapte. E de mirare cum le schimbă căsnicia. Adică nimeni nu şi-ar fi închipuit că Celia Sayles o să ajungă atât de casnică. Adică şi acum îi place să petreacă, dar casa şi copiii ei vin în primul rând. Vreau să spun că întâi trece casa şi copiii ei".

„Inţeleg ce vreţi să spuneţi", zise Bartlett.

După o oră cu maşina ajunseră la Ardsley-pe-Hudson şi la casa marelui om.

„Ce casă minunată!" exclamă cu o încercare eroică de entusiasm Bartlett, când maşina întoarse pe sub o poartă cât un arc de triumf şi se apropie de o casă albă.

„S'ar cuveni să fie!" zise Gregg. „Adică am cheltuit destul cu ea. Adică lucrurile astea costă bani. Dar nici o cheltuială nu e prea mare pentru un cămin. Adică e un plasament bun, dacă tinde să-ţi facă familia mândră şi mulţumită de casa ei. Adică orice gologan pe care l-am cheltuit aici e ca o poliţă de asigurare; îmi asigură o familie şi o soţie fericită. Şi ce mai poate dori un om!"

Bartlett nu ştia, dar subiectul fu uitat în timp ec părăseau strălucitorul Rolls şi intrau în şi mai strălucitorul salon de primire.

„Forbes o să-ţi ia bagajele", zise Gregg. „Şi Forbes poţi să-i spui lui Dennis că d. Bartlett rămâne aici la noapte". Se întoarse cu faţa spre scara largă şi ridică glasul. „Iubita mea!" strigă el.

De sus veni răspunsul de contraltă: „Da, iubitul meu!"

„Vino jos, iubita mea. Ţi-am adus un musafir".

„Bine, iubitul meu, vin într'o clipă".

„Şezi colo", zise Gregg, arătând lui Bartlett un fotoliu umflat ea un balon „şi o să văd dacă putem căpăta ceva de băut. Am nişte Bourbon vechi veritabil, şi mi-ar plăcea să-l guşti. „Forbes", spuse servitorului, vrem să bem ceva. O să găseşti o sticlă plină din Bourbonul ăla, în dulap".

„Nu e decât o jumătate de sticlă, domnule", zise Forbes.

„Jumătate de sticlă! Asta-i nostim! Adică am destupat-o aseară şi am băut doar un pahar. Adică ar trebui să fie plină".

‚Nu e decât jumătate", repetă Forbes şi se duse s'o aducă.

„Trebue să fac cercetări", spuse Gregg oaspetelui său. „Adică asta nu e prima oară că îmi dispare din băutura asta bună. Când ţii atâţia servitori, e greu să-i nimereşti pe toţi cinstiţi. Dar uite pe Celia!"

Bartlett se ridică să salute pe ispititoarea brunetă ce îşi făcuse apariţia în clipa aceea. Fără o privire spre el, străbătu cu paşi legănaţi odaia până la soţul ei şi se absorbi în parte într'o sărutare convingătoare.

„Ei, iubitul meu", zise ea când în sfârşit aceasta se isprăvise.

„Domnul Bartlett, iubita mea. Domnule Bartlett, iată pe d-na Gregg".

Bartlett scutură cele două degete întinse de gazda sa.

„Imi pare foarte bine", zise Celia.

„D. Bartlett", urmă Gregg, „e dela *Omenirea*, revista lui Ralph Doane. A venit să scrie un articol despre mine. Adică despre noi".

„Nu, despre tine", zise Celia. „Cred că publicul nu se interesează de soţiile oamenilor de seamă".

„Cred că vă înşelaţi, doamnă Gregg", zise Bartlett politicos. „Cel puţin în cazul acesta. Sunteţi demnă de interes nu numai ca soţia unui om de seamă".

„Mă tem că sunteţi un linguşitor, d-le Bartlett", răspunse ea. „Am dispărut de pe ecran de atâta timp, încât mă îndoesc că-şi mai aduce cineva aminte de mine. Nu mai sunt artistă; doar o soţie şi o mamă fericită".

„Şi eu pretind, iubita mea", zise Gregg, că numai o artistă e în stare de aşa ceva".

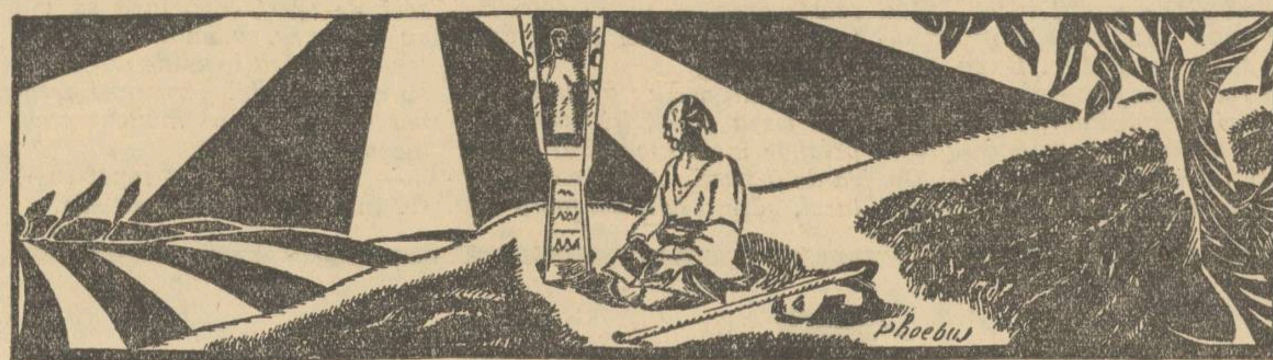
„O nu, iubitul meu. Nu când te are pe tine de soţ".

Schimbul de osanale fu întrerupt de sosirea lui Forbes cu tava.

„Vrei rachiu curat, sau tăiat cu apă?" întrebă Gregg pe oaspele său. „Mie personal îmi place un whisky bun curat. Adică amestecat cu apă îşi pierde buchetul. Adică un whisky ca ăsta, mi se pare o crimă să-l amesteci cu apă".

„Eu îl vreau curat", zise Bartlett, care l-ar fi preferat amestecat cu apă.

Pe când se pregăteau băuturile, îşi privi mai deaproape gazda şi se gândi că ar fi fost mult mai încântătoare dacă ar fi îndreptat natura mai cu discreţie. Se ghicea că obrajii, gura, ochii şi genele fuseseră cu mult mai presus de frumuseţea banală, înainte de a fi început ea

să facă experienţe cu ele. Şi experienţele ei fuseseră stângace. Era frumoasă în ciuda străduinţelor sale de a fi mai frumoasă.

„Ascultă, iubita mea", zise soţul ei. „Unul din servitori a băut din Bourbon-ul ăsta. Adică aseară era o sticlă plină şi eu am băut din ea doar un păhărel. Şi acum nu mai e nici pe jumătate. Cine crezi că a pus mâna pe ea?"

„De unde să ştiu eu, iubitul meu? Poate servitorul dela cămară sau servitorul dela gheţărie sau altcineva".

„Dar tu şi cu mine şi cu Forbes suntem singurii care avem cheile. Adică era încuiată".

„Poate că ai uitat s'o încui".

„Niciodată nu uit. Ei, oricum. Bartlett, noroc!"

„Doamna Gregg nu obişnuieşte?" întrebă Bartlett.

„Numai un cocktail înainte de cină", zise Celia. „Lou nu vrea să beau whisky şi oricum, mie tot nu prea îmi place".

„Nu că nu vreau să bei whisky, iubita mea. Numai că nu vreau să bei prea mult. Vreau să spun că e vulgar pentru o femee să bea. Adică le vulgarizează".

„Ei, n'are a face, iubitul meu. Cum spuneam, mi-e indiferent dacă beau sau nu".

„Ce-i drept, e straşnic Bourbon-ul", zise Bartlett plescăind din limbă şi punând la loc paharul pe tavă.

„Cred şi eu!" încuviinţă Gregg. „Adică nu mai poţi cumpăra azi marfa asta. Adică e marfă veritabilă. Dacă vrei, mai ia un pahar. D. Bartlett o să petreacă noaptea aici, iubita mea. I-am spus că poate afla mai mult despre noi în felul ăsta decât luându-mi un interview la birou. Adică mi-s buzele pecetluite când trebue să vorbesc de lucrul şi succesul meu. Adică e mai bine să mă vadă aici, aşa cum sunt, acasă la mine, în familia mea. Adică viaţa mea de acasă vorbeşte de la sine, fără să mai spun eu vre-un cuvânt".

„Dar, iubitul meu", zise soţia lui, „ce faci cu d. Letham?"

„La naiba! Il uitasem cu desăvârşire! Trebue să-i dau un telefon şi să văd de pot lăsa întâlnirea pe altă dată. Asta-i groaznic! Vezi", explică el lui Bartlett, „hotărîsem să merg astă seară la Tarrytown, la K. L. Latham, cel cu fabrica de zahăr. Trebue să aranjăm cu clubul cel nou. Vrem să înfiinţăm un club de golf, pe lângă care toate celelalte or să pară o jucărie. Adică un adevărat club de golf! Ei vor oarecum să-l conduc eu. Şi trebue să mă duc acolo astă seară. O să dau un telefon să văd dacă pot lăsa pe altă dată".

„O, nu amânaţi din pricina mea", stărui Bartlett. Pot să vin aici din nou, altă dată sau pot să vă văd în oraş".

„Nu văd cum ai *putea* amâna, iubitul meu. Nu spunea el că d. King, bătrânul, o să vie tocmai dela White Plains? O să se facă foc pe tine, dacă nu te duci".

„Mă tem că or să se supere, iubita mea. Ei, uite ce. Tu poţi să-l distrezi pe d. Bartlett şi eu o să plec numaidecât după cină şi să mă întorc îndată ce-oi putea. Şi Bartlett şi cu mine putem vorbi când m'oi întoarce. Ce zici de asta?"

„Mie îmi convine", zise Bartlett.

„O să fiu cât oi putea de distractivă", zise Celia, „dar mă tem că asta nu înseamnă mare lucru. Oricum, dacă oi fi prea plicticoasă, sunt o grămadă de cărţi de citit".

„Nu-i primejdie să mă plictisesc, spuse Bartlett.

„Ei, atunci am aranjat", zise uşurat amfitrionul. „Nădăjduesc că mă scuzi că fug deacasă. Dar nu văd cum aş scăpa de asta. Adică, cu King, bătrânul care vine tocmai de la White Plains. Adică e om bătrân. Dar ascultă, iubita mea — unde sunt fetiţele? D. Bartlett doreşte să le vadă".

„Da, zău!" aprobă musafirul.

„Fireşte că trebue să spui aşa şi d-ta", zise Celia. „Dar adevărul e că *suntem* mândri de ele! Imi închipui că toţi părinţii sunt la fel. Toţi cred că ai lor sunt singurii copii din lume. Nu-i aşa, d-le Bartlett? Sau d-ta n'ai copii"?

„Trebue să spun cu regret că nu sunt însurat".

„O, bietul om! E vrednic de milă, nu-i aşa, iubitul meu? Dar dece nu eşti însurat, d-le Bartlett? N'ai să-mi spui că eşti un duşman al femeilor!"

„In orice caz nu acum", zise galant Bartlett.

„Auzi ce spune, iubita mea? Iţi face un compliment drăguţ".

„L-am auzit, iubitul meu. Şi acum sunt sigură că e un linguşitor. Dar trebue să mă grăbesc să aduc copiii înainte de a-i culca Hortense".

„Ei", zise Gregg, după ce soţia lui plecase din odae, „ce zici, s'a schimbat"?

„Niţel, şi în bine. A împlinit cu prisosinţă ce făgăduia la început".

„Aşa cred şi eu. Adică era o fată frumoasă şi acum e o femeie şi mai frumoasă. Adică rolul de soţie şi de mamă i-a dat un fel de — ei, ştii — adică un fel de siguranţă. Ce ai zice de încă un pahar?"

Tocmai îşi goleau paharul când Celia se întoarse cu două din fetiţele ei.

„Micuţa e în pat şi mi-a fost teamă să-i spun Hortensei s'o scoale iar. Dar o s'o vedeţi mâne dimineaţă. Asta e Norma şi asta e Grace. Fetiţelor, iată pe d. Bartlett.

Fetele primiră vestea asta cu calm.

Ei, fetelor", zise Bartlett.

„Ce zici de ele, Bartlett", întrebă tatăl lor. „Adică, ce zici de ele?"

„Sunt straşnice!" răspunse oaspele cu destulă căldură.

„Adică, nu sunt drăguţe?"

„Cred şi eu că sunt!"

„Bine, fetelor! Dece nu mulţumiţi d-lui Bartlett?"

„Mulţumesc, şopti Norma.

„Câţi ani ai, Norma", întrebă Bartlett.

„Şase", zise Norma.

„Aşa; şi câţi ani are Grace?"

„Patru", răspunse Norma.

„Aşa. Şi câţi ani are surioara voastră mai mică?"

‚Unu şi jumătate", spuse Norma.

„Aşa", zise Bartlett.

Cum acesta părea sfârşitul, „Haideţi, fetelor", zise mama lor. „Sărutaţi pe tăticu drept noapte bună şi o să vă dau înapoi la Hortense".

„Le duc eu", zise Gregg. „Tot trebue să mă duc sus. Şi tu poţi să-i arăţi casa lui Bartlett. Adică până nu se face prea întuneric.

„Noapte bună, fetelor", zise Bartlett şi fetele şoptiră un „noapte bună".

„O să vin să vă văd până nu adormiţi", le spuse Celia. Şi după ce Gregg ieşise cu ele, „Crezi în adevăr că sunt drăguţe?" întrebă ea pe Bartlett.

„Sigur că da. Mai ales Norma. E leită mama ei".

„Seamănă niţel cu mine, cum eram pe vremuri, „încuviinţă Celia. „Dar nădăjduesc că nu seamănă cu mine de acum". Par prea bătrână.

„Păreţi deosebit de tânără!" zise Bartlett. „Nimeni n'ar crede că sunteţi mama a trei copii'.

„O, d-le Bartlett! Dar să nu uit că trebue „să-ţi arăt casa". Lou e aşa de mândru de căminul nostru!"

„Şi cu drept cuvânt".

„E *în adevăr* minunată! Eu îi zic cuibul dragostei noastre. Un cuib cam mare, nu?

Mama zice că e prea mare ca să te simţi bine în el; zice că nu se poate gândi la el ca la un cămin. Dar eu spun totdeauna că un loc e ceeace îl faci. O femeie poate fi fericită într'un cort, dacă se iubesc. Şi nenorocită într'un palat, fără iubire. Nu eşti de părerea mea, d-le Bartlett?"

„Ba da, nici vorbă".

„E chiar aşa minunat, Bourbon-ul? Cred că am să beau şi eu o înghiţitură, ca să văd cu ce seamănă. Nu-mi poate face rău dacă e aşa bun. Crezi că o să-mi facă rău, d-le Bartlett?

„Nu cred".

„Ei atunci, am să-l gust şi eu şi dacă mi-o face rău o să fie vina d-tale".

Celia umplu pe trei sferturi cu whisky un pahar şi-l goli dintr'o dată.

„Ce-i drept *este* bun, nu? Fireşte nu prea mă pricep fiindcă nu-mi place whisky-ul şi Lou nu-mi dă voe să-l beau. Dar atâta tot vorbea de Bourbon-ul ăsta, încât am vrut să ştiu şi eu cum este. N'ai să mă spui, nu, d-le Bartlett?"

„Eu?!"

„Mă întreb cum ar fi, amestecat cu apă. Hai să bem câte un pahar aşa, d-ta şi cu mine. Dar am uitat că sunt invitată să-ţi arăt casa. N'o să avem vreme să bem un whisky cu apă, şi să vedem şi casa până se coboară Lou. Ţii aşa mult să vezi casa?"

„Nu prea".

„Bine, atunci ce-ai zice de un pahar de whisky cu apă? Şi-o să fie un secret între d-ta şi mine".

Băură în tăcere şi Celia apăsă pe un buton de lângă uşe.

„Poţi să iei sticla şi tava", îi spune ea lui Forbes. „Şi acum", către Bartlett, „să ieşim pe terasă şi să vedem ce s'o mai putea vedea. Va trebui să-ţi închipui restul".

Gregg, care-şi schimbase cămaşa şi gulerul veni la ei.

„Ei", întrebă el pe Bartlett, „ai văzut tot?"

„Cred că da, d-le Gregg", minţi prompt oaspele. „E o locuinţă minunată"!

„Nouă ne place. Adică ne convine. Adică aşa îmi închipui eu un adevărat cămin. Şi Celia îi zice cuibul dragostei ei".

„Aşa mi-a spus şi mie", zise Bartlett.

„Aşa e ea, totdeauna sentimentală", spuse soţul ei. Ii puse o mână pe umăr, dar ea se trase înapoi.

„Trebue să dau fuga să mă îmbrac".

„Să vă îmbrăcaţi!" exclamă Bartlett, care fusese orbit de catifeaua ei verde cu flori.

„A, n'o să mă îmbrac chiar de gală. Dar nu pot merge la masă în halul ăsta!"

„Poate că vrei să te speli puţin, Bartlett", zise Gregg. „Adică Farbes o să-ţi arate odaia d-tale, dacă vrei să mergi sus".

„Ar fi poate mai bine", zise Bartlett.

Celia, într'o rochie de seară, de dantelă neagră, fu cam tăcută în timpul cinei complicate.

„Ei, acum vă las", zise Gregg, când se întoarseră din nou în salon. „Adică, cu cât oi pleca mai repede, cu atât mă întorc mai curând. Iubita mea, încearcă de-l ţine treaza pe musafirul nostru şi nu-l lăsa să moară de sete. *Au revoir*, Bartlett. Imi pare rău, dar n'am ce face. Uite încă o sticlă de Bourbon, aşa că dă-i înainte. Adică serveşte-te singur. Păcat că trebue să bei singur".

„E *chiar* păcat, d-le Bartlett", zise Celia după plecarea lui Gregg.

„Ce e păcat?"

„Că trebue să bei singur. Simt că nu sunt o gazdă bună, dacă te las să bei singur. De fapt, refuz să te las să bei singur. O să îţi ţiu şi eu tovărăşie cu o înghitură, două".

„Dar e aşa curând după masă!"

„Nu e niciodată prea curând. Am să beau eu însumi un pahar şi dacă nu bei cu mine, eşti un trădător!"

Umplu două pahare cu whisky şi apă şi dădu unul oaspelui ei.

„Acum o să dăm drumul la radio şi să vedem de nu putem scula casa. Aşa! Nu, nu! Cui îi pasă de cronica sportivă! Ia să vedem! Aşa e mai bine! Hai să dansăm!"

„Imi pare rău, d-nă Gregg, dar eu nu ştiu să dansez".

„Ei, ce mai brânză eşti!" Să mă faci să dansez singură. „Singură de tot, da, sunt singură de tot".

Nu mai era acum nici o afectare în glasul ei şi Bartlett rămase încremenit de graţia nesilită cu care luneca ea în jurul salonului mare.

„Dar n'are nici un haz singură", se plânse ea, „Hai să închidem comedia naibii şi să vorbim".

„Imi place mult să vă privesc cum dansaţi".

„Dar eu nu sunt o Pavlova", zise Celia, în timp ce radio amuţea. „Şi pe lângă asta e vremea să bem un pahar".

„Eu n'am băut încă nici jumătate din al meu".

„Ei, d-ta ai băut şi vinul acela la masă, aşa că eu trebue să mai beau ca să te ajung".

Işi umplu alt pahar şi se puse pe lucru ca „să-l ajungă".

„Nenorocirea d-tale, domnule — ei, să nu-ţi vie să urli! Nu pot să-mi aduc aminte numele d-tale".

„Bartlett".

„Nenorocirea d-tale Barker— ştii care e nenorocirea d-tale? Eşti prea treaz. Vezi? Eşti prea al dracului de treaz! Asta-i toată nenorocirea, vezi? Dacă n'ai fi aşa de treaz, am duce-o mai bine. Vezi? Ce nu pot eu să înţeleg, e cum poţi fi d-ta aşa treaz şi eu aşa ameţită".

„Nu sunteţi obişnuită cu băutura".

„Nu sunt obişnuită! Asta-mi place! Ştii, sunt ca acum, jumătate din timp, vezi? Dacă n'aş fi, aş muri!"

„Ce zice soţul dvs.?"

„Nu zice nimic, fiindcă nu ştie. Vezi, Barker? Sunt seri când e dus deacasă şi sunt câteva seri când sunt eu dusă. Şi sunt alte seri când suntem amândoi acasă şi eu mă prefac că mi-e somn şi mă duc sus. Vezi? Dar nu mă duc să mă culc. Vezi? Petrec niţel de unul singur. Vezi? Dacă n'aş face asta, aş muri!"

„Ce vreţi să spuneţi, aţi murit?"

„Eşti tare de cap, Barker! Ai fi d-ta treaz, dar eşti tare de cap! Ai crezut toate gogoşile alea despre căminul fericit şi soţia mulţumită? Ascultă, Barker, — aş da orice pe lume să scap, din iadul ăsta. Aş da orice să nu-l mai văd niciodată pe el".

„Nu-l mai iubiţi de loc? Nu vă iubeste el? Sau ce?"

„Să-l iubesc! Nu l-am iubit nici odată! N'am ştiut ce e iubirea! Şi toată iubirea lui e pentru el însuşi!"

„Cum de v'aţi măritat?"

„Eram un copil; ăsta-i răspunsul. Un copil — ambiţios. Vezi? El era director atunci şi-i căzusem cu tronc şi credeam că o să facă din mine o stea. Vezi Barker? M'am măritat c să-mi găsesc norocul. Şi acum uită-te la mine!"

„S'ar zice că vă merge destul de bine".

„Destul de bine, da? As face schimb cu orice lepădătură, numai să fiu liberă. Vezi, Barker? Şi aş fi putut ajunge o stea fără nici un ajutor, dacă mi-aş fi dat seama. Aveam şi fizic şi aveam şi talent destul pentru asta. Le am şi acum. Aş putea fi o Glorie Swanson şi mi-aş putea găsi un marchiz; poate chiar un prinţ! Şi uite ce am găsit! Un „încântat de sine, egoist! Credeam că el o să *facă* ceva din mine! Vezi, Barker, Da, a făcut mare lucru din mine, a făcut din mine o mamă cronică şi e de mirare că mai am vre-un pic de frumuseţe.

„La început m'am luptat. I-am spus că dacă m'am măritat nu înseamnă să renunţ la arta mea, la scopul vieţii mele. Dar a fost de prisos. Ii trebuia o soţie frumoasă şi copii frumoşi pentru casa lui frumoasă. Numai ca să facă paradă cu noi. Vezi? Eu sunt o parte din averea lui. Vezi, Barker? Sunt întocmai ca diamantul lui cel mare sau ca maşinile sau caii lui de curse. Şi n'ar răbda ca soţia lui să „se înjosească" jucând în filme. Par'că nu prin filme a ajuns el cineva!"

„Mâne te întorci la revista d-tale şi scrii despre cuibul nostru de dragoste. Vezi, Barker? Şi bagă de seamă să nu te încerci şi să-i zici staulul de copii mici? Copii mici! Ţi s'a părut că Norma e drăguţă. Da, chiar *este*. Şi cine o s'o ia?

Un... de bărbat bogat, care o s'o trateze ca pe o...! Asta o să i se întâmple dacă nu mă amestec eu. Nădăjduesc că n'am să trăesc până s'o face mare, dar dacă oi trăi atât am s'o sfătuesc să fugă deacasă şi să-şi trăiască viaţa. Şi să fie *cineva*. Nu un *lucru* ca mine! Vezi, Barker?"

„V'aţi gândit vre-odată la divorţ?"

„M'am gândit vre-odată! Ascultă — dar nu e rost. N'am nici o dovadă împotriva lui şi orice ar avea el împotriva mea, n'o să lase niciodată să afle lumea. O să mă ţie aici şi să mă chinuiască, cum face acum, doar mai rău. Dar eu n'am făcut nimic rău, vezi? Oamenii la care aş putea ţine, se tem toţi de el şi de banii şi puterea lui. Vezi, Barker? Şi ceilalţi sunt tot atât de răi ca şi el".

„Mi se pare că ar fi timpul să alergaţi sus", zise Bartlett. „Dacă aş fi în locul Dv., aş încerca să mă culc şi să adorm înaintea de sosirea lui Gregg".

„Ai dreptate, Barker. După paharul ăsta o să fac întocmai cum spui d-ta. Numai că mie mi-a venit asta în minte înaintea d-tale, vezi. Imi vine în minte în atâtea nopţi. Şi în noaptea asta poţi să mă ajuţi, spunându-i lui că m'a durut capul.

Rămas singur, Bartlett cugetă un timp, apoi ceti şi la urmă moţăi. Moţăia când se întoarse Gregg.

„Ei, ei, Bartlett", zise marele om, „Celia te-a părăsit?"

„Nu face nimic, d-le Gregg. O durea capul şi eu am rugat-o să meargă la culcare".

„O doare des capul, dela o vreme; citeşte prea mult, probabil. Ei, îmi pare rău că am avut întâlnirea asta. Era pentru un club de golf nou şi trebuia să fiu acolo. Adică eu o să fiu preşedintele lui. Văd că te-ai consolat cu niţel Bourbon. Adică sticla nu mai e aşa plină".

„Nădăjduesc că o să mă iertaţi că mi-am turnat din plin", zise Bartlett. „Nu capăt aşa marfă în toate zilele!"

„Ei, ce-ai zice dacă am merge la culcare? Putem vorbi mâne în drum spre oraş. Deşi presupun că n'o să ai multe de întrebat. Presupun că ştii tot despre noi. Adică ştii tot despre noi acum".

„Da, în adevăr, d-le Gregg. Am adunat o grămadă de material, numai să pot să-l prelucrez".

Celia nu-şi făcuse încă apariţia, a doua zi, când Gregg şi oaspele său fură gata de plecare.

„Totdeauna se scoală târziu", zise Greg. „Adică niciodată nu se scoală prea devreme. Dar în dimineaţa asta a întârziat mai mult decât de obicei. Iubita mea!" strigă el către scări.

„Da, iubitul meu", veni răspunsul.

„D-l Bartlett ne părăseşte. Adică pleacă acum".

„O, la revedere, D-le Bartlett. Te rog iartă-mă că nu viu jos să te petrec".

„Nu face nimic, D-nă Gregg. Şi vă mulţumesc pentru ospitalitate".

„La revedere, iubita mea!"

„La revedere, iubitul meu!"

din englezeşte de M.

Depresiunea melancolică a lui Ovid

Doctorul Eugen Gelma a consacrat un excelent articol „depresiunii melancolice a poetului Ovid" în timpul exilului

Ovid a fost smuls căminului său în noaptea de 19 spre 20 Noembrie din anul 763. Prietenii l-au părăsit. El a fost dus, după o periculoasă călătorie pe mare la Tomis, localitate devenită celebră prin geniul său, undeva departe spre Dunăre, în locul cel mai depărtat, pe care l-a locuit vreodată un Roman.

Poetul avea cincizeci și doi de ani. El fusese sortit să nu-și mai revadă niciodată patria, deoarece a murit în vârstă de șase zeci de ani pe țărmurile vitrege ale Pontului.

Ca în majoritatea cazurilor, August exagerase. Ovidiu avea prea mult succes. Armatele slăbeau. Spiritul public era deplorabil. Scandalurile se succedau la intervale scurte. Ovidiu a fost pedepsit nu numai pentru poezia sa erotică, dar poate și fiindcă surprinsese în idiotul anturaj al Principelui o chestiune secretă la care făcuse o aluzie destul de transparentă, o aluzie al cărei înțeles ne scapă astăzi, dar care a fost privită ca un afront de neertat.

Ovidiu era un om blând, afectuos, incapabil de răutate, dar care fusese lipsit de demnitate în laudele adresate lui August și Tiberiu.

Trebue oare să-i căutăm o scuză în boală?

„Tristele" lui sunt un lung strigăt de durere. La cincizeci și patru de ani, picioarele îi tremură, părul i-i cu desăvârșire albit, stilul său începe să se altereze. Poetul e atât de obosit, încât stiletul devine prea greu în mâna sa.

Pradă unei grele insomnii, el are adesori delir în timpul nopții. Slăbiciunea lui e de nedescris. Zilele i se scurg în alternative de nesimțire morală și de cumplită nenorocire. Hrana îi produce desgust. Poetul continuă să se plângă, apoi încetează cu ultimele versuri din ultima sa scrisoare „Pontic".

Doctorul Gelma recunoaște în starea lui tabloul clasic al melancoliei și nu numai acel simplu „cafard" sau „spleen", pe care l-au văzut ceilalți istorici, străini de arta medicală. — *(Mercure de France)*.

Beethoven scriitor

O carte apărută de curând (Piper R) la Münich sub titlul *„Beethovens Denkmal im Wort"* de *Richard Benz*, ne redă pe lângă cugetătorul, a cărui filosofie este conținută în faimosul său *testament de la Heiligenstadt*, multe observații asupra vieții, din care se resfrânge poezia, de o emoționantă frumusețe, a acestui mare muzicant.

In sufletul său răsună toate vibrațiile mișcării romantice, dar și sufletul omenesc care s'a revărsat cu atâta putere și plenitudine în întreaga sa operă muzicală.

Fragmente, sentințe, maxime sunt culese și adunate în această carte, redându-ne fizionomia complectă pe care abia am putut-o închipui numai din muzica sa. Găsim aci accentul vibrant al unei confesiuni directe și turburătoare, cuvântul însuși al lui Beethoven, care ne dezăvălue pateticul luptelor marelui om cu mizeria materială, dar mai ales drama interioară a destinului său, schițată cu un dureros adevăr. In fragmente de scrisori, scrise cu lacrimi și sânge, se răsfrânge când deznădejdea cea mai neagră, când o resemnare mai sfâșietoare încă de cât strigătele desperării absolute, prin accentul de duioșie întristată, de melancolie fără de sfârșit din vorbele sale. Unele din acestea conțin însă pasagii luminate de bucuria creațiunii, pătrunse de înfrigurarea temperamentului său vijelios.

Din pagină în pagină cunoaștem toată gama stărilor acestui suflet neliniștit, care nu se potolește de cât în seninătatea scurtelor clipe de comuniune cu natura. Valoarea considerabilă a lucrării lui R. Benz se datorează însă faptului că, prin aceste texte culese de pretutindeni și prezintate într'o carte, autorul ne îngăduie a primi mărturisenia, fără nici o rezervă, a sufletului celui mai mare și mai torturat ce a existat vre-odată, mărturisenie pe care a exprimat-o atât de sincer și complect în opera sa de muzicant genial.

BEETHOVEN

— Dela cine-i părul de pe tine? Hai?

Reviste românești în Bucovina

I. *Revista de Pedagogie*, organ al Institutului pedagogic universitar din Cernăuți, de sub direcția d-lui *C. Narly*, apare în patru caete anuale și a intrat în anul al VI-lea al existenței sale. Ea reprezintă un efort susținut de muncă științifică și serioasă, făcând astfel din Institutul și seminarul pedagogic din Cernăuți un centru animator și un îndrumător de cultură dăscălească de cea mai mare valoare, mai ales pentru cei ce lucrează răspândiți pe ici, pe colo în toată țara românească fără a găsi nicăiri o călăuzire potrivită și o documentare reală.

Studiile d-lui C. Nary asupra Pedagogiei lui Immanuel Kant din caetul I și al II-lea al Revistei de Pedagogie, sunt pagini din voluminoasa sa Istorie a Pedagogiei, care ne dau un exemplu de metoda sa de expunere, de amploarea informațiunii și mai ales de claritatea și siguranța de cugetare, ce caracterizează toate lucrările pe care le-a dat la lumină până în prezent și în special *„Tolstoi Educator"*, lucrare premiată de Academia Română.

Studiul asupra Pedagogiei lui Kant se termină cu o caracterizare a filosofului, strânsă lapidar în câteva rânduri, pe care o dăm aci ca probă a felului în care eminentul profesor de la Cernăuți tratează în cartea sa de Istorie a Pedagogiei, atât personalitatea, cât și opera iluștrilor înaintași: Autorul „Criticei Rațiunei practice" ne apare și în Tratatul de Pedagogie ceiace suntem obișnuiți să-l considerăm: Omul adevărului și al datoriei desăvârșite și, din această cauză, prudent și chibzuit în fiecare frază pe care o scrie. Mai uman în Pedagogie, el vede că sufletul copilului trebuește pregătit pe îndelete și cu toată grija pentru ca, *la ceasul potrivit*, să poată primi în sine cu evidență, legea morală, singura care, potrivit eticei sale, poate să transforme un caracter în caracter moral".

Iar mai departe:

„Metoda educației cerută de Kant, este o metodă a efortului spre desăvârșirea umană. Virtutea trebuie cucerită, superioritatea omenească trebuie meritată. Adevărul moral ne este oferit de conștiință, însă menirea omului consistă în a se purifica prin muncă, și în a-și limpezi prin sforțare neîncetată apele tulburi ale ființei sale, în care răul și binele se amestecă, pentru ca Dumnezeirea să se poată răsfrânge în ele ca într'o oglindă fidelă. Toată educația lui Kant este un apel la auto-educație".

Cu această claritate și ușurință curgătoare sunt strecurate gândurile cele mai adânci, soluțiile cele mai temeinice relativ la toate problemele educației, într'un limbagiu răspicat și apropiat de sufletul cititorului, cu toată aviditatea și asprimea gândirii și expunerii marelui filosof.

Nu putem să nu cităm apoi imediat judiciosul și stăruitorul studiu al d-lui prof. *Gr. Rațiu*, asupra *Metodei speciale a Limbii Latine*, studiu plin de învățăminte, complectând în mod fericit studiile d-lui Popa Lisseanu, citând toată literatura destul de săracă, în această privință, până la Domnia-sa.

După ce dă indicațiile asupra celor ce s'au scris despre această chestiune, d-l prof. Ratiu face un scurt istoric al învățământului latinei la noi și arătând oscilațiile ample de la un pol la altul al legiuirilor și programelor, în această privință, pledează pentru importanța acestui învățământ, accentuând rolul precumpănitor ce-l are profesorul și metoda, în special când este vorba de o limbă clasică veche ca latina, într'o argumentare sămănată cu observații de mare simț pedagogic și adevăr psihologic, folositoare oricărui bun dascăl preocupat de îmbunătățirea metodei sale de predare.

LEW TOLSTOI

Foarte interesante sunt observațiile pe care d-l St. Pavelescu le face la rubrica *Experiențe și Sugestii*, asupra lecturilor particulare ale elevilor și elevelor, cum și propunerile făcute pe baza acestor observații și ale bogatelor sale informațiuni pe această temă. Ar fi de discutat aceste propuneri la congrese, dacă s'ar găsi dascăli destui să se intereseze de problemă.

Semnalăm articolele d-lui profesor *Tr. Brăileanu* la rubrica *Actualități*, caetul I, Scepticismul în Pedagogie și Școala națională, la rubrica *Studii*, caetul V, regretând că spațiul nu ne permite a insista asupra lor. Justele observații critice ale d-lui prof. C. Popescu la rubrica Politica școlară, Caetul IV: *Intre obligativitatea legiferată și compromiterea ideii*.

Evocarea impunătoarei figuri de *pedagog social religios* al Bucovinei, Mitropolitul Silvestru Moraru, de d-l dr. S. Rali.

La fiecare număr o bogată și amplă informațiune, precum și o serioasă analiză aprofundată asupra acelor studii relativ la care adeseori cuvîntul specialiștilor lipsește, lăsate fiind pe seama amatorilor sau a unor recenzenți de ocazie. In total o publicație serioasă, cu o înfățișare demnă de Instituțiile pe care le reprezintă, cu un material destul de bogat și variat spre a răspunde multor nevoi sufletești atât în corpul didactic, cât și tuturor celor ce se interesează de problema educației.

II. *Revista asociației corpului didactic medico-pedagogic, Cernăuți*, sub direcția d-lui dr. D. Scorpan, a intrat în al cincilea an al existenței sale, ceiace este un adevărat record pentru o revistă științifică. Avem aci N-rele: 1—2 care cuprind între altele: „Metoda Malisch", „Paralelă între copilul normal și surdo-mut" de *L. Petrescu, Anomalii sufletești, psihonevroză și psihoanalize* de *I. Georgescu*. Apoi continuând și în No. 3—4, interesantele studii ale d-lui *Rusceac: „Invățământul direct al limbii române și Invățământul formelor lexicale în școalele de surdo-muți*. Iar în N-rele 5—6 d. dr. *M. Schaechter: Mimica și motorica feței orbilor*. Apoi pe lângă alte studii interesante un bogat material de informații, spicuiri, analiza diferitelor lucrări de specialitate, precum și a altor cărți și reviste. Nu putem de cât să felicităm pe vajnicii conducători și să semnalăm publicului cititor această statornică și înviorătoare manifestare de muncă serioasă.

III. *Insemănri sociologice*, sub direcția d-lui prof. de sociologie la Universitatea din Cernăuți, *Traian Brăileanu*. Anul I N-rele 5, 6, 7, 8, 9, August Decembrie, 1935.

Numărul 5 al revistei începe cu o precizare a d-lui Traian Brăileanu asupra directivelor ce se vor da acestei reviste. Ideia centrală este *Ideia națiunii românești ca organism politic structurat după legi izvorîte din firea sa.*

In taberele de muncă, d. *G. Macriu*, „viitoarea elită socială trebuie să se prezinte ca o comunitate cu suflet și fizic sănătos și discipilinat fizicește și sufletește. Iar populația țării să fie unificată sufletește. Mijlocul de realizare: strângerea în comunitate de lucru a Românilor din toate regiunile și păturile sociale, un timp oarecare. Autorul sprijină propunerea sa pe experiențele și observațiile personale, cu date statistice, culese toate în experiența de la Storojineț, timp de câteva săptămâni.

In No. 6 articolul d-lui Tr. Brăileanu, *„Elita ascetică"*, analizează cauzele mizeriei noastre economice. Soluția problemei acesteia nu se poate căuta prin metodele antisemite, căci și antisemiții sunt politiciani, deci corupți prin geneza și funcțiunea lor. Pentru a realiza deci o politică națională pură avem nevoie de formarea unei „Elite ascetice".

In Nr. 7 d. Traian Brăileanu discută *„Problema economică în statul Național"* propunând primatul politic asupra economicului și regenerarea morală a elitei de la conducere. Interesant în special este articolul d-lui Tr. Brăileanu din No. 9, *Studenții*. Articolul începe prin încercarea de a defini *Studentul*, pe care o formulează astfel: Studentul nu este nimic, dar poate defini orice. Studențimea, zice d-sa, reprezintă rezerva din care se vor alimenta elitele. Dacă studențimea, ar fi alcătuită din elemente etnice *omogene*, atunci pe baza sociabilității și a disciplinei căpătate în liceu, s'ar efectua *tipizarea* profesională, la care s'ar mai adăuga și influența factorului social, familia starea ei economică, și am avea astfel un adevărat izvor pentru elita noastră națională.

Dar intrarea minorităților în școli după unire a despărțit studențimea universitară în două tabere dușmane. „In luptele dintre ele *din cauza manevrelor politicianilor* — s'a ivit tipul studentului politicianist, orator, propagandist, și cu legături în lumea politică".

Reacțiunea împotriva acestei rele orientări a educației naționaliste, a pornit din inițiativa studenților și anume unul din vechii conducători ai studenției a încercat „a organiza educația națională în mod sever și sistematic și după normele rigide, organizație concretizată în „tabăra de muncă" din care pășește dârz în viață *„Rominul Nou"*. O experiență socială care ar trebui urmărită, deși este un mare punct de întrebare dacă o comunitate în condiții cu totul deosebite de viața noastră socială, poate fi o școală potrivită pentru realitățile sociale în care este chemat a trăi tineretul.

IZABELA SADOVEANU

Centură de castitate pentru bărbați.

Cronica literară

N. Davidescu, Roma; Ion Pogan; Zogar; Mircea Streinul, Tarot

D. N. Davidescu are înapoia dumisale atîta activitate poetică onestă, încât orice nouă sforțare trebue primită cu stimă. Am arătat însă cu prilejul volumului *Helada* din ciclul *Cântecul omului* că acest soiu de *Legende des siècles* e o bilă de fier pusă pe piciorul inspirației, care duce la fund și pe cel mai într'aripat poet. Și încă Victor Hugo avea o idee generală, de care apoi nu prea ținea seamă, tratând fiecare element, deosebit. Fapt este că titlul rămâne la Hugo un titlu și că în cele trei volume găsim admirabile poeme. D. Davidescu are însă un plan enciclopedic, tratând cu religiozitate fiecare punct esențial din mitologia, civilizația, și istoria epocelor, și însoțindu-l nu arareori de comentarii proprii. Cartea d-lui Davidescu e didactică, e un manual de istoria antică versificat. Știu. Poetul va fi avut poate intenția ca sub aparenta prozaicitate a strofelor sale să ascundă un sentiment de stângăcie și de venerație, o emoție de felul acelora pe care le încerci când citești o inscripție pe un loc străvechiu, dar emoția aceasta e cărturărească, deci numai pe jumătate poetică și dă naștere la echivocuri când linia inspirației nu este sigură. Oricâtă sforțare de subtilitate cărturărească am face, versurile de mai jos rămân proză curată:

Grecul când sacrifică-și ridică
Ochii limpezi către cer,
Noi sub văluri grele de mister
Ii acoperim cu frică.

●

Ei ne-au hărăzit în suflet sfatul
Ascultării și-am ajuns
Fiecare cetățeanul uns
Și configurat cu statul.

●

Pricepea (Virgiliu) realitatea vie
A Italiei privită'n sus
Și, din răsărit până'n apus,
O trecea prin el trandafirie.

●

Am adoptat feriile latine
Și sărbătorile etrusce-am adoptat;
Olimpiadele ni s'au plecat
Și-am cucerit misterele sabine.

Cel puțin putem cere o versificație corectă și lapidară și o erudițiune adevărată, așa încât utilul să se împerecheze cu frumosul. Versificațiunea d-lui Davidescu în genere ștearsă, cuprinde totuși încercări de rime noui dar silnice:

Au plecat din ei o parte
Către miază-noapte ca să
Iși dureze-acolo casă
Și să'nfrunte-apoi pe Marte.

Julia, soție-a lui Agripa,
Și fiică a lui August a
Incrustat în sufletul ei clipa

Când a prins în orient a sta
Cu tradițiile lui în față
Și din ele lacom a gusta.

Cît despre erudiție, deși d. Davidescu e un om curios de cărți, lipsește, ca la orice român în genere, intuiția exactă a clasicității și o bună pregătire filologică. Iată un exemplu tipic de informație superficială și de mâna a doua. In *Fuga lui Enea* se povestește, după Virgiliu, plecarea eroului din Troia:

Cu steaua minunat aprinsă'n spre apus
I se destăinuise Jupiter de sus
Și-i poruncise să pornească înainte
Cu toate ale rasei sale semne sfinte.

Ducea cu grije Larii și Penații lui
Și pe-ale zeilor din Troia mari statui,
Și-și mai ducea muerea lîngă el, și'n spate
Neprețuita tatălui său greutate.

Apoi „toți" se îmbarcă și pornesc „în hexametri", nu însă și în spiritul mitului. Căci episodul respectiv din cîntul II din *Aeneis* e ocupat aproape în întregime de un accident. Crëusa soția lui Aenea a dispărut. Eroul o caută nebun prin cetate, primejduindu-și plecarea, pînă ce umbra Crëusei, care murise, îl îndeamnă să fugă:

„Quid tantum insano juvat indulgere dolori,
„O dulcis conjux Non haec sine numine divum
„Eveniunt, nec te hinc comitem asportare Crëusam
„Fas aut ille sinit superi regnator Olympi".

Așadar Aeneas pleacă *fără* Crëusa și d. Davidescu trebuia să facă o aluzie cît de mică la această întâmplare, ca să fie firească mai apoi îndrăgostirea lui Aenea de Didona. De altfel nu Jupiter a poruncit eroului să plece, ci mama (în chip de umbră) a lui Aenea. Steaua nu călăuzește pe călători ca pe magi (In depărtare steaua strălucea mereu) ci e numai o stea căzătoare, semn cerut de Anchise dela cer, spre a se decide să plece:

Vix ea fatus erat senior, subitoque fragore
Intonuit laevum, et de caelo lapsa per umbras
Stella facem ducens multa cum luce cucurrit.

Mă întreb prin ce mijlocire a cunoscut d. Davidescu pe Virgiliu fiindcă amănuntul cu cântărețul Iopas din *Eneea la Didona* se află într'adevăr în cântul I al *Eneidei*. Strofa cu care rezumă d. Davidescu versurile virgiliene e frumoasă:

Iopas, aedul sacru, cânta cu'nsuflețire
Eclipsele de soare și fazele lui mari
Călătoria lunii pe vârfuri de stejari
Și-a omului în spațiu obârșie și fire.

Insă ce folos trage poetul eliminând frumoasa împrejurare că îndrăgostirea celor doi se face prin Cupido care ia chipul lui Ascaniu? Să nu uit apoi că plecarea lui Aenea cu marile statui ale zeilor e imposibilă.

O altă poezie se intitulează *Diană lacului Nemor*. Ce să fie oare? Vorbindu-se de „pădurea de veacuri consacrată" înțelegem că e vorba de *Nemus Dianae* și de *Speculum Dianae* (Spechio di Diana), adică de pădurea și lacul Dianei din împrejurimile Romei, lângă Albano, azi numite Nemi. Cum de a scos d. Davidescu pe *Nemor?* Printr'o fantezistă deducere a acestui nume din adjectivul *nemorensis*. Insă temeiul filologic este *nemus, nemoris*. Și iată-ne dar „pe țărmul rece al lacului Nemor". D. Davidescu se îndârjește să vorbească latinește dar zice *Venera genitrix* în loc de *Venus genitrix*. *De rerum naturae* în loc de *De rerum natura*.

Iată una și mai caracteristică. E vorba de Horațiu:

Ondinele fluide și-au desgolit
piciorul
Sub ochii lui albaștri ca marea
și azurul,
Și vântul între frunze și-a
contenit murmurul
Ca să-i asculte glasul înaripat
ca norul.

Horațiu care contemplă Ondinele scandinave e minunat, însă nu-i mai puțin adevărat că d. Davidescu trebue să-și controleze serios cunoștințele.

●

Titlul curios al culegerii de poeme Zogar a d-lui Ion Pogan duce gândul spre kabbalistică la *Zohar*. In realitate e vorba de un câne. Poetul cîntă sentimentele cânilor. Trebue să existe o serioasă dezorientare la poeții tineri, pentruca acest subiect să intereseze pe cineva, deși d. Ion Barbu are o poezie de acest soiu. Cântărețul „ciiniei", d. Pogan, păstrând ceva din aerul greu arghezian, aduce toate acele note caracteristice foarte multor versificatori tineri de azi, adică obscura metafizică, mitologia încâlcită, imaginea forțată și un sentiment general de sterp, de absurd. Un exemplu. Strofa întâia din poezia *Reîntoarceri* sună așa:

Continuare în pag. X-a

Insemnări și polemici

Scrisori din ultimele zile ale lui Saint Saens

„La Revue Bleue" din 10 Oct., a. c. publică vreo câteva din scrisorile lui Saint-Saëns adresate unei doamne din Alger, și scrise în preajma morții sale, care sunt foarte interesante.

Din ele apare foarte bine desemnat autorul lui Samson, așa cum l-au mai înăsprit și vârsta, cu calitățile și defectele lui exagerate, care făceau atât de dificile relațiile cu el.

Corespondenta lui îi vorbise de viața viitoare ca de o idee de mângâere.

El răspunde:

„De mult nu mai cred în supra-natural care este un mijloc disperat pentru a explica neexplicabila Natură. Am ajuns să nu mai înțeleg cum oamenii maturi mai pot crede în vreo religie oarecare. Ele nu sunt toate de cât țesături de fabule, cărora li se conferă numele de mistere spre a le da oarecare respectabilitate".

SAINT SAENS

Foarte interesantă este scrisoarea pe care o scrie el în 1921, prietenei sale la Paris, despre muzica arabă și gustul pentru excesele de disonanțe, pe care l-a adus în Europa muzica Negrilor, pe atunci foarte la modă.

„Nu trebuie să judeci muzica arabă, scrie el, după ceiace numim noi „Artă muzicală". Când este pură, ea este foarte interesantă ca ritm. Orientalii și-au întrebuințat în direcția aceasta toată ingeniozitatea, l-au dezvoltat în chip extraordinar și în așa fel în cât devine adeseori inaccesibil Europenilor. Aceștia și-au îndreptat toată atențiunea spre Armonie, necunoscută muzicanților din Orient.

„Armonia a ajuns acum la limitele sale și intrăm în era harababurii (Charivari), care ține în aceste clipe locul muzicii.

Aceasta nu va dura pentru totdeauna, pentru moment însă ea triumfă pe toată linia. Totuși publicul aplaudă încă și lucrurile frumoase.

„El e ca rechinii care urmăresc vaporul, după cum zice Berlioz, înghite tot, bucata de slănină și cârligul".

El muri în noaptea de 16 spre 17 Decembrie, anul 1922, la Alger, dar iată ce scrie în ziua de 16 punând scrisoarea la poștă la ora 6 post meridian.

„Ți-a spus Jean că nu prea mă simt bine în momentele aceste; deși mult mai bine, nu sânt totuși în stare să primesc vizite. Prevină deci pe protejata d-tale să fie bună să mai aștepte puțin. Nu e nici o grabă.

Sunt aci pentru multă vreme și poți fi sigură că, trimisă de d-ta, tânăra cântăreață va fi primită cu cea mai mare bunăvoință.

„Am citit imprimatele pe care mi le-ai comunicat. Imi plac mult Polonezii. Intre noi, vrei să-ți spun adevărul? Polonezii au în firea lor un dușman teribil, care e poate principalul motiv al nenorocirilor lor: e limba lor! Cine poate să învețe poloneza? Am fost la operă la Varșovia. Când cântăreții cântau mai lent mai mergea cum mai mergea, dar când începeau să se grăbească îți făcea rău să-i asculți. D-na Viardot, poliglotă extraordinară, care cânta chiar rusește, făcea sforțări grozave pentru ca să învețe în poloneză un cântec mic de Chopin, pentru un concert dat în onoarea marelui muzicant.

Intre veri și verișoare

Pe când d-na de Sevigné era d-ra de Chantal, galantul ei verișor i-a făcut adesea curte. Dar frumosul ofițer își pierdu vremea de geaba și, în ciudă, a luat în căsătorie pe altă verișoară, Gabrielle de Toulangeon. A tras el multă vreme nădejde și după aceea, dar curtea lui nu s'a prins. Dăm aci portretul d-nei de Sevigné de Beaubrun, o fată tânără și subțirică, cum nu ne-am obișnuit a o cunoaște din alte portrete și miniaturi, precum și portretul literar prin care Bussy de Rabutin caută să se răzbune asupra neînduplecatei sale verișoare, model de viclenie perfidă, în care fiecare trăsătură în parte este exagerată tocmai atât cât trebue ca să se dea un ansamblu caricatural, dar și asemănător.

„D-na de Sevigné are deobicei cel mai frumos ten din lume, gura plată dar de o culoare frumoasă, nasul nici lung, nici scurt, patrat la vârf, fălcile ca și vârful nasului și toate aceste care, luate în parte nu sânt frumoase, sânt la un loc destul de plăcute. Are talia frumoasă fără să fie însă distinsă, gamba bine făcută, sânul, brațele și mâinile rău croite. Părul blond, resfirat și des. Are voce plăcută și știe nițel să cânte. Iată cum e la înfățișare, aproape așa cum e în realitate. Nu este însă nici o altă femee mai de spirit ca ea și foarte puține cât ea, felul ei este amuzant. Sânt unii cari socot că, pentru o femee de calitate, caracterul ei e prea glumeț.

Pe când mergeam pe la ea găseam judecata aceasta ridiculă și căutam să-i ascund comicăria sub numele de veselie; acum, când n'o mai întâlnesc, focul ei nu mă mai orbește și sunt și eu de părere că e prea glumeață. Când are cineva spirit și mai ales spirit de felul acesta vesel, ghicește și te duce cu mult mai departe decât ai vrea; dar o poți duce și pe dânsa cât de departe; căldura glumei o ia înainte și în starea aceasta primește cu veselie tot ce vrei să-i spui, oricât de liber, numai să știi să acoperi totul cu vorba.

E de un temperament rece, cel puțin dacă te potrivești la cele ce spunea răposatul, soțul ei, și acestuia i se datora virtutea ei, căci, cum zicea el, toată căldura ei e adunată în spirit. Ca să fim drepți, aceasta împlinește toată lipsa din pricina răcelei temperamentului ei. Dacă vorbim de faptele ei e sigur că credința conjugală nu a fost încălcată; dcă însă e vorba de intenții atunci se schimbă. Ca să spunem lucrurile pe șleau, bărbatul ei a ieșit cu fața curată în legătură cu cele lumești, dar în fața lui Dumnezeu este un prost sadea. Frumoasa aceasta, care vrea să ia parte la toate plăcerile, a găsit un mijloc sigur, sau așa i se pare să se bucure de toate fără nici un risc pentru reputația ei. S'a făcut prietenă cu patru, cinci persoane prude, cu care merge oriunde. Lumea de obiceiu nu se uită prea mult la cele ce faci, ci cu cine ești. Făcând ea astfel își închipuie că opinia oamenilor cum se cade rectifică toate faptele ei.

Cu câteva mofturi pe care le oferă din când în când opiniei, crede că poate arunca nisip în ochii tuturor și că, făcând câte puțin bine și câte puțin rău, una cu alta o va face să treacă drept femee cum se cade...

Ca să aibă spirit și să fie printre oameni bine, se lasă prea mult orbită de măririle de la curte. In ziua când i-a vorbit regina, poate numai ca să întrebe cu cine a venit la curte, ea e transportată de fericire. Multă vreme după aceia ea va găsi mijlocul să tot repete tuturor, ca să le insufle respect, felul drăguț în care i-a vorbit regina. Intr'o seară când a invitat-o regele la dans, după ce a lăsat-o tocmai lângă mine, mi-a spus: „Trebue să recunoaștem că Regele are mari calități. Cred că o să întunece pe toți predecesorii". I-am râs în obraz, văzând din ce motiv face asemenea laude. „Nu rămâne îndoială, doamnă, mai ales după cele ce a făcut pentru d-ta!" Era așa de mulțumită încât am văzut-o gata să strige: „Trăiască Regele!"

M-ME DE SÉVIGNÉ DE BEAUBRUN

Iată portretul d-nei de Sevigné. Avutul ei, care întregea foarte bine pe al meu, fiind o parte din casa mea, sili pe tatăl meu să dorească să o iau de soție. Dar cu toate că nu o cunoșteam pe atunci așa cum o cunosc acum, nu am răspuns dorințelor tatălui meu.

Unele maniere nepotrivite mă făceau să stau la gânduri și o găseam cea mai frumoasă fată din lume cu condiția de a fi a altuia. Dar când s'a măritat îndată după mine, m'am amorezat de ea și cel mai bun motiv care m'a îndemnat să mi-o iau de ibovnică, a fost tocmai acela care m'a împiedicat s'o iau de nevastă...

Femei luptătoare

Femeile în genere nu devin războinice decât sub imperiul vreunei pasiuni extraordinare. Cazurile cunoscute s'au produs pretutindeni fie sub influența pasiunii religioase, fie sub influența pasiunii patriotice sau în unele cazuri, mai rare, sub influența pasiunii pentru știință sau în fine în cazuri când e vorba de femei cu totul în afară de normal sub toate celelalte raporturi.

In Turcia *Khalida, Khanum* Edib a fost încarnarea adevărată *a spiritului revoluționar turc. Adusă într'un harem, ea reprezintă piesa Ioana d'Arc, luptând pentru a scoate o națiune din haos și, cași prototipul ei francez, a suferit multe pedepse pentru aceasta. In primii ani ai tinereții a trăit închisă în harem, dar când tirania lui Abdul Hamid ajunse la culme, ea sfărâmă orice împotrivire, călcă în picioare tradiția și începu a lucra în taină pentru „Comitetul Uniunei și al Progresului" cu gândul de a trece la nevoie peste cadavrul ultimului sultan otoman. Mai târziu deveni membră activă în acest comitet.*

Laolaltă cu intelectualii din Universități ea făcea propagandă pentru libertatea cuvântului în întruniri și în mulțimea care năpădea pe piețele publice. Politica interveni, dar Khalida scăpă fiindcă era anonimă și ascunsă de vălul și mantia femeii din harem, pe care nici un musulman nu îndrăznea să o atingă.

Astfel ocrotită ducea adesea mesagii revoluționarilor sub nasul aliaților, care, pentru scopurile lor sprijineau demnitatea gata să cadă în ruină. Dar când vorbea revoluționarilor, sau în întruniri și pe stradă, își zmulgea vălul depe față, așa încât fu în curând cunoscută poliției militare. Urmărită de aproape ea se aruncă în Bosfor, căutând să ajungă înnotând la Mustafa Kemal Pașa. Din fericire a fost luată de o barcă de pescari și ajunse astfel pe țărmul Asiei.

In timpul acesta, prin tratatul dela Sèvres, Turcii au pierdut orice nădejde în ajutorul Europei. Gaziul era tocmai gata să înceapă înaintarea sa împotriva a 100.000 de greci înarmați de aliați. Khalida atunci, lepădând cu desăvârșire vălul, se puse în fruntea unui batalion turc și, în tot timpul luptelor care au condus la respingerea năvălitorilor, ea a fost pretutindeni alături cu trupele.

In timpul acestor lupte în care țăranii înșiși au luptat cu bucăți de stâncă zmulse din solul natal, în locul altor muniții de care erau lipsiți, influența Khalidei asupra Ghazi-ului a devenit covârșitoare. Ea l-a sfătuit să ia Smirna ca țintă a acțiunii sale și când orașul a fost luat, cartierul grecesc fiind în flăcări, Khalida, cu fața descoperită și acoperită de zgura incendiului, a zmuls lui Kemal făgăduința eliberării și egalității de drepturi femeilor turce, în noua republică ridicată din cenușa Imperiului Otoman. Khalida Khanum Edib a fost apoi primul ministru al Educației în Angora. Dar, ca orice profet care merge înaintea timpului națiunii sale și-a plătit îndrăzneala. Femeile turce se plimbă cu fața descoperită, fetele lor umblă la școlile deschise deopotrivă pentru ambele seexe, dar Khalida este exilată. Când ea, care a luptat contra tiraniei autocrate, a văzut căzând la rândul lor capetele tovarășilor de luptă, a protestat cu violență împotriva tiraniei Președintelui Republicei de la Ankara. Plină de amărăciune a luat drumul Americii, unde luptă încă printre compatrioții săi ca o republicană convinsă și o bună musulmană.

Iată acum și o luptătoare pentru știință. Societatea de Geografie franceză a distins acum de curând pe Alexandra David Neel, *cu medalia de aur, pentru viața ei plină de aventuri mult mai ciudate și primejdioase decât ale revoluționarei turce, în explorări exotice.*

Pasiunea care a făcut o luptătoare neînfricoșată dintr'o burgheză franceză de vârstă matură și văduvă și mama unui băiat de cincisprezece ani, e cu totul de altă natură și e tot atât de fundamentală.

D-na Neel, femee cu stare, considerată în opinia societății de provincie în care trăia și de biserica catolică, devine deodată budistă. Această conversiune s'a produs după lungi și grele lupte sufletești și a fost începutul unei lungi și grele călătorii pe căi neumblate.

In căutarea adevărurilor celor mai ascunse ale nouii sale credințe, împinsă de acel misticism care a făcut pe atâtea femei și atâți bărbați, intelectuali de diferite rase, să se închidă în zidurile mânăstirilor, ea pleacă într'un lung pelerinagiu în Răsărit.

La Burmah și-a petrecut multe săptămâni în singurătatea colinelor Sagain, cu Kamatong, secta cea mai austeră. Apoi în Japonia a vizitat o mânăstire a sectei Zen, care cuprinde aristocrațimea din Răsărit, care se devotează zi și noapte acolo pentru a căpăta puteri supranaturale.

Dar sufletul aventuros al Alexandrei era atras mai ales de „țara zăpezilor', Thibetul cu cetățile sale monacale, ermitagele sale acoperite de ghețuri, și cunoștințele oculte ale „gomchenilor" *care au puteri asupra zeilor ca și asupra demonilor, Imbrăcând vestmântul alb, mantia albastră cu trei pelerine a anachoreților, Alexandra merse pe jos la beciul* „Jowo gomchen", *săpat într'o trecătoare, la o înălțime de 15.000 picioare, pe malurile lui* Sikkim. *Acolo a convins pe contemplatorul Lama al sectei roșii să o primească ca novice.*

Nouă luni pe an orizontul era astupat de nămoluri de zăpezi. In beciu dormea pe o scoarță grosolană de păr de yak, așternută jos. Mâncare era numai odată pe zi și consista din ceva orez și vegetale. In timpul reculegerii asceții nu trebuiau nici să vorbească, nici să se odihnească. Ea petrecu ceasuri lungi de meditație într'o încăpere în care abia încăpea cinchită pe picioarele încrucișate.

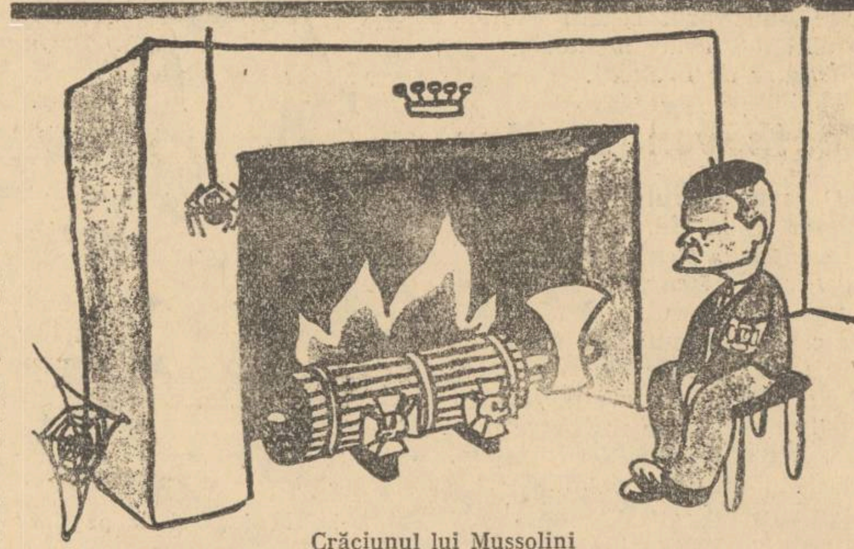
In timpul acestor luni de tortură, impusă de ea însăși, Alexandra Neel învăță nu numai limba thibetană, ci și filosofia lamaistă, care trebuie mai mult interpretată decât prinsă logic. Cu astfel de cunoștințe pătrunse până și în mânăstirea Shingatse, *secretă și sacră chiar la* Lhassa cea sfântă, al cărei șef *este* Tashi Lama, *misticul budist de lumină nesfârșită, care este deopotrivă ca rang spiritual cu* Dalai Lama *autocratul Thibetului.*

Femeia aceasta, de un curaj sălbatic, cu ochii ei liniștiți care privesc dincolo de imaginația umană, a făcut însă cea mai remarcabilă călătorie a sa prin China, întovărășind ca anahoretă pe doi Lama foarte bogați, în călătorie spre Lhassa. A străbătut astfel prin războiul civil, revoluție, printre briganzi și a trecut pe sub o cunună de capete tăiate atârnate la ușa poștei făcând reflexii filosofice.

De acolo a venit cu experiențe care i-au permis să scrie două cărți de un interes unic: „Teoria individualistă în filosofia Chineză" *și* „Modernismul în opoziție cu învățăturile lui Budha".

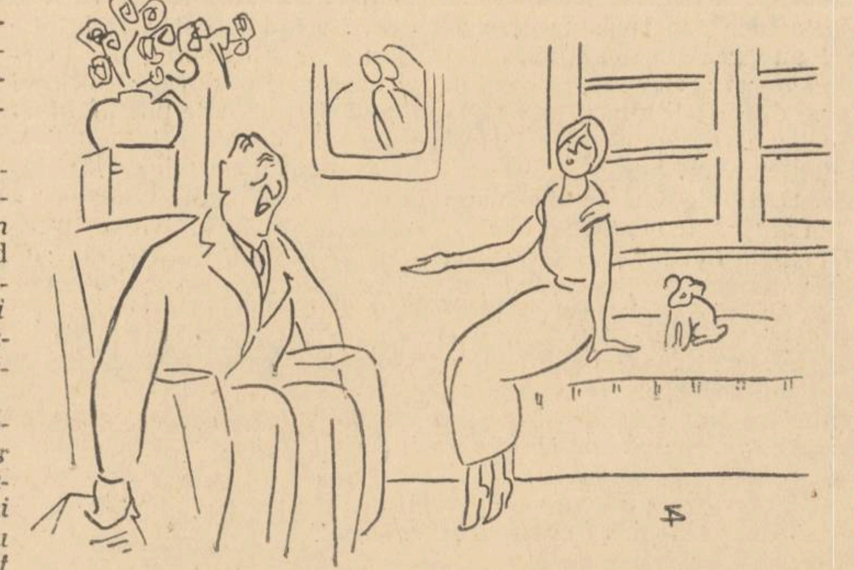
MIRELE: — Scuză-mă, dragă, dar aș vrea să-mi arunc ochii pe ediția specială.

Crăciunul lui Mussolini

— Trei stele? Ce înseamnă asta, Balthazar?
— Cognac!

EL: Acțiunile mele au scăzut cu 80%!
EA: Nu-i nimica; doar ai destule!

In ceață m'am zărit, pe clin, păstor
Cum vremuiam cu pas lumesc, străjer,
O sarică duhnind a sicomor
Cădea pe-o spată 'ntoarsă către cer.

Vasăzică poetul se închipue păstor pe un deal. Străjer și păstor nu-i tot una. In niciun caz străjerul n'are nevoe de pas, fiindcă străjerul stă. De altfel pentruca o spată să poată fi îndreptată către cer e nevoe ca păstorul să stea jos culcat pe-o rână. *A vremui străjer* e un fel de a vorbi colorat dar greșit, fiindcă a vremui nu înseamnă în românește a-și petrece vremea ci a fi timp rău. N'am mirosit de curând o sarică, dar m'aș mira să miroasă a... sicomor. Toată această chinuire de expresie n'are nici un sens într'o strofă descriptivă ca aceasta. Insă mai departe poetul dă versurilor fâlfâiri metafizice:

Dacă-aș fi'ntins o mână înadins
Un înger lingă ea s'ar fi prelins,
Atât era de-aproape iarba mare
A cerului, pândită de mioare.

Exces de imagini strivite, de bună seamă. Pe cer crește iarbă, în iarbă pasc mioare, păstorul întinde mâna la cer și mâna i se udă de... îngeri.

Dar nu râvniam din rai păscutul gras.
Nici sufletul mieluței ce-a rămas
In urmă să se urce 'n asfințit,
Eram doar viermele colinei, vecuit.

Dar deși întinsese mâna spre iarba cerului, păstorul nu dorea să pască, nici nu voia sufletul mieluții care seara se urcă în iarba cerului. Doar păstorul cu sarica de sicomor e... vierme și viermii nu mănâncă miei.

De-acolo de-unde steaua încolțea
Știam venind o boare de rusalii
Care să sufle steaua 'n iarba mea,
Si s'o aprindă cu lumini de dalii
In ochii moi și vlăguiți din țarc.

Păstorul ar fi voit ca vântul să sufle o stea în iarba lui, s'o incendieze cu dalii. Insă unde asta? In ochii oilor din țarc. Eu înțeleg că d. Pogan a voit să simbolizeze aici asfințitul, dar hermetismul înseamnă sinteze nu absurdități. Poetul poate crea mituri noi, dar trebue să le dea și rațiunea spirituală. Oricât de sugestiv ar fi următorul vers, el rămâne absurd:

Liturghie de pumn strâns
Cu puțină fierbânțeală în el, de plîns,
Sau de izbândă de-arhanghel cu suliți
Care plimbă pe Dumnezeu pe uliți.

De ce plimbă arhanghelul pe Dumnezeu, ca pe un răufăcător, e un mister. Poetul a crezut că face o gratuitate, dar a comis o absurditate, căci imaginea ar fi fost bună numai atunci când s'ar fi dat o serie întreagă de contradicții apocaliptice, care chinuesc spiritul. Atunci firește îți poți închipui pe Dumnezeu arestat de îngeri, ca într'o revoluțiune a cerului.

•

Cam de acelaș gen sunt și poeziile d-lui Mircea Streinul, cu o înrâurire mai mare a zăcerii metafizice a d-lui Lucian Blaga. Titlul *Tarot* e de astădată hotărît din câmpul ocultismului, amintind celebrele lame ale lui Etteilla. Sunt și aci chinuri și absurdități:

Mai nobil poate că nu fu
Descinsul la isvor al ciutelor regale,

Luceafărul când te'ncepu
Din carnea nafurii duminicale.

Poetul sau cântecul lui — lucrul nu e limpede — a fost creat de luceafăr din anafură, într'un act tot atât de nobil ca și adăpatul ciutelor. Mai încolo sunt absurdități al căror sens, sau a căror muzică n'o înțelegem:

Luceafărul s'a dat jos
Și m'am însângerat;
Când seara a ieșit la arat,
O nouă inimă am avut.

Nota esențială a d-lui Streinul este starea delirantă, cam maladivă, care totuș îi provoacă adesea lirisme suave, de adevărat poet:

Ii cad pe umeri stele
Și totuși e voios;
In mâna lui stejarii sunt nuiele —
De câte ori păduri n'a strâns de jos!

Amintirile ar trebui omorâte,
Să nu se mai plimbe'n vânt;
Amintirile ar trebui să rămână 'n pământ —
Ca morți în cimitire.

Când mugurii s'au lămurit
De mătasă, —
Solii s'au dus în pețit,
S'au dus să-mi aducă mireasă.

Lăsați pânza pe fața Mariei,
Maria-Domnului;
Numai una e lacrima bucuriei,
Maria-Domnului:
Saltă vântul la fereastră,
Vrea s'o vadă
Pe Maria-Domnului;
Și s'o ducă 'n raclă albastră,
Ca să șadă
In dumbrava somnului,
Să-i slujească îngerii de nea,
Cu aripi de catifea,
Cu picioare de mătasă,
Sgomot să nu facă 'n casă.

Ultimele versuri au ingenuitatea unor colinde și sunt de o remarcabilă frumusețe litanică, ceeace ne face să regretăm că d. Streinul nu știe să strângă din versurile sale numai esențele, publicând prea multe, excesiv de multe pagini de poezie.

G. CALINESCU

Atelierele „Adevĕrul", Str. Const. Mille No. 7—11

Adevĕrul Literar şi Artistic

Anul XV — Seria II — Nr. 790
Duminică 26 Ianuarie 1936

FONDATOR { AL. V. BELDIMAN 1888—1897 / CONST. MILLE 1897—1920 } FONDAT IN 1899

5 Lei Exemplarul în țară
10 Lei Exemplarul în străinătate

Curtea veche

Matei I. Caragiale a fost gloria și rușinea epocii contemporane de literatură română. Prin aceasta el continua nu numai numele și onoarea tatălui său, Ion Luca, dar până și poziția în care acesta se găsea față de cultura și de spiritul național, și pe care de altfel o și inaugurase. Dela el până la Matei conflictul însă a mers adâncindu-se și dureroasa sa izolare, care rămânea să fie a intelectualului român în acest stadiu al desvoltării noastre istorice, avea să ia la fiul său forme atât de pronunțate încât frizau ciudățenia și anecdoticul. Voluntar, și chiar agresiv în voința sa această singură voință a sa, dânsul făcuse totul ca să rupă punțile care l-ar fi legat de viața comună, asupra căreia refuza să se pronunțe și pe care, de fapt, nici nu vroia să o vadă, trecând prin ea mut și cu ochii stinși. Avea o ținută dârză care părea să exprime mai mult ofensa, o admirabilă politeță absentă și desigur disprețuitoare, și nu era greu de ghicit că în toată purtarea acestui om ciudat, dela felul său de a vorbi franțuzește până la gulerul spart sub care se lăfăia o cravată „plastron" din Parisul lui 1900, sau până la tovărășiile pe care le căuta, — nu era greu de ghicit că în toate acestea se regăsește aceiaș ironie feroce care îl îndepărta de tot asemeni unui artificial strat izolator. Omul acesta era tot sgârcit într'un reflex. Nu cred ca cineva să-l fi cunoscut altfel, dacă nu triștii și indolenții săi tovarăși de seară — cu care făcea mese fixe prin bodegile cele mai puțin căutate de mondeni,—și cărora se va fi și spovedit poate, considerându-se solidar cu acești purtători de nume mari, succesori ai unor glorii astăzi demonetizate, și expropriați din fiefuri de un prezent odios căruia îi răspundeau, cavalerește, întorcându-i spatele.

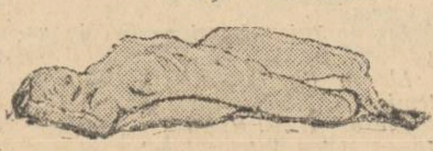
Numai așa se face că nu numai în timpul vieții, dar, iată, și după moarte, Matei I. Caragiale rămâne necunoscut și neidentificat, asemeni unui „masque de fer" al literaturii noastre. Tovarășii săi de literatură îi explicau originalitatea prin diverse complexe personale, familiare și istorice, dela care de altfel credeau că pornește și înspăimântătorul lui talent, considerându-l ca pe un caz ciudat de întârziere istorică și de supraviețuire a unor timpuri de mult trecute. Se spunea așa dar, și desigur se va mai spune, că ar fi fost un neaderent la prezent, din cauza pasiunii lui fierbinți pentru trecutul nostru, care ar fi explicat de altfel până și viața lui particulară și celebrele lui manii pentru genealogie și heraldică. Interesul lui pentru trecut ar fi fost deci cauza urei lui continute împotriva prezentului, și nu dimpotrivă, cum de obicei se întâmplă.

Intr'adevăr literatura română nu cunoaște și nu rabdă în sânul ei o carte mai denunțătoare, mai necruțătoare și mai pătimaș îndreptată împotriva degradării morale a unei pături sociale dela noi, decât *Craii de Curtea Veche*. Mai mult: voi spune chiar că nu există în actuala noastră literatură o carte mai sinceră, mai vibrantă de pasiune și de desgust — o carte mai netă de atitudine și mai hotărât „tendențioasă" decât aceasta. Indiferent de motive, mai departe de cauzele intime propuse tocmai pentru a-i explica „ciudățenia", trecerea lui Matei Caragiale prin liniștita literatură națională este a unei văpăi izolate, — dar care pentru aceasta nu vroise mai puțin să fie incendiară. Dacă desgustul lui Matei Caragiale de prezent, își găsea expresia într'un sumbru pesimism răsfrânt spre ireversibilitatea trecutului, sau dacă ar fi mai nădăjduit, dimpotrivă, într'un viitor reînnoitor și luminos, aceasta, credeți-mă, este numai o problemă de temperament. Ceiace rămâne și interesează este structura critică a operii, — colaborarea severă a intelectualului la viața socială. Distant și baroc, necunoscut și enigmatic, fiul lui Caragiale era totuși una din singurele inteligențe îndreptate foarte atent asupra realităților românești, atât de atent încât glasul său singular nu mai putea găsi nici un accent moderat și nici o notă justă, privirea sa nu mai întâlnea nici o lumină, ci răscolea numai besna mocirlelor și a murdăriei sociale, iar gândul său dezolat nu mai găsea sprijinul nici unei nădejdi și renunțase la argumentul vreunei lupte.

In Matei Ion Caragiale se desfăceau astfel, într'o parte și într'alta ambele caracteristici ale adevăratului intelectual român în mediul actual istoric. El era în primul rând, am spus'o, un hotărât denunțător al relelor naționale,—și în ce poate sta altfel misiunea publică a scriitorului? Dar nu era numai cum fac o nouă specie de pamfletari romancieri, criticul unor caste sau al unor tagme, ci avea fără îndoială o mare amărăciune universală îndreptată împotriva unei întregi ordine sociale și pe care poate dintr'o lipsă de luciditate comună intelectualilor critici români și chiar și tatălui său, o atribuia defectelor naționale ale acestui popor. Această atitudine a fost desigur o mare primejdie a culturii române; dar și mai primejdioase sunt complacerea, oportunismul la misiunea critică a intelectualului. Autentică este numai realitatea, ori care ar fi ea și oricât de diformată ar fi de inevitabila, sine-qua non, pasiune a creatorului. Cartea de răscoală morală, Craii de Curtea Veche, rămâne nu numai una din cele mai valabile prin artă în literatura noastră, dar și un document necesar al epocii, ilustru printre toate prin sinceritate și prin atitudine morală. De aceia nu este surprinzătoare respectuoasa cenzură care se ridică din consens împotriva ei, și uitarea în care recade tot mereu.

Rămâne însă o întrebare: A fost Matei I. Caragiale, lucid, cel puțin tot atât de lucid cât se știe acum că a fost tatăl său? Am spus-o dela început: aceasta rămâne enigma vieții sale. Dar este fără îndoială că opera sa exprimă această atitudine, că în massele cititoare trezește aceste sentimente — și că deci poartă în sine resonanța socială pe care i-o atribuim. Că n'a fost un militant, un conștient eroic de misiunea sa? Dar a fost altceva? — voi răspunde. S'a refuzat dela orice și n'a vrut să participe la nimic; s'a claustrat în marea lui desnădejde. Aceasta a fost în general, și la el lua numai forme exorbitante, atitudinea intelectualilor în fața aspectelor vieții pe care conștiința lor le respingea: o evaziune și o lașitate. La aceasta ne gândeam când spuneam că din Matei Caragiale se desemnează ambele atitudini ale intelectualului român: cea a operii sale, critică și corosivă, și cea a vieței sale, dezabuzată și indiferentă. Pentru acestea tocmai luptăm noi: pentru intrarea directă și bărbătească a conștiințelor în lupta socială, și pentru militarea lor în istoria activă

GHIȚA IONESCU

Stelian Popescu-Ghimpați — Portret

Maxime de Victor Hugo

Marii gânditori se complac în a pedepsi pe marii despoți, și câte odată chiar îi măresc pentru a-i face demni de furia lor. Istoria are tigrii săi. Istoricii, păzitori nemuritori ai animalelor feroce, arată națiunilor această menagerie imperială.

● *Inima omenească este un spion bătrân.*

● *Gânditorul trebue să accepte cu simplicitate și calm mediul în care îl așează providența. Splendoarea inteligenței omenești, înălțimea geniului său nu isbucnește mai puțin prin contrast decât prin armonia cu timpurile. Omul stoic și profund nu este mai diminuat de abjecția exterioară. Virgil, Petrarca, Racine sânt mari în purpura lor: Iov este și mai mare în gunoiul său.*

● *Marile dureri sunt o imensă dilatare a sufletului.*

● *A ignora invită a încerca. Ignoranța este o reverie, și reveria curioasă este o forță.*

● *Hazardul, dacă există, este abil.*

● *Cel dintâiu dintre temple, este inima.*

● *Nu știm niciodată din ce parte va veni brusca hotărîre a hazardului. Catastrofele și fericirile intră, apoi ies, ca niște personagii neașteptate. Ele au legile lor, orbita, gravitația lor, în afară de om. Virtutea nu aduce fericirea, crima nu aduce nenorocirea; conștiința are o logică, soarta are o alta; nici o coincidență. Nimic nu poate fi prevăzut. Conștiința este linia dreaptă, viața este vârtejul. Acest vârtej aruncă pe neașteptate pe capul omului haosuri negre și ceruri albastre. Soarta n'are de loc arta transițiilor.*

● *Revoluția este o acțiune a Necunoscutului. Pare a fi opera în comun a marilor evenimente și-a marilor indivizi amestecați, dar ea este în realitate rezultanta evenimentelor. Evenimentele cheltuesc, oamenii plătesc. Evenimentele dictează, oamenii iscălesc.*

● *Bănuielile nu sânt altceva decât sbârcituri. Prima tinerețe n'are. Ceeace-l rostogolește pe Othello alunecă peste Candide.*

● *Care este cea mai înaltă facultate a sufletului? Nu este oare geniul? Nu este bunătatea?*

● *Greutatea specifică în genul omenesc rezultă din altceva decât din bătălii.*

● *Floarea trebue să miroasă frumos și femeia trebue să aibă spirit.*

● *Cât de mult boala improvizează bătrânețele!*

● *Ochii noștri sânt făcuți pentru a plânge, dar pentru a vedea; inima noastră este făcută pentru a suferi, dar pentru a crede. Credința într'o altă existență iese din facultatea de a iubi... Inima crede... Acest refuz de neant este groandoarea omului.*

● *Cu cât urăști mai mult, cu atât te târâi. Astfel este făcut neamul omenesc. Ostil, dar reptil. Balaur, dar vierme.*

● *Ideile sânt niște spade vii, care, odată făurite, își iau aripi și se luptă singure de tot și fără să aibă nevoe de mâncare să le țină.*

● *Dacă n'ar fi cineva să iubească, s'ar stinge soarele.*

Noapte bună

Micuței

Noapte bună, noapte bună, copilaș....
Genele să ți se'nchidă călduroase!
A trecut un înger rumen peste case
Și-a lăsat atâta pace în oraș...

Patul alb, ca smalțul umed de zăpadă
Trupul fraged să ți-l frângă nemilos,
Numai părul lung să-ți fluture pe jos,
Ca să-ți țină 'n somnul dulce, azăvadă...

CONSTANTIN SALCIA

UMOR MACABRU

Pe marginea unei statistici — **de Otilia Cazimir**

E greu să-ți imaginezi că lectura unui buletin de deces ar putea fi o lectură amuzantă. O sută de buletine de deces însă, citite unul după altul, își pierd, din pricina cantității, caracterul lor lugubru. Sentimentul solemn care însoțește oricând, inconștient, ideia de moarte, se risipește treptat și dispare.

Am în fața mea un *memento demografic*, o statistică oficială a cauzelor de moarte în România, alcătuit după buletinele de deces eliberate de primării.

Bine 'nțeles că un medic sanitar, care are în circumscripția lui zeci de comune cu cătunele lor risipite prin râpi și pe coclauri pe o suprafață de zeci de chilometri patrați, nu poate, oricât de conștiincios ar fi, să constate personal zi la zi, toate decesele și să supravegheze înscrierea corectă pe buletinele de deces a „cauzelor morții." Lucrul acesta nu izbutește să-l facă totdeauna nici personalul auxiliar, agenții sanitari și moașele. Și atunci, grija asta rămâne pe sama personalului administrativ rural care întocmește buletinele de deces: primarul, notarul, — poate chiar jandarmul, când e vorba de vre-un „caz" mai special.

Și așa ajungi, cetind buletinele de moarte, să nu mai știi dacă e vorba de acte oficiale ori de simple glume macabre.

Când vine la primărie vreun biet amărît să scoată actul de deces ca să-și poată îngropa mortul, autoritatea administrativă găsește prilejul nimerit să-și dovedească sie însăși, dacă nu și altora, că nu e chiar așa de lipsită de cultură pe cât s'ar crede. Și atunci în dreptul „cauzelor morții" de pe buletin, caligrafiază citeț, fie interpretând științific informațiile martorilor, fie din pură imaginație, un termen cât mai savant și mai pretențios cu putință din colecția adunată dealungul carierei și din lecturile particulare.

Alteori se întâmplă ca funcționarul să fie grăbit sau să n'aibă chef. Ori poate că mortul nu merită favoarea specială a unei expresii științifice mai distinse: cine știe ce calic și ce păcătos... Și atunci, domnul notar aruncă din condei, de mântuială, ce-i vine la 'ndemână, — un termen oarecare de medicină populară furnizat de neamurile răposatului. Cuvântul are uneori o sonoritate așa de fioroasă, că te bagă 'n spărieți numai cât îl citești: ferească Dumnezeu pe toată lumea de asemenea pacoste de boală!

Nu știu ce s'ar întâmpla dacă lista „cauzelor de moarte" de pe buletinele eliberate de primăriile noastre rurale ar fi publicată, așa cum e, în străinătate, pentru întocmirea vreunor statistici internaționale. Cum au străinii bani de aruncat pe fleacuri, probabil că ne-am pomeni cu cine știe ce misiuni științifice, venite cine știe de pe unde, să studieze la fața locului maladii bizare, pe care numai solul nostru le poate zămisli, — ori manifestările cu totul neprevăzute și curioase ale unor afecțiuni cunoscute de când lumea.

Din statistica de față, aflăm că o femee din județul Argeș a murit de *târpie*, alta de *poceală* și a treia de *tatarcă*. O fetiță din Mehedinți a avut *cord al inimii*, iar o biată babă *insuficiență mitralierică*. A bântuit, în județul Fălciu, o *epidemie de fractură*, nu prea gravă însă, de oarece n'a dat decât un caz mortal...

Un plod de 5 zile, din județul Constanța, sucombă de *debilitate conjugală*, în vreme ce un moșneag din Orhei moare de *senilitate infantilă congenitală*. *Debilitatea congestională* e destul de obișnuită, mai ales prin Prahova, — maladie endemică, se vede. Iar în județul Ialomița, s'a semnalat un caz mortal de *debilitate congenitală dublă*.

Pe un buletin de deces din Soroca scrie: *mort de paratrăznet*. Tot acolo se moare în serie de *tusă inclusivă*. Iar pentru un caz mai special, lipsindu-i termenul științific, funcționarul strâmtorat a scris pe înțelesul tuturor: *a fost putred pe dedesubt*.

Pe un copil de 22 de zile din județul Ciuc îl dă gata un *cancer stomacal din alcoolism*, pe altul, de 2 ani, o *confuzie generală*, iar în Ilfov, un băețel de 3 ani moare, pur și simplu, de *scrupuloză*.

Unui bărbat din Sălaj *i-a mers pântecele*. Altul s'a prăpădit din pricină că *i s'au încăerat intestinele*. Un copil de o lună a avut o *răceală denaturată* și o fetiță de 6 zile a sucombat de... *neurastenie!*

Cât privește bolile de piept, ele par a lua, la noi la țară, forme cu totul inedite. O femee din județul Roman a murit de *bronșită cronică cu confuziune pulmonară*, un om din Buzău de *pneumonie congenitală*, altul, la Turda, de *lărgime la plămâni*. Unul din Tutova a avut *pneumonie bacilară intestinală* și altul, din Mehedinți, *pneumonie osoasă*. Mai simplu, o fată din Rădăuți *s'o stuchit plămânii* — și pe urmă a murit, că n'a mai mai avut încotro.

In județul Bacău s'a semnalat *o tumoare a lotului stâng*. Un copil din Bălți a murit de *intoxicarea nervilor la creeri*, și altul din Vâlcea, deși numai de trei zile, de *epuizarea progresivă a sistemului nervos*.

Uneori, buletinul de deces are aerul unui inventar. O babă din Vaslui a avut *una bubă la gât*, iar un flăcău din Neamț *trei fracturi, una ruptură și șase vânătăi*.

Morțile accidentale, ca evenimente de senzație, dau loc la interpretări și la comentarii. La Cluj, cineva a murit de *sinucidere necompleclă prin strangulare*. La Botoșani, a fost un caz de *înjunghiere mortală cu asasin necunoscut*. Un copil de doi ani, din Ialomița, a murit de *intoxicație cu un corp de sticlă* în trahee. Altcineva, în Sălaj, a avut *congelație criminală;* iar pe buletinul de deces al unui tânăr din Bihor, găsim scris, scurt și evocator: *omor din amor*.

In Ialomița a fost un caz mortal de *naștere prea matură*, în Muscel unul de *naștere congenitală*. Un prunc de o zi moare de *debilitate genitală*, altul, de două săptămâni, de *insuficiență cardinală și venală*. O fetiță de trei ani a avut *febră puerperală* iar un băiat de patru zile a fost... *lehuză*.

Se menționează și alte maladii stranii. De pildă, în Ilfov, un caz de *nefrită fizică*, la Sibiu un caz de *tifos la creeri*, la Iași unul de *hemoragie internă la fese* și pe la *Satu-Mare* altul de *boală cronică acută*. Iar pe buletinul de deces al unui copil de-un an din Vâlcea, scrie, explicit: *cauza unei cârtițe subsuoară*.

La Arad a murit cineva de *tuberculoză genitală generalizată*, iar la Cluj de *slăbiciune generală la ventricol*. Un copil de zece zile din Orhei a avut *rugeolă specifică ereditară*, un bărbat din Muscel *concluzie intestinală* și o femee din Olt, *febră puerperală fără infracție*.

Nu lipsește nici *boala englezească* la o fetiță de doi ani din Suceava, nici *albumina luminoasă* în Lăpușna. La Tighina se moare de *gastrologie*, iar un băetan din Ialomița a căzut victimă unei boli nemiloase care se chiamă *gâtița cioarei*.

Continuare în pag. II-a

Actualități Științifice

Betonul împotriva ruginei

Conductele subterane sânt adesea vătămate din pricina ruginii și acțiunilor corosive datorite acțiunii substanțelor chimice din interiorul pământului sau „curenților electrici vagabonzi", circulând în preajma acestor conducte.

Pentru a preîntâmpina aceste riscuri, technica a pus la punct un mijloc eficace, simplu și eftin. Intr'adevăr, s'a observat că părțile de oțel, introduse în betonul umed, nu ruginesc. Pe baza acestei experiențe, conductele subterane, învelite într'un strat subțire de beton, oferă o protecție sigură împotriva acțiunilor corosive.

Fauna și flora.

Un naturalist american, pe baza unor îndelungi și migăloase cercetări, a întocmit o statistică din cele mai elocvente, privitoare la lumea animală și vegetală.

El a stabilit astfel că numărul speciilor de animale multicelulare este de peste un milion, pe când acela al speciilor vegetale nu depășește 200.000. Pe de altă parte, massa totală a florei este de două mii de ori mai mare decât aceea a faunei. Vegetalele ocupă un volum de 2237 de km. cubi, pe când animalele numai un km. cub,

Insfârșit, din cele 500.000 de specii de insecte existente, numai vreo două sute au fost răspândite prin intermediul oamenilor.

Lupta contra șobolanilor,

In grădina zoologică din Heidelberg s'a experimentat cu succes un nou mijloc de luptă împotriva șobolanilor. Faptul prezintă un deosebit interes, întrucât obicinuitele otrăvuri contra acestor animale sânt în general toxice și pentru oameni, ceece implică, firește, anumite riscuri.

Procedeul folosit la Heidelberg constă din acid carbonic congelat (popular denumit „gazul tare"), la o temperatură de minus 79 de grade Celsius. Introdus în mici blocuri de câte un centimetru cub, în găurile în care pătrund șobolanii, are ca efect o înăbușire extrem de rapidă a acestor animale. Un kgr. din această substanță desvoltă aproape 500 de litri de acid carbonic. Intrebuințarea noului mijloc este rentabilă în cazul când pagubele provocate de șobolani sânt mai mari.

Merele contra hemoragiilor

Câțiva savanți germani au reușit să extragă din mere un nou mijloc de coagulare a sângelui, aducând astfel servicii importante bolnavilor, care suferă de frecvente hemoragii.

După cum se știe, în lichidul sanguin există o substanță denumită fibrina, care are calitatea de a se coagula, formând cheagul ce limitează sângerarea la o rană deschisă.

Or, sucul fructelor conține o substanță chimică, pectina, care prin adăugire de zahăr și o fierbere mai îndelungată provoacă un efect asemănător de coagulare a sângelui.

In ultimii ani, cercetătorii științifici au aprofundat această problemă, reușind să extragă din pectina mărului un nou mijloc hemostat, denumit „sango stop", cu care s'au obținut rezultate terapeutice remarcabile la clinica universității germane din Würtzburg.

Astfel, durata unei scurgeri de sânge, care în mod obicinuit era de 14 minute, a putut fi redusă la 2 minute.

Un alt avantaj al hemostatului din pectină constă în faptul că poate fi nu numai injectat în organism ci și consumat pe cale digestivă.

Este inutil să subliniem însemnătatea acestei descoperiri, mai ales în cazul hemoragiilor produse de anumite intervențiuni chirurgicale.

Luminatul cu fosfor.

In Berlin au apărut de curând pe o scenă de music-hall, — ca „număr de atracție" — o grupă de dansatori, îmbrăcați în niște costume colorate cu elemente fosforescente. Scena fiind complet întunecată, publicul putea urmări totuși exhibițiile coreografice la razele unei lămpi cu vapori de mercur.

Substanțele fosforescente, folosite cu acest prilej, n'au nimic comun cu elementul fosfor, afară doar de calitatea de a lumina în întuneric. Ele sunt cristalele unor compuși chimici, conținând întotdeauna urme infime de impurități metalice. In realitate, aceste corpuri nu luminează în mod spontan, ci apar luminoase, atunci când sânt supuse unor anumite radiațiuni.

In acest sens, fosforul reprezintă oarecum o mașină pentru transformarea luminii. Il putem supune razelor ultraviolete, obținând ,în locul unei lumini invizibile, o lumină vizibilă, efect utilizat adesea pe scena teatrelor din occident.

Deasemenea procedeul e aplicat și'n scopuri de publicitate. Așa, de pildă, o placă injectată cu culori fosforescente, apare ziua goală, iar seara, la lumina ultravioletă, în cele mai minunate culori.

Specialiștii se străduesc acum să găsească o substanță care, sub influența radiațiilor albastre sau ultraviolete, să dea o lumină roșie-gălbue. Această condiție e necesară pentru reflectoarele lămpilor cu vapori de mercur.

Intr'adevăr, se știe că aceste lămpi, folosite în anumite săli, și magazine, au o colorație verzue-palidă, care dă figurii omenești o expresie cadaverică. Or, punerea la punct a unui mijloc de corectare a acestei colorații dezagreabile, ar avea un efect îmbucurător, și în plus, ar spori randamentul economic al lămpii, întrucât razele violete pierdute în mod inutil, vor fi transformate în radiațiuni utile.

Ing. I. S.

Umor macabru

(Continuare din pag. I-a)

E drept că, de multe ori, oficialitatea rurală nu ține să pară mai savantă decât este într'o împrejurare atât de tristă și de solemnă ca redactarea unui buletin de deces. De aceea un moș de 90 de ani din județul Alba a răposat, așa cum îi șade omului bine, de *stahia bătrâneții*.

Dar cel mai impresionant, prin simplicitatea lui și prin lipsa de orice pretenție științifică, e un buletin de deces din județul Sibiu. In dreptul „cauzelor morții", după cele două puncte, s'a scris un singur cuvânt lapidar:

Babă.

OTILIA CAZIMIR

Citiți toți azi:

în „LECTURA"

—Floarea literaturilor străine—

CUVÂNTUL de ONOARE

— Romanul unei iubiri crunt încercate de îndoeli —;

de

R. ORTMANN

Lei 4. Romanul complect

La chioșcari și librari.

ALFREDO PANZINI

Moartea unui rege

Când eram de vreo zece-doisprezece ani, mă jucam cu regii. Numai atunci am trăit și eu cu lumea mare. Regii îi făceam eu singur, din carton. Ii vopseam cu roșu și cu albastru și le făceam chivăre și săbii. Nici odată nu voiu uita podul casei, în care mă jucam cu regii: era plin de fel de fel de lucruri și mirosea a șoareci. Acolo, regii mei duceau o viață cum n'o duc cei de pe pământ. Nobilii mei regi își făceau toate poftele.

In fond, eu eram cel care, numai cu mintea, le făceam toate poftele și tocmai din pricina farmecului ce simțeam nu mi se ura de fel cu jocul acela tăcut, liniștit, și în acelaș timp plin de fapte teribile, pentru că răzbunările sângeroase, înfrângerea dușmanului, măcelurile, apoi intrările triumfale, erau cele mai mari plăceri ale mele.

Părinții și familia mea se mirau cum de nu mi se urăște să stau ceasuri întregi cu un carton într'o mână și cu altul în cealaltă, căci ei nu știau că regii vorbesc dușmanului învins, legat în lanțuri.

Eu nu eram rău, dar regii mei erau cruzi și nu aveau nici un pic de milă.

●

Intr'o zi, nu-mi aduc aminte cine mi-a dăruit un erete.

După sosirea eretelui, regii au fost părăsiți cu totul. Praful s'a așezat peste ei și scutierii nu mai veneau să anunțe pe nobilii lor stăpâni că soarele răsărise, că umbrele nopții fugeau din pădurea seculară, că turma de câini latră, cu botul în sus, mirosind a vânat, iar caii băteau din picioare, nerăbdători, la poarta castelului.

Cred că marea bucurie pe care mi-o procura noua mea jucărie, provenea din faptul că de data aceasta aveam un rege nu de carton, ci adevărat, viu; un rege al aerului; un rege de temut și crud, dar pe care acum îl aveam în mâna mea, în puterea mea, legat cu un lănțișor de picior; un rege pe care îl stăpâneam eu. Era tot jocul de demult, numai că acum avea o aparență de realitate.

●

Văzusem de mai multe ori ereți, pe cer; sau mai bine zis mi-arătaseră alții.

In lumina vie a dimineții, văzusem sus pe cer, niște păsări cari spintecau albastrul tăriei cu sborul lor triumfal, pe urmă se ridicau tot mai sus până piereau în zare. Am întrebat țăranii și ei, oprindu-se din munca grea a sapei:

— Sânt ereți — ziseră. — Tot cerul li se supune lor. Când domnitorii aceștia sboară, nici o altă pasăre n'o s'o vezi sburând, sau n'o s'o auzi cântând.

Și mie, îmi căzuse în mână un astfel de domn, un erete. Mă uitam la el cu dorința de a descoperi taina măririi lui. Nu-l credeam așa de mic: mi-l închipuiam cât un curcan, sau cât un păun.

Era un rege micuț, cam cât un porumbiel.

— Ești un rege mic!, — îi zisei.

Așa era: mic, cenușiu, cu două picioare uscățive ca două vergeluțe de oțel, cu capul turtit și strâns între pene, nemișcat ca o mumie, indiferent, superb de indiferent la cercetările mele.

— Cu Domnia Ta vorbesc, Domnule Erete; auzi? Ți-am spus că ești un rege mic, ba chiar caraghios.

Văzând că nu dă nici o importanță spuselor mele, mă apropiai de el și-l atinsei cu degetul. Rău am făcut! Regele acesta disprețuia cuvintele, dar nu-i plăcea să-l atingi cu mâna!

Ca un fulger întinse două aripi așa de mari, că nu știu cum puteau să stea strânse pe corpul lui atât de mic, și în aceiași clipă mă răni la mână: din cinci sgârieturi adânci curgea sânge. M'am uitat lung la mâna mea rănită, apoi m'am apropiat iar de erete, dar cu multă băgare de seamă. Sta nemișcat, tot așa de solemn și de regal ca mai'nainte, doar aripa se strângea ca de la sine, cum intră șarpele în gaură, pe când patru ghiare subțiri și ascuțite se ascundeau iar în tecile lor.

Numai ochii lui rotunzi și galbeni se mișcau și-mi urmăreau orice mișcare, așa cum imaginea din oglindă urmărește pe cine se uită în ea, și împreună cu ochii, se mai mișcă și un cioc scurt și coroiat, pe care nu-l băgasem încă de samă, un cioc de pasăre de pradă.

Gânduri de răzbunare îmi cuprinseră mintea.

— Te voi pedepsi de moarte!, — îi zisei cu glasul judecătorului care pronunță o sentință, dar glasul meu răsună trist, în podul casei.

Eretele însă mă lovise, fără vorbă.

I-am înșirat toate vinile:

— Domnia Ta ești un rău, ești un răpitor, ești un bandit al aerului; Domnia Ta, Domnule Erete, ai jefuit atâtea cuiburi, ai ucis atâția îngerași nevinovați care cântau osanale lui Dumnezeu și duceau hrană puilor lor. Ai fost ca un tâlhar, Domnule Erete, dar acum ești în puterea mea și voi fi fără milă.

După ce mi-am formulat astfel sentința m'am uitat să văd dacă e bine legat și am căutat o nuia, ca să-l bat.

Dar eretele nu se mișcă: rămase superb și măreț, ca un vultur pe o stemă. Insă, din ochii lui țâșni parcă o expresie mută:

— Lașule!

Și nu l-am mai lovit.

●

Ce s'a petrecut în mine, nu știu. Imi aduc aminte că după puțină vreme, uitându-mă mereu la el, am simțit pentru prizonierul meu o milă nespusă și o mare admirație, dar mai cu seamă, o dorință de a mă împrieteni cu el, de a-i muia mândria neînfrântă și de a-i îmblânzi răutatea.

— Iți dăruiesc viața, — îi zisei, și-ți voi aduce de mâncare.

Am întrebat ce mănâncă ereții.

— Inimă și ficat, — mi s'a răspuns.

I-am căutat inimă și ficat, și în ziua aceea, toți puii din bucătărie au sosit la masă fără aceste măruntaie, în ciuda bucătăresei și a pisicii — o pisică bună și frumoasă, care se uita la mine cu ochii ei sclipitori ce păreau că-mi spun:

— Incă unul, care mi-a uzurpat dreptul meu de a fura!

Am dat fuga în pod și i-am întins mâncarea lui favorită, gândind că voiu obține, cel puțin, un semn de mulțumire.

N'a fost așa.

Nici n'a vrut s'o privească, nici s'o atingă.

— Când ți-o fi foame o să mănânci, și când ți-o fi sete o să bei, — i-am zis supărat.

●

Cerul, pe care-l vedeam prin fereastra podului, era albastru, înalt, plin de tăcere și de libertate.

Dar, peste ochii lui teribili, eretele își coborîse pleoapele galbene și aspre, și rămase drept, nemișcat, rigid, de o rigiditate regească.

Mă uitam la el. Nu făcea nici o mișcare, nici un gest ca să-și rupă lănțișorul.

Mă apropiai binișor de el.

— Săracul de tine, — îi zisei, — vrei să-ți dau drumul.

Și am vrut să-l dezleg.

Atunci, într'o clipă, se întoarse, se scutură, aripele i se întinseră uriașe, perdelele i se ridicară de pe lumini și ochii îi fulgerară.

De data asta pe mână mi-au rămas două sgârieturi și o bucată de piele sfâșiată, pe unde curgea sânge. Mă rănise și cu ghiara și cu ciocul, așa că am învățat, fără să citesc în carte, deosebirea între ciocul păsărilor de pradă și al celorlalte.

Noaptea am dormit cu mâna legată și a doua zi m'am dus să văd ce face eretele.

Nu mâncase: inima și ficatul ce-i adusesem, se stricau la picioarele lui.

— O să mori, dragul meu, dacă nu mănânci!

Dar vorbele mele sunară în gol.

Pleoapele i se lăsau solemn și părea, și era, nemișcat.

In ziua aceea n'am avut poftă de joacă: în inima mea de copil, simțeam o mare tristeță.

Mă dusei în grădină și adunai câteva râme, mai luai și câțiva gândăcei, lăcuste care ședeau ascunse în iarbă și socotind că i-am preparat o mâncare minunată, i-o oferii.

Nici atunci n'a mâncat.

●

A doua zi sta tot drept, tot nemișcat, în acelaș loc și în aceiaș poziție. Mi s'a făcut milă, și-i zisei:

— Tu nu vezi că țiu la tine? De ce nu ești cuminte, și de ce nu vrei să ne facem prieteni?

Dar văzând că nu se mișcă și gândindu-mă că nu o să poată să trăiască fără să mănânce, am început să mă îngrijorez.

A treia zi, pe înserat, din vârful unui turn de biserică, clopotele cântau de vecernie, când eretele căzu grămadă: picioarele subțiri ca două vergulițe de oțel nu au mai putut să susțină corpul lui mic, și corpul lui mic se prăvălise dintr'odată. Cu multă teamă pusei mâna pe el; strânsei ușor în mână corpul acela mic, ce nu mai mișca. Era mort!

El, regele aerului, mă învinsese.

Atunci, cu eretele în mână, mă apropiai de fereastră și la lumina ce mai venea prin geamuri, mă uitai lung la el, căutând, în penele lui cenușii, secretul cruzimii lui, la fel cum par copiii când caută în păpușile stricate taina mecanismului ce le mișcă, — dar nu-l găsii.

din italienește, de
Dr. POMPY ROBESCU

CRONICA ȘAHULUI

Campionatul Interșcolar

Duminică 19 Ianuarie a continuat în sala de gimnastică a *Liceului Spiru Haret*, campionatul interșcolar de șah, care se dispută între 10 licee din București.

Campionatul se joacă pe runde, în fiecare Duminică dimineața. Fiecare liceu are o echipă de 6 jucători, precum și 2 supraveghetori, scrutatori și arbitrii, toți aleși dintre elevii liceului respectiv. Deci în fiecare Duminică se joacă 30 matchuri. Liceele cari iau parte sunt următoarele: *Matei Basarab, Gheorghe Lazăr, Mihai Viteazul, Cantemir-Vodă, Spiru Haret, Sf. Sava, Voevodul Mihai, C. F. R. Aurel Vlaicu, Școala superioară de Comerț și Școala superioară de Arte și Meserii.*

Concursul este organizat sub auspiciile *Federației Române de Șah*, care a organizat acest prim concurs într'un stil excepțional, demn de toată lauda.

Cum *F. R. S.* a primit dela *Federația Internațională de Șah* onoarea de a studia problema șahului în școli, acest prim pas datorit d-lui *Cristian Leu*, președintele federației noastre este de bun augur pentru rezolvarea fericită a acestei probleme vitale pentru viitorul șahului. Și astfel acest concurs interșcolar, disputat cu ardoarea între cele 10 licee, înscrie în istoria șahului românesc un adevărat triumf.

●

Duminica aceasta a avut loc a doua rundă din campionat. Deoarece prima rundă, jucată Duminica trecută a fost socotită din motive de organizație ca rundă a 8-a, Duminică 19 Ianuarie s'a jucat runda 1-a. Duminică s'a jucat la două licee două matchuri s'au jucat la *Liceul Cantemir-Vodă* iar patru la *Liceul Spiru-Haret*.

MAX EMVE

Noul campion mondial, a fost provocat de fostul campion, invinsul său, Alexandru Alechin, pentru titlu. Match-ul se va disputa în curând la emmering (Austria).

Atât la *Cantemir*, cât și în celălalt liceu, organizarea a fost impecabilă.

La *Liceul Spiru Haret*, într'o sală imensă, erau aranjate mesele de joc cu șahurile elegante și ceasurile speciale alături.

De jur împrejur cordoane de frânghie separau publicul de jucători. O lume evaluată la peste 200 de elevi și particulari au asistat la înverșunatele lupte dintre elevi. Și totuși, datorită disciplinei severe introdusă de regulamentul strict al concursului, se păstra o liniște absolută.

In asistență erau d-nii *Cristian Leu*, președintele *Federației Române de Șah*, care cu o energie neobosită conducea tot timpul acțiunea oficialilor, intervenind la toate diferendele cu autoritatea sa cunoscută; d. *Focșa*, directorul *„Liceului Spiru Haret"* un om devotat șahului românesc, care a dat o mare importanță introducerii acestei discipline edușahul, în școala ce-o conduce. *Liceul Spiru Haret* se mândrește a fi între primele licee cari au introdus șahul în rândul celorlalte materii de învățătură: să sperăm că cu timpul se va realiza și mai mult, creindu-se un curs de șah, cu un profesor special.

D. Focșa, cu care ne-am întreținut câteva minute, *ne-a făcut impresia adevărat pedagog, unui excepțional director.*

Domnia sa ne-a declarat că problema introducerii șahului în instituția ce-o conduce l'a preocupat mult timp și e fericit că s'a organizat acest concurs, în care „Liceul Spiru Haret" va face o figură cât mai frumoasă.

Noi mulțumim d-lui Focșa pentru solicitudinea ce-o oferă șahului și sperăm că ceilalți directori ai liceelor din Capitală, vor da acelaș imens spriin șahului, ca aceia a directorului „Liceului Spiru Haret".

●

Am mai observat în asistență pe d. *Lehaci*, conducătorul cercului P. T. T., *N. Dutescu*, care se ocupă de organizarea concursului, cu o atențiune și devotament ce merită a fi relevată. De altfel numele d-lui *Dutescu* a constituit o chezășie la organizarea acestui campionat licee care sa' bucurat astfel de o pregătire strălucită.

●

Dăm mai jos rezultatele rundei jucate Duminica trecută (12 Ianuarie) socotită runda VIII-a și a rundei I-a disputată Duminică 19 Ianuarie.

RUNDA VIII-a

Liceul Matei Basarab — Școala superioară de comerț 4-1 (o partidă întreruptă).

Liceul Spiru Haret — Școala superioară de Arte și Meserii, 5-1.

Liceul Gh. Lazăr — Liceul Cantemir Vodă 4-2.

Liceul C. F. R. Aurel Vlaicu — liceul Mihai Viteazul 4-2.

Liceul Sf. Sava — Liceul Voevodul Mihai au de jucat.

RUNDA I-a

Liceul Matei Basarab — Liceul Gh. Lazăr 2-3 (una în suspensie).

Liceul Spiru Haret — Liceul Voevodul Mihai 5-1.

Liceul Aurel Vlaicu — Școala Superioară de Arte și Meserii 6-0!

Liceul Mihai Viteazul — Liceul Cantemir-Vodă 1½-4½.

Școala superioară de Comerț — Liceul Sf. Sava 2½-2½ (una în suspensie).

Primele licee au jucat cu albele, celelalte cu negrele.

S'au remarcat în această rundă: *Iordănescu Cornu* (L. M. B.); *Leu Iancu, Georgescu* (L. G. L.); *Teodoreanu Dan* (un excelent jucător pentru vârsta lui), *Seimeanu, Pantazopol, Racoviceanu* și *Goldștein* (L. S. H.); *Ganitchi* (L. V. M.); *Nestor, Marcu, Cristescu, Filimon, Kempf* și *Dumitriu* adică întreaga echipă a Liceului C. F. R. Aurel Vlaicu, care s'a comportat excelent! *Rauch* (L. M. V.); *Istrate, Filipescu, Delio, Diaconescu* (L. C. V.); *Ellenbogen, Rosenfeld* și *Fritman* (Șc. super. comerț); *Constantinescu, Lega* și *Constantin* (L. Sf. Sava).

Partidele întrerupte sunt *Mironescu* (Șc. sup. Comerț) — *Borgovan* (L. S. S.) și *Schneidermann—Sirkus* (primul dela L. M. B., celălalt dela L. G. L.)

Această partidă din urmă a fost partida zilei, disputată cu înverșunare.

La întrerupere negrul *(Schneidermann)* are un cal mai puțin, dar trei pioni mai mult) ceeace prevestește o luptă mare la reluarea partidei.

●

In general după două runde se poate observa o diferențiere în două serii.

Seria mai bună de 4 licee este: *Liceul Spiru Haret, Liceul Matei Basarab, Liceul C. F. R. Aurel Vlaicu* și *Liceul Lazăr*, toate patru de forțe sensibil egale. In seria II-a, cu jucători ceva mai slabi se găsesc celelalte patru licee.

Totuși mai sunt multe runde și viitorul e foarte greu de întrezărit!

●

Duminica viitoare, tot la *Liceul Spiru Haret*, se vor juca următoarele match-uri între licee:

Sf. Sava — Cantemir.
Arte și Meserii — Mihai Viteazul.
Matei Basarab — C. F. R. Aurel Vlaicu.
Voevodul Mihai — Gh. Lazăr.
Spiru Haret — Șc. sup. Comerț.

●

Prima victorie categorică a fost aceea realizată de *C. F. R. Aurel Vlaicu*, care a învins cu 6-0 pe echipa școalei *de Arte și Meserii!* Ținem să subliniem ce tari sunt C. F. R.-iștii în șah.

Cercul *C. F. R.* este cel mai puternic cerc din țară; *cercetașii C. F. R.*-iști au eșit primii la concursurile șahiste ce au avut loc anul trecut; și acum un liceu *C. F. R.*-ist reușește rezultate frumoase!

●

Publicăm mai jos o partidă originală, jucată de elevii *Leu (Liceul Gheorghe Lazăr)* și *Bernescu (Matei Basarab)*.

Fiul președintelui federației a dat dovadă de calități ce-l vor putea transforma într'un viitor mare șahist!

ALB: *Leu Niculae.*
NEGRU: *Bernescu M.*

1.d4, d5; 2. é3, é6; 3. Nd3, c5; 4. c3, Cc6; 5. Cf3, Cf6; 6. Cd2, Dc7; 7. O—O, é5; 8. d×é5, C×é5; 9. C×C, D×C; 10. Té1, Dc7; 11. é4, d×é4; Cé4, C×C; 13. N×C, Né7; 14. Dé2, a6; 15. Nf4, Dd8; 16. Ta d1 și negrul cedează.

O partidă interesantă și deși jucată de tineri elevi, este după toate regulile de teorie!

●

Sub auspiciile Cercului de Șah MIHAIL SADOVEANU se organizează cu începere dela 2 Februarie 1936 în saloanele LIBERTATEA din str. C. A. Rosetti No. 5, un concurs între cei mai tari jucători din Capitală, neafiliați la F. R. S.

Direcția acestui concurs este compusă din Domnii:

Ing. Ștefan Ionescu, Dr. Sever Bobeș, Avocat Ulisse Vasilescu, Avocat Ion Timuș și Iosif Roth.

JURIUL DE ARBITRI:

Av. I. Timuș, av. I. Filimon, av. Gh. Iachim.

Concursul va fi dotat cu mai multe premii în bani și cupe.

Sunt invitați a participa la acest concurs următorii jucători din Capitală:

Ștefan Erdelyi *(fost în repetate rânduri campion al României).*

Sigmund Herland *(fost în repetate rânduri campion al Capitalei, problemist cu renume mondial).* Ing. Leon Loewenton *(participant la Olimpiada din Paris 1924).* Iosif Mendelsohn *(fost în repetate rânduri campion al Capitalei).* Dr. Zeno Proca *(participant la Olimpiada din Budapesta 1926 și Haga 1930).* Ing. Henry Taubmann *(participant la Olimpiada din Hamburg 1930).* Max Wechsler *(fost în mai multe rânduri campion al Capitalei, participant la Olimpiada din Praga 1931).* Toma Popa *(participant la Olimpiada din Varșovia 1935).*

Deosemenea:

Eugen Negruțac, Milu Augustein, Constantin Gheorghiu, S. Israilovici, Ing. A. Grünblatt, Ing. Rendek, Nae Dumitrescu, Ing. Paul Farago și B. Ghenchin *(campionul cercului Tura pe 1936).*

Inţelepciunea lui Goethe şi Renaşterea Europei

Ultima parte din opera marelui scriitor, *Divanul, Ani de Călătorie* şi al doilea *Faust*, sânt o concepţie, pe cât de clară pe atât de plină de fervoare, a decăderii şi a regenerării indivizilor şi a comunităţilor.

Ele au fost scrise în timpul ce şi-a deschis era a doua zi după congresul de la Viena, pe când începe a se preciza şi a se amplifica reacţiunile în ţările germane şi o nouă revoluţie purcede a se pregăti în Franţa.

Suprema grijă a lui Goethe se îndreaptă deopotrivă asupra observării legăturilor dintre reacţiunea şi revoluţia din Europa, ca şi asupra lumii ce se elaborează în depărtata Americă.

Intre ordinea înţepenită în încheeturile sale şi anarhia disolvantă, viaţa adevărată se frământă învestindu-şi metamorfozele. Puterea acestei adevărate vieţi distruge rigidul egoism care împiedică omenirea de a creia noi valori şi expune societatea la toate dezordinile.

Invăţământul acesta divin, Goethe îl citeşte în cerul înstelat ca şi în măruntaiele pământului. Astfel reîntoarcerea lui Faust este celebrată de astrolog, A cunoaşte comorile cerului şi ale pământului înseamnă, după el, a gândi drept şi a lucra precis. Legea gravităţii universale este o lecţie mereu prezentă minţii noastre, de răbdare şi moralitate activă şi sănătoasă. Personagiul straniu care apare în *„Ani de călătorie"*, sub înfăţişarea unei femei care în creerul său reprezintă ordinea solară, serveşte ca centru de gravitate unui întreg mediu social şi familial.

Istoria ne dă aceleaşi lecţii ca şi natura. Legile precise care procedează la formarea norilor, alternanţa între solidaritatea uscatului şi mişcarea neliniştită a mărilor trecerea materiei dela forma cea mai dură la gazele cele mai subtile, sânt simboluri care ne descopăr înţelepciunea înscrisă în lucruri. Magia, în adevăratul ei înţeles, o degajează prin studiu şi observaţie şi aci este şi miezul adevăratei poezii.

Insăşi Istoria omenirii, cu re-acţiunea şi anarhia, stagnarea şi revoluţiile sale îşi are cheia în această înţelepciune. Intre excesele sale trebuie să descoperim *Spiritul de Viaţă*, secretul adevăratei activităţi, care aparţine tuturor timpurilor, tuturor naţiunilor şi reînfloreşte în veşnicie.

El crede într'o cădere şi o răscumpărare a omului, după cum acesta ascultă sau nu de porunca înţelepciunii înscrisă în lume. Unii, incapabili de a pătrunde noutatea vremii, rămân în întârziere, alţii se lasă duşi de pripeală, care-i duce la un radicalism absurd. In faţa Geronţilor, pe care-i depăşesc evenimentele, tinerii pretenţioşi care-şi închipuesc că ştiu toate. In „Noaptea Walpurgis". Nereu, zeul marin se arată pesimist privitor la oameni. Nici Ulysse, nici Paris n'au ascultat de sfaturile sale, şi s'au lăsat călăuziţi de spiritul de aventură. Şi din cea mai adâncă antichitate puţine şi scurte sânt clipele în care omenirea a întâlnit justul echilibru, activitatea ordonată, creatoare de valori, respectoasă faţă de cuceririle trecutului, fecundă pentru viitor.

Care este deci norma adevărată? Creaturi mărginite, dar menite să înfăptuim lucrurile noi, trebuie să renunţăm la noi înşine, să consimţim la propria noastră distrugere şi să acceptăm moartea, adică să ne resemnăm de a nu trăi decât pentru îndeplinirea legii veşnice. A fi poetul care scobeşte pământul şi răscoleşte realitatea cea mai înaltă pentru a scoate metalul pur, esenţa lumii şi a găsi astfel comoara solidă şi strălucitoare a lumii, este singura şi adevărata chemare a omului. Pe această cale poetul leagă meditaţia astronomului cu munca umilă a minerului. Astfel se descopere pe el însuşi şi descopere ordinea universală pentru noi.

Dar omul nu prinde de cât rar şi pentru scurte clipe viaţa eternă, nu ţinem pe Elena în braţe decât o secundă şi nu vedem trecând carul Galatheei pe undele mării decât într'un fulger al privirii. Totuşi ceiace face valoarea vieţii întregi este acel *„Streben"*, acea sforţare permanentă a firii omeneşti prin care realizăm umanitatea pură, creatoare şi activă, magică şi poetică în acelaş timp.

Acesta este motivul pentru care Goethe leagă în ultimele sale scrieri pe toate personagiile operelor sale de o muncă specializată şi ordonată. Ca şi Valéry, el socoate că trebuie să înfrânăm sufletul nostru arzător în această disciplină stăvilitoare şi de ordine, dacă vrem să realizăm, în noi şi în lume, umanitatea adevărată.

Pentru Goethe există numai una şi aceiaşi înţelepciune pentru individ ca şi pentru comunitate. El primeşte josnicia generală a omenirii în turmă, ca şi în individul separat drept o încercare necesară. Mulţimea lamentabilă din actul al doilea din Faust, aci caută aurul şi deşertăciunea, aci lucrează din greu pentru o aristocraţie care o dispreţueşte. El nu o măguleşte nicăeri. Vechile simboluri grece pe ea o personifică în Noaptea din Walpurgis ca şi în acea ciudată *„Mascaradă"* în care defilează Paiaţe, Beţivi, Furii şi Poeţi detestabili. Acelaş simbol se găseşte şi în episodul lui Plutos, transformând în deşertăciuni comorile pe care i le dărueşte Poezia din belşug. Aceste deşertăciuni ascund realitatea solidă a lucrătorilor cinstiţi şi necunoscuţi, simpli şi necultivaţi, care susţin cu munca lor ordinea socială.

Mulţimile nu cred în existenţa lor. La curţi şi în Imperii e aceiaşi rătăcire, căci toţi gem ca în vremurile noastre din cauza crizei şi dezordinii finanţelor. Nimeni însă unde sânt adevăratele bogăţii şi adevărata putere. Impăratul şi funcţionarii săi voiau şi să guverneze şi să petreacă, bucurându-se cu exces de bunurile vieţii, ca şi când aceste lucruri ar putea sta împreună! exclamă Goethe.

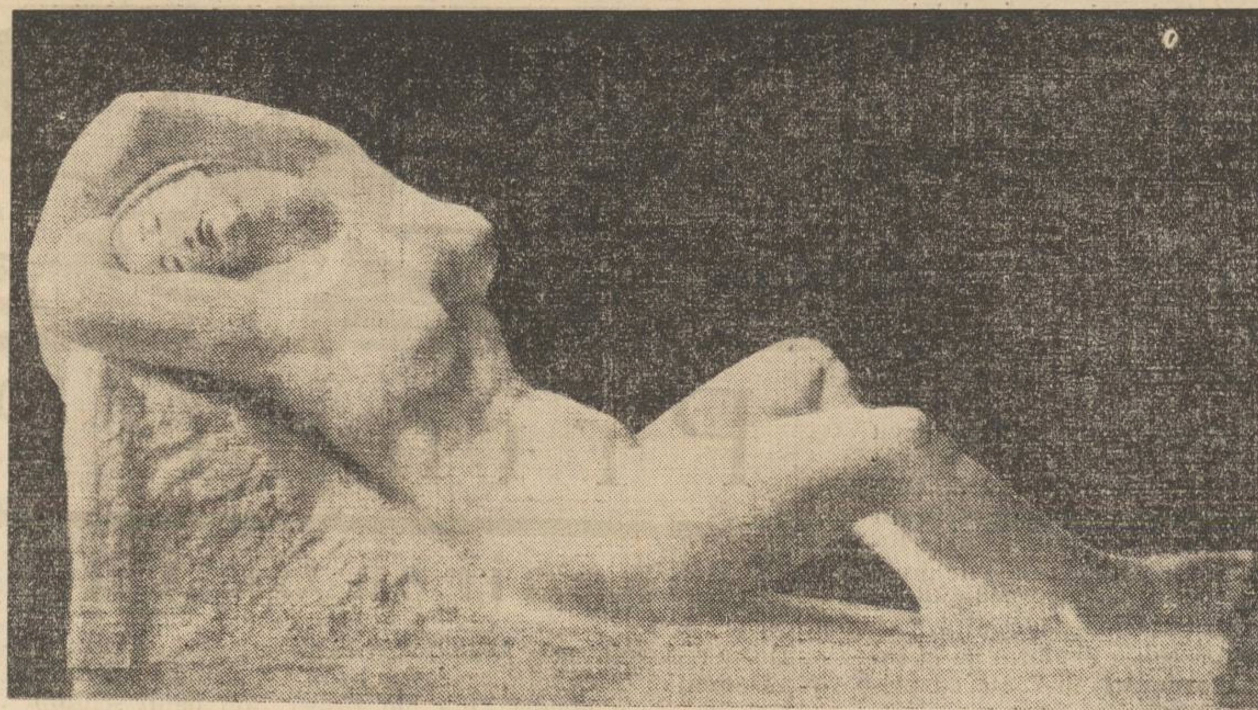
Elena nu reprezintă nimic pentru acest public decadent. Frumuseţea ei nu impresionează decât pe Faust, care însă păcătueşte pripindu-se şi căutând s'o ia în stăpânire fără să o fi meritat. In începutul Nopţii din Walpurgis este plângerea lui Erichtho, viziunea câmpurilor de masacru a lui Napoleon, destrăbălarea după războiu, reintrarea pripită a privilegiilor, abisul care se sapă între Germania şi Occident.

Procesul relelor sociale este aspru şi clar văzător. Dar oare o regenerare a societăţii europene nu este cu putinţă? Nu ar putea ea deveni normală? Nu s'ar putea, se întreabă el, evita această stagnare care expune societatea la revoluţii şi *această nerăbdare radicală, care provocând anarhia duce la constrângerea mortală a dictaturii?* Proprietatea este ea oare altă ceva decât totalitatea mijloacelor şi instrumentelor ce condiţionează activitatea noastră? Nu s'ar putea oare instrui tineretul din Provincia, care e mai înainte de orice pedagogică, asupra *realităţilor solide*, care sânt în cer şi pe pământ?

In grădina din al doilea Faust, Impăratul ascultă lecţia ce i se dă.

Milioane de fiinţe cufundate în noaptea neagră ridică ochii spre lumina sănătoasă. Opune tăria ţărmului mării răsculate, dar aruncă-te pe valuri să cucereşti ţărmuri noi, i se spune Impăratului! Ce imagine vie şi cuprinzătoare!

Din mijlocul Europei, în care sânt încăerate reacţiunea şi revoluţia, Goethe îşi aruncă ochii spre Orient, de unde vin marile învăţăminte din trecut, dar şi în spre lumea nouă a Americii unde viaţa reîncepe, croindu-şi căi noi şi necunoscute. Intre aceste se clădeşte Digul simbolic din al doilea Faust: *O sfântă înfrăţire umană care să unească pe oameni în respectul valorilor câştigate în trecut şi în pregătirea viitorului, a timpului şi a lumilor noi.* Nu poate fi astăzi mai mult de cât ori când acest program al lui Gothe, programul unei renaşteri a Europei în prezent?!..

PLASTICA

După desenul francez şi cel italian, după expoziţia de artă italiană contemporană, Muzeul Toma Stelian adăposteşte o altă şcoală artistică europeană: desenul şi gravura engleză.

In câteva săli luminoase ni se înfăţişează opere reprezentative începând din secolul al XVIII-lea şi până în vremea noastră.

Iniţiată şi îndrumată de o serie de talente cu renume universal, arta engleză a crescut şi s'a afirmat prin exemplare care au înfrânt adesea graniţele.

In contact cu meşteri de seamă ca Holbein, Rubens, Van Dyck, artiştii englezi şi-au format judecata estetică, desvoltând însuşiri care i-au dat putinţa unui Hogarth, de pildă, să se măsoare cu meşterii care i-au servit de model.

Prezentând expoziţia de la Muzeul Toma Stelian, d. Campbell Dodgson, directorul cabinetului de stampe şi desene al lui British Museum, stărue de la început asupra faptului că ma-

John Hoppner — Desen

nifestarea aceasta este o expoziţie de artă grafică britanică şi nu una de pictură.

Deşi se pot observa omisiuni importante, spune d. Dodgson, expoziţia reprezintă, cu o mare diversitate şi destul de complet, pe cei mai mulţi dintre artiştii britanici de seamă, dela 1750 până astăzi, care s'au distins ca desenatori sau gravori.

Unii dintre pictorii englezi cei mai iluştri, ca Reynolds, Morland, Raeburn, Th. Lawrence, au lucrat foarte puţine desene, şi cele care există nu pot fi scoase din British Museum.

Cel mai vechi gravor englez, Faithorne, s'a format în şcoala din Nanteuil, al cărei stil l-a introdus apoi în Anglia.

In timpul domniei regelui George al III-lea (1760—1820), arta a cunoscut o epocă de mare prosperitate.

In aceeaşi vreme, Academia Regală, de curând înfiinţată, încuraja desvoltarea picturii isto-

J. E. Millais — Desen

rice şi a gustului pentru portret şi peisaj.

Tot acum s'a născut şi acuarela, ai cărei primi exponenţi sunt Pars şi Sandbly,—în timp ce Alexander şi John Robert Cozens — prin compoziţiile lor — pregătesc drumul lui Girtin.

Mort foarte tânăr, Girtin, spune d. Dodgson, ocupă un loc intermediar între Richard Wilson, care n'a întrebuinţat culoarea în desenelee sale, şi marele colorist imaginativ Turner.

Născut în acelaş an cu Girtin, Turner i-a supravieţuit o jumătate de secol şi a produs operele cele mai mature ale geniului său în timpul domniei Reginei Victoria.

Intre pictorii de peisaj ai sfârşitului secolului al XVIII-lea şi artiştii care au zugrăvit moravurile timpului lor, sunt menţionaţi Edward Dayes şi Francis Wheatley, contemporani cu marele caricaturist Rowlandson.

In expoziţie pot fi cercetaţi Fuseli, John Brown, William Blake. Acesta din urmă — mare colorist şi desenator, care a strâns în jurul său un grup de discipoli printre care pe Edward Calvert şi Samuel Palmer.

Blake şi discipolii săi au fost şi mari gravori.

Un mănunchi de artişti englezi vrednici de interes sunt prerafaeliţii: Rossetti, Millais, Holman Hunt, F. M. Brown, Burne-Jones, Morris, fraţii Dalziel, ilustratori şi gravori care au avut o mare influenţă asupra lui Charles Ricketts, unul din conducătorii de acum câteva decade ai grupului de pictori romantici, desenatori şi gravori cunoscuţi ca artişti ai „Cadranului" şi ai casei de editură Vale.

Alte tendinţe şi alte curente ale artei engleze în secolul al XIX-lea sunt copios exemplificate în expoziţie.

Dintre provinciali sunt citaţi: Crome, Cotman, Constable şi Bonington. Printre acuarelişti — De Wint si Cox. Iar printre artiştii de alb şi negru sunt menţionaţi Charles Keen şi Aubrey Beardsley.

Desenul modern e ilustrat de Augustus John, William Orpen şi A. Mc. Evoy.

Gravorii în burin — Strange, Sharp, Woollett — sunt pe nedrept neglijaţi, preferându-li-se practicienii mezzotintei: James şi William Ward şi John R. Smith.

Gravura în pointillé *are deasemeni epoca ei de înflorire.*

Dela 1790 la 1830 e perioada caricaturii, dominate de Rowlandson şi Gilbray, a aquatintei şi a gravurilor cu teme de sport, care au păstrat imagini pitoreşti ale vieţii rurale engleze, înainte de epoca drumului de fier.

Progresul rapid al procedeelor de reproducere mecanică a umbrit, cu vremea, desvoltarea gravurii de artă, în care însă Englezii au ajuns la o perfecţiune tehnică neegalată.

D. G. Rossetti — Schiţă

După război, artiştii tineri, Austin, Morley, S. Anderson, au reinviat gravura în burin. Apatare a rămas totuşi procedeul preferat al modernilor.

Litografia nu s'a bucurat niciodată de favoarea deosebită a publicului englez. Totuş, şi în această tehnică s'au realizat opere excelente.

In ultimul timp, gravura originală în lemn e foarte frecventă.

In general, artele grafice au în Anglia o evoluţie impresionantă şi un vast teren de afirmare.

Expoziţia dela Muzeul Toma Stelian oglindeşte o tradiţie artistică de remarcabilă vigoare, o variaţie nesfârşită de procedee, o virtuozitate tehnică în adevăr copleşitoare. Laolaltă — ingeniozitate, metodă şi prilej de îndelungă meditaţie.

H. BLAZIAN

W. Blake

Charles Baudelaire, poetul pisicilor

Pisica, elegantă podoabă de interior, s'a bucurat din belşug de toate onorurile literaturii şi a fost mai ales consacrată prin clasica comparaţie cu femeia, ceiace constitue desigur un titlu de glorie pentru graţiosul animal. O antologie a pisicii în literatură n'ar fi deloc o întreprindere neserioasă şi ar putea oferi aspectele cele mai interesante. Poeţii au fost totdeauna atraşi de misterul inepuizabil al felinelor domestice, cărora ne-am obişnuit a le atribui toate viciile, luând drept indicii de infidelitate şi trădare cochetăria, comoditatea şi manierele lor fine atât de caracteristice în lumea celor care nu cuvântă. Dintre scriitorii şi poeţii care s'au ocupat de pisici, ajunge să cităm începând cu Ronsard, J. de Bellay, La Fontaine şi terminând cu Baudelaire, Loti, Taine şi Anatole France.

Părerile sânt deosebite, dela dispreţul lui La Fontaine, până la cultul pe care i l-a închinat Baudelaire, marele poet care a trăit pentru artă. Ronsard n'avuse nici o simpatie pentru pisici, dar le-a iubit J. du Bellay care scrise un epitaf în toată regula pentru pisoiul Belaud. Victor Hugo, Lamartine, Alfred de Vigny, Théopile Gautier au fost plini de simpatie pentru originalităţile şi capriciile acestui animal iubitor de farniente şi de mângâieri, clasică imagine de alcov.

La Fontaine n'a iubit pisicile şi în fabulele sale caută să simbolizeze cu ajutorul lor numai perfidia şi făţărnicia. Baudelaire nu caută să le reabiliteze moraliceşte, dar în schimb le-a văzut pe o platformă de efecte artistice, ducând o viaţă profund spiritualizată. Până la „Les fleurs du Mal" ale mult sbuciumatului poet, ne vom interesa de părerile seninului La Fontaine şi cred că este pentru prima dată când se aşează alături aceşti doi mari poeţi, unul al vieţii integrale de toate zilele şi celalt al morţii.

Fabulele lui La Fontaine ne arată pisica invariabil drept un *„mauvais garnement", „grippe fromage", „maitre fripon", „beau petit saint", „vrdi tartuf"*, făcând parte integrală din categoria acelor *„gens d'esprit scélérat"*. Nu-i recunoaşte alte preocupări decât vânătoarea de toate zilele după şoareci, iar drept adversari nu-i opune de cele mai multe ori decât puţin onorabilele rozătoare. Deşi ne prezintă pisica drept străină de orice activitate spirituală, totuşi aceste câteva versuri în care ne-o arată ca tipul ipocritului religios, ne-o recomandă în acelaşi timp sub lumina unui specialist universal:

Un chat vivant comme un
dèvot ermite
Un chat faisant la chattemite,
Un saint homme de chat, bien
fourré, gros et gras,
Arbitre expert sur tous les cas.
(Le chat, la belette et le petit lapin).

Ipocrite şi nerecunoscătoare, învingând de obiceiu prin viclenie, având un spirit *„archipatelin"*, *„Raminagrobis* sau *Raton"* nu pot fi capabile de a respecta cuvântul dat, căci *„aucun traité peut-il forcer un chat à la reconnaissance?"* Sânt neînduplecate ca şi bătrânii, doar *„Chat et vieux, pardonner? cela n'arrive guères"*.

Aparenţa înşelătoare este complect opusă sufletului: *„mignonne et belle et délicate" sau doux, bénin et gracieux"*. Şoricelul vedea pisica:

...velouté come nous,
Marqueté, longue queue, une
humble contenance,
Un modeste regard, et pourtant
l'oeil luisant....
(Les coquêtes, le chat, et le souriceau).

Iată portretul fizic şi moral al pisicilor, ieşit de subt penelul meşterului între meşterii zugravi care a fost La Fontaine. H. Taine, mergând după paşii săltăreţi ai stihurilor din fabulele maestrului, complectează vorbind despre pisică: „Aţi putea lua drept un doctor neamţ, cel mai inofensiv şi mai binevoitor dintre oameni, dacă câteodată buzele sale care se ridică, n'ar lăsa să se vadă două şiruri de dinţi albi ascuţiţi ca ferăstrăul, şi bărbia celui mai învederat mincinos. Deasemenea, orice ar face, este totdeauna la locul ei, stăpână pe sine". Urmează apoi că este de obiceiu curată, dispreţuitoare, meticuloasă şi dibace de minune în toate mişcările sale. Taine scoate în relief caracterul linguşitor al animalului, căutând să intre în graţiile stăpânilor cu ajutorul unui arsenal de procedeuri, necerând nimic deschis ca inamicul secular cânele, fugind imediat după ce şi-a căpătat porţia.

Fără îndoială că ni se pare surprinzătoare acea veşnică atmosferă de calcul în care se petrec toate mişcările pisicii; înfăţişarea ei profund gânditoare şi preocupată oarecum de estetică, face impresie că i se scurge viaţa după riturile unui sistem propriu, o adevărată filozofie. La Fontaine, genial observator, n'a voit să observe aceste chestiuni, intenţionat, dorind să alăture pisica vulpei, ca un geniu al vicleniei şi necredinţei. De altfel acesta este şi rostul fabulei, să ascundă totdeauna un om într'un dobitoc, iar poetul nu s'a interesat de animale decât pentru a putea regisa scenele dintr'o amplă comedie a întregii umanităţi, fresca societăţilor omeneşti din toate timpurile şi de subt toate meridianele.

Poeţii au căutat să vadă în pisică un necunoscut, o individualitate proprie evadând dintr'un legendar mister. Stéphane Mallarmé o consideră drept un tovarăş mistic, un spirit cu totul alăturat lui.

Charles Baudelaire afirmă în „Journal Intime": „Pisica este frumoasă; deşteaptă idei de lux, curăţenie, voluptate". El singur s'a declarat „poetul pisicilor" şi trei poeme din „Les fleurs du Mal", le poartă numele, două cu „Le chat" şi unul la plural „Les chats".

Poetul era pasionat după graţioasele animale, le urmărea, se extasia în faţa vreunui frumos exemplar şi-i plăcea să intre prin toate prăvăliile unde vedea câte o pisică adormită fără grije pe scaun sau la casă. Predilecţia poetului era să le privească multă vreme ţintă în ochi şi să se piardă în desmierdări nesfârşite pe trupul lor cald şi molatec.

Théopile Gautier, căruia Baudelaire îi dedicase versurile sale, vedea în pisică imaginea poetului: *„un chat voluptueux, câlin, aux façons veloutées, à l'allure mystérieuse, pleine de force et de souplesse"*. Această caracterizare cu accente feline pentru marele poet nepriceput şi părăsit azi, sună nişte versuri de marmoră dintr'o pagină oarecare din orbitoarele „Emaux et camées", ale cântăreţului pentru care „există lumea exterioară".

Baudelaire vede în pisică nu numai rafinate forme şi concretizări estetice împreună cu necunoscutul nesondabil, dar halucinaţiile sale îl fac să simtă că imaginea animalului face parte din persoana sa, cu tot cortegiul de gusturi şi ţeluri. Pisica, pururea în goană după eleganţa gesturilor, dublate cu aparenţe vădite de investigaţie în lumea interioară şi exterioară, înobilează spaţiul şi nu este numai un simbol, ci o bogată sursă de efecte şi realităţi de artă. Versurile acestea din poemul „Le chat", sunt în acelaşi timp şi rugă şi invocaţie, cu accente pasionate:

Viens, mon beau chat, sur mon
coeur amoureux:
Retiens les griffes de ta patte,
Et laisse moi plonger dans tes
beaux yeux,
Mêlés de métal et d'agate.
(Spleen et idéal)

Poetului îi place să se cufunde în taina ochilor cu sclipiri bizare de agată şi metale, iar după ce a savurat voluptatea pe care i-o oferă desmierdarea trupului elastic şi electric al pisicii, atunci gândul său se abate asupra femeii, o femee cu privirea rece dar adâncă, care pătrunde cu aviditatea suliţei.

Continuare in pag. IV-a

Apariția femeii este însă în funcție cu analogia ei cu pisica:

Je vois ma femme en esprit, son regard,
comme le tien, aimable bête,
Profond et froid, coupe et fend
comme un dard...

Viziunea nu este completă, pentrucă poetul înainte de a fi al pisicilor este al parfumurilor, pulbere din univers care-ți falsifică realitatea, de aceia el simte deja beția unui:

...air subtil, un dangereux parfum
Nagent autour de son corp brun.

Predilecția poetului este bine motivată și până acum, dar o adevărată pledoarie justificativă constituie o strofă din alt poem, „Les Chats", tot din „Spleen et idéal". Pisicile sânt prietenele voluptății și științei, iubesc tăcerea și caută întunericul nu numai din predilecție sau discreție, ci mai ales ca orice ființă cugetătoare de meserie. Le adoră învățații și îndrăgostiții laolaltă, iar el, poetul, le adoră pentrucă le poate încorpora artei și voluptății:

Les amoureux fervents et les savants austères
Aiment également dans leur mûre saison
Les chats puissants et doux, orgueil de la maison,
(Le chat, Spleen et ideal).

Pentru poetul burghez, mai degrabă mândria casei poate fi robusta fată de măritat sau tânărul cu declarate succese feminine și prosper la afaceri. Pentru artistul Baudelaire, orgoliul casei este pisica gânditoare și iubitoare de căldura căminului. Pentru La Fontaine imaginea inedită a pisicii este încadrată de adjective care arată doar buna starea fizică: „bien fourré, gros et gras...", versurile lui Baudelaire sânt departe de portretul lui La Fontaine, obsedat de fizicul generator al moralului. Poetul fascinat de atitudinile impunătoare și senioriale pe care și le iau pisicile în timpul odihnei sau reflecțiunilor lor, le compară cu sfinxii:

„Ils prennent en songeant les nobles attitudes
Des grands sphinx allongés au fond des solitudes,
Qui semblent s'endormir dans un rêve sans fin.

Nu-l preocupă deloc detaliile fizice, astfel după cum iubitorul de câmpie La Fontaine își schița felinul respectiv, „velouté..., marqueté, longue queue, une humble contenance, un modeste regard, et pourtant l'oeil luisant". Baudelaire este interesat de viața spirituală a pisicii. Esențialul este că se gândește și poate fi frământată de dureroase probleme, așa cum o arată adesea aparențele. Nepătrunsă ca un sfinx, într'o atitudine de sacerdote a unei religiuni misterioase, dar voluptoase, pisica tronează în deșertul meditațiilor sale, care sânt mai de grabă visuri eterne răsfrânte de ochii mai mult absenți, dar presărați cu pulbere de aur luminoasă care sfidează tenebrele:

— Et les parcelles d'or, ainsi qu'un sable fin,
Etoilent vaguement leurs prunelles mystiques...

Formă declarată a frumosului și a necunoscutului, aducând după ea imediata imagine a unei opulențe de artă, pisica devine indispensabilă poetului, astfel că aceste versuri nu mai surprind:

— „Dans ma cervelle se promène,
Ainsi qu'en son appartement,
Un beau chat, fort, doux et charmant.

Imaginea halucinantă a animalului cu mistice lumini ale ochiului, ajunge să fie inseparabilă de persoana poetului; această identitate este bogată în efecte. Cine poate fi oare acel care:

...quand il miaule, on l'entend à peine,
Tant son timbre tendre et discret;
Mais que sa voix s'apaise ou gronde,
Elle est tonjours riche et profonde.
(Le chat, Spleen et idéal).

Aceasta simbolizează însăși vocea poetului, acel care spusese odată că asupră-și apasă amintiri mai multe decât dacă ar trăi de o mie de ani. Muzica imcomparabilă a versurilor sale, fie că plânge umil, fie că se ridică cu accente de uragan, este totdeauna bogată, profundă și atingătoare, ilustrându-i versul:

„C'est là son charme et son secret".

Poetul, profund catolic de altfel, s'a definit admirabil pe sine însuși, și păcătoșii de geniu au un incomparabil talent de a se defini și de a se spovedi,

„Je suis un cimetière abhorré de la lune,
Où, comme des remords, se traînent de longs vers.
Qui s'acharnent toujours sur mes morts les plus chers.
Je suis un vieux boudoir plein de roses fanées,
Où gît tout un fouillis de modes surannées,
Où les pastels plaintifs et les pâles Boucher,
Seuls, respirent l'odeur d'un flacon débouché.

Printre tăcutele alei ale cimitirului ocolit de razele lunei ca o supremă pedeapsă, poetul ar dori să vadă legiuni de pisici filozofe și lascive, după cum și în budoarul de demult, unde se arătau în oglinzi mari forme încântătoare, astă-zi roze vestejite, pisicile caline poartă virtual urmele desmierdărilor de altă dată. Obsesiunea pisicii este la pândă pe la toate răspântiile muzicii, un fel de diapazon diabolic care dă tonul sau vreun metronom magic spre a se măsura emoția.

Blestemând sau plângând, psalmodiind, rugând și implorând neantul, poetul își simte spiritul pornind dela vocea faimoasei și fermecătoarei zeități domestice:

„Cette voix, qui perle et qui filtre
Dans mon fond le plus ténébreux,
Me remplit comme un vers nombreux...
Et me réjouit comme un philtre.
(Le chat)

Vocea animalului adorat îl înveselește, copleșindu-l cu fericire ca și un straniu filtru de amor; totul se însuflețește atunci când se aude graiul perlat al pisicii, căci joacă rol de calmant și pentru dureri și pentru extase.

...Elle endort les plus crueels maux
Et contient toutes les extases;
Pour dire les plus longues phrases,
Elle n'a pas besoin de mots.

Vraja hipnotică este durabilă și n'are nevoie de artificii, căci *vocea* preferată n'are nici măcar trebuință de cuvinte pentru a exprima cele mai complicate relațiuni.

Inima poetului, „un coeur *tendre, qui hait le néant vaste et noir*", se bucură de rezonanța halucinantă a unui magic stradivarius, dar nimic nu poate face să-i vibreze coardele împrăștiind universalități de melodii, decât acea:

ta voix, chat mystérieux,
Chat séraphique, chat étrange,
En qui tout est, comme en un ange,
Aussi subtil qu'harmonieux!
(Le chat)

Baudelaire sfârșește prin a-și pune insistent întrebarea asupra esenței divine a pisicii, oscilând între zâna de feerie și zeul serios. I-a acordat din belșug epitete precum ange, séraphique, étrange, dieu, fée, ridicând-o până la înălțimea unui zeu lar, protector al căminului, inspirator și judecător, în care totul este de o angelică armonie:

„C'est l'esprit familier du lieu;
Il juge, il préside, il inspire
Toutes choses dans son empire;
Peut-être est-il fée, est-il dieu?
(Le chat)

Pentru poet, pisica era în adevăr un zeu pe care-l venera cu misterul unui pontif egiptean, căci, după cum se știe printre animalele sacre la Egipteni, pisica se bucura de o deosebită onoare. In ochii ei semănați cu pulbere de aur, Baudelaire a văzut voluptoase soții sau amante de faraoni scăldate în misterul secolelor. Nu este oare concludentă această incarnație de preot egiptean în persoana chinuitului cântăreț al „Florilor răului"?

După ce s'a explorat pe el însuși, explorări alternate cu privirile magnetice ale pisicii, ajunge să vadă în sine însuși transfigurația animalului preferat. Ultimul catren pare scris după o ședință de magie:

...je regarde en moi-même,
Je vois avec étonnement
Le feu de ses prunelles pâles,
Clairs fanaux, vivants opales,
Qui me contemplent fixement.
(Le chat)

Dacă am vrea să-i facem portretul magicianului Baudelaire, căci în adevăr a fost magician

CH. BAUDELAIRE

trup și spirit, l-am așeza într'un donjon întunecat, luminat din când în când cu flacările roșii-violete din cuptorul misterios, în mijlocul unei lumi de retorte și alambicuri, un vast laborator de trasmutări și transfigurări, în care plumbul se preface negreșit în aur, iar aurul însuși, într'altul și mai strălucitor și cu proprietăți miraculoase. In jurul alchimistului stau de gardă animalele care l-au ajutat să-și încarneze simbolurile sale de restriște sau glorie omenească, pisici, bufnițe, vampiri siniștri și un albatros cu aripile măreț întinse pentru zbor. Aceste animale din donjonul laboratorului de alchimie, sânt tot atâtea note mari de pe portativul în care și-a scris poetul muzica sa care trebue să răsune într'un haos de temple.

De acolo, din cabinetul său de alchimist trudit, pururea în căutarea pietrei filozofale a sufletului, poetul își trimitea cugetarea și viziunile departe, înspăimântător de departe, dincolo de sborul albatrosului, dincolo de lumea văzută, în plin mister chinuitor. Lumea întreagă este iscodită la obiectivul unui catastrofal ultra-microscop care-i revelă dezastrul materiei și splendoarea poeziei, a artei, care de aceia i-a fost și scopul vieții. Ghicind admirabil legăturile fragede ori lănțuite care leagă eternul de efemer, poetul este prin excelență poetul marilor transfigurări.

In primul rând, Baudelaire a fost rapsodul propriei sale transfigurări.

Aurel George STINO

TOATĂ PRESA
ELOGIAZĂ
NOUL ROMAN
DE MARE SUCCES
Sfânta dreptate
de C. MANOLACHE
EROUL ROMANULUI ESTE UN RASVRATIT IMPOTRIVA NEDREPTĂȚILOR ȘI A SEMENILOR SĂI.
Editura ADEVERUL S. A, LEI 80.—

Primii Pași

Nenorocirea Suzanei

— De ce-ai încuiat ușile?

— Domnule Niculăiță, azi vreau să vă fac o bucurie, mă duc în Șimon.

— Nu mai alerga de pomană, eu nu pot să te răsplătesc.

— Să-mi dai măcar o... Eu nu-ți cer plată.

— Te-ai roșit ca un mac; de ce cobori pleoapele peste ochi?

— Ți s'a făcut silă de mine?! Altădată mă sărutai nebunește, mult și apăsat.

— Acum nu?

— Nu! Nu m'ai făcut să tremur. (Repede). Mi-a promis una că-mi dă o floare frumoasă cum n'am eu în grădină. Sănătate bună! Plec!

— Nu te duce; are să vină ploae mare.

— E vreme frumoasă; uite! (Mi-arătă soarele, care abia răsărise). Ziua bună se cunoaște de dimineață.

— Sânt nori grei la Apus. Astâmpără-te și stai acasă, ai să te duci mâne.

Pe cine să conving? Eșise din ogradă. Călca voios, săltând ușor, în perspectiva vreunei fericiri plănuite. A și scăpătat după geana dealului. Ce floare va fi aducând? N'are destule? Femee înțeleaptă: fericirea se vestejește dacă n'o cultivi; te plictisește dacă nu-i variezi motivele și nu-i sporești izvoarele. De aceia nu lasă grădina'n pace și adună cu râvnă tot felul de flori.

Rămas singur între straturi, încep să filmez trecutul: Sânt patru luni de când am trecut prin ograda ei pentru a douăzeci și treia oară. Dar în ziua aceea caldă de Aprilie nu știu ce mi-a venit s'o întrerup dela săpat. Răspundea politicos, aproape jenat. Mă atrăgeau liniile trupului puternic și par'că mirosea a fiară.

— Ce lucrezi?

— Sădesc flori, domnule Neculăiță. Vă plac florile?

— Foarte! Ai văzut ce grădină are mama? Eu aș vrea s'o facă mai mare, dar măicuța e bătrână; obosește repede; nu mai poate lucra.

— Eu aș face-o mai frumoasă și mai mare dac'aș ști cum.

— Vrei să te'nvăț eu? Bine; atunci sapă toată grădina și netezește pământul.

Dimineața i-am adus planul grădinii: straturi în formă de stea, rotunde, patrate, rombice, armonizate'ntre ele și notate cu florile cuvenite fiecărui strat. Privea ca'n fața unei revelații, nu-și mai ridica ochii de pe hârtie. A uitat și să-mi mulțumească. Am dat să plec. M'a oprit speriată:

— Domnule Neculăiță, un inginer poate săpa cum e făcut pe hârtie, dar eu...

Avea ochii plini de rugă.

— Adu-mi niște sfori și toată cenușa; câțiva țăruși îmi trebue.

Mă servea ca pe o regină. Mi-a fost destul de greu să-i însemnez cu cenușă conturul straturilor. La urmă a dat fuga'n casă și m'a'ntâmpinat cu cinci sute. Mi i-a întins:

— Să trăiți!

Refuz să-i primesc. Ea stărue. Refuz indignat. Ea stărue mai serios.

— Atâția bani?

— Nu-i mult. Când am fost bolnavă, am trimis după doctor; mi-a luat cinci sute și două sute am dat pe leacurile lui, niște ape amare și rele. Nu m'au vindecat și nu mi-au adus nici o ușurare. Dar cu grădina asta n'o să mai am nevoe de doctor. Trebue să-i primești, că-i muncă cinstită; doar nu m'ai înșelat cu nimic.

— Mie-mi plac florile și lucrurile frumoase. Bucuria ta e plata și mulțumirea mea; altă răsplată nu vreau să cunosc.

Stăruia energic și demn, nu voia să știe că nu lucrasem pentru bani. Ce să fac? I-am adus din Brașov toți banii schimbați în semințe și flori.

Și de-atunci mă recreez pe banca dintre trandafiri. Azi m'am sculat dispus; nu puteam să lucrez nimic; am venit s'alung din cap cenușiul.

Mama. — Unde pleci iarăși? Te compromiți c'o țărancă!

Eu. — Nu-mi pasă!

Și-am plecat.

Pe drum. — Nu-i o femee frumoasă, însă are florile cele mai gingașe și o purtare sfielnică, delicată.

Duminică dup'amiază m'a rugat să mai stau puțin, m'a poftit în casă, a deschis ferestrele să intre mireasma'nserării și a florilor. Am glăsuit: Păcat că n'ai un copil ori o slugă; aș trimite să ne aducă ceva.

— Dar am; am bere, vin; ce poftești?

— Vin. Iți place?

— Imi place, dar să-l bei singură...

Ne așezăm la o mesuță. Unul în fața celuilalt. (Idiotul de mine! în loc s'o iau pe genunchi!... Dar las' c'am să repar în curând gugumănia).

Aduc vorba despre rude și prietene. Vinul i-a deslegat limba:

— Trăesc singură; cu florile mă mângâi că părinții mă dușmănesc și mă ceartă. M'am măritat pe voia lor c'un tântălău betegos. N'am să-i ert niciodată, că m'am chinuit șase ani cu el. Doamne, câte necazuri! Și n'aveam cui cere un sfat, cui să-i spun un păs, o durere. In cine puteam să mă'ncred?

— De ce nu te-ai mărturisit popii? E om bătrân și cultivat; Te-ar fi sfătuit...

— Dă-l la sărăcia! M'am dus odată, și'n loc să-și pună patrahirul, el s'a desbrăcat și de vestă; iar când a'ncercat să mă desbrace și pe mine, l-am îmbrâncit de n'a venit ziua cealaltă la biserică.

(Văzduhul s'a 'ncărcat de nori grei. Mi-e cam frig, mă ridic de pe bancă să mă plimb printre flori).

Noaptea am fost prada temperamentului său vulcanic. Se sbătea ca'n disperarea unei despărțiri. Agresivă, clocotea de obrăznicie și disperare. N'am ațipit o clipă. (Noroc că n'au fost toate nopțile la fel).

●

Luni am plecat la Bran. M'am abătut pe-acolo. Aceiași puritate! Vroiam să pun o floare la butonieră. Una era prea țipătoare, alta prea'nchisă, alta... și dădui să plec nemulțumit. Ea îmi eși înainte c'o garoafă: „De o sta rău, să nu-mi spui pe nume!... Și s'apropie cu pași nesiguri. Privirile-i pâlpâiau. Aplecă genele'n jos. Eu mă prefăceam a scotoci prin buzunare. Mânile ei desfăceau butoniera tremurând ușor. „De ce-ți tremură degetele?" Obrajii i se'mbujorară feciorelnic.

Un fluture „coada rândunelei" s'a ascuns sub un bujor, semn c'are să vină vreme rea. S'a și pornit un vânt puternic cu proporții de uragan. Mă uit îngrijorat împrejur. Florile s'apleacă la pământ; oalele cu mușcate, magheran și begonia, sunt răsturnate de pe prispă. Se'ntețește vântul cu grindină mare și deasă. Smulg vijeliei vase câte pot. Tunetul apropiat, sgudue geamurile și'ntețește grindina. Smulg unica țoală de pe sârmă și-acopăr busuiocul; ușile-s încuiate; n'am cum să protejez celelalte straturi. Sunt nevoit s'asist la biciuirea grosolană a covorului fermecat. Trandafirii s'apleacă cerând umil ertare în zadar; florile se alipesc la sânul pământului, îngrozite de masacrul infernal.

Urgia se desfășoară grandios, sublim, dar nemilos și crud. Mi-e groază, închid ochii. Nu mai pot răbda; înaintez în bătaia grindinei, să mă tortureze și pe mine!

A'ncetat? Deschid ochii spre cer, nu'ndrăznesc să-i aplec în jos. Fulgi mari de zăpadă, spiralează'n aer, cad la pământ îmbătați de nebunia dansului lor macabru. Ce-o mai fi'nsemnând și asta? Nu pot nici să-mi ridic mâna ca să-mi fac cruce. Urmăresc hipnotizat năvala fulgilor ce pogoară zorit din întunerecul hăuit de vânturi.

La picioare...! (Mi se'ncleștează gura și noduri mi se ridică în gât). Cimitirul alb mi'ngheață mădularele. Zăpada'nmormântează totul! Nu mai cunosc nimic. Unde sunt culorile care minunau soarele? unde sânt florile?.. florile?...

O văd cum intră vijelios pe poartă, se repede în grădină, prăbușindu-se c'un țipăt. Se sgudue cu fața'n zăpadă, par'că tremură de frig. M'apropii de ea; o ridic în genunchi. Varsă lacrimi din belșug și plânsu-i sguduitor se preschimbă ades într'un râs dureros. Leșină. O ridic pe brațe s'o duc în casă. Are pielea flagelată de grindină și e udă toată.

Ii scot cheia dela brâu, descui, o așez pe pat și-o descalț. Tremură, suspinând spasmodic. O desbrac iute de hainele ude. Corpul dogoritor de suferință, mi'nspiră nemărginită milă și răspundere grea cade asupra conștiinței mele. O'nvelesc repede și-alerg s'aprind focul. Nu sînt lemne. Dau fuga afară, intru pe-o poartă în dosul casei. Boboci de rață și pui de găină îmi întind ciocurile. Și cer, în glasul lor, mâncare. Sânt tare drăgălași și flămânzi! Pe zăpadă se desemnează urmele lor minuscule ca pașii de șoricel. „Stăpâna voastră e bolnavă". Nu pot scuza mai mult.

Aprind focul cu atenția'ndreptată spre pat. Ea suspină adânc, respiră greu, se svârcolește, desvelindu-și bustul, se ridică 'ntr'un cot să mai privească odată catastrofa din grădină. Ii așez capul pe pernă, o 'nvelesc, rugând-o să se liniștească. Caut zadarnic cuvântul-balsam care s'o consoleze. Mi-aduc aminte de chemarea bobocilor flămânzi. Le duc mălai și mă 'napoiez degrabă. Plânge cu hohot. O rog să bea ceaiu, o consolez cu privirile (Greutatea depe suflet nu-mi inspiră nici un cuvânt de mângâiere). Ii ajut să 'mbrace o iie uscată, o rog să mai bea ceaiu fierbinte, îi aranjez părul, îi vâr mânile sub cuvertură, o sărut pe ochi și plec să 'ngrijesc de celelalte lighioane. O aud izbucnind într'un plâns sfâșietor. Trebue să iau un aer bărbătesc și s'o liniștesc, dar nu izbutesc s'articulez o silabă. O întreb cu privirea.

In vorbele ei pornite din adânc trosnește durerea:

— Dacă părinții m'au bătut ori m'au certat, între flori am plâns. Dor de-am avut, florilor le-am spus. Bucurii de-am avut florile le-au cunoscut. Bărbatul m'a hulit, viață amară am dus cu el, — numai florile știu cât am suferit. Lor m'am spovedit, lor le-am cerut sfaturi și ele m'au povățuit. Dac'am păcătuit, lor le-am cerut ertare; dac'am plâns, ele m'au mângâiat. Intre flori am cântat, între flori m'am închinat, între flori m'am culcat și cu ele'n gând m'am sculat. Dimineața, întâi în grădină am alergat. Mângâierea, grija, sufletul meu zac sub zăpadă. Să mă ia Dumnezeu și pe mine dac'am rămas pustie, sin-gură, sin... Hohote sguduitoare îi acopăr vocea. Eu cu un suprem efort:

— Nu rămâi singură, voi veghea la căpătâi, voi veni des, doar mi-ești dragă, liniștește-te.

— Nu-i adevărat. D-ta ai venit la mine fiindcă îți plac florile; pe mine nu mă iubești că n'am școală; o țărancă nu-i de seama d-tale.

Și plânge așteptând să protestez.

Dacă țin câtuș de puțin la sănătatea ei, trebue s'o contrazic, dar acum îmi este cu neputință să mint și nu pot să îngân nici un cuvânt.

NICOLAE COLȚEA

PREMIILE REVISTEI
DIMINEAȚA COPIILOR
„DIMINEAȚA COPIILOR" oferă GRATUIT tuturor persoanelor cari se ABONEAZĂ în cursul lunei IANUARIE, volume pentru copii din lista următoare:

C. Manolache	Iconița Zorinei	LEI 30
Adrian Maniu	Irozii, cântece de stea	„ 20
Horia Prundu	Glume pentru copiii	„ 30
Horia Prundu	Cărticica Păsărilor	„ 30
A. Petrescu	Neață în Africa	„ 30
A. Petrescu	Pățaniile Luței	„ 30
A. Petrescu	Corina în vacanță	„ 35
A. Petrescu	Dănel în vacanță	„ 35
Ion Pas	Familia Chiț-Chiț	„ 50
Ion Pas	Păsărică draga mea	„ 40
N. Pora	Floarea din Poveste	„ 50
Ion Rotaru	Moara Piticilor	„ 40
Mona Rădulescu	Hoțul de Stele	„ 50
Felix Salten	Bambi	„ 40
Moș Gr. Sfătosu	Jucării	„ 25

Abonații din provincie vor indica pe cotorul mandatului titlul vol. alese
La un abonament pe un an al cărui cost este de LEI 200, se oferă cărți în val. de LEI 100 după alegere. Toate volumele oferite sunt scrise de cei mai reputați autori și sunt tipărite în excepționale condițiuni tehnice, având numeroase ilustrațiuni în culori.

CITIȚI
Colecția cea mai bună, cea mai ieftină
260 — 300 pagini — 15 lei (lunar)
Titlul acestei colecții: „ROMANELE CAPTIVANTE" spune totul: ea oferă numai scrieri de cea mai fascinantă putere de atracție, numai lectură scrisă în tempo viol, tineresc, cu vervă și nerv.
ROMANELE CAPTIVANTE
Ultima noutate: NOUL ADAM
de N. ROGER
Vezi Catalogul Colecției în fiecare volum nou (ultima pagină).

La moartea lui Rudyard Kipling

Clopote funebre

— Ascute-ţi pana, reporter!, — spune redactorul tânărului ziarist, Rudyard Kipling e pe moarte! Trebue să apărem la vreme cu un articol.

— Cum? N'aveţi Puck, de Kipling? Să ştiţi c'are să se ceară mult; scriitorul mai are numai câteva zile de trăit; — spune un domn serios privind pe de-asupra ochelarilor pe librarul nevrednic.

— Cine e Rudyard Kipling? — exclamă cu nevinovăţie o dudue cu gene lungi întoarse şi cu năsucul pudrat. Un filosof?

Pe dezolarea cenuşie a acestei toamne sterpe, ce aminteşte vag de ceaţa Londrei, clopotele funebre ale ştirii negre bat slab şi rece. Curiozitate, indiferenţă, fapt divers, noutate. Prilej de discuţie, de articole de ziare, de reclamă pentru librării. Undeva, într'un punct depărtat al globului pământesc, un om trage de moarte. Şi nu-i un om, ci-i un personagiu celebru, o personalitate artistică trecută şi etichetată în manuale şi'n dicţionare. Corbii negri ai curiozităţii, croncănesc cu aprindere deasupra acestei entităţi, ce nu trăeşte şi nu moare ca noi ceilalţi oameni. „Moare Kipling" e ca şi cum ai spune „Moare dicţionarul Larousse" ori „Moare Banca Naţională". Toţi aşteaptă, curioşi, îndeplinirea acestui fapt. Ba unii chiar se indignează că lucrurile se lungesc aşa, la nesfârşit:

— Bine, domnule, tot n'a murit Kipling?

Alţii, mai îndrăzneţi, l-au şi ucis, dinainte.

— Ştii c'a murit Kipling?

— Dar parcă auzisem că e numai bolnav. Că mai are...

— Aşi! A murit, frate! Ce să mai aştepte?

Şi clopotele negre bat într'una, încrucişându-se pe ochii înceţoşaţi ai celui care nu mai aude nimic.

Doliu

Londra 18 (Rador): CELEBRUL SCRIITOR RUDYARD KIPLING A INCETAT DIN VIAŢĂ.

Vestea ni se anunţă dintr'odată, fulgerătoare, cu toate că toţi o aşteptam.

„Rămăşiţele pământeşti ale lui Rudyard Kipling au fost transportate în cursul după amiezii în capela spitalului din Middlesex.

Sicriul este aşezat în faţa altarului şi pe el nu se poate zări altceva decât un buchet de violete depus de d-na Baldwin, soţia primului ministru.

Conform dorinţei sale, Rudyard Kipling va fi incinerat la crematoriul din Goldersgreen. Data incinerării nu este încă fixată".

Citim cu o strângere de inimă informaţia oficială din ziar. A murit un om. Un om care ar fi putut să mai scrie încă multe lucruri minunate pentru delectarea noastră, a cetitorilor. Şi cu toate acestea, o prăpastie se sapă în mintea noastră, între omul care a putut să moară şi Rudyard Kipling, care oricând vrem ne povesteşte zâmbind cu humor ori stând cu ochii neclintiţi în gol din cărţile sale aliniate în bibliotecă. Kipling pe care îl cunoaştem noi şi pe care ne-am deprins ani dearândul să-l înţelegem şi să-l iubim, care a devenit pentru noi un prieten apropiat şi scump, acela nu poate dispare aşa de uşor, dintr'o suflare de vânt a Celui-de-Sus.

Vom spune întotdeauna „Kipling scrie" ori „Kipling crede", nu „Kipling scria" ori „Kipling credea". Personalitatea aceea, crescută încet, încet în noi, rămâne astfel, pe veci. Şi când un ziar anunţă moartea lui Kipling, o senzaţie curioasă te cuprinde. Oricât ai vrea, nu poţi fi trist. Ori eşti trist, dar pentr un om bătrân, tată de familie, care s'a stins de pe lumea asta. Pe acela însă nu l-ai cunoscut şi nu l-ai iubit. Acela e altul. Kipling al tău, prietenul scump de totdeauna, e în rafturile de cărţi şi oricând vrei începi să stai cu el de vorbă şi-l rogi să-ţi povestească una din istoriile lui minunate.

Leagănul Indiei

Rudyard Kipling e fiul unui desenator englez de talent, John Rockwood Kipling. Deşi englez pur prin origină, scriitorul păstrează în opera sa o marcă străină, plină de fantezie exotică şi poezie primitivă. Acest lucru se explică prin faptul că scriitorul a deschis ochii în India, la Bombay, în 1865, unde tatăl său, John Lokwood Kipling fusese numit director al Şcolii de Belle-Arte. A fost crescut de o *ayahs*, femeie indigenă şi timp de cinci ani de la naşterea sa, n'a auzit în jur şi n'a vorbit decât hindustana, a ascultat poveştile şi superstiţiile pământului acela străin, a privit peisagiul exotic, a visat la miturile şi credinţele populare, a ascultat cu ochi crescuţi de curiozitate zgomotul depărtat al junglei.

Când, tatăl său, socotindu-l prea delicat ca să-l crească în climatul neprielnic al Indiei, l-a trimis, la vârsta de cinci ani, în Anglia, micuţul Rudyard cunoştea sufletul Indiei mai bine decât oricare colonist englez ce trata afacerile Marii Britanii.

United Serwices College,

Westward Ho

La Portsmouth, încredinţat familiei unui ofiţer de marină, în retragere, îşi cunoaşte a doua patrie, Anglia. La vârsta de unsprezece ani, e înscris la o şcoală însemnată: *United Services College,* unde cunoaşte spiritul de discipilină englez, fundamentul solid al Statului Britanic, spirit care i-a călăuzit viaţa întreagă şi care se desprinde din toată opera sa.

In *Stalky and Co.*, carte care ne-a înveselit şi ne-a delectat adolescenţa prin povestirile şi întâmplările năstruşnice ale celor câtiva prieteni poznaşi, Kipling ne lasă să întrevedem învăţătura de căpetenie pe care căuta această şcoală s'o strecoare în sufletele viitorilor cetăţeni: caracterul e mai important decât cunoştinţele; să ştii să serveşti echipa şi să dai ascultare conducătorului.

Aici am cunoscut pe-acei oameni vestiţi
Pe care datoria-i punea de-asupra noastră.
Şi ne-au bătut ades cu vergi
Conştiincios ei ne-au bătut cu vergi
In fiecare zi ei ne-au bătut cu vergi,
Căci ne iubeau cu-adevărat.

. . . .

Deprins-am aceasta dela acei oameni vestiţi
Care ne-au dat învăţături pe'nţeles.
Şi ei credeau că-i cu mult mai bine,
Mai sigur, mai lesne şi mai bine,
Uşor, cuminte şi cu mult mai bine,
S'asculţi fără murmur porunca.

E ultima strofă dintr'un poem plasat la începutul acestei cărţi: imn al acelor învăţători care vroiau înainte de toate să scoată oameni din elevii lor.

Departamental ditties

La şaptesprezece ani, Kipling se întoarce în India, unde tatăl său era acum însărcinat cu păstrarea muzeului din Lahore. Ca să aibă cu ce trăi, Rudyard Kipling devine ajutor de redactor la ziarul *Civil and Military Gazette*. Aici, are ocazia să vie în contact cu tot felul de oameni şi de tipuri, să asculte tot soiul de întâmplări şi poveşti caracteristice acelei provincii.

Nu târzie vreme, începe a publica, în jurnalul la care lucra, diferite poezii, un fel de poeme humoristice, la adresa vieţii şi a oamenilor pe care îi cunoscuse.

In 1886, le reuneşte într'un volum, pe care îl intitulează: *Departamental Ditties*, adică „Cântece provinciale". Avea abea douăzeci şi unu de ani; însă poeziile lui erau tot aşa de puternice şi îndrăzneţe, într'o formă desăvârşit personală, ca şi lucrările lui de mai târziu.

După versuri, proză

Trece la alt ziar mai important, *The Pioneer of Allahabad* şi în doi ani publică, la un editor local anglo-indian, mai multe volumaşe de povestiri: *Trei soldaţi, Simple povestiri de pe colnice* şi în sfârşit *Istoria Gadsky-ilor*. Aceste trei volume de proză apar îndată după versuri; scriitorul numărând abia douăzeci şi trei de ani.

Kipling descrie în aceste povestiri staţiunea deluroasă *Simla*, unde Anglo-Indienii îşi trimeteau familiile ca să le ferească de climatul ingrat al oraşelor. Lumea pe care o cunoaşte aici scriitorul, îi dă prilejul să înfiereze adesea cu cruzime moravurile şi intrigile unei societăţi cu multe cusururi.

Totuşi, de pe acum, ceeace îl interesează cu deosebire, e lupta între virtuţile unui om şi Lumea Exterioară şi consecinţele acestei ciocniri inevitabile.

In *Istoria Gadsky-ilor*, un ostaş ireproşabil devine laş şi renunţă la cariera militară pentru nevastă, copilul şi căminul său; decădere dureroasă şi inevitabilă.

Stilul sigur şi simplu al prozei sale îl face să debuteze tot aşa strălucit, ca şi în poezie. Vioiciunea povestirii, exotismul misterios ce se degajă din tot ce scrie e o garanţie a interesului ce-l trezesc volumele lui de proză în Anglia.

Succesul minune

Anglo-Indienii primiseră cu neplăcere şi aproape cu ură, la început, satira sinceră a lui Kipling la adresa societăţii lor. In Anglia însă cărţile tânărului scriitor original fuseseră citite cu uimire şi admiraţie şi imediat un editor englez retipări toate operele lui Kipling.

Se striga că o minune apăruse deodată, un scriitor extraordinar cum nu mai văzuse lumea de mult. I se fac critice elogioase, este ridicat în slava cerului. Succesul acesta nemaipomenit nu-i suceşte însă capul lui Kipling. Şi cu toate cele scrise de el în *Lumina care se stinge*, despre artistul care a reuşit prea bine:

Şi dacă nu vei băga bine de samă, vei cădea curând pradă carnetului de cecuri, lucru mai rău decât moartea. Te vei îmbăta de banii atât de uşor câştigaţi; pentru dragostea de aceşti bani, te vei declara gata să faci de bună voie lucruri proaste, caşicum n'ar fi de-ajuns cele pe care le faci fără să vrei şi fără să-ţi dai samă... Indată cum tratăm cu uşurinţă arta, servindu-ne de ea pentru un scop anumit, şi ea ne trădează la rândul ei.

N'a căzut în acest păcat şi niciodată n'a abordat un subiect pe care nu-l cunoştea, tratându-l cu uşurinţă — cum spune mai sus.

Indată după succesul obţinut în Anglia, Anglo-Indienii părăsesc şi ei vechea nemulţămire şi iubind cărţile lui Kipling caută să semene şi ei cât mai bine cu eroii superiori descrişi de scriitor. Viaţa se ridică astfel la nivelul artei, ca de multe ori în asemenea împrejurări.

Scriitorul la treizeci de ani

După ce face mai multe mari călătorii şi în cursul uneia din ele, în America, se căsătoreşte cu fata unui editor american, Carolina Balestier, Kipling se stabileşte în Anglia, într'un sătuleţ aproape de Brigthon, Rottingdean.

Aici vine să-l vadă traducătorul său francez, Robert d'Humières.

Kipling publicase mare parte din povestirile sale, printre care şi *Kim*, una din cele mai minunate cărţi din câte s'au scris în literatura mondială.

„Poetul,—spune Robert d'Humières — nu pare a avea mai mult de treizeci de ani. Ochii lui în deosebi opresc privirile; te fixează de după sticlele neclintite ale ochelarilor plini de lumină, de simpatie şi de veselie, lacomi de-a reflecta viaţa subt formele ei multiple. Trupul are o mlădiere neobişnuită, fără mişcările măsurate ale Englezului obişnuit..."

Conversaţia care are loc e vioaie şi plină de bună voie, întreruptă la fiecare clipă de râsul lui Kipling. Robert d'Humières întreabă pe scriitor ce autori francezi preferă.

— Rabelais, Maupassant... — răspunde Kipling; apoi îl întreabă deodată — Cunoşti pe Loti? Am mare admiraţie pentru dânsul. E un bun ofiţer de marină? Bine înţeles din punct de vedere profesional.

Şi cum d'Humières nu ştie ce să creadă, Kipling îi declară că nu poate suferi romanele sentimentale.

— Probabil că educaţia mea orientală e de vină, — zice el,— dar nu-mi place, în romane, să văd femeia în afară de căminul ei. Femeile sunt pline de farmec în viaţa de toate zilele, în literatură însă, au fost prea mult puse în vedere. Sunt doar atâtea alte subiecte interesante...

Kiplingismul

A fost o epocă, în Anglia, când Kipling era mai mult decât un scriitor genial pentru compatrioţii săi.

Intr'o prefaţă la o traducere franceză a lui Kipling, Chevrillon spune cum Englezii găseau în poemele scriitorului totodată un ideal naţional şi-un ideal religios.

„In cântecele şi baladele lui ce se murmură astăzi în căzărmi, pe vapoare, în plantaţii, Kipling a invocat Dumnezeul care face coeziunea nestrămutată a Angliei. In acelaşi poem care sărbătorea marea armată de Englezi, oameni de cinci prânzuri hrăniţi cu carne, banca creditului nelimitat şi toate resursele imperiului, revenind la sufletul şi vatra acestui imperiu, salută Westminster, biserica ce face să putem spune, *noi*...

Acesta-i miezul de unde porneşte acel fluid misterios care adună într'o singură viaţă atâtea vieţi de indivizi şi grupuri... Nu numai pentrucă sunt de aceiaşi rasă, dar pentrucă ascultă de-o lege, cetăţenii imperiului alcătuesc un popor tare. „Păstrează harul tău divin asupra poporului tău, Doamne, harul care ne-a ridicat deasupra celorlalte popoare. Fă să rămânem cucernici în faţa ta. Nu lăsa ca îmbătaţi de propria noastră putere, să devenim lăudăroşi ca Gentilii şi rasele inferioare care nu cunosc legea..."

Deasemeni Wells, într'una din cărţile sale, a notat importanţa ce-a avut kiplingismul asupra tinerilor din acea epocă:

„Intre 1890 şi 1895, figura sa mustăcioasă cu ochelari, bărbia-i puternică... entuziasmul lui zgomotos de colegian faţă de putere şi eficacitate, bucuria lirică ce exercitau asupra lui sunetele, culorile şi mirosurile Imperiului... figura aceasta devenise aproape un simbol naţional... Influenţa lui asupra noastră devenise extraordinară. Eram cu toţii urmăriţi zi şi noapte de zăngănitul rimelor sale... Până şi vorbirea noastră obişnuită se molipsise. Ce-aşi putea spune că-i datoresc? M'a ajutat să-mi lărgesc cu mult simţul meu geografic; mi-a pus la îndemână frazele necesare pentru a exprima dorinţa de disciplină, de devotament, de sforţare organizată, pe care socialismul epocii noastre nu era în stare să-l exprime".

Kiplingismul a primit o lovitură puternică, odată cu războiul din Transvaal. Greutăţile şi dezamăgirile de pe urma acestui război au adus o reacţiune, cu efecte politice şi-au cauzat talazul liberal din 1906. Odată cu această întorsătură ideile liberale au căutat să micşoreze pe Kipling — imperialistul — şi pasiunea politică a împiedecat pe criticii liberali să deosebească valoarea artistică a operei lui Kipling de ideile politice.

Abia pe urmă, ani mai târziu, Kipling a ieşit iar la iveală, îmbrăcat în haina lui minunată de artist genial şi cei care l-au preţuit acum l-au preţuit pentru opera lui literară, nu pentru ideile lui politice.

Puck

Kipling, după vieţuirea în India, în Statele Unite şi în Transvaal, se retrage în câmpia Angliei, la linişte. Mulţi s'au întrebat atunci dacă scriitorul ce-a descris natura exotică îşi va găsi hrană artistică şi-aici, pe Continent. Ce va putea scri? — îşi spuneau toţi.

Kipling, cu fantezia-i bogată care ştie să deie viaţă celor ceau fost, era cu neputinţă să nu-şi găsească motiv de inspiraţie şi aici.

In colţul acela de lume, cu coline nenumărate, cu râuleţul care curge murmurând prin faţa casei, Kipling a înviat o întreagă lume adormită în praful aşezat treptat de-alungul anilor ca să aibă ce povesti copiilor săi, dornici de istorii minunate.

Puck of Pook's Hill a fost o surpriză şi o nouă încântare pentru toţi. Transplantat, Kipling a rămas tot Kipling. Subiectele mari sunt simple întotdeauna. Pe acel pământ de bătrână civilizaţie se succedaseră ţărani indigeni, legionari romani, baroni normanzi. Pe toţi a ştiut Kipling să-i învie şi să-i facă să trăiască pentru bucuria copiilor săi.

André Maurois, notează în „Mensonges que voici", o vizită pe care o face lui Kipling, în câmpia engleză unde acesta se retrăsese.

„Nici o dezamăgire, —zice el; — omul samănă perfect cu opera. Locueşte o veche şi frumoasă casă a unui potcovar dintr'al XV-lea secol; grădina, admirabilă, e aceia unde se petrece *Puck of Pook's Hill*. Mă conduce spre râuleţul pe malul căruia Dan a întâlnit pe pitic. Toate elementele decorului sunt aici, în această câmpie reală. Caşi Tolstoi, Kipling priveşte natura (cu ochii lui atât de vii subt sprâncenele enorme); el o acceptă aşa cum o găseşte, îi dă numai uşoara deformare care e necesară ca trecere printr'o sensibilitate şi face dintr'însa o operă de artă".

— Cât de adevăraţi sunt soldaţii dumitale romani, — îi spune el. — Se simte că aşa trebue să fi fost acea poartă mare în nordul Angliei, triburile acele tinere, spiritul acela militar care nu s'a schimbat nici până acum... V'aţi inspirat desigur dela posturile-frontiere din Himalaya?

— Natural, — răspunde Kipling. — Trebuie să modelezi întotdeauna necunoscutul după modele cunoscute... Indiile sunt un vechi şi minunat model.

— Ah! Cât de tare am iubit *Kim*... îi spune cu entuziasm Maurois. — Nu vă pot spune de câte ori am cetit-o şi-am recitit-o... poate de douăzeci de ori, poate de treizeci.

— Kim? — spune Kipling. — A fost uşor de făcut... Aveam tot materialul în jurul meu... Dar, ia spune, sunt tineri în Franţa care îmi cetesc povestirile mele despre India?

— Nu numai pe acelea, — îl lămureşte André Maurois; — dar şi *Stalky* şi *Un fel de poveşti* şi toate celelalte...

— In Anglia — spune Kipling — noua generaţie s'a despărţit de mine. Caută alt lucru şi-i foarte natural. Dacă un tânăr scriitor ar avea nenorocul să iubească prea tare cărţile mele, ar scri gen Kipling şi nu şi-ar găsi propria-i personalitate. E necesar ca tinerii să fie nedrepţi cu cei mai bătrâni decât dânşii... Anii şi secolele se vor însărcina să destăinuie ce a durabil într'o literatură....

— In ce te priveşte — zice Maurois — curba a şi început a se sui. Am fost anul acesta la Oxford şi Cambridge. Unii dintre tinerii esteţi se întorc la dumneata.

— Adevărat? — a zis Kipling. — Nu, e prea de vreme; ar fi păcat.

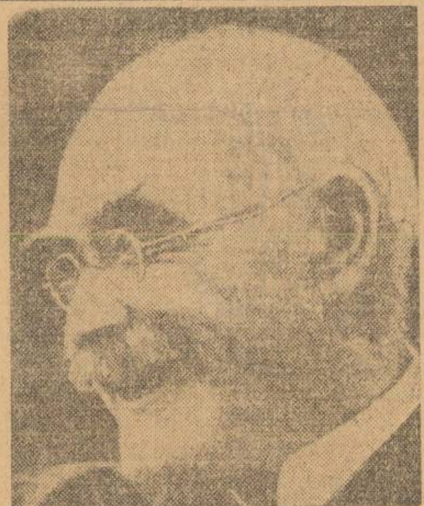
Un poet al naturii, un romancier al acţiunii, un satiric al Societăţii.

Las altora mai competenţi sarcina să disece opera variată a lui Kipling, căutând în ea tot felul de intenţii şi discipline ale vieţii.

André Maurois, într'un studiu interesant asupra ilustrului scriitor, vorbeşte despre *concepţia eroică a vieţii*, despre Fe-

Conitnuare in pag. VIII-a

Rudyard Kipling

Nimic nu e mai puţin sigur decât scara valorilor estetice; de când există critica, — şi sunt vreo douăzeci şi cinci de secole, — s'a încercat de a se stabili o normă valabilă pentru toate operele de artă. Muncă zadarnică, şi din cauza variaţiei infinite a gustului, şi din cauza posibilităţilor tot atât de infinite pe care le cuprinde creaţia artistică; totuşi cred că am putea găsi un criteriu care să selecteze expresiile cele mai desăvârşite ale artei — un criteriu care adevărat că e oarecum dincolo de domeniul esteticei, — totuşi bun. După mine această normă poate fi găsită cercetând întrucât opera de artă, şi artistul sunt reprezentativi; întrucât exprimă chintesenţiat problemele care au agitat pe contimporanii lor, sau, mai mult, întrucât reprezintă caracterele, idealurile, aspiraţiile şi chiar defectele rasei şi ale neamului lor.

Căci în acest caz, opera de artă încetează să mai fie gratuită şi devine *Mit*, adică un rezumat viu, palpabil şi de înaltă tensiune a ceiace reprezintă.

In cazul acesta, trebue să punem pe Rudyard Kipling printre cei mai autentici scriitori ai vremurilor moderne, deoarece a fost un admirabil, un genial creator de Mituri. Că, poate, miturile creiate de Kipling nu sunt din cele mai înalte, e o chestiune care artistic are o importanţă secundară. Fapt e că a ştiut să exprime sufletul poporului său, sau mai bine spus, un aspect al acestui popor, şi care este acela al imperialismului britanic.

Până la Kipling, Englejilor le era ruşine că sunt imperialişti. Dela Kipling sunt pe faţă, îndrăzneţ, deoarece artistul le-a arătat în acest imperialism o *misiune* civilizatoare, o exaltare a virtuţilor rasei, a tot ce în om e disciplină, asceză, abnegaţie pentru îndeplinirea unui scop care trece dincolo de mijlocia umană, şi cere cele mai aspre sforţări de autodepăşire. In acest imperialism, nu este nimic vulgar, nimic mercantil, ci numai lupta pentru idealuri comune şi pentru o civilizaţie pe care Kipling o socotea desăvârşită. Că lucrul e contestabil în sine, discutat abstract şi filosofic, e foarte posibil. Dar să ne gândim că aceste idei sunt ale celui mai mare stat modern, ale unei naţiuni ce stăpâneşte un sfert de omenire, ca să fim nevoiţi să le admitem ca realităţi. Rămâne acum să arătăm prin ce mijloace Kipling a reuşit să promoveze, să eternizeze, — făcându-l artistic — acest imperialism *.

Trebue să avem mai întâi în vedere momentul când a apărut Kipling. Era pe vremea când steaua lui Wilde se urcase la zenit. Wilde minunase mai mult decât cucerise publicul englez. Rafinamentul formei, imoralitatea fondului, cinismul artei sale erau lucruri nemaivăzute în tradiţiile puritane ale literaturii engleze. Şi atunci a apărut Kipling, cu arta lui bărbătească şi războinică, făcută din notaţiuni sobre.

In faţa deliquescenţei wildiene, aducea asprimea unei vieţi concentrate, redusă la chintesenţă. Nu mai erau gratuităţile unui Dorian Gray şi a unui Lord Henry, ci lupta singuratecă a unor oameni, în deşerturile pierdute ale imperiului, viaţa lor fără plăcere alta decât aceia a forţei şi a conştiinţei lor de albi. Insfârşit Anglia se recunoştea în soldaţii singurateci care îi apărau imperiul (Soldier Three), în lupii de mare posomorâţi şi aspri (The seven seas), în agenţii ei secreţi care îi asigurau nevăzut stăpânirea asupra lumii (Kim). O lume tăcută, având groază de orice sentimentalitate verbală, deşi în fond de-o sensibilitate fremătândă, dar care ar fi considerat ca o dezonoare să se afle lucrul acesta. Un fel de voluptate a tăcerii şi a singurătăţii, o pasiune de a se întrece pe sine, în slujba unor idealuri precise, acelea ale unui imperiu civilizator şi drept.

Eroii lui Kipling renunţă la comodităţi, la fericire chiar. Pentru ce? Pentrucă sunt gentlemeni; pentrucă le-o impune ideia înaltă pe care şi-o fac despre ei şi despre misiunea lor. După cum se vede, o ideologie sumară dar de mare calitate, credinţe precise, moştenite, dar trăite cu aşa convingere că devin egale cu cele mai mari. Concepţia aceasta despre lume, e aplicată tuturor categoriilor umane, e aplicată naturii, e aplicată chiar lumii animalelor. „Cartea Junglei" e un cod al onoarei al fiarelor care nu diferă cu nimic de acela al viitorilor conducători ai Imperiului, educaţi la Eton şi Oxford. Intensitatea, viaţa, întinsă ca un arc e poate ţelul ultim al artei; atunci putem spune de Kipling că a fost unul din cei mai mari artişti ai lumii. Dar nu numai atât: la Kipling trăirea, experienţa acestei vieţi devine o demnitate, un punct de onoare pe care un „noblesse oblige" irezistibil o obligă la o continuă sforţare de autodepăşire, de învingere a inferiorului pentru ridicarea superiorului.

Mowgli, copilul părăsit din „Cartea Junglei", este cea mai slabă fiinţă din pustie. Totuşi fiarele toate îl recunosc stăpân deoarece are înscrisă în el, demnitatea de om, de stăpân firesc şi providenţial al lumii. Micul Kim e copilul unei bone engleze şi al unui soldat irlandez, pe care moartea părinţilor lui îl lasă să se afunde în plebea nesfârşită a Indiei. Totuşi numai prin faptul că aparţine unei rase de stăpâni, că e alb se ridică spontan, dela sine şi fără ajutor, deasupra celorlalţi, ajungând unul din factorii importanţi ai stăpânirei engleze în India.

Măreţia acestei arte constă în îmbinarea unor caracteristice care sunt absolut antagoniste şi par imposibil de împăcat; o sensibilitate fremătândă, intensitate de viaţă şi simţire, stăpânire şi duritate exterioară, laconicitate şi impasibilitate: un suflet fremătând mereu şi totuşi turnat, asprit într'un granit care este însuşi acela al marelui Imperiu britanic. A fost ultimul cavaler şi moartea sa e atât de patetică pentrucă o întreagă lume se duce cu el.

VASILE LOVINESCU

* (Noi suntem, bineinţeles, contra oricărui imperialism, y compris cel britanic — oricât de „civilizator" ar fi el... mai ales că una e civilizaţia din metropolă şi alta „cizilizaţia" din colonii. N. Red.)

Rudyard Kipling

Din Cartea Junglei

C O M O A R A

Kaa, Pitonul cel mare de stâncă, tocmai îşi schimbase pielea poate pentru a doua suta oară dela naşterea lui, şi Mowgli, care nu uita niciodată că-i datorează viaţa din acea noapte de sbucium dela Grotele-reci, alergă să-l felicite. Un şarpe, când îşi schimbă pielea e întotdeauna posomorît şi supărăcios până ce pielea cea nouă începe să strălucească şi să prindă înfăţişare frumoasă. Kaa nu mai râdea acum de Mowgli, ci împreună cu tot Poporul Junglei îl recunoştea drept stăpân al Junglei şi-i aducea toate noutăţile pe care un şarpe de talia lui le putea afla. Ceea ce Kaa nu cunoştea despre Jungla Mijlocie, cum i se mai spune, adică viaţa care mişună la suprafaţa pământului şi dedesubtul lui, viaţa pietrelor, a vizuinelor şi a rădăcinilor, ar fi putut fi scrisă pe cel mai mic dintre solzii lui.

In după amiaza aceia Mowgli, instalat în mijlocul enormelor inele ale lui Kaa, mânuia între degete pielea cea veche ruptă şi vestejită care zăcea printre stânci înodată şi răsucită aşa cum o lepădase Kaa. Kaa se încolăcise curtenitor în jurul umerilor goi şi voinici ai lui Mowgli, în aşa fel încât băiatul se afla într'un adevărat fotoliu viu.

— E perfectă, până la solzii ochilor, murmură Mowgli, jucându-se cu pielea cea veche.

— Curios lucru să-ţi vezi singur pielea capului la picioare.

— Da, numai că eu n'am picioare, spuse Kaa; şi fiindcă-i un obiceiu al poporului meu, nu mi se pare de loc curios. Nu-ţi simţi niciodată pielea veche şi aspră?

— Atunci mă duc să mă spăl, Cap-Turtit. E drept că uneori pe căldurile cele mari îmi vine să-mi lepăd pielea, fără durere, şi să pot alerga uşurat.

— Şi eu mă spăl şi pe deasupra îmi şi lepăd pielea. Cum arată haina mea cea nouă?

Mowgli trecu mâna pe jocul de mozaicuri al spinării enorme:

— Broasca Ţestoasă are spatele mai tare ca al tău dar nu aşa de vesel la privit, hotărî el. Broasca, ce-mi poartă numele, îl are mai vesel dar nu aşa tare. E foarte frumoasă la vedere — întocmai ca împestriţăturile din gura crinului.

— Are nevoe de apă. O piele nouă îşi capătă toată strălucirea abia după întâia bae. Haide să ne scăldăm.

— Te voi purta eu, spuse Mowgli; şi se aplecă râzând să ridice trupul greu al lui Kaa, drept dela mijloc unde cilindrul e mai gros. Era caşicum ar fi încercat un om să ridice o conductă de apă de două picioare diametru; şi Kaa sta nemişcat, pufnind cu veselie tăcută. Apoi, după obiceiu, îşi începură joaca de sară: Adolescentul în floarea puterii şi Pitonul în strălucita-i haină nouă stau faţă în faţă gata să-şi măsoare forţele într'o luptă de dibăcie şi putere. Kaa, fără îndoială ar fi putut strivi o duzină de Mowgli dacă ar fi luat-o în serios; se juca însă cu băgare de seamă şi nu-şi punea nici a zecea parte din forţe. De pe când Mowgli căpătase destulă putere ca să suporte un tratament mai brutal, Kaa îl învăţase jocul acesta, care mai mult ca oricare altul, dăduse băiatului agerime neintrecută în mişcări. Câteodată Mowgli încătuşat până sub bărbie, de inelele vii ale lui Kaa, se necăjea să-şi libereze o mână ca să apuce pe şarpe de gât. Atunci Kaa se desfăcea uşor, şi Mowgli într'o mişcare iute a picioarelor, cerca să paralizeze zbaterea înapoi a cozii enorme care dibuia sprijinul unei stânci sau al unei buturugi. Se legănau astfel într'o parte şi'n alta, cap la cap, fiecare pândind un moment prielnic, până când frumosul grup sculptural dispărea într'un vârtej de zvârcoliri negre şi galbene, de picioare şi mâni în zbucium, care se împleteau şi se desfăceau într'una.

— Uite! — uite! — uite! — spunea Kaa, dând cu capul atacuri, pe care nici mâna iute a lui Mowgli nu reuşea să le pareze. Vezi? Te ating aici, Frăţioare! Şi aici, şi aici. Iţi sânt mânile înţepenite? Şi dincoace din nou!

Jocul se sfârşea întotdeauna la fel — printr'o lovitură directă de berbece care-l arunca pe băiat de câteva ori peste cap. Niciodată nu reuşise Mowgli să pareze aceste lovituri fulgerătoare şi, după cum spunea şi Kaa, era de prisos să-ţi mai baţi capul.

— Vânătoare bună! hârîi Kaa, la sfârşit şi ca de obicei, Mowgli se trezi zvârlit la vreo doisprezece metri, gâfâind şi râzând. Se ridică cu degetele pline de iarbă şi-l urmă pe Kaa spre locul favorit de bae al înţeleptului Piton — o baltă adâncă şi neagră ca smoala înconjurată de stânci şi înveselită de ciompuri sumbre de copaci. Băiatul se lăsă să alunece fără sgomot, după obiceiul junglei, cufundându-se în apă; apăru tocmai în celălalt capăt, tot pe tăcute, şi se întoarse pe spate cu mânile după cap, urmărind din ochi luna care se ridica deasupra stâncilor şi sfărâmându-i reflexele din apă cu degetele picioarelor. Capul tăiat în diamant al lui Kaa despica luciul apei ca un briciu şi veni să se razeme pe umărul lui Mowgli. Astfel rămaseră un timp, nemişcaţi, pătrunzându-se cu voluptate de răcoarea apei.

— Cât e de bine aici! spuse în sfârşit Mowgli cu voce adormită. Acum, la ora aceasta, în Clanul Oamenilor, după cât îmi amintesc se întindeau cu toţii pe bucăţi de lemn tare în nişte căpcăni făcute din glod şi după ce se închideau bine să nu pătrundă vântul răcoros de afară, se înveleau peste cap cu haine murdare şi cântau pe nas cântece uricioase. Mai bine-i în junglă.

Un cobra grăbit, alunecă în josul unei stânci, se adăpă, le dădu „Bună vânătoare” şi dispăru.

— Sssh! făcu Kaa, parcă şi-ar fi amintit deodată ceva. Spui că jungla îţi dă tot ceeace ai dorit vreodată? Frăţioare?

— Nu tot, râse Mowgli; altfel ar însemna să am de omorît în fiecare lună câte un nou Shere-Khan tot aşa mare şi gros. *Acum*, aş putea să omor cu mânile mele, fără ajutorul bivolilor. Aş fi dorit deasemeni să văd strălucind soarele în mijlocul ploilor, şi ploile să acopere soarele în mijlocul verii; de câte ori m'am sculat cu burta goală, am dorit să ucid o căprioară; şi când am ucis căprioara, aş fi dorit să ucid cerb, când era cerb, aş fi vrut să fie *nilghai*. Dar la fel simţim, cu toţii.

— N'ai nici o altă dorinţă? întrebă şarpele cel mare.

— Ce-aş mai putea dori? Am jungla şi prietenia junglei! Mai există altceva din zori până în amurg?

— Totuşi Kobra spunea — începu Kaa.

— Care Kobra? Cel care-a dispărut mai înainte n'a spus nimic. Umbla după vânat.

— Despre altul e vorba.

— Ai aşa mult de-aface cu Poporul Veninului? Eu îi las în drumul lor. Duc moartea în colţii de dinainte şi asta nu-i drept — căci îs aşa de mici. Cu ce Capuşon ai stat de vorbă?

Kaa începu să se învârte încetişor în apă ca o corabie legănată de valuri.

— S'au arătat de atunci trei sau patru luni pline, spuse el, vânam la Grotele Reci, un loc pe care poate nu l-ai uitat. Şi ceeace vânam eu, o luă la goană ţipând, pe după cisterne, până la casa care are un zid dărâmat de mine din cauza ta, şi dispăru în pământ.

— Lumea dela Grotele Reci nu locueşte în vizuini.

Mowgli ştia că Pitonul vorbeşte despre Poporul Maimuţă.

— Nu locueşte, îşi căuta însă un adăpost, urmă Kaa şi un fior îi străbătu limba. Se mistui într'o vizuină care ducea foarte departe. Am urmărit şi după ce am ucis, m'am culcat. Când m'am trezit, am mers mai departe.

— Sub pământ?

— După cum spui. Am dat la sfârşit peste un Capuşon Alb (un cobra alb) care mi-a vorbit de lucruri de neînţeles, şi mi-a arătat multe lucruri ne mai văzute până acum.

— Un vânat nou? E ceva bun?

— Nu era vânat; căci mi-aş fi rupt toţi dinţii într'însul. Dar Capuşonul Alb mi-a spus că un om — şi vorbea ca şi cum ar fi cunoscut bine soiul — că un om şi-ar da şi ultima picătură de sânge, numai ca să poată privi acele lucruri.

— Să mergem să le vedem, spuse Mowgli. Imi amintesc acum, c'am fost şi eu odată om.

— Incet-încet. Graba a adus pierzania Şarpelui Galben care voia să mănânce Soarele. Am stat noi la sfat acolo sub pământ, şi aducând vorba de tine, te-am numit om. Zice Capuşonul Alb (şi adevărat că-i bătrân cât Jungla): „De mult n'am mai văzut om. Să vie, şi va vedea lucruri atât de minunate că pentru cel mai neînsemnat dintre ele mulţi oameni şi-ar da bucuros viaţa”.

— Nu poate fi decât un vânat nou. Cu toate astea Poporul Veninului nu are obiceiul să ne spue când se iveşte vreun vânat. E un neam neprietenos.

— *Nu-i* vânat, îţi spun. E — e— nu pot să spun ce-i.

— Vom merge acolo. N'am văzut niciodată un Capuşon Alb şi sânt foarte curios să văd lucrurile acelea. Le-a ucis oare?

— Sânt numai lucruri moarte. Pretinde că-i paznicul lor.

— Ah! Ca şi lupul care stă asupra cărnii pe care şi-a târît-o în vizuină. Haidem!

Mowgli înotă spre mal, se rostogoli prin iarbă ca să se usuce şi porniră împreună spre Grotele Reci, cetatea părăsită de care poate aţi mai auzit vorbindu-se. Acum Mowgli nu se mai temea de poporul Maimuţă, dar Poporul Maimuţă păstra aceeaşi groază de Mowgli. Cu toate acestea triburile lor erau plecate în junglă astfel că Grotele Reci apărură tăcute şi pustii în lumina lunii. Kaa o luă înainte spre ruinele pavilionului reginei, care se înălţau pe terasă, alunecă printre dărâmături şi se strecură în josul scării pe jumătate astupată care, din mijlocul pavilionului, ducea sub pământ. Mowgli slobozi chemarea şerpilor: „Sântem de-un sânge, tu şi eu”, şi veni în urmă pe brânci. Se târîră o bucată lungă de drum printr'un gang în pantă care cotea şi se întortochea de câteva ori asupră-şi; şi la urmă ajunseră într'un loc unde rădăcinile unui copac uriaş, care izbucnea din pământ la treizeci de picioare deasupra lor desfăcuse unul din pietroaiele zidului. Se strecurară prin gaură şi se treziră într'un cavou larg, cu tavan boltit deasemeni spart de rădăcini de copac, aşa încât slabe dâre de lumină dungau obscuritatea.

— Intr'o vizuină ca asta eşti în siguranţă, spuse Mowgli, ridicându-se dela pământ şi proptindu-se pe picioare, dar e prea departe ca să poţi veni zilnic. Şi acum, ce avem de văzut?

— Eu nu însemn nimic aici? spuse o voce din mijlocul cavoului.

Şi Mowgli văzu mişcând ceva alb şi, încet-încet, înălţându-se cel mai monstruos cobra ce-i fusese dat să vadă — o făptură de vreo opt picioare lungime, care trăind la întuneric se decolorase devenind alb ca fildeşul. Chiar urma ochelarilor pe capuşonul desfăcut era de un galben palid. Avea ochii roşii ca rubinele şi întreaga-i înfăţişare era minunată.

— Bună vânătoare! zise Mowgli care nu-şi uita niciodată bunele maniere ca şi cuţitul pe care-l purta totdeauna la dânsul.

RUDYARD KIPLING

—Ce veşti din cetate? întrebă Cobra-Alb fără să răspundă salutului. Ce s'aude de marea cetate înconjurată cu ziduri — cetatea cu o sută de elefanţi, cu douăzeci de mii de cai şi nenumărate turme — cetatea Regelui celor douăzeci de Regi? Am surzit aici, şi-i multă vreme de când n'am mai auzit gongul de război sunând.

— Deasupra capetelor noastre e Jungla, răspunse Mowgli. Elefanţi cunosc numai pe Hathi cu feciorii lui. Bagheera a zugrumat odată toţi caii dintr'un sat; şi — ce înseamnă un Rege?

— Ţi-am mai spus, se întoarse cu blândeţe Kaa spre Cobra — ţi-am mai spus odată, de-atunci s'a arătat în patru rânduri luna plină, că cetatea ta nu există.

— Cetatea — falnica cetate din pădure, cu porţile păzite de tunurile Regelui — nu poate să dispară. A fost zidită înainte de a eşi din ou tatăl tatălui meu şi va mai trăi până când fiii fiului meu vor fi albi ca mine. Salomdhi, feciorul lui Chandrabija, care a fost feciorul lui Viyeja, care a fost feciorul lui Yegasuri, a întemeiat-o în vremea lui Bappa Rawal. Din a cui turmă sânteţi?

— Vorbe fără şir, se întoarse Mowgli către Kaa. Nu înţeleg nimic din ce spune.

— Nici eu. E bătrân tare. Tată-Cobra, împrejurul nostru e numai Jungla şi aşa a fost de la începutul începutului.

— Atunci cine-i cel ce stă în faţa mea fără frică, spuse Cobra-Alb, care nu cunoaşte numele Regelui şi vorbeşte limba noastră cu gură de om? Cine-i acesta care poartă cuţit şi limbă de şarpe?

— Mi se spune Mowgli, fu răspunsul. Sânt din junglă. Lupii sânt poporul meu, iar Kaa, aici de faţă, mi-e frate. Tată-Cobra, cine eşti tu?

— Sânt paznicul comorii Regelui. Kurrun Rajat a zidit deasupra mea bolta pe când pielea mea era încă întunecată ca să-i învăţ cum să moară pe cei ce vin să fure. După aceea au scoborît comoara printr'o gaură şi am auzit cântecele brahmanilor stăpânii mei.

— Hm, îşi spuse Mowgli. Am mai avut de-aface cu un brahman în Clanul Oamenilor şi — ştiu eu ce ştiu. N'are să se sfârşească bine toată chestia asta.

— De cinci ori a fost ridicată piatra de când stau de pază, dar totdeauna ca să mai aducă nu să scoată ceva. Nicăeri nu mai există asemenea bogăţii — comorile a o sută de regi. Dar e mult, mult tare de când s'a mişcat piatra pentru ultima oară, şi mă gândesc că cetatea mea a uitat.

— Nu este nici o cetate. Ridică-ţi ochii. Deasupra rădăcinile copacilor fărâmă pietrele. Copacii şi oamenii nu cresc împreună, stărui Kaa.

— De două sau trei ori au găsit drumul până aici oameni, răspunse cu cruzime Cobra-Alb. Dar nu spuneau nimic până ajungeam asupra lor, pe când ei dibuiau prin întuneric şi atunci ţipau numai puţină vreme. Dar voi veniţi cu minciuni amândoi, Om şi Şarpe, şi vreţi să mă faceţi să cred că cetatea mea nu mai este şi paza mea e sfârşită. Oamenii se schimbă puţin dealungul vremii. Iar eu, nu mă schimb deloc! Până se va ridica piatra şi vor coborî brahmanii cântând cântece cunoscute mie şi mă vor hrăni cu lapte cald suindu-mă la lumină, eu — eu — *eu*, numai eu, rămân Paznicul Comorii Regelui! Spuneţi că cetatea a murit şi-mi arătaţi rădăcinile copacilor? Aplecaţi-vă atunci şi luaţi tot ce vreţi. Pe întreg pământul nu găsiţi comoară ca asta. Om cu limbă de şarpe, dacă te'ntorci viu înapoi pe unde ai venit, toţi regii de-acum înainte îţi vor fi sclavi!

— Iarăşi spune vorbe fără şir, zise cu răceală Mowgli. Oare vreun şacal şi-o fi scurmat vizuina până în adâncurile astea şi l-o fi muşcat pe Capuşonul-Alb? E nebun, cu siguranţă. Tată-Cobra, nu văd aici nimic de luat.

— Pe toţi Dumnezeii Soarelui şi ai Lunii, pe băiat l-a apucat nebunia morţii! şueră Cobra. Inainte de-a închide ochii, am să-ţi îngădui hatârul acesta. Uită-te şi vezi, ceeace n'a mai văzut până acum ochi de om!

— Greşesc cei ce vorbesc lui Mowgli, în Junglă, de îngăduinţă, spuse printre dinţi băiatul; întunericul însă, schimbă toate, după cum se vede. Am să privesc dacă asta îţi face plăcere.

Clipind din ochi, privi de jur împrejurul cavoului, apoi ridică de jos o mână plină cu ceva care strălucea.

— Aha! spuse el, în Clanul Oamenilor le plăcea să se joace cu aşa ceva, numai că acestea-s galbene şi celelalte erau cafenii.

Dădu drumul banilor de aur, şi făcu câţiva paşi înainte. Solul cavoului era acoperit cu un strat gros de cinci, şase picioare de bani de aur şi argint care curseseră din sacii în care fuseseră îndesaţi la început. Dealungul vremurilor, metalul se bătucise şi se îngrămădise ca nisipul după reflux. Deasupra, înăuntru, ivindu-se ici colo ca nişte epave aruncate pe-un ţărm, zăceau *howdah*-uri de elefant, cu lucrătură de argint în relief, încrustate cu plăci de aur bătut cu ciocanul, împodobite cu rubine şi peruzele. Se aflau palanchine şi litiere de purtat regine, încadrate şi încercuite în argint şi smalţuri, cu drugi cu mânere de jad şi inele de chihlimbar la perdele; candelabre de aur cu şiraguri de smaragde găurite fremătând în jurul ramurilor; chipuri de zeităţi dispărute, înalte de cinci picioare, în argint, cu ochi de nestimate; platoşe cu desene damaschinate în aur pe oţel, cu franjuri de perle stricate şi înegrite de vreme; coifuri cu creastă, bătute în rubine roşii ca sângele de porumbel, scuturi de lac din baga şi piele de rinocer, cu făşii şi reliefuri din aur roşcat, împodobite cu smaragde pe margini; mănunchiuri de săbii, pumnale şi cuţite de vânătoare cu mâner de diamant; vase şi linguri de aur pentru sacrificii, şi altare portative cu forme care n'au văzut niciodată lumina zilei; cupe şi brăţări de jad; căţui, piepteni, vase de parfum, de heneu şi negru de ochi, toate de aur cu lucrătură în relief; inele pentru nas, brăţări, diademe, inele şi cordoane nenumărate; cingători late de şase degete, bătute în diamante şi rubine, tăiate în piramidă; lăzi de trei ori ferecate cu lemnul de mult prefăcut în praf, care arătau acum privirilor înlăuntrul lor grămezi de safire în chip de stea, opale, ochi de pisică, safire obişnuite, diamante, smaragde şi caboşoane de grenate.

Cobra-Albă avea dreptate. Nu se putea plăti în bani nici o zecime din valoarea comorii, pradă adunată prin secole de luptă, jaf, comerţ şi dări. Numai banii, lăsând deoparte pietrele, nu se puteau preţui căci greutatea brută a aurului şi argintului ar fi cântărit două-trei sute de tone. In India de azi, orice prinţ băştinaş, oricât ar fi de sărac, posedă o rezervă ascunsă, pe care şi-o sporeşte necontenit; şi cu toate că se'ntâmplă rareori câte-un prinţ luminat care să trimită patruzeci, cincizeci de care cu boi pline de aur în schimbul unor titluri de rentă, cei mai mulţi îşi păstrează cu îndărătnicie comoara şi secretul.

Bine înţeles că Mowgli nu pricepea nimic din asemenea lucruri. Cuţitele îl atraseră puţin, dar negăsindu-le aşa de îndemânoase la mânuit ca al lui, le lăsă îndată din mână. La sfârşit descoperi un obiect aşezat deasupra unui *howdah* pe jumătate îngropat în bani, care în devăr îl cuceri. Era un ankus, adică o ţepuşă de elefanţi, lungă de două picioare — care aducea cu o cange mică. Avea capătul dintr'un singur caboşon de rubin, iar mânerul pe-o distanţă de opt degete era garnisit cu peruzele neşlefuite, bătute atât de des încât să-l simţi numai bun la mânuit. Dedesubt avea un inel de jad pe care se încolăcea o coroniţă de flori — numai că frunzele erau de smaragde şi florile din rubine încrustate în pietrele verzi şi reci. Restul mânerului era din fildeşul cel mai curat, iar vârful — ascuţişul şi cangea — erau din oţel cu lucrătură de aur înfăţişând o vânătoare de elefanţi. Desenul atrase atenţia lui Mowgli care băgă numaidecât de seamă asemănarea dintre acele imagini şi prietenul lui Hathi.

Cobra-Alb îl urmărise deaproape.

— Nu face să-ţi dai viaţa ca să-ţi poţi desfăta ochii cu toate acestea? spuse el. Şi nu ţi-am făcut eu o mare favoare?

— Nu înţeleg, spuse Mowgli. Is lucruri tari şi reci şi se cunoaşte că nu-s bune de mâncat. Dar pe acesta — şi ridică ankus-ul — vreau să-l iau cu mine ca să-l privesc la lumina soarelui. Spui că toate îţi aparţin ţie. Vrai să mi-l dai mie şi eu să-ţi aduc în schimb broaşte de mâncare?

Cobra-Alb se înfioră tot, cu bucurie drăcească.

— De sigur că ţi-o dau, spuse el. Iţi dăruesc tot ce vezi aici — până ce pleci.

— Dar eu plec chiar acum. E întuneric şi rece în gaura asta, şi aş vrea să iau cu mine în Junglă lucrul cu vârf de spin.

— Priveşte la picioarele tale. Ce-s astea?

Mowgli ridică ceva alb şi lustruit de jos.

— E osul unui cap de om, spuse el cu linişte. Mai uite încă două.

— Au venit, e mult de-atunci, ca să ia comoara. Le-am vorbit în umbră şi-au rămas nemişcaţi.

— Dar ce-mi trebue mie ceeace numeşti tu comoară? Dacă mă laşi să iau cu mine ankus-ul, am făcut bună vânătoare. De nu, tot bună vânătoare. Nu mă lupt cu Poporul Veninului şi le cunosc şi lozinca tribului.

— Aici nu-i decât o lozincă. A mea!

Kaa se repezi cu ochii strălucind.

— Cine mi-a propus să aduc aici pe Om? şueră el.

— De sigur că eu, răspunse din vârful colţilor Cobra-cel-bătrân. Nu mai văzusem de multă vreme un Om şi acesta vorbeşte limba noastră.

— Dar n'a fost vorba să ucizi. Cum să mă mai întorc în Junglă să spun că l-am dus singur la moarte? zise Kaa.

— Nu vorbesc de ucis, decât când vine vremea. Cât despre tine, poţi să rămâi sau să pleci, ai gaura din zid. Tăcere acum. Omorîtor de Maimuţe umflat! N'am decât să te ating la gât, şi Jungla n'are să mai ştie de tine niciodată. Nici un om n'a ieşit încă viu de aici. Sânt Paznicul Comorii Cetăţii Regelui.

— Ţi-am spus doară, vierme alb de întuneric, că nu este nici o cetate şi nici un rege! Imprejurul nostru e numai Jungla! ţipă Kaa.

— Comoara însă e aici. Putem face un lucru... Aşteaptă puţin Kaa-de-Stâncă să vezi pe băiat alergând. E destul loc de joacă aici. Viaţa-i frumoasă. Ia-o la fugă încolo şi încoace, băiete, mai joacă-te câteva clipe!

Mowgli puse liniştit mâna pe capul lui Kaa.

— Făptura albă n'a avut deaface până acum decât cu oamenii din Clanul Oamenilor. Nu mă cunoaşte, şopti el. A vrut să vâneze; să-i arătăm vânătoare!

Mowgli sta drept, ţinând ankus-ul cu ascuţişul întors în spre pământ. C'o mişcare iute îl aruncă înainte, şi ankus-ul căzu deacurmezişul asupra şarpelui, drept îndărătul capuşonului, ţintuindu-l la pământ. Ca fulgerul se lăsă Kaa asupra zvârcolirii trupului, cu toată greutatea, imobilizându-l dela capuşon la coadă. Ochii roşii aruncau flăcări şi bucăţica de cap rămasă liberă bătea în dreapta şi'n stânga cu furie.

— Ucide! zise Kaa, văzând că Mowgli duce mâna la cuţit.

— Nu, spuse Mowgli, trăgând tăişul; nu mai ucid de-acum înainte decât pentru hrană. Priveşte Kaa!

Apucă pe şarpe de dindărătul capuşonului, şi îi desfăcu cu tăişul cuţitului gura cu sila şi-i arătă fioroşii colţi veninoşi din falca de sus, negri şi uscaţi în gingină. Cobra-Alb supravieţuise veninului său, cum se întâmplă la şerpi.

— *Thuu* * (e secătuit), spuse Mowgli.

Şi făcând semn de plecare lui Kaa, ridică ankus-ul, lăsând liber pe Cobra-Alb.

— Comoara Regelui are nevoe de-un nou Paznic, spuse el grav. Thuu, n'ai avut dreptate. Aleargă acum încolo şi'ncoace şi joacă-te, Thuu!

— Sânt dezonorat. Ucide-mă! şueră Cobra-Alb.

— Prea mult s'a vorbit de ucis. Ne ducem acum. Iau cu mine lucru cu vârf de spin, Thuu, ca răsplată că te-am învins la luptă.

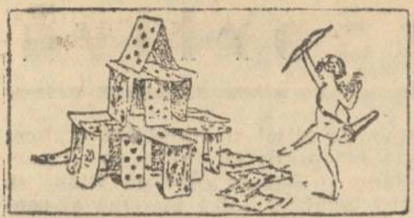
— Bagă de seamă atunci, ca lucrul să nu te omoare până la urma urmei chiar pe tine. E Moartea! Ţine minte, că-i Moartea! Şi'ntr'însul e destulă ca să poată omorî pe toţi oamenii din Cetatea mea. N'ai să-l păstrezi multă vreme, Om din Junglă, şi nici cel care are să ţi-l ia. Toţi au să ucidă; au să ucidă mereu, din cauza lui! Puterea mi-a secat, dar ankus-ul va lucra pentru mine. E Moartea! Moartea! Moartea!

Mowgli se strecură prin gaura zidului înapoi în gang şi avu o ultima viziune a Cobrei-Albe isbind furios cu colţii lui neputincioşi figurile nepăsătoare ale zeităţilor culcate la pământ şi şuerând:

— E Moartea!

Din englezeşte de T. S.

* Traducerea strictă: buturugă putrezită.

Maestrul George Georgescu

Cum arată un şef de orhestră

Fiecare din noi cunoaşte pe acei transformişti care, între două acte ale unui film, se trudesc timp de zece minute să strângă câteva slabe aplauze publicului indiferent.

Eu am privit, cu ochi de copil, pe Italianul *Lampo*, pe scena cinematografului Elisabeta din Iaşi.

Ca oricare confrate de-al său, avea un program bine cunoscut: întâiu câteva scenete comice, în care el singur juca toate rolurile, apoi caricaturizarea câtorva celebri dirijori: Verdi, Rossini, Gounod, Wagner, etc.

Intr'o clipă dispărea în cuşca sufleurului, ca să apară din nou, transformat cu totul, acum cu o bărbuţă ascuţită şi cu părul dat peste cap, acum cu ochelari şi cu plete lungi, de poet.

Uimirea mea era mare, privind aceste personagii baroce, ieşite ca din pământ, care — ca scăpate dintr'un balamuc — se zbuciumau de-asupra orhestrei ameninţând cu bagheta, tăind şi pocnind aerul cu mânie, uitându-se holbat, ori culegând cu mare delicateţe note din văzduh. In mintea mea de nouă ani aceştia erau *şefii de orhestră* — personagii cu totul deosebite de lumea obişnuită — şi până târziu imaginile acestea caricaturale au persistat ca şi acei zmei şi balauri fantastici ai poveştilor ce nu ni se şterg niciodată din amintire.

Domnul George Georgescu

Eram un adolescent fraged când pentru întâia oară tatăl meu m'a luat la un concert simfonic.

Sala era ticsită de lume. Forfotă, lumină orbitoare, zgomot. M'am aşezat la locuşorul meu, dispărând aproape subt hidra uriaşă a publicului ce mişca într'una din sutele-i de capete, ameţindu-mă.

Pe scenă, orhestra zumzuia necontenit, singură, de capul ei. Pupitrele erau aliniate, notele de muzică îşi zbăteau într'una foile, din când în când apărea câte un nou muzicant, spunea ceva, se aşeza şi-şi începea şi el concertul confuz şi monoton

Eram cât se poate de curios. La vârsta mea, prea mult nu mă puteam bucura de cele ce voiu auzi; ceiace mă interesa era apariţia neaşteptată a *şefului de orhestră*, care cu pletele lungi fâlfâind, cu barba în vânt, va prinde a biciui cu mânie aerul, ameninţându-mă cu bagheta. Aveam puţină emoţie chiar, că voiu revedea un prieten vechiu, din copilărie şi mă pregăteam de râs, ca de obiceiu.

Insfârşit, sună un clopoţel pe culuoare. Zgomotul se alină treptat. Toţi îşi luară repede locurile, cu ochii ţintă pe scenă. Orhestra stătuse şi acum aştepta atentă, în nemişcare. Lampo trebuia să apară din clipă în clipă, pe neaşteptate.

Un ropot de aplauze. Strigăte de „bravo!". M'am uitat uimit în jur. Ce se întâmplase? Eu nu vedeam nimic. Când mi-am întors ochii din nou pe scenă, am zărit cu uimire un domn în frac, înalt şi elegant, care făcea reverenţe spre mine.

— Bravo! Bravo!, — striga lângă mine hidra mulţimii.

— Aplaudă şi tu!,— mă îndemnă tata; — e marele nostru şef de orchestră George Georgescu.

Aşa dar acesta era vechiul meu prieten din copilărie? Aşa de tare se transformase şi se modernizase? Şi cum Dumnezeu, că în loc să îmbătrânească, întinerise? Toate ideile mele despre acest personagiu cu numele de *dirijor*, se dărâmau năpraznic. Nu mai ştiam ce să cred. Bietul Lampo zâmbea trist, din trecut, purtându-şi fără convingere bagheta ruptă şi ascunzându-şi jenat peruca-i de poet şi bărbuţa-i ridicolă.

Dar cea mai mare uimire fu, când domnul elegant în frac se întoarse brusc cu spatele la mine şi, încălecând pe orchestra lui de o sută de persoane, făcu liniştea cea mai desăvârşită, cu bagheta încremenită în aer.

Fără voie, am rămas şi eu cu răsuflarea oprită. Ce se pregătea în clipa aceea era ceva nelămurit, ce-mi făcea inima să bată şi mă ducea la un presentiment că un lucru cu totul nou şi negustat încă, avea să înflorească pentru mine.

La primele acorduri puternice, poruncite conţinut şi energic de tânărul elegant, am avut un fior de frig. Apoi, cu simţurile încordate, am primit toate valurile capricioase ale concertului, cu alinări dulci, cu zbuciumuri de tunet, cu furtuni iuţi şi gâdilitoare, cu fulgere de alămuri şi clarinete. Fără a-mi da seamă precis de valoarea acelui spectacol, eram şi eu electrizat, ca toată lumea din sală şi intrasem cu desăvârşire în puterea acelui stăpân al baghetei, de teama căruia tresărea şi tremura toată orchestra.

Când, la sfârşit, am aplaudat şi eu până mi s'au înroşit mânile şi mi s'au umflat uitasem cu totul pe bietul Lampo şi un nou sentiment — cu totul deosebit de cel de altădată — se născuse. Il datoram exclusiv d-lui George Georgescu, pe care mai târ-

ziu aveam să-l cunosc mai bine, cu ochii şi urechile unui om format.

Prim plan

Acum de curând, aflându-mă într'un birou, am avut plăcerea să văd intrând pe uşă un om înalt şi bine legat, cu înfăţişare distinsă, pe care prietenul cu care eram mi l-a prezentat:

— Domnul George Georgescu.

Am recunoscut îndată siguranţa şi eleganţa acelui şef de orchestră care îmi deschisese cu ani înainte gustul pentru concertul simfonic. Acum îl vedeam însă de aproape, într'un prim plan.

Avea o figură frumoasă, brună, cu trăsături regulate şi hotărîte. Expresia ochilor era însă plină de bunătate şi de vioiciune, în contrast cu gravitatea trăsăturilor. Un om care îţi devine numaidecât simpatic şi apropiat.

I-am spus câteva cuvinte în legătură cu satisfacţia estetică în faţa unei reuşite interpretări muzicale. Mi-a răspurs simplu, schimbând îndată vorba fără falşă modestie.

— Aş vrea să fac un reportaj asupra d-lui Georgescu, — am spus, îndată ce reputatul dirijor plecase. Il cunoşti bine? Ştii ceva despre dânsul? Spune-mi repede! m'am repezit la el, plin de curiozitate.

Amicul a ridicat mâna, leneş:

— Stai, stai! Nu te precipita aşa! Cred şi eu că-l cunosc; am fost doar camarazi într'o vreme. (Prietenul era şi el muzicant). Pot să-ţi spun, înainte de toate, că e camaradul cel mai bun cu putinţă şi omul cel mai puţin invidios pe care l-am cunoscut; (lucru destul de rar între artişti şi mai ales între muzicanţi). Şi l-am admirat întotdeauna pentru calităţile astea ale lui, mai cu seamă pentru că eu sunt un iremediabil păcătos, lipsit de nobleţă sufletească. Dar să nu vorbim despre mine; să vorbim despre el.

— Tocmai asta vroiam să-ţi propun, — am gândit eu.

— Aşa să fie! zise prietenul. — Iţi spun tot ce ştiu; nu însă aici, ci la o masă, cu un pahar dinainte.

Ereditatea

— Desigur că domnul Georgescu are ascendenţi muzicanţi în familie, — am întrebat eu pe amicul atot-ştiutor înainte de a-şi începe istorisirea; — sau cel puţin amatori de muzică.

— După câte ştiu eu dela dânsul nu, — a răspuns cu precizie prietenul. — Nici tatăl lui, oltean de origină, nici mama lui, Grecoaică chefalonită, n'au avut nimic de-aface cu arta şi nici neam de nemul lui — după câte a auzit spunându-se în familie — nu şi-a pierdut vremea cu muzica şi n'a iubit-o. Singurul fir subţire, care-ar putea face o palidă legătură cu aptitudinile neaşteptate ale acestui copil, e că tatălui său îi făcea plăcere să asculte lăutarii cântându-i la un pahar de vin. Dar asta e cu totul altceva şi nu poate salva onoarea eredităţii. Astfel că George cel mititel a venit pe lume ca un fenomen cu totul neaşteptat pentru părinţii săi, care doreau cu totul altă carieră pentru fiul lor decât aceea de „lăuţar".

Predestinaţie

— Hazardul, — începu amicul, — e uneori curios. Ca acele ursitoare care vin la leagănul copilului să-i şoptească ce dar îi hărăzesc, aşa soarta a pus pecetea ei pe clipa naşterii viitorului dirijor George Georgescu.

In Sulina, unde locuia tatăl său ca şef de vamă, şeful muzicei organizase o loterie, la care pusese ca ţintă câştigătoare o vioară veche. Domnul Georgescu, care aştepta din clipă în clipă un copil, a jucat pe numele acelui care va veni, trăgând numărul 13. Astfel că George Georgescu, încă înainte de-a veni pe lume, a câştigat o vioară la loterie.

Dar, nu numai atâta. La un an, când se frânge — după o-

biceiu — turta, pe ce-şi poate închipui cineva c'a pus mâna copilul? Pe un diapazon.

Astfel că — dac'am fi superstiţioşi — am spune că George Georgescu a fost de mic predestinat a fi muzicant şi că zadarnic ar fi luptat contra acestei ursite îndărătnice.

Prima bătae

Tânărul George, însă, nici nu gândea să fugă de destinul său. Din contră, era atras spre muzică şi mai ales spre instrumentele muzicale, ca un fluture spre lumină.

Guvernanta lui, de câte ori îl scotea la aer, în Grădina Publică, îl pierdea din preajmă-i şi după lungi cercetări îl găsea pitit după toba mare, în pavilionul orchestrei.

Pe când avea cinci ani, s'a hotărît în sfârşit să fure vioara cea fermecată pe care tatăl său o ţinea ferecată în cutia ei de piele, pe un dulap înalt. Murea de poftă să o ţie în mână şi s'o mângâe puţin cu arcuşul. Ştia că nu are voe să se atingă de ea, totuşi îi era peste putinţă să se stăpânească

Se strecură în odaia oprită. Puse un scaun ca să ajungă în vârful degetelor la înălţimea mesei. O apucă şi-o coborî. Acum era vorba cum o va scoate din închisoare? Luă un ciocan şi începu să lucreze, ca un spărgător, la încuietoare. După multe osteneli, izbuti în sfârşit să deschidă cutia şi să scoată vioara.

Când tatăl său îl surprinse cu instrumentul în mână, scârţâind de nădejde şi stricând arcuşul, îl apucă nici una nici două de fundul pantalonilor şi îl mângâie cu arcuşul unui băţ de se prefăcu el în vioară, sub braţul maestrului muzicant ce devenise tatăl său.

— Să nu te mai prind că pui mâna pe vioară! ai auzit?...

Il ameninţase cu asprime.

Tatăl său nu bănuia atunci că de multe ori avea să mai repete fraza asta, în împrejurări mult mai serioase decât atunci.

Manifestări timpurii

— Vioara devenise popasul de predilecţie al tânărului George. Sosit de pe maidanuri şi de pe străzi, unde avea specialitatea de a sparge geamurile cu praştia, se închidea pe furiş într'o odae dosită şi încerca după ureche tot felul de melodii.

In afară însă de acest sport ce-l practica pe ascuns, mai era un domeniu în care se releva cu calităţi muzicale: corurile.

Intotdeauna, la Crăciun, pornea cu cârduri de tovarăşi pe la geamuri, cântând Moş-Ajunul. El era pururea şeful cârdului şi dirijorul acelui cor improvizat.

La şcoală, profesorul îl punea ades să conducă în locul său şi o scotea destul de bine la capăt.

— Eu am să mă fac violonist!, — a început a spune dela o vreme George.

— Ba să-ţi intre minţile în cap! — se supăra tatăl său. — Nu vrau să am fecior „lăutar".

Ce ţi-e scris, în frunte ţi-i pus

Cu toată împotrivirea tatălui său, George era ferm hotărît să-şi urmeze vocaţia. Intr'o bună zi, (familia lui locuia acum la Giurgiu) îşi luă bucceluţa şi fugi la Bucureşti

Avea nouăsprezece ani, vârstă la care nu se mai primeşte decât la clasa de contrabas şi de trombon. Disperat de ghinionul acesta, la care nu se gândise, hotărăşte să se înscrie la contrabas, la maestrul Carinni.

Bine înţeles că îndată s'a distins şi într'o clipă de entuziasm profesorul său a vorbit cu Constantin Dumitrescu, maestrul de violoncel, convingându-l că e păcat să nu se facă excepţie pentru un element aşa de bun.

A fost aşa dar primit şi nimănui nu i-a părut rău de favoarea asta acordată. Progresele elevului George Georgescu erau uimitoare; încât în curs de trei ani — obţinând o dispensă dela minister, absolveşte conservatorul.

In ţară străină

Cu părinţii rămăsese certat. Işi câştiga singur existenţa, cântând în diferite formaţii de orhestră. După o ultimă sfadă cu tatăl său, se hotărăşte să plece la Berlin, ca să-şi continue studiile.

La absolvire dăduse un concert, de pe urma căruia strânsese două mii de lei. Cu aceşti bani îndrăzneşte să se expatrieze şi să înfrunte necunoscutul. Avea însă mare încredere în el şi era ferm hotărît să nu deie înapoi.

La Berlin, intră la Hochschule, la clasa profesorului Hugo Becker, vestitul violoncelist. Face şi clasa de şef de orchestră cu profesorul Clefel şi compoziţia cu Robert Kahn.

Element de valoare, e atât de preţuit de maestrul său, Hugo Becker, că acesta îi cedează locul în celebrul quartet Marteau, în care el ţinea locul violoncelului.

Cu această ocazie, cutreeră multe centre europene, timp de patru ani, împreună cu Marteau, Licco Amar şi Hugo Kram, cunoscând succese frumoase.

Un prizonierat muzical

In 1914 izbucneşte războiul. Formaţia Marteau se risipeşte. George Georgescu revine la cariera de virtuos solist, repurtând succese strălucite şi critici elogioase.

Prizonier, odată cu intrarea României în acţiune, e ţinut închis în casa lui din Berlin; singurele plimbări de care avea parte, erau drumurile la poliţie unde, de două ori pe zi trebuia să i se pue stampila de control.

Acest răstimp de închisoare a avut o mare răsfrângere asupra carierei lui viitoare.

Obţinând învoire, în urma intervenţiilor străruitoare din partea prietenilor săi, îi este permis să primească în locuinţa lui pe Hubermann, Marteau şi Lamond, — care erau tot prizonieri ca şi el, — şi să facă muzică de cameră.

Se întâlnesc în fiecare zi, timp de doi ani, trecând prin toată literatura de muzică de cameră, realizând un ansamblu perfect.

Soarta hotărăşte

Poate din cauza acestui exces muzical, la un moment dat, în cursul anului 1916, o crampă a mânei stângi îl sileşte să părăsească brusc cariera de violoncelist.

Parcă nu atinsese niciodată violoncelul, aşa de ţapene rămâneau degetele, nemai vroind să asculte de porunca artistului.

Cariera de interpret solist era sfârşită. Niciodată nu avea să mai facă să răsune instrumentul iubit sub degetele-i de virtuos. O disperare fără seamăn îl cuprinde şi o clipă se gândeşte că viaţa lui nu mai are nici un rost, odată ce cariera muzicală i-a închis definitiv porţile.

Işi aduce aminte însă deodată de clasa de şef de orchestră, pe care o urmase cu profesorul Clefel.

Incurajat de Richard Strauss şi de Nikisch, intră în cariera de dirijor de orchestră, acumulând toate cunoştinţele necesare şi studiind cu aprindere.

Cei doi mari artişti, Richard Strauss şi Nikisch, presimţiseră just; George Georgescu avea focul sacru pentru noua carieră.

Când, plătindu-şi sala şi orchestra cu cele 5000 de mărci

ce-i mai rămăseseră, îndrăzneşte să înfrunte scepticismul opiniei publice şi să conducă Filarmonica, le dădea toate pe-o carte. Increzător, însă, în norocul său, nu stă o clipă la îndoială.

Succesul ce-l repurtează e formidabil. Presa berlineză îl ridică în slavă, punându-l alăturea de marii muzicieni.

Zarul era definitiv aruncat. George Georgescu câştigase ca totdeauna.

Societatea „Filarmonica"

Indată după război, se întoarce în ţară după o lipsă de zece ani. Dinicu, şef de orchestră al formaţiei simfonice, îl invită să conducă, în locul său. Succesul lui George Georgescu e aşa de mare şi entuziasmul atât de fierbinte, că Dinicu îi cedează definitiv locul lui şi o Filarmonică ia fiinţă, special pentru noul dirijor.

La 22 Octombrie 1920, are loc primul concert al noei formaţii, compusă din o sută de muzicanţi de prima mână, sub patronajul Regelui Ferdinand.

De-atunci, timp de şaptesprezece ani, George Georgescu a rămas într'una la conducerea Filarmonicei şi faima lui a ajuns pretutindeni.

In fiecare an, trece graniţa, ca să dirijeze formaţii simfonice străine; şi chemaţi de dânsul, marii dirijori străini vin la noi, dându-ne prilejul să aplaudăm celebrităţile mondiale.

A deţinut funcţia de director al Operei Române, din 1922 până în 1926.

O vizită plăcută

— Unde te duci? — îmi strigă amicul, apucându-mă de haină. Asta ţi-e răsplata că ţi-am spus tot ce-am ştiut, dela început până la sfârşit; mă părăseşti ca pe-o haină veche?

— Mă duc la George Georgescu!, — i-am strigat eu, eşind cu mare grabă.

Bine înţeles că nu m'am dus atunci, neanunţat. Am căutat ca printr'o cunoştinţă comună să fiu poftit şi eu în casa vestitului şef de orchestră. Şi am izbutit, destul de uşor, căci dirijorul e un om cât se poate de prietenos şi ospitalier.

Casă albă, patrată, de stilul cel mai modern posibil.

Cum am intrat, m'a izbit preocuparea amănunţită de decoraţie savantă şi scumpă a interiorului. Covoare de preţ, miniaturi, piese rare orientale, icoane vechi, podoabe de toate soiurile, cu mult gust aranjate.

Doamna de gazdă, o cât se poate de plăcută şi distinsă amfitrioană, a făcut onorurile casei, iniţiindu-mă în toate ale interitoriului. Cu graţie şi distincţie, punea primăvară şi lumină în juru-i, dând mai multă valoare celor ce-o înconjurau.

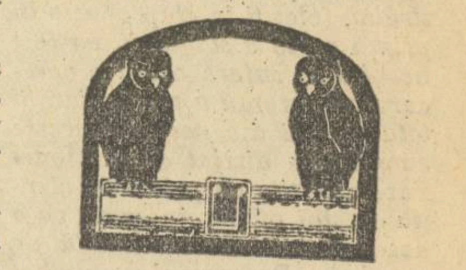
Domnul George Georgescu m'a poftit în birou să-mi arate imaginile tuturor compozitorilor şi interpreţilor muzicali pe care îi cunoscuse în străinătate ori în ţară. Era o adevărată colecţie de autografe preţioase şi de chipuri interesante.

L-am întrebat pe care dintre acei oameni iluştri îl cunoaşte şi-l are mai de bun prieten.

— Richard Strauss, — mi-a răspuns, — a fost mai mult decât un părinte şi-un sfătuitor pentru mine. Am pentru el cea mai mare admiraţie, atât ca artist cât şi ca om.

La un ceaiu, în sala sobru şi rafinat aranjată, conversaţia a lunecat asupra nivelului ridicat de artă la care a ajuns uimitor de repede România. Părerile erau împărţite. Cineva susţinea că graba cu care Românii au asimilat toată cultura şi arta apusană, a dus la superficialitate —lucru în parte adevărat—şi că are să mai treacă mult şi bine până ne vom putea alinia şi noi lângă popoarele civilizate.

— Am cea mai mare nădejde şi încredere în destinul ţării mele, — mi-a spus cu convingere domnul George Georgescu. — Eu sunt încredinţat că nu târzie vreme, vom fi pe culmi, alăturea de ţările occidentale. Chiar şi acum, orice s'ar spune, reprezentăm cât se poate de onorabil arta. In domeniul muzical, în deosebi, am făcut un progres enorm, în ultimii ani.

— D-ta ai muncit ani de zile, cu convingere şi înverşunare, ca să formezi o orchestră disciplinată şi armonioasă, care răspunde ca un singur om la semnul baghetei pe care o porţi. Aşa să facă toţi cei talentaţi.

— Pentru asta trebue să ai dragoste şi pasiune, — a zâmbit dirijorul. — Eu îmi iubesc cariera cu tot sufletul şi cu toată puterea. Şi sânt convins că satisfacţia pe care o dă o bucată reuşit concdusă şi interpretată, e unul din lucrurile cele mai preţioase din lume. Să-mi ceară cineva să renunţ la cariera de şef de orchestră, ar fi pentru mine moartea, golul. Mi s'ar părea viaţa fără nici un sens.

— Cu toate acestea, sunteţi un om care se bucură de viaţă şi-i place să trăiască intens? — am replicat eu.

— E drept, — a răspuns d-l Georgescu. Imi place să gust din toate cele ce-mi poate oferi o viaţă plină; cariera mea însă, e mai presus de orice.

Zâmbea cu bunătate.

VALER DONEA

La moartea lui Rudyard Kipling

Urmare din pag. V-a

meia în societatea eroică, despre *artist în această societate eroică* a operei lui Kipling.

Adevărat, că din toate scrierile marelui artist, se desprinde o putere uriaşă care animă pe eroii lui; e iarăşi just că femeia are un rol anumit, deprimant, faţă de aceşti eroi plini de calităţi; că artistul e privit ca un lucru netrebnic în această lume plină de mişcare şi acţiune.

Nu mă pot opri să nu reproduc aici, câteva versuri amuzante dintr'un poem, care e ca un cânt de Dante Alighieri. E vorba de un artist care n'a făcut nimic în viaţa lui, n'a creat niciodată.

Se începe, cu moartea acelui netrebnic:

Când Tomlinson dădu suflarea,
în casa sa din Berkeley-Square,
Un spectru-i vine lângă pat, în
casa sa din Berkeley-Square,
Un spectru-l înşfacă de păr şi-l
târâie prin înălţimi
Spre spaţiile nebuloase, pe undele căii lactee.

Il întreabă, ce fapte a făcut pe lume. Inima albă de frică a lui Tomlinson răspunde despre ce-a auzit, despre ce-a cetit şi ce-a învăţat.

Ai auzit? Ai cetit? Dar pagina
ta e albă ca laptele,
Pe trupul şi virtutea ta, răspunde şi spune: unde sunt Faptele?

In iad acelaşi lucru i se întâmplă lui Tomlison. Şi când întrebat din nou se află că păcatele cu care se laudă sunt numai cetite în cărţi, Dracul îl prăbuşeşte pe netrebnicul artist spre neant, strigându-i:

Atot-Puternicul din Cărţi să-ţi izbăvească umbra, Tomlinson!...

●

In opera aşa de mare şi de plină a lui Rudyard Kipling, se pot pescui tot felul de intenţii, învăţături morale, legi ale vieţii. E loc pentru studii însemnate şi interesante.

Generaţiile care vor veni, desigur că vor scrie tomuri nenumărate despre acest grandios scriitor şi-l vor sfinţi, ca pe-un apostol al artei.

Acuma însă, deşi e cunoscut, nu se răsfaţă în biografii şi studii critice. Intr'o librărie, aici la noi, nu ne putem mândri să găsim măcar un studiu mai mic.

Dar cea mai bună îndrumare în opera acestui mare artist, e să-i deschizi cărţile şi să te cufunzi în paginile scrise de el.

O operă ca *Kim* ori *Cartea Junglei* exprimă cel mai înalt grad de artă literară. Cele mai scumpe calităţi: poezie grandioasă a naturii, dinamism vulcanic al vieţii, humor şi satiră ascuţită a slăbiciunilor omeneşti.

Tot ce poate desăvârşi pe un scriitor, Kipling a reunit în calităţile naturale ale personalităţii sale şi din conlucrarea acestor daruri divine au ieşit capo-d'opere.

Cetind *Cartea Junglei*, te pătrunzi de toată poezia profundă şi proaspătă a naturii, în care animalele şi oamenii primitivi sunt tot aşa de naturali caşi plantele şi elementele firii. O viaţă intensă, pornită dela vânt şi cer şi sfârşită până la sfâşierea cărnii pentru nevoia hranei, cântă şi strigă, din veci în nesfârşita junglă. Junglă omenească, căci şi în lumea noastră lucrurile se petrec la fel. Legea e la fel, normele de viaţă asemenea, ura şi invidia aceleaşi. Decât, Dumnezeu e mai aproape şi frumuseţile eterne mai vizibile, căci nu sunt îngropate subt înşelăciunea civilizaţiei.

Kipling, cu puterea-i de evocare, cu resursele-i magice de exprimare colorată şi sugestivă, cu imaginaţia-i dinamică de fapte variate, a creat în orice domeniu a încercat, opere de artă. Lumi ce rămân, oameni ce trăiesc, peisagii neşterse.

De multe ori grădinarul nu-şi dă samă de nepreţuita floare care a răsărit pe neaşteptate în grădina lui. Pădurarul nu a prins de veste de pasărea măiastră ce cântă în hăţişul pe care-l păzeşte.

Oamenii care au primit în dar dela scriitor flori şi pasări măiestre — cele mai frumoase şi nepreţuite din grădina şi hăţişul sufletului său — nu ştiu de multe ori să le preţuiască.

Rudyard Kipling e un vrăjitor care ridică bagheta magică şi ne face să întrezărim lumi fermecate.

Dar nu ştiu câţi dintre noi au ochi ca să le vadă.

P. S.

Cronica muzicală

Filarmonica dirijată de d. Perlea. Pianistul Arthur Rubinştein

Descumpănită de întreruperea vacanţei, viaţa muzicală bucureşteană a reintrat cu oarecare greutate şi după oarecare dibuire în făgaşul obicinuit. Concertele simfonice, lipsite de strălucirea împrumutată a soliştilor, străini, folosiţi în chip abuziv în prima parte a stagiunii, au fost nevoite să sufere acum o oarecare indiferenţă a publicului. Şi totuşi, unul din aceste concerte simfonice, dirijat de d. Ionel Perlea *merita cu prisosinţă atenţia acestui public, înzestrat cu o doză destul de însemnată de snobism. Programul, schimbat în grabă din pricina absenţei unui solist străin anunţat, n'a avut nicidecum un caracter provizoriu. Şi alcătuirea şi execuţia lui au fost întru totul mulţumitoare. „Ifigenia în Aulis" de* Gluck, *„Don Juan" de* Richard Strauss, *„Carnavalul Roman" de Berlioz, s'au bucurat de o bună interpretare, întrecută însă de cea a „Simfoniei a doua" de Beethoven, care împreună cu prima audiţie a „Trei schiţe pentru orchestră" ale d-lui* Mihail Andricu, *au constituit miezul programului.*

Inspiraţia populară din compoziţiile lui Andricu e întotdeauna preţioasă prin bunul ei gust. Cele trei schiţe: „Quasi-Elegie", „Cântec" şi „Joc", sunt pline de farmec şi cu o nuanţă de originalitate ce caracterizează în general lucrările autorului mult aşteptatei „Taine".

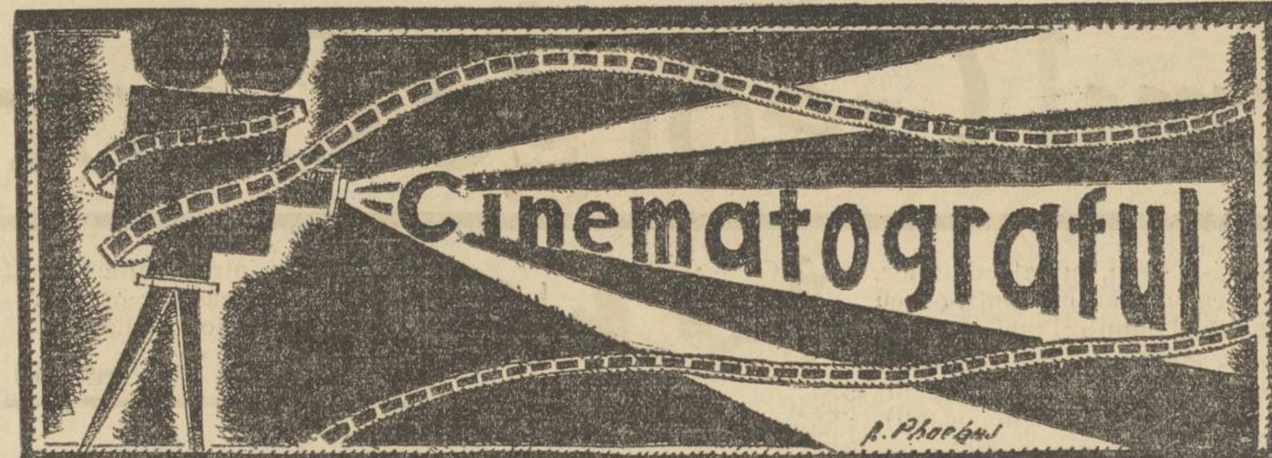
Concertele pianistului polonez Arthur Rubinstein, *abătut iar, după mulţi ani, pe meleagurile noastre, intră în şiragul de audiţii excepţionale întrerupt de sărbători.*

Pianist de mare clasă, cum îl cunoscusem, Arthur Rubinstein a entuziasmat şi de data aceasta auditorul cu execuţiile sale uluitor de strălucitoare sau delicate până la rafinament. Temperamentul său bogat şi tehnica excepţională îi dau putinţa să interpreteze cu aceiaşi putere de expresie operele cele mai variate.

Din execuţiile chopiniene în care pianistul — legat în chip firesc de maestrul polono-francez — excelează, preferăm măreaţa, cu sonorităţi de orchestră monumentală, execuţie a „Polonezei op. 53", Poloneza „cea mare". Este, alături de interpretarea „Petruşcăi" de Strawinski, *în care Rubinstein n'are pereche, şi de cea sclipitoare a operelor lui* Albeniz, *ceeace Arthur Rubinstein ne-a dat mai complet.*

N.

Becky Sharp

Mă simt dator să explic de ce „Becky Sharp", film în culori, este frumos, mai cu samă fiindcă este în culori. Căci această particularitate rămâne, în principiu, un cusur. Afară de cazuri excepţionale, intervenţia culorii strică în cinematograf. Decât —, avem tocmai un asemenea caz excepţional.

FRANCES DEE

Repet: orice „confuzie de genuri" este în general păgubitoare artei: sculptura policromă, caricatura cu explicaţie, opereta, vodevilul, chiar şi opera, piesa de teatru în versuri — toate acestea sânt genuri inferioare — unele din ele se mai numesc eufemistic şi „minore". Dar există câteva rare excepţii la regulă.

Una din ele e „Becky Sharp".

●

Şi iată de ce:

Un film bun trebue, dealungul imaginilor mereu altele, să exprime o idee, un sentiment — mai corect: o „idee de sentiment", dacă ni se dă voie să spunem astfel — care să străbată, mereu aceeaş, de la un capăt la cellalt al poveştii; bunioară: ideea misterului, ideea neînţelegerii dintre oameni, ideea inaccesibilului, ideea eşecului, a vieţii ratate, etc., etc. Alteori ideea consistă dintr'o atmosferă psihică generală: o atmosferă de vis, sau de veselie, sau de alienaţie, sau de tinereţă, sau mai ştiu eu ce.

In „Becky Sharp" originalitatea şi farmecul consistă în evocarea atmosferei cetitului. Vreau să spun: evocarea acelei stări sufleteşti particulare, pe care am avut-o fiecare şi foarte des, oridecâte ori ne-am afundat, pe nerăsuflate, în lectura unui roman pasionant. Şi încă o precizare: cartea cetită era ilustrată, ilustrată cu ilustraţii bune.

Am auzit mulţi oameni protestând — şi nu fără dreptate — împotriva detestabilului obiceiu de a se face ilustraţii la cărţi. Ni se violează libertatea imaginaţiei; chipurile închipuite de noi sânt deodată blocate şi împietrite după decretele arbitrare ale desenatorului.

Este însă o vârstă când ilustraţia în text nu numai că nu frânează imaginaţia lectorului, ci dimpotrivă, o aţâţă. Fireşte, pentru asta e neapărat nevoie ca „pozele" să fie bine făcute, iar dacă-s colorate, culorile să fie în ele însile frumoase. Este o vârstă când ilustraţia este ca un cheiu de unde zărim, cu visul, orizonturi infinite. Această vârstă e adolescenţa. Pe un adult îl agasează ilustraţiile. Se uită la ele distrat, şi-şi reia, grăbit, lectura. Adultul poate deveni colecţionar de ediţii rare, cu ilustraţii de mare valoare. Dar atunci a încetat de a mai fi un cetitor propriu zis. Pe când adolescentul are privilegiul de a ceti adevărat, de a ceti cu ilustraţii cu tot. Soarbe, cu înghiţituri colosale, textul. In capul lui, personagiile, dialogurile, locurile, evenimentele se năpustesc încurcându-se unele intr'altele. Din timp în timp însă, soseşte pagina ilustrată. Şi atunci face un mic popas. Lucrurile se clarifică, se fixează, înţepenesc o clipă, dar pentru ca imaginaţia un moment desrobită de goana lecturii, să prelungească personagiile în trecut şi viitor în sensul psihologiei fiecăruia.

Mi-am adus aminte, sensaţie după sensaţie, de această stare sufletească a romanelor de tinereţe. Mi-am aduss-o aminte pentru că Becky Sharp e tocmai asta; asta, şi nu altceva.

Uitasem că sânt cu ochii pe ecran; aveam impresia că citesc, că citesc o carte pasionantă, cu vorbe multe, multe, cu personagii care se amestecă vertiginos, cu pagini pe care le sari ca să vezi mai iute ce se întâmplă; şi, din când în când, o ilustraţie magnifică, în culori splendide, care-mi intrerupea un moment lectura. Nu mai urmăream cuvintele: fugeam cu ochii după coada unei mantii sau după dâra bariolată a unei jerbe de douăzeci de rochii cu cucoane mişcătoare într'însele.

Evenimentele particulare se estompau, înnecate în ropotul de vorbe care nu conteneau (întocmai ca literele cărţii pe care ni le aplicăm fără oprire pe retină şi le înghiţim, cu sens cu tot). Din toată vorbăria, se instalează peste mintea noastră o idee generală, ideea cărţii, care în filmul „Becky Sharp" este că toată lumea e seacă, şi proastă, şi obtuză şi ţapănă, numai un singur om: Becky este deştept, adevărat, viu, mobil şi activ.

Imi place să-mi închipui că un spectator care nu ştie de loc englezeşte ar vedea filmul acesta fără subtitluri româneşti. Ar înţelege totuşi principalul, anume că Becky e singurul om autentic din toată acea vastă cireadă cuvântătoare; că, precum e şi natural, ea Becky îi joacă, îi păcăleşte, dar că şi ei i se înfundă la urmă — totuşi nu de tot, căci după descurajarea adusă de constatarea inepţiei oamenilor, Becky se scutură scurt şi o ia da capo. Asta pricepe orice spectator. O pricepe ca şi când ar fi nu spectator, ci cetitorul unei cărţi, al unui roman gros şi ilustrat.

●

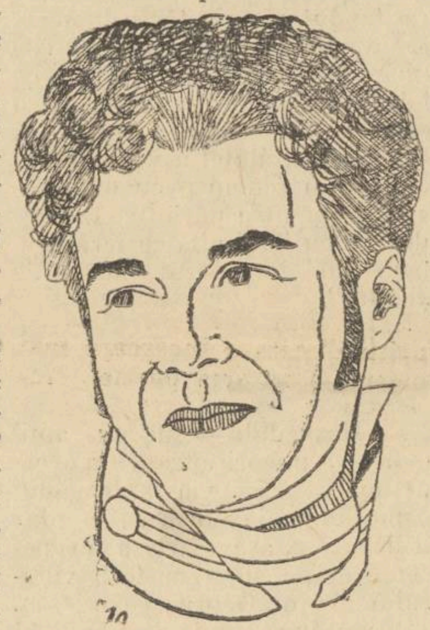
Sânt culorile din „Becky Sharp" bine „redate", adică „naturale"? Iată o mare nerozie. Problema nu se pune aşa. Culorile trebue să fie nu naturale, ci picturale. Dacă-s picturale, atunci sânt şi naturale, căci natura pictată aci este ilustraţia de roman. Iată adevăratul model pe care filmul lui Mamulian şi-a impus sarcina să-l zugrăvească. O carte cu poze este şi ea un fragment din „natură". Poate şi el să fie — şi chiar este — legat de interesante sentimente — sentimentul lecturii. Toate acestea sânt lucruri reale, corespunzând unui obiect fizic precis şi unor stări sufleteşti bine determinate. Toate acestea au fost modelul, iar filmul „Becky Sharp" a fost realizarea artistică.

MIRIAM HOPKINS

Această realizare a fost perfectă. S'au plâns unii că e vorbărie multă? Dar tocmai aşa trebuia să fie. Sântem doar cufundaţi în lectură — să nu uităm asta. Şi o carte e făcută cu vorbe, vorbe, mereu vorbe, care plouă ca grindina pe capul nostru.

Cât despre ilustraţii, ele au fost, şi ele, semănate dealungul filmului exact aşa cum trebue. Din când în când răsare câte un tablou neobicinuit, deşi făcut la fel cu cele precedente. Dar în acele momente avem ca un fel de exagerare a frumuseţii picturale: acele momente se detaşează ca nişte „fortissimo" de pură culoare. Aşa, bunioară, momentul panicei în bal: sala ofiţerilor, ca un câmp de maci, cu pete masive roşii, după care urmează fuga cucoanelor, în culori mai estompate şi multe-multe, ca o peluză de un verde şters presărat cu milioane de mici floricele de câmp, nici una la fel cu alta, pentru a sfârşi cu plecarea orchestrei, adică treizeci de fracuri negre cu paspol de argint, care se ridică prezentând numai cozile, ca o imensă crizantemă neagră. Apoi scena, văzută de sus, a mantiilor şerpuind ca nişte limbi de foc şi cărând cu ele pe domnul ofiţer adăpostit într'însele şi care devine un element foarte secundar din complexul acela care încalecă şi pleacă. Pe urmă iarăşi... lectură, vreau să zic vorbe, pe care spectatorul din stal din nou le ascultă, le înţelege, le urmăreşte; până la viitoarea ilustraţie...

G. P. HUNTLEY YR

Miriam Hopkins este Becky Sharp. Şi e perfectă. Ne lasă mereu pe gânduri. Trişează? Sau ceilalţi trişează? Ce înseamnă a trişa? A te descurca, prin o mie de expediente, pentru a face faţă celorlalţi, deşi n'ai pus miza jocului? Sau, tocmai, a trişa înseamnă a fi moştenit, dela babaci miza jocului, şi a merge astfel la sigur că vei rămâne, la urmă „în bani", fără a fi fost nevoie să-ţi scoţi inteligenţa din cui? Care trişează aci? Figura, mereu prezentă a lui Becky Sharp, ne face să ne punem tot timpul întrebarea.

Incă ceva. Am auzit pe unii reproşând feţelor de femei că-s prea bronzate, şi celor de bărbaţi că par fardate. Şi asta trebue combătut. Acel dimorfism sexual în optica figurilor există desigur pe stradă şi în viaţa de toate zilele. Dar în ilustraţiile din cărţi nu. Acolo toate obrazurile, independent de sex, sânt cam de aceeaş culoare. Aşa stau lucrurile în acest colţ de natură. Şi cum filmul nostru a ales, pentru a-l zugrăvi, tocmai pe acesta...

Dar termin. Gândiţi-vă la frumuseţea acelui negru al catifelei din care era făcută mantaua lui Becky Sharp, în scena aceea — una din cele mai picturale — când e în trăsură, noaptea, cu viitorul ei bărbat.

D. I. SUCHIANU

Cronica sportivă

Ştiaţi că există la noi o grupare sportivă a surdo-muţilor? Că din sânul acestei grupări, afiliate la F. R. F. A. s'a constituit o echipă de foot-ball şi că această echipă nu înţelege să renunţe la dreptul, mai exact la obligaţia de a lua parte la jocurile de campionat? Obligaţia decurge limpede din textul art. 72 al regulamentului care prevede că „jocurile de campionat sânt obligatorii pentru toate grupările afiliate la F. R. F. A. II. Totul pare la început o glumă, dar e numai o aparenţă; întâi fiindcă toţi jucătorii surdo-muţi din echipă, au jucat deja în alte echipe „normale"; în al doilea rând pentru că în echipa surdo-muţilor sunt şi 5 jucători normali; în fine pentrucă forurile conducătoare ale acestei originale şi nu se poate mai sportive grupări, au imaginat un sistem mixt de arbitraj şi de semnalizare, care ar putea face jocul posibil cu echipele „normale". Totuşi biroul federal a refuzat să autorizeze participarea surdo-muţilor în campionat. Hotărârea ni se pare lipsită de omenească înţelegere şi de generozitate. Cu ce ar fi păgubit prestigiul jocurilor de campionat? E infinit probabil că aşa de grav handicapaţi cum sânt, surdo-muţii ar fi fost curând înclinaţi să nu mai insiste; dar de ce să li se refuze satisfacţia de a fi participat la campionate? Ei nu cer niciun privilegiu, nicio bonificare, jocul s'ar desfăşura normal, cât priveşte rezultatul, e inutil a-l anticipa; numai proba pe teren poate da un răspuns drept. Să sperăm că nu e încă prea târziu ca biroul federal să revină asupra unei decizii, poate nedrepte, dar cu siguranţă nesportivă!

●

In fine, timpul aşa de insistent frumos, a decis două din cluburile Capitalei să ofere publicului un match de football, primul al anului acesta. In competiţiunea pentru cupa Jan Şeba, Juventus a jucat cu C. F. R. pentru locul al doilea, primul fiind deja definitiv câştigat de Venus. Matchul a fost un succes din toate punctele de vedere. 2000 de spectatori într'o zi de iarnă, e mai mult decât mulţumitor. Iar pe de altă parte, jocul a fost de o factură neaşteptat de bună considerând că a avut loc în plină vacanţă. Faptul că întâlnirea nu a fost amicală, ci avea un obiectiv precis a ridicat mult temperatura cu care a fost disputat locul al doilea în clasamentul cupei.

Jucătorii „Juventus"-ului au fost o adevărată revelaţie; entrenamentul judicios la care au fost supuşi cu o săptămână înainte, şi-a dat toate roadele; preciziune, viteză şi mai ales un suflu robust care permitea combinaţii în plină viteză, au caracterizat jocul roş-albaştrilor.

Ceferiştii se găseau astfel în faţa unor adversari foarte primejdioşi; mai mult încă, lipsa lui Vintilă şi a lui Răşinaru a dislocat echilibrul echipei, a cărui linie intermediară s'a dovedit a fi punctul ei vulnerabil. Cuedan, insuficient încadrat de Vasioiu şi de Costea, n'a putut face mare lucru nici în apărare nici în atac; de altfel şi înaintarea a jucat sub aşteptări; cu interi ca Moldoveanu şi Donciu care nu ştiau să facă legătura între extremă şi centrul Barbu, apărarea juventistă nu a avut prea mult de lucru. In schimb acea a ceferiştilor a avut o zi grea, căci din primele minute de joc, Juventus atacă puternic şi în minutul 3, Palmer, strecurându-se prin apărarea adversă, marchează imparabil primul punct al partidei. Atacul continuă presant şi eficace: Vaida bine lansat centrează perfect în faţa porţii şi Palmer reuşeşte din nou să marcheze al doilea punct. Au trecut de-abia cinci minute. Bine înţeles ceferiştii reacţionează, dar ofensiva lor se destramă în faţa porţii lui Creţeanu, deşi au prilejul să tragă câteva baloane primejdioase. Câtva timp se joacă pe câmpul roş-albaştrilor, dar apoi atacul juventist revine şi ameninţă din nou poarta lui Conrad; o minge ratată în apropierea porţii de către de Vittor, e compensată de o situaţie analoagă pe care o scapă Vlădescu (C. F. R.). Până la pauză nu se mai marchează şi prima repriză se termină cu scorul 2-0 pentru Juventus.

La reîncepere, cadenţa vioaie a jocului se menţine în nota dominantă a roş-albaştrilor; în minutul 16, după o combinaţiune de Vittor-Korony, acesta din urmă trimite în poartă, Vasioiu vrea să oprească dar nu reuşeşte decât să înlesnească balonului accesul în plasă. Siguri acum de victorie, atacul continuă fără milă şi mingea e mereu în preajma porţii ceferiste. Dacă se mai adaogă şi demoralizarea adversarului, se poate înţelege cum a putut de Vittor să marcheze al patrulea punct, dintr'un shoot slab care trece pe sub mânile lui Conrad. Nu mai lipsea acum decât nenorocul pentru a complecta dezastrul; a venit şi acesta în minutul 25, când, într'o învălmăşeală din faţa porţii, Roşculeţ vrând să degajeze balonul se loveşte de Vaida şi intră în goal, situaţia fiind în momentul acela 5-0 şi încă 15 minute de joc!

Umiliţi şi exasperaţi, ceferiştii trec la contra atac, de data aceasta cu succes; o centrare de pe aripa stângă ajunge la Georgescu, care singur în faţa porţii marchează şi salvează onoarea echipei. In fine, cu câteva minute înainte de terminare, Barbu trimite în goal. Creţeanu prinde şi spre mirarea generală scapă din mâni balonul care intră în plasă. Ultimele minute de joc nu mai aduc vre-o modificare a scorului care rămâne 5-2 pentru Juventus.

Victorie pe deplin meritată, căci rareori roş albaştrii au furnizat un joc mai omogen, mai echilibrat şi mai vioi; plăcerea pentru spectatori a fost întregită şi de faptul că partida a fost bine condusă de d. Al. Guţescu.

Mai rămâne acum, în cadrul cupei Jan Şeba, ca Sportul Studenţesc şi C. F. R. să se întâlnească pentru evitarea locului al patrulea şi ultimul din clasament.

GRIMAN

Cronica mizantropului

Bimilenarul Horaţiu

Cam acum o lună, la 8 Decembrie 1935, s'au împlinit două mii de ani dela naşterea lui Horaţiu, născut în anul 65 înainte de Christos. Frumoasă existenţă literară şi acum încă atât de vie, atât de odihnitoare pentru spirit în haosul poeziei moderne, dar pe care intelectualitatea românească cu profesori universitari de latină şi alte antichităţi a trecut-o cu vederea, fiind ocupată cu trimiterea de cozonaci vitejilor Italiei moderne. Şi când ne gândim că Horaţiu nu credea că se umileşte mărturisind că în lupta dela Philippi şi-a aruncat armele şi a luat-o sănătos la fugă!

Cu toate astea sunt încă poeţi români care în chip foarte lăudabil, ca d. Davidescu, se mai inspiră din bătrânul Horaţiu.

Vom comemora şi noi în două cuvinte pe Horaţiu, descoperind că Eminescu s'a inspirat într'un amănunt al unei piese de teatru de o amintire de copilărie a poetului latin. In oda 4 din cartea III Horaţiu povesteşte, spre a dovedi că e ocrotit de zei, cum copil fiind, pe muntele Voltur, îndepărtat de casă, căzu jos frânt de oboseală. Atunci porumbei „fabuloşi" se coborîră asupră-i şi-l acoperiră cu frunze de mirt şi laur, aşa încât dormea ferit de vipere şi de urşi spre uimirea ţăranilor din satele învecinate care îl priveau:

Me fabulosae Volture in avio
Altricis extra limen Apuliae
Ludo fatigatumque somno
Fronde nova puerum palumbes

Texere, etc.

In drama Alexandru cel Bun *minunea se întâmplă cu feciorul urgisit al domnului. In locul porumbiţelor apare un vultur cu aripi mari care îl apără nu de vipere ci de arşiţa soarelui:*

„Măria Ta, o minune s'a întâmplat. Azi adunată fiind împrejurul castelului domnesc mulţime de oameni câtă frunză şi iarbă, fiind zi de Direptate mare, un tânăr împlătoşat a adormit la o parte de osteneală în arşiţa soarelui. Atunci ce să vezi? Un vultur mare îşi întinse aripele drept soare deasupra lui, de dormea tânărul în umbra lui. Oamenii făcură cerc împrejurul lui şi se uitau cu mirare la frumuseţa şi tinereţa lui, iar pe platoşe au văzut zugrăvite în aur semnele Măriei Tale şi ale Moldovei. Nimeni nu ştie cine e, nimeni nu-şi aduce aminte a-l mai fi văzut".

ARISTARC

Mitologia generală

Consultând volumul „Mythologie générale", apărut sub direcţia lui Félix Giuraud şi editat de librăria Larousse, oricine îşi va putea preciza noţiunile asupra legendelor.

Volumul e prevăzut cu o bibliografie care va fi de ajuns pentru a călăuzi pe curioşii mai novici; compoziţia sa însăşi şi ţabelele ce-o întovărăşesc vor uşura mult cercetările.

De sigur că nu vom găsi numele tuturor nimfelor greceşti şi ale tuturor zeităţilor budiste, dar pentru acestea există dicţionare. De asemenea capitolele consacrate Africei negre sunt cam scurte dar trebuia respectată erarhia; şi cu tot marele număr de lucrări moderne asupra mitologiei negre, rămâne stabilit că aceasta n'a jucat în istoria omenirii rolul celei slave sau celtice. Mai sunt şi alte inegalităţi naturale. La un pol figurează indianismul, care primeşte desigur premiul profunzimii şi al complexităţii; la celalt islamismul a cărui dogmă seacă şi formalistă a înăbuşit fără multă greutate idolii primitivi şi care s'a născut poate la un popor mai puţin imaginativ decât celelalte.

De altfel, fiindcă lucrarea comportă o privire generală asupra miturilor „musulmane", ar fi putut să se întindă şi asupra celor „creştine"; prin asta înţeleg (fără nici o dorinţă de critică) asupra celor care dăinuesc la popoarele creştine.

Folklorul francez ar fi cerut un studiu în care fiecare legendă europeană să aibă un loc modest.

Dela dispariţia excelentei reviste „Mélusine" nu se mai pot găsi informaţiuni asupra acestor puncte, pe care nu le clarifică nici mitologia celtică nici cea germanică. Rubrica s'ar fi numit „Mitologia populară".

Afară de acestea „Mitologia generală" aduce lămuriri indispensabile asupra unităţii spiritului uman; şi oricine va putea compara noţiunea infernului grecesc cu aceea a câmpiilor elizee fineze.

Félix Guiraud, care a redactat cel puţin patru din principalele capitole, pare (p. 212) convins de demonstrarea originei celtice a legendei Gralului: acest vas sacru ar fi la origine o căldare-talisman, care figurează în poema galică din „Livre de Taliessin" şi pe care Artur l-ar fi cucerit într'o expediţie navală. Dacă ar fi să credem toate acestea, am putea considera închisă o chestiune odinioară interminabilă. Dar dece tocmai o căldare? Ar trebui să stabilim prioritatea absolută a acestei tradiţii celtice — pe care aş accepta-o cu entuziasm — fiindcă ea ar demonstra încă odată naşterea celor mai sublime fabule, — închee consideraţiile asupra mitologiei d. André Thérive în „Le Temps".

Presa franceză despre opera unui compatriot

In „Nouvelles Littéraires", găsim următorul articol — semnat Ives Gandon — despre ultima carte a d-lui Leopold Stern:

Român prin naştere, dar francez prin adopţiune, Leopold Stern s'a făcut cunoscut prin mai multe lucrări exclusiv consacrate „psihologiei dragostei contemporane" (de altfel, acesta e şi titlul uneia dintre lucrările sale).

„La Course à l'amour" nu se abate dela regula pe care pare că şi-a propus-o Leopold Stern.

El studiază un caz bizar de psihologie amoroasă, cu toată îndemânarea unui om foarte priceput în materie.

Paul Grandier, portretist modern, are nenumărate succese în mijlocul modelelor sale, în majoritate femei din înalta societate pariziană. Leopold Stern îşi prezintă eroul ca pe un veritabil Don Juan îndrăgostit numai de noutate şi incapabil de un ataşament durabil.

La începutul cărţii, frumosul pictor are ca metresă pe drăgălaşa Aline de Tressau. Dar, ca totdeauna, posesiunea deşteaptă în el acelaşi dor de ceva nou. De aceia, chiar la începutul legăturii sale, îl vedem meditând la o nouă aventură cu o tânără rusoaică: Minia. Aline, desamăgită, se omoară.

Paul Grandier începe foarte curând portetul Miniei. Tânăra femee se laudă cu numeroasele sale aventuri continuând însă de-a nu crede pictorului. Ea dispare chiar timp de câteva luni, apoi revine pentru a poza un nud. Dorinţa lui Grandier devine din ce în ce mai aprinsă. In timpul unei scene destul de violente, talentatul pictor îşi rupe o mână.

In cele din urmă artistul se decide să se căsătorească cu modelul său, care acceptă. Căsătoria produce însă o mare deziluzie Don Juanului.

Soţia sa e de o pasivitate exasperantă, ceiace-l face să creadă că nu e iubit. In realitate, ea-l adoră şi n'a aparţinut nici unui bărbat afară de el. Se teme totuşi că, arătându-i dragostea, să nu-l piardă.

Cazul expus de Leopold Stern ar putea fi socotit fără îndoială puţin forţat. Autorul însă are prevederea să ne anunţe că eroina sa e rusoaică.

(Albin Michel).

Versuri şi Proză

Volumul de versuri al d-lui **Tudor Mălnescu,** al doilea al acestui delicat poet, s'a nimerit să fie, împreună cu unul din volumele de proză, cu mare succes apărut nu de multă vreme al d-lui **Nicolae N. Pancu,** scrieri ale unor oameni de drept, cu aleasă cultură intelectuală, dar nu de profesie scriitori.

Versurile d-lui Tudor Măinescu, de o construcţie fragilă şi uşoară, de un conţinut plin de delicateţă subtilă, îmbrăcă senzibilitatea poetului într'o aleasă duioşie, cu o poantă de humor, ce se accentua mai bine în primul său volum **„O picătură de parfum".**

TUDOR MAINESCU

Clipe de inspiraţie uşoară din viaţa cotidiană, ele apar ca rotogoalele de fum, străvezii şi parfumate, ale unui pasionat fumător. „O fată mică se închină" este o încercare mai insistentă în arta poeziei, încercare în care autorul caută să prindă în plasa strălucitoare a versului, unele din cele mai rare şi mai preţioase clipe ale sufletului tânăr, naivitatea, candoarea, curăţia.

Acestea însă sunt daruri de graţie dumnezeiască, flori ce se închid de cum le atingi şi de aceia reuşite sânt numai versurile acele care abia le ating cu un freamăt uşor ca aripa unui fluture şi le ating tocmai în punctul în care atingerea uşoară a versului, face senzibilitatea gingaşă să freamăte dela sine, răsfrângându-se în propria ei adâncime, cu propriile ei irizaţii.

Poeţii, ce nu sânt poeţi de meserie şi poate tocmai de aceia, au forma mai stângace, dar posedă mai multă sinceritate în tratarea materiei poetice.

•

Problema e discutabilă de şi s'a discutat foarte mult. Intr'un volum de poeme ale **Lordului Alfred Douglas,** apărut, de curând de tot, în libraria engleză, poetul îşi expune părerile foarte personale, deşi nu noi, asupra valorilor în poezie. In opoziţie cu Oscar Wilde care zice că „în artă stilul are mai multă importanţă decât sinceritatea" Lord Douglas crede că „nu poate fi scrisă poezie bună fără sinceritate, dar nici fără stil". Este în adevăr, nu ceva nou în spusele poetului englez, ci un adevăr neglijat şi desconsiderat spus în câteva vorbe clare şi simple. Poetul englez se ridică cu tărie împotriva teoriei care pretinde că poetul este interpretul timpului său. Intr'un anume înţeles, el nu poate fi altă ceva de cât un interpret al evenimentelor contimporane sub influenţa cărora trăeşte, ca oricare alt om de rând. Dar, adaogă el, dacă e **adevărat poet,** atunci nu trebuie să îngăduie acestui material să-i dicteze nici forma, nici substanţa versurilor sale. Faptele contimporane ca şi evenimentele cotidiene trebuesc interpretate într'un senz şi privite într'o lumină, în care nu vor apărea nici odată pe băncile parlamentului, în broşurile şi ziarele politice sau economice. Forma versului va depinde de urechea şi forma minţii sale proprii. Ea nu este, zice mai departe Lord Douglas, **„stil",** ci ceva impus de făuritorul frumuseţii, în care se încheagă simţire adâncă şi observaţie nouă asupra lumii.

Totuşi, afirmă el, nu ne putem lipsi de o technică precisă şi îndelung elaborată, începând cu studiul atent şi stăruitor al marilor înaintaşi, spre a găsi calea propriei originalităţi.

Problema este pusă şi fiecare trebue să caute să o rezolve în felul său.

Tot Alfred Douglas proclamă că drumul dintre forma poetică şi proză este tot atât de depărtat ca cel dintre un om pe jos şi un bun călăreţ.—Poetul, zice el, trebuie să salveze cu maximum de energie, o perioadă a veşniciei, din haosul timpului.

Dar, adaugă poetul, acea perioadă trebuie să aibă înţeles şi formă frumoasă. Noi credem că trebuie să avem aceleaşi exigenţe şi faţă de proză şi scriitorul adevărat le respectă din instinct când scrie o carte bună, fie în versuri, fie în proză şi aceasta înseamnă sinceritatea lui Douglas.

Acest sentiment l-am avut citind cartea d-lui **N. Pancu,** o adevărată oază de plăcere odihnitoare, în contact cu un suflet viu, de om întreg, în care experienţa vieţii a aşezat o înţelepciune îngăduitoare, o simpatie şi o bunăvoinţă zâmbitoare faţă de oameni şi grelele încercări ale vieţii.

Domnia sa „a salvat din haosul timpului" clipe sufleteşti, tipuri şi scene cu oameni năcăjiţi, pe care nu i-a evocat în orizontul strîmtei lor existenţe, ci a zugrăvit totul, ca şi aspectele naturii, dintr'o perspectivă răsfrântă în sufletul lui, şi apoi radiată în paginile cărţii sale.

I. Peltz zice, cu drept cuvânt, despre cartea **„Sub Vulturul Moldovei"** „asemene cărţi se scriu numai odată", numai o singură dată. Izvorâtă dintr'o spontaneitate vie, ea este emoţionantă prin înseşi stângăciile sale. Ea nu ne stinghereşte nicăiri cu vreo observaţie artificială, cu vreo reflexie banală, cu vreo expresie nepotrivită. Totul e simplu şi tragic ca viaţa, măsurat şi cumpănit ca tot ce ese dintr'un suflet bogat şi echilibrat ca acel al unui om ca autorul, format pe lângă aceasta în disciplinele juridice şi practica lor în plinul uman.

„Sub Vulturul Moldovei" se citeşte nu numai odată pe nerăsuflate, cum se bea un pahar de apă proaspătă pe sete, ci se reciteşte pentru plăcerea de a lua legătură cu un prieten sufletesc şi a căpăta înţelepciune dintr'o experienţă drept şi bine trăită, de un om întreg, pe cât de luminat, pe atât de înţelegător şi larg în bunătatea sa.

Fără darul adevăratului scriitor însă, d. consilier N. Pancu nu ar fi nimerit atât de just acea **economie a energiei** de care vorbeşte Douglas, care să-i îngăduie a salva din haosul timpului, clipele de veşnicie prinse în năvodul scrisului său.

Lumea iudaică în timpul lui Isus

In biblioteca *„Synthèses historiques"*, căreia i se datoresc multe lucrări însemnate şi în care nici un volum nu e indiferent, au eşit şase tomuri privitoare la originile creştine. Două dintre ele merg dela „Profeţi" la „Iisus". *Lods* a început seria, desemnând drumul „Profeţilor" într'o carte al cărei merit a fost apreciat de toţi specialiştii, indiferent de confesie. Cartea este intitulată *„Prophètes d'Israël"*.

In prezent *Ch. Guignebert* ne oferă ultima parte a acestei perioade în cartea sa: *„Des Prophètes à Jésus"*, zugrăvind în linii mari tabloul lumii iudaice în vremea lui Isus.

Gh. Guignebert este un eminent profesor al Sorbonei, unde ocupă catedra de Istorie a Creştinismului. Lucrarea e plină de însufleţire, într'un stil limpede şi de mare calitate şi foarte plăcut la citire.

Cu Ch. Guignebert toate se explică uşor şi în modul cel mai firesc. Israeliţii, din epoca Dispersiunii, trebuiau în mod fatal să creeze o religie a mântuirii universale, iar aceasta *trebuia* neapărat să germineze, să crească şi să se răpândească pe terenul, parcă anume pregătit, al hellenismului. Istoricul creştinismului ne oferă ast-fel cel mai strălucit exemplu de raţionalizare scump omenirii şi spiritului ebraic în genere, aşa cum se vede chiar în opera de ştiinţă a celor mai distinşi dintre ei, ca la Mayerson în Franţa şi H. Sanielevici la noi.

Cu toate scrierile de acest fel, cartea d-lui Guignebert va stârni, fără îndoială, discuţii aprige în jurul ei şi nu numai din partea catolicilor, ca şi *„Jesus"* de acelaş autor. Erudiţia formidabilă pe care autorul o posedă, însă, nu-l va putea sprijini aci prea mult, pentru că ea nu e reclamată de sistemul propus de el.

NOUI NOUI NOUI NOUI NOUI NOUI NOUI
A apărut
vol. No. 14
din BIBLIOTECA ŞCOLARĂ
GRIGORE ALEXANDRESCU
ANTOLOGIE
De vânzare la toate librăriile
Preţul 20 Lei

Cronica literară

M. Sadoveanu, Paştile Blajinilor, roman

O fată de 23 de ani, fiică a unor boeri moldoveni morţi în străinătate, crescută ea însăşi mai cu seamă în afara graniţelor ţării, e silită să se întoarcă în patrie unde îi mai rămâne moştenire o moşie. Cu toate drepturile şi actele sale, ea întâmpină o rezistenţă neaşteptată. Fostul vechil al moşiei nu vrea să predea averea sub motiv că el a cheltuit bani pentru întreţinerea ei. Autorităţile ţin cu vechilul, care merge până acolo încât tocmeşte un soiu de haiduc să calce curtea boerească spre a fura scriptele şi a sili pe fată să plece de frică. Atentatul nu izbuteşte însă, deoarece se mai află prin împrejurimi un boer bătrân, naş al fetei, care cu chibzuială şi cu autoritate înfrânge pe fostul vechil şi repune pe domnişoară în drepturile ei. Bătrânul are feciori, printre care un tânăr doctor şi poet. Cititorul bănueşte din desfăşurarea cărţii că peste marginile romanului fata şi doctorul se vor îndrăgosti şi căsători.

Acesta e subiectul şi cititorul îşi poate închipui că d. Sadoveanu a urmărit să facă un fel de roman satiric, înfierând reaua administraţie stricată de politicianism, cu ajutorul căreia o fiinţă slabă şi fără sprijin nu poate căpăta dreptate. Insă lucrurile nu stau aşa. Precum am arătat şi în alte cronici, d. Sadoveanu şi-a reînoit cu ultimele romane *(Uvar, Nopţile de Sânziene)* în chip uimitor inspiraţia. Nu mai e vorba de boerii semănătorişti aşa cum, după d. Sadoveanu însuş, aproape i-a parodiat Gârleanu. Aci ni se înfăţişează o societate arhaică de tip preistoric care stă nemişcătoare de veacuri şi care nu are nici o înţelegere a prezentului. E mai mult decât înapoierea, este economia unei întocmiri sociale elementare, ce nu are nevoie de nicio complicaţie spre a funcţiona. In *Nopţile de Sinziene* Franţuzul era silit să renunţe la exploatarea unor păduri pe care uzul străvechiu le hotărîse urmaşilor poporului peceneg. Aci boeroaica, deşi trăită toată viaţa prin străinătăţi, îşi recapătă moşia fără de care mişcarea vieţii rurale ar rămâne împiedicată. Ar fi fost foarte verosimil ca vechilul să se împotrivească şi printr'un proces îndelung să ciuntească, dacă nu altceva, din drepturile moştenitoarei. Insă vechilul se intimidează de boerul vecin şi chiar de domnişoară. El a fost toată viaţa slujitor şi în părţile aceste civilizaţia se rezumă la stăpâni luminaţi şi slugi credincioase. Ereditatea îndelungă lucrează în ciuda nouilor întocmiri şi e de ajuns ca boerul să zică vechilului: Lipseşti, pentruca acela să plece ruşinat. Astfel servitorul din *Iulia* lui Strindberg, auzind soneria în clipa în care tocmai voia să fugă cu fata casei, îşi reia umil livreaua şi slujba ereditară.

Niciun scriitor român nu s'a aşezat cu mai multă înţelegere în tradiţia şi mentalitatea eminesciană. Aşa cugetă şi poetul *Luceafărului*. Socotea anume că buna societate este aceea de tip arhaic a boeriei de altădată, care înfăţişează în ordinea umană ceeace este stupul în ordinea animalelor gregare. Civilizaţia, produs al conştiinţei, nu e de niciun folos omului ba dimpotrivă împiedică buna mişcare a vieţii, colorând cu sofisme erorile. In chipul acesta într'adevăr vechilul îşi justifică mişelia, invocând nu ştiu ce drepturi rezultate din fructificarea solului, punându-se în chip turbure într'o poziţie de fals comunism după care bunul este al aceluia care îl lucrează. Eminescu ţintise să scrie nişte nuvele sau romane în care să aşeze faţă în faţă instituţiile automatice de tip arhaic şi cele ieşite din revoluţia liberală.

Valoarea romanului d-lui Sadoveanu nu stă în acţiune sau în analiza obicinuită, ci în reconstrucţia poetică a mentalităţii arhaice. Un exemplu tipic e acela în care se studiază cu mijloace novelistice naşterea poeziei populare. Simioana lui Ignea e o fată analfabetă care n'a fost în oraşe mari şi care a păcătuit din dragoste cu un haiduc blând, Siminicaru. Tot ceeace la noi se risipeşte în clişeele culturii orăşeneşti, la ea se exprimă cu suavă ingenuitate:

— „Duduie, se însufleţi Simioana lui Ignea, dacă am înţeles bine, apoi să ştii că şi eu m'am gândit la asta: că inima nu şi-o pot apăra nici ţigăncile, nci împărătesele.

Căci toate ne tragem dintr'un
neam, dela Adam,
cu frumuseţa din soare,
cu ochii din mare,
cu trupul din pământ,
cu vîrtutea din vînt,
cu sufletul dela Duhul Sfânt".

Necunoscând plăcerile conversaţiunilor şi ale jurnalului intim, această înpătimată rustică se destăinuie pădurii:

„..Iar aşa cum sânt eu, trăind mai mult pe alături de lume îmi vine câteodată să cânt singură. Când sânt între oameni, nu îndrăznesc. Vin aici la izvorul acesta; ori mă duc în altă parte. Unde mă întorc, pădure. Stau şi zic:

Mă rog, codre, dumnitale
Ca la un frate mai mare...
Decât o fată amărîtă şi alungată, îi spun eu...

— Cui îi spui?

— Ii spun eu codrului. Decât o fată alungată şi amărâtă, mai bine mă făcea mama un fecior.

La un alean, mă sui sus
La un vârf de măgură,
In bură şi negură..."

Despre parfum ea născoceşte legenda că florile ar fi rămas fără miroase. Intrebate de Dumnezeu asupra acestei lipse ele răspund:

Le-au luat cucoanele,
Să-şi stropească straiele.

Al doilea exemplu priveşte crearea poeziei epice. Siminicaru este un flăcău care, făcându-i se o nedreptate, a luat calea codrului. Ţăranii îl respectă şi-l tăinuesc şi Simioana, cea mai frumoasă fată, îi e iubită. Când e omorît de poteră, fata îl duce în locuri adăpostite de lume şi-l înmormântează, scobind pământul cu cuţitul, lângă nişte mesteceni. Este o scenă de un mare dramatism.

Al treilea punct esenţial tratează ivirea mitului mistic. E aci şi o intuiţie adâncă a apropierii rurale între viaţa omului şi aceia a animalului. Ambrozie, slujitorul dela vitele boierului, a murit în spital. Era un om excepţional, un sfânt Francisc local, care îmblânzea vietăţile cu vorba:

„Am văzut curcani venind la el şi prezentându-i capul, iar el îi scărpina uşor subt apendicele ciocului, trecând delicat subt moţ degetul cel mic. Am stat mult şi m'am uitat cu interes cum dresează purceii. Omul meu întrebuinţa o vărguţă ca o baghetă magică. Abia îi atingea şi le spunea un număr ori un nume la fiecare. In legătură cu mâncarea şi cu boxele lor, administra aşa fel acea baghetă şi numele ori numai numărul care răspundea fiecăruia, încât petreceam ca la un teatru de varietăţi. Viţel, mânz, cucoş urmau aceiaşi administraţie şi educaţie. La ceasul şi minutul când se stingea în oraş îmblânzitorul animalele ieşau din coşar şi coteţe şi umpleau noaptea cu ţipete. „Dobitoacele au avut înştiinţare". In această poezie a supranaturalului, în care excela de curând decedatul scriitor englez Rudyard Kipling, numai Caragiale izbutise până mai deunăzi.

Nu putem uita deasemeni figura bine zugrăvită a samsarului de treabă Levi Tof. In el d. Sadoveanu a voit probabil să întrupeze iscusinţa intelectuală milenară faţă de milenara înţelepciune automatică. Levi Tof ştie toate şi caută afaceri pretutindeni, cu modestie, rezervă şi bună cuviinţă, cu o perfectă cunoaştere adică a oamenilor. Felul cum descoperă cazul domnişoarei Constanţa pe cale pur speculativă, înlesnind astfel definirea intrigii romanului, este de un înalt comic:

„Această frumoasă domnişoară nu vine decât dela Botoşani. S'a urcat în tren la staţia de legătură. N'are alt bagaj decât un geamandanaş; s'a dus ieri şi se întoarce azi. Vine dela un proces.

„Care proces? Procesele la tribunalul Botoşani se judecă după-amiază. Pe linia asta, ieri, n'a putut să aibă tren decât după ce se isprăvesc procesele. Dacă ar fi isprăvit, ieri, un proces — avea tren ca să se întoarcă imediat, tot ieri. Aşa că dumneaei a avut afacere chiar în astă dimineaţă. A avut afacere la domnu-prefect. Insă domnu-prefect e în concediu, iar domnul director al prefecturii la moşioara dumnisale la Fântânele; îşi vinde grâul lui Şapira: etc.".

Se cade să vorbim şi despre stilul d-lui Sadoveanu. Azi stilul a fost definit ca o îndemânare mecanică în afara momentului creator. Cititorul ar fi greşit informat dacă ar crede că acesta e stilul d-lui Sadoveanu, că d-sa adică exprimă „frumos" ideile. Se produce la marele scriitor, mai cu seamă spre maturitate, un proces psihic care determină creaţiunea însăşi. El capătă o atât de mare facultate de analiză a ideilor şi respectiv a vocabulelor, încât exprimându-se în modul cel mai simplu izbuteşte să ocolească toate truismele şi să ridice judecata la valoarea de imagine. Poezia de bătrâneţe a lui Goethe, abstractă, gnomică, prezintă acest fenomen curios de creaţie, spre care se străduesc scriitori francezi ca Gide. Acest fel de simplitate inefabilă a izbutit a avea d. Sadoveanu care altădată era mai mult liric şi pitoresc:

„— Hm! nu cumva vrei dumneata, domnu' Livitov, să vinzi pădurea asta, duduii? Ascultă mata, duduie, ce ţi-oiu spune eu, ca unul carele am fost slujitor la tătuţa matale şi am mâncat pâne în casa dumneavoastră. Cotlonul ista de pădurice e numai spinării şi tihării nestrăbătute. Aicea, duduie, e o lupărie care nu se mai află. Ist-an, au fătat şapte haite. Unde-i chip să se apropie cineva, noaptea, de dom-

Continuare în pag. X-a

Insemnări şi polemici

Peter Schlemihl

Una din figurile cele mai enigmatice ale literaturii romantice, în genere, şi ale literaturii romantice germane, în special, este, fără îndoială, Adalbert de Chamisso, *a cărui scriere,* „Omul care şi-a pierdut umbra", *a devenit o capod'operă a literaturii romantice mondiale.*

Cartea lui Natonek, „Der Schlemihl" *(Albert de Lange Verlag, Amsterdam) evocă figura lui Chamisso cu vioiciune şi pitoresc, îndeplinind cerinţele cele mai grele de realizat pentru ca o biografie romanţată să fie acceptată de gustul dificil şi exigent al publicului cititor de azi, anume de a fi* strict *istorică, fără a avea calitatea de document, adică având o veracitate absolută în ceeace priveşte evenimentele şi personagiile şi în acelaş timp cea mai desăvârşită exactitate psihologică.*

„Der Schlemihl" este, în ebraică, omul nenorocos, ghinionistul, omul căruia nu-i reuşeşte nimic. Până'ntr'atât e de ghinionist un schlemihl încât se poate spune că dacă s'ar face fabricant de sicrie, oamenii nu ar mai muri! Un astfel de schlemihl a fost însuşi Chamisso.

Un om căruia toate-i merg de-a'ndăratelea. Contrariat mereu în toate aspiraţiile şi în toate instinctele sale de soarta aprigă ce se pune de-acurmezişul tuturor planurilor sale, nimic din cele ce întreprinde nu poate fi adus la îndeplinire.

Fiu al unor emigranţi francezi, Chamisso e silit să intre în armata germană şi luând parte foarte rar la războaiele imperiului, Chamisso nu are absolut nici un fel de înclinare pentru cariera militară. Umblă mereu cu buzunarele dela haina militră pline de cărţi de proză şi de versuri, iar când e de serviciu îşi adună toţi prietenii la postul de gardă ca să treacă mai iute nesuferitele ore de serviciu discutând cu ei literatură.

Nenorocit în carieră şi mai nenorocit încă în dragoste, nenorocit până şi în pasiunea sa pentru literatură, Chamisso, ca şi eroul său Peter Schlemihl, îşi poartă veşnica sa nemulţumire pretutindeni, până ce intră în mormânt.

Cartea lui Natonek prezintă caracterul acesta straniu sub unghiul fanteziei, viguros desemnat şi plasat în cadrul vieţii literare germane dela începutul secolului al XIX-lea, extrem de interesantă şi foarte puţin cunoscută.

Un lexicon shakespeare-ian

Gaston Picard a semnalat în „Mercure de France" din 1 Decembrie (p. 391), o informaţiune din „Petit Parisien", relativ la un american din Texas, numit Anderson Baten, care, după expresia marelui cotidian, şi-a consacrat viaţa pentru „realizarea unei enciclopedii, care

SHAEKESPEARE

numără nu mai puţin de o mie cinci sute de pagini", unde-şi găsesc loc toate cuvintele de care s'a servit Shakespeare, „fie care cu indicaţia actului şi a scenei unde a fost întrebuinţat".

Ne mirăm că Americanul Baten care cunoaşte pe Shakespeare şi studiul asupra lui — n'a aflat de existenţa unei lucrări exact la fel cu cea descrisă în „Petit Parisien", lucrare care există de mai mult de şasezeci de ani şi care desfide — prin meritul său — orice copie.

Această lucrare e datorită unui german, dar e scrisă în englezeşte sub titlul: „Shakespeare-Lexicon, a complete Dictionary of all the english words, phrases and constructions of the Poet, by Dr. Alexander Schmidt". (Lexic-Shakespeare, dicţionar complect de toate cuvintele engleze, fraze şi construcţiuni din operele poetului de Doctor Alexandru Schmidt).

Prima ediţie datează din 1874 şi indică două forme de editură: „Berlin, Georg Reimer; Londra, William and Norgate".

Acest lexicon, în două mari volume, nu dă numai cuvintele lui Shakespeare, dar chiar diversele lor accepţiuni şi nuanţe, clasate cu multă grijă. Se ştie că exegeza shakesperiană e adeori complicată şi foarte controversată.

Dacă dicţionarul lui Schmidt nu e un îndrumător infailibil, e cel puţin cel mai bun.

Astfel, reputaţia sa e universală. Ilustrul profesor Dowden a declarat că lucrarea e de o valoare inapreciabilă şi că trebue considerată ca cea mai utilă contribuţie a Germaniei la studiul operelor lui Shakespeare.

La Biblioteca Naţională, opera lui Schmidt figurează în rafturile din sala de lectură.

Ramon Gomez de la Serna la Bruxelles

Ramon Gomez de la Serna, celebrul scriitor spaniol, a ţinut la Bruxelles la „Maison d'Espagne", o conferinţă asupra humorului, care a obţinut un considerabil succes. La sfârşitul conferinţei, scriitorul a citit câteva spirite sclipitoare extrase dintr'un mic volum publicat de el la Madrid: „Florilège de greguerias"

După expresiunea unui alt scriitor spaniol, Ventura Garcia Calderon, aceste mici extrase amintesc de Jules Renard, cu care seamănă nespus de mult scriitorul Ramon Gomez de la Serna.

Iată câteva din aceste spicuiri:

Anunţurile algeriene de călătorie sunt atât de expresive încât nu mai simţi nevoia să călătoreşti în Algeria.

Mamele chineze nu ştiu niciodată precis dacă au în braţe o păpuşe sau un copil adevărat.

Zăpada era atât de înaltă, încât toţi mergeau în izmene.

Plămânii sunt tot ce ne-a mai rămas din timpurile când eram bureţi.

Toţi jokeii sunt cocoşaţi.

Ce tragedie. Mânile sale îmbătrâneau, iar inelele nu.

Girafa e un cal, care s'a întins de curiozitate.

Când matadorul e pe punctul de a ucide, aşează într'o anumită poziţie taurul şi se plasează el însuşi ca un fotograf decis să ia un instantaneu morţii.

Degetarul e măsura exactă a dragostei feminine.

Urmaşul lui Gandhi

Gandhi nu a murit, dar dacă tinerii indieni îl mai venerează încă, nu mai au nici o încredere în el pentru salvarea patriei lor.

Totuşi, după părerea lordului Reading, mort şi el de curând, dacă Gandhi ar fi continuat mişcarea începută în 1922, guver-

GANDHI

nul englez ar fi trebuit să cedeze. Dar din cauza violenţelor petrecute fără voia lui, mişcarea a încetat. Tăcerea s'a întins în jurul lui acum când marea tăcere definitivă se apropie.

Credinţa generaţiei tinere s'a îndreptat spre Jawaharlay Nehru, *care le apare ca „un leader capabil de o acţiune decisivă".*

Asupra acestuia Raja Rao *a scris un documentat articol în revista* Esprit, *intitulat* „Unde merge India?"

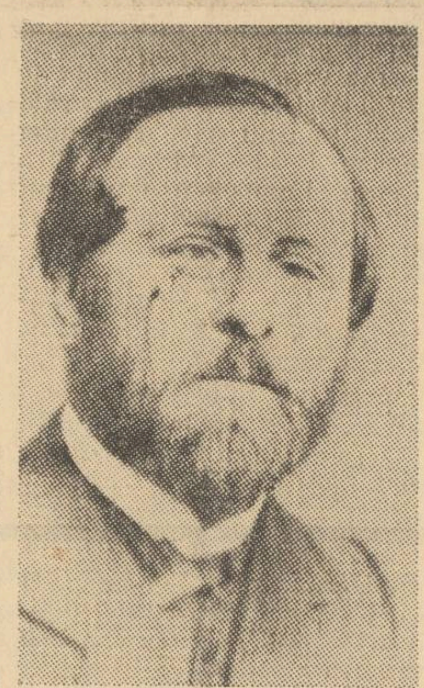
Tânărul şef a transportat lupta naţională, de pe planul religios, unde o plasase Gandhi, pe planul intelectual. Azi e în închisoare cu mai mulţi colaboratori pentrucă a voit să facă din India o republică socialistă federală.

După autorul articolului, comunismul este singura nădejde, atât a lucrătorilor cât şi a tinerilor intelectuali. El însufleţeşte revoluţia care vine şi de a cărei soartă va decide un şef care are voinţa neînduplecată a lui Mahatma şi inteligenţa politică a lui Nehru.

„Cum va veni revoluţia? Cine poate spune? Ea va depinde de atmosfera politică a lumii întregi. Dacă războiul izbucneşte în Extremul Orient, după cum cred unii, pare puţin probabil ca Anglia să nu se unească cu adversarii Rusiei. Atunci revoluţia va izbucni în India, cum era să se întâmple în timpul marelui război; succesul său va depinde de ajutorul dat de Rusia. Dacă pacea va continua în anii viitori, revoluţia va veni de sigur din mizeria spăimântătoare a ţăranului indian. Succesul său va depinde de pregătirea proletariatului. Până în prezent însă nu putem constata decât deznădejdea care apasă asupra poporului întreg".

George Sorel despre Taine

Taine zice că arta este o rezultantă a mediului, raţionament care apăru generaţiei

H. TAINE

următoare în destul de simplist. G. Sorel îl caracterizează foarte bine. „Nu, zice el, nu e simplist, dar e de o logică parţială.

„Arta care este rezultanta unui mediu, eu o socot ca nefiind câtuşi de puţin ceiace se cheamă artă", zice el, „ci un fel de producţie care încearcă să se amalgameze în mediu".

Şi el citează ca exemplu academismul din vremea sa, cu toate organele oficioase care-l sprijină.

De sigur că el a fost izvorul artei din Republica a III-a, artă care a produs opere onorabile *uneori, reprezentând* mediul, *dar fiind fără nici un fel de interes.*

Continuând firul raţionamentului său, el se întreabă întru cât opera unui Rembrandt, de pildă, poate fi privită ca datorând ceva societăţii burgheze olandeze din timpul său. In adevăr pe acele vremuri (1608-1669) Olandezii luptă cu desperare împotriva dominaţiei spaniole. Pasiunile sânt duse la exces, groaza domneşte pretutindeni sub înrâurirea cruzimii şi a execuţiilor. Apoi îndată după războiul eliberării, războiul cu Anglia şi Suedia, pe lângă lupta fără preget şi fără încetare împotriva inundaţiilor care ameninţă mereu bucăţica lor de ţară. Ce inspiraţie de poezie măreaţă şi meditaţie superioară putreau trage de aci operele unui vizionar măreţ ca Rembrandt?

Fromentin a înţeles mai bine decât Taine, problema, când afirmă în „Maîtres d'autrefois", *că artiştii de geniu nu s'au preocupat câtuşi de puţin de tumultul din jurul lor şi că numai artiştii mediocri din Olanda au zugrăvit bătălii, năvi de război, scene de brigandaj, etc.*

Cel ce vizitează muzeul din Amsterdam e impresionat de faptul că nu întâlneşte preocupări naţionale, în timpul lui Rembrandt, decât în tablouri de valoare mediocră, în care nu se poate admira decât meşteşugul.

S'ar putea zice deci mai de grabă că omul de geniu este acel ce suferă mai puţin influenţa mediului. „Aceasta, zice Sorel, pentru că 99% din artiştii de geniu sânt novatori şi novatorii tocmai nu vor să ştie nimic din cele ce-i înconjoară".

El socoate mai de grabă că producătorul de geniu este un singuratec, care nu-şi trage inspiraţia decât din el însuşi şi că opera lui nu-şi găseşte succesul decât mai târziu, uneori după moarte, când elementele vieţii au evoluat îndestul spre a se întâlni cu ideile şi concepţiile sale.

Această evoluare este, după el, datorită evoluţiei moravurilor sau creşterii posibilităţii de comprehensiune şi a unui fel de a acţiona şi de a simţi în comun, adică aceea ce numeşte el socialul.

Cum se explică demonetizarea lui Sully-Prudhomme

Generaţia dinainte de război nu poate să uite emoţia cu care a citit „Les Stances et Pöemes", „Les Vaines Tendresses", „Les Epreuves", „Les Solitudes", *la vârsta de 18—20 ani.*

Dar chiar pentru această generaţie poetul a pierdut foarte curând favoarea cititorilor. Unii explică această disgraţie prin intelectualizarea prea timpurie a inspiraţiei sale. El era de fapt un elegiac cu spirit filosofic şi nu un poet filosof, cum a fost, de pildă, d-na Akerman. Ceiace făcea farmecul poeziei sale, era ecoul gândirii filosofice în sensibilitatea sa, nu puterea gândirii sale filosofice. Or, el a căutat să gândească fără a continua să simtă.

Dar chiar din primul său volum „Les Stances et poëmes" se găsesc, alături de unele versuri, cu adevărat încântătoare, şi altele care, deşi ne-au plăcut sub aparenţa lor lirică, nu sânt în fond decât foarte reci, aproape didactice. De ex. L'Habilude, pe care mai toţi am învăţat-o pe derost în şcoală:

L'habitude est une étrangàre
Qui supplante en nous la raison..
Et tout ceux que sa force obscure
A gagnés insensiblement
Sont des hommes par la figure,
Des chosesc par le mouvement.

Din aceste versuri, analiza psihologică a alungat orice urmă de sentiment şi cu aceasta şi poezia, care este răsfrângerea personalităţii întregi iar nu o operaţie a inteligenţii.

Această înclinaţie l-a făcut să scrie la maturitate marile sale poeme filosofice, în care tratează în versuri abstracte „Fericirea", „Justiţia" şi care, deşi bine spuse, gândite în orizonturi largi constitue eroice încercări de a ridica poezia spre culmile gândirii. Deşi nu sânt lipsite de frumuseţă în unele pagini din „Bonheur", *de exemplu, sânt însă în total de un didacticism care aminteşte pe* Delisle.

In „Bonheur", de altfel, ideia însăşi îngheaţă sufletul cititorului cu acea pereche de îndrăgostiţi, dezincarnaţi, care revin dintr'un paradis decolorat, el nou Faust, care pentru a ne convinge de fericirea sa, trece în revistă toată istoria filosofiei şi a ştiinţelor.

Sânt însă câteva poeme care nu pot fi neglijate şi uitate de nici o generaţie, pentru că sânt din acele creaţii ce fac nemuritor pe cel ce le-a compus şi le-a scris. Nu vorbim de „Vase brisé", *ci de acea capod'operă* „Les yeux":

Bleus ou noirs, tous aimés, tous beaux,
Des yeux sans nombre ont vu l'aurore.

Apoi începutul măreţ al poemului „La Grande Ourse" *sau sfârşitul poeziei* „l'Etranger", *care e în adevăr sublimă:*

J'écoute en moi pleurer un étranger sublime
Qui m'a toujours caché sa patrie et son nom.

Cu toate lipsurile sale netăgăduite, Sully Prudhomme, gravul, duiosul poet, îşi va avea din nou preţul şi clipele sale de glorie şi pentru generaţiile de azi, care orice s'ar zice, nu au putut pierde eternul simţ al artei autentice.

Muzica cea mai nouă...

Leconte de Lisle afirmă că muzica muzicienilor nu este decât zgomot şi încă zgomot de căruţă hodorogită. „Nu-mi place de cât muzica poeţilor", mărturisea el.

Ce-ar zice dacă ar auzi „armoniile noi, care nu mai sânt sunete, ci numai freamăt. In adevăr Parisul aplaudă azi un Jazz mexican, *în care admiră nu atât virtuozitatea executanţilor, deşi fiecare ştie două trei instrumente, cât unele timbre noi, delicate, uşoare trecând atât de repede în cât par aproape imponderabile.*

Ast-fel „sebilla" din gologani, cu bătaia ei metalică, apoi un os mic gol bătut în ritm de un bastonaş rigid, care bate în contratimp chemarea sa răguşită. Dar ceiace e mai ciudat este un fel de „cabbasse" în formă de puncte de exclamaţie, din care executantul scoate un fel de hârşiit ca acel al unui chibrit tras pe cutie, care nu vrea să se aprindă.

Altă ciudăţenie este un joc de tobiţe lungueţe, îngemănate câte două, plate, ovoide. Din acestea, artistul scoate, din jocul său cu ambele mâni, resonanţe surde cu o miraculoasă putere de evocare. Toba este prin excelenţă un instrument primitiv, din care popoarele din Africa transmit, prin spaţiul arzător, tainice chemări rituale şi care a fost, fără îndoială, instrumentul cel mai vechiu cu care s'a celebrat gloria omenească, gloria şefilor, bătând pe pielea întinsă a duşmanului răpus, ritmul ei cuceritor.

„Calebass-a şi sebilla, toba dublă scot sunete abia perceptute. Sunete ce sânt mai mult gesturi ale muzicanţilor, o evocare a sonorităţilor. Ele îmbogăţesc totuşi orchestra.

Iată însă că la un moment dat un artist ia în mână un instrument mai ciudat de cât ori ce ne-am închipui: o falcă de măgar cu toţi dinţii împlântaţi în ea şi din această falcă, ce a servit odinioară de armă în lupta lui Samson cu Filistenii, scoate zumzet preţios...

Iar din toate aceste instrumente, grupul celor şase mexicani, prin suspinele saxofonului şi acordurile ghitarei, creiază un adevărat sortilegiu, o atmosferă de magie cu fiori de rele prevestiri, ca aceea din cărţile cu incantaţii cum sânt acele din „Şarpele cu pene" a lui Lawrence.

Apoi în această atmosferă stranie, luminile se sting, numai tenorul, inundat de o violentă lumină electrică, scoate jalnice lamentări indiene. In jurul său, de o parte şi de alta, câte trei executanţi fac să oscileze în cadenţă douăsprezece globuri luminoase, cu freamăt metalic. Spectacol de basm, feerie copilăroasă într'o civilizaţie rafinată până la saturaţie.

---

nia unor asemenea dihănii? Are adicătelea cuconu-Gheorghiţă un gust să nu se atingă nimene de sălbăticiile şi spinăriile de aici şi să lase lupii în pace. Apoi după ce se pune omătul, cam pe după sfinţii Arhangheli, face dumnealui mare vânătoare. Vin boierii cei tineri şi ies satele de înconjură rătăcăniile. Atuncea îşi dau lupii vama".

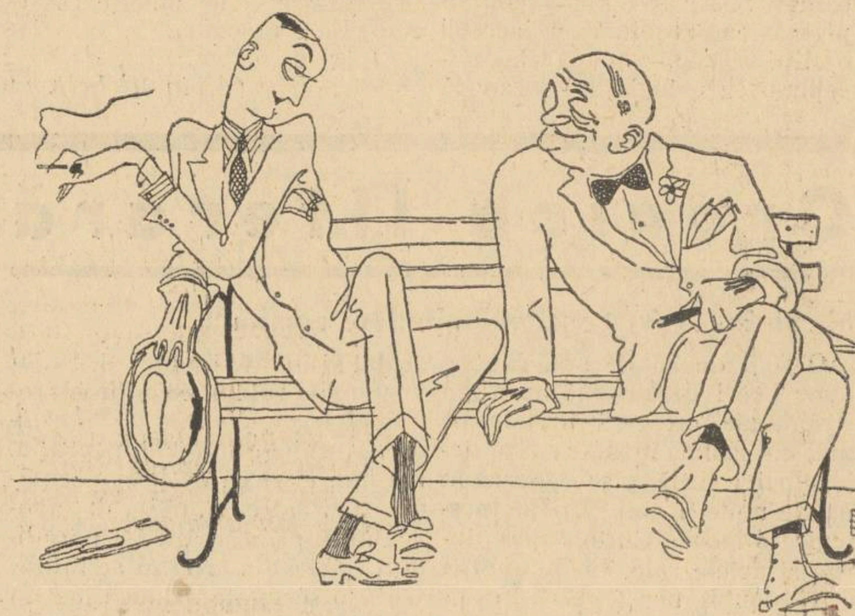
Dela Eminescu şi Creangă nimeni n'a mânuit cu mai multă iscusinţă nesilită şi totuş studiată, limba română.

•

P. S. Prieteni indignaţi ne-au atras atenţiunea că un autor a cărui operă am recensat-o aici defavorabil ne calomniază în ziarul *Curentul*, insinuând, că sănătatea noastră spirituală a suferit cândva eclipse. Câteunul ne-a întrebat nerăbdător dece nu răspundem? Doamne! Ce e de răspuns la astfel de inepţii? Articolul nu l-am citit şi nu-l voi căuta. Incă de când am început a scrie, proaspăt întorşi din străinătate, am învăţat cu uimire că nemulţumirea unui autor român se preface în diagnostic. Astfel am suferit rând pe rând de infecţii ale sângelui, tuberculoză, paralizie generală şi alte maladii ale trupului şi ale sufletului. Am fost mulţumiţi de a nu le fi avut decât în închipuirea altora şi ne-am văzut de treabă. Căci unde ar ajunge un critic, prea simţitor, dacă s'ar lăsa asmuţit şi ar părăsi calea senină a discuţiei pentru a se irita în polemice de cafenea? Ce poate crede lumea din afara intelectualităţii nu interesează, fiindcă niciodată unui om comun nu-i poţi scoate cancanurile din cap. Dar scriitorii se cunosc între ei pe degete şi prin urmare e de prisos a le mai dovedi ceeace ei ştiu prea bine. Când necesara întrerupere de activitate, pentru a nu ruina un organism obosit de o muncă excesivă, care se vede, capătă în cafeneaua română nu prietenia elogiului ci interpretarea infamantă a unei scoborîri psihice şi asta din partea unui tânăr care se pregătise pentru cariera de medic, ne vine să credem că viaţa noastră culturală suferă de o serioasă criză de moralitate. Nu cu asemenea nestăpânite (şi de data asta într'adevăr maladive) ieşiri se poate vindeca impresia de incultură pe care cartea calomniatorului o produce. Un lucru e hotărît. Kant nu e filosoful psihismului individual. Dumnezeu nu e o secreţie a creerului lui Descartes, Dante nu prevesteşte Renaşterea, L. B. Alberti nu e un „oarecare", Lessing nu e romantic, a controversa nu înseamnă a răsturna şi celelalte. Adevărul sprijinit pe judecăţi bine deduse din premise primite de toţi rămâne adevăr, oricare ar fi starea sănătăţii criticului, care slavă Domnului e bună. Intr'un număr din *Magazinul* s'a publicat odată o fotografie în care eram reprezentaţi împreună cu d. Sevastos şi alţi prieteni printre butoaiele unei vestite pivniţi de vinuri din Bucureşti. Suntem de altfel ctitori la *Hanul Ancuţei*. A nu se scăpa ocazia. Alcoolism!

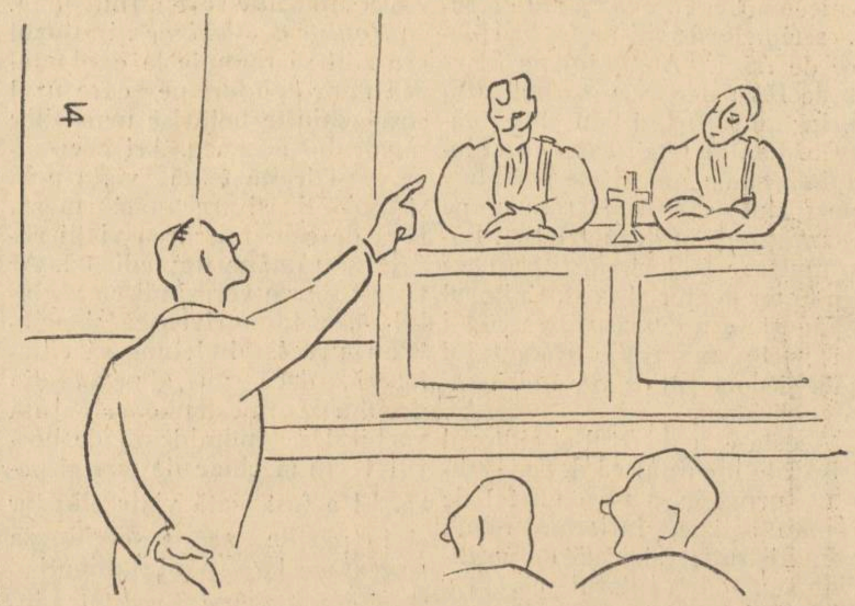
G. CALINESCU

ASASINUL DIN STR. X

— O iubeşti?
— Straşnic! Imi vine s'o bat în fiecare zi şi s'o asasinez în fiecare noapte...

FRAUDELE CU DEVIZELE

— Domnilor judecători, 99 milioane fraude? Ei şi? Credeţi că închisoarea e o justă compensaţie?

Atelierele „Adevĕrul", str. Const. Mille No. 7—11.